

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

97. ÅRGANG . 16. RÆKKE . 5. BINDS ANDET HALVBIND

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

1977

INDHOLD

<i>Forligsmænd Geert Drachmann:</i>	
Om at ordne familiebreve	117
<i>Overlæge K. Albertsen:</i>	
Personnummering i anetavler 2. Det fortløbende system og det binære tal-system (totals-systemet)	123
<i>Arkiverne og publikumsbetjeningen</i>	134
<i>Landsdommer Henrik Iacobæus (†) bearbejdet af Finn H. Blædel:</i>	
Familien Iacobæus i gamle dage	135
<i>Redaktør Henning Jensen:</i>	
Kendte danskeres anetavler IV: Ole Bjørn Kraft og hans 32 aner	159
<i>Polske og tyske arkivalier på mikrofilm</i>	174
<i>Hv. eksportchef C. J. Pape:</i>	
Søren Lauridsen Munch, forvalter på Dronninglund omkr. 1695 og hans efterlæggt	175
<i>Registraturer over familiearkiver</i>	218
<i>Hv. ekspeditionssekretær Erik Rosendal:</i>	
Lidt om „... salig Hr. Poulsen, en Mand af Genie, og den Tid Præst i Gientofte“	219
<i>Revisor H. Erik Olesen:</i>	
Den gamle danske uradel, dens oprindelse og nulevende efterkommere	227
<i>Orientering (Nyt fra arkiverne)</i>	242
<i>Studielektor Svend Cedergreen Bech:</i>	
Biografisk Leksikon – lidt af forhistorien	243
<i>Små meddelelser:</i>	255
<i>Lennart Konow:</i> Navneloven bør afspejle dansk navneskik og ikke være et redskab i kønsrolledebatten	255
<i>Per Sølling:</i> Sølling	258
<i>Jørgen Peder Clausager:</i> Efterlysning (von der Hude og Branner)	259
<i>Anmeldelser:</i>	
Marianne Antoniewitz: Vallø gods og dets ejere indtil 1461 (<i>Thelma Jexlev</i>)	260
Ivan Katić: Breve fra J. P. B. Jessen til H. P. Bergmann. En ung dyrlæges breve fra Danmark (1823-24) og Rusland (1826-34). (<i>Vello Helk</i>)	262
Jul Bidstrup: Stamtavle over 2 familier Koefoed. Fotooptryk. (<i>Finn H. Blædel</i>)	263
H. Ditzel: En kunstner i svøb. Joakim Skovgaard's tre første ophold i Viborg 1874-76 (<i>Marianne Saabye</i>)	263
K. Bang Mikkelsen: Degne og skoleholdere samt kateketer, klokkere og organister i Fyns stift indtil 1814 (<i>Hans H. Worsøe</i>)	264
Per Niels Kristensen: Bønder og bebyggelse. Befolknings- og bebyggelsesudvikling, ejendomsforholdene og ugedagsbøndernes antal i Fugelse herred i 16. og 17. årh. (<i>Margit Mogensen</i>)	265
Marianne Zenius: Genremaleri og virkelighed. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	266
Harald Jørgensen: Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets begyndelse. En oversigt. 2. reviderede udgave (<i>Jørgen Peter Clausager</i>)	267
<i>Adjunkt Chr. A. Juul:</i>	
Register	270

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

udgives af SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE og redigeres af samfundets skriftudvalg ved sekretæren, arkivar cand. mag. Hans H. Worsøe, til hvem manuskripter bedes indsendt.

Abonnement kan kun tegnes ved indmeldelse. Foreninger og biblioteker kan optages som medlemmer. Indmeldelse sker ved henvendelse til sekretæren.

Medlemmer, der ønsker oplysning eller vejledning i genealogisk og personalhistoriske spørgsmål, kan henvende sig til OPLYSNINGSTJENESTEN, der efter evne og muligheder under hensyntagen til spørgsmålenes art enten besvarer disse direkte eller indrykker dem i Hvem forsker Hvad eller tidsskriftet, når pladsen tillader det. Spørgsmål indsendes til redaktøren.

Redaktionens adresse: Arkivar Hans H. Worsøe, Stenshøj 12, Bruunshåb, 8800 Viborg.

Om at ordne familiebreve

ved

Geert Drachmann

Den vejledning, jeg kan give, bygger på mine egne erfaringer, men jeg har et stort materiale at gøre erfaringerne på, har i dag styr på ca. 8.000 familiebreve. Mine erfaringer har både været positive og negative, deriblandt en enkelt udenfor mit eget familiearkiv, nemlig et register på ca. 80 sider, hvori brevene er registreret genealogisk, og hvori der mangler et alfabetisk afsenderregister – d.v.s. at man skal læse hele registret igennem for at finde, om der i arkivet er et brev fra én bestemt person.

Ordne brevene

Man kan ordne brevene, fordi man har en ordenssans – hos mig er den snarere tillært end medfødt, og den kunne være bedre udviklet. Jeg forfølger to formål med at ordne familiebrevene: jeg vil gerne kunne læse de større brevsamlinger i sammenhæng, og jeg vil gerne kunne finde et brev (eller en brevsamling) igen uden at skulle lede. Det er fordi brevenes indhold interesserer mig, jeg vil have orden på dem.

Mit brevarkiv er ordnet alfabetisk (primært efternavn – under samme efternavn, alfabetisk efter første fornavn). Det er ordnet alfabetisk efter *modtagere*. Hvis der er flere afsendere, der har skrevet til modtageren, ordnes afsenderne alfabetisk ind.

Brevene fra en afsender til en modtager ordner jeg kronologisk, d.v.s. således at det tidligst skrevne brev ligger øverst i bunken, det senest skrevne brev nederst.

Som omslag bruger jeg ret svært papir, format A 4, som jeg folder midt over på tværs. Sådan et omslag kan tage fra 150-250 breve.

På forsiden skriver jeg f. eks.:

„Drachmann, A. B. (1860-1935)

fra

Drachmann, Geert (1910-)“

dernæst skriver jeg det tidsinterval, brevene spænder over; jeg er igang med også at skrive, hvor mange breve der er i omslaget.

Hvis jeg idag skulle begynde forfra, ville jeg ordne hele arkivet om, så brevene lå alfabetisk *efter afsender*. Den, der søger breve i et arkiv, søger

nemlig normalt breve fra en afsender. Så er det rimeligt at arkivere brevene primært efter afsendere. Fordi jeg ikke fulgte denne regel, har jeg opbygget et afsenderregister – derom senere.

Jeg har ikke fortrudt, at jeg bruger alfabetet som det grundlæggende princip – i modsætning til genealogien (d.v.s. efter generationer, slægtsskab og svogerskab). Den genealogiske sammenhæng, som er så vigtig og naturlig i et familiebrevarkiv, kan belyses ved anetavler, slægtstavler eller andre oversigter, men den er uegnet som arkivgrundlag.

Så meget om begrundelserne; lad os tage hul på nogle praktiske råd.

Kronologisk orden

Den typiske situation er, at man har fat på en større eller mindre samling breve fra én person til en anden, men de ligger ikke i kronologisk orden. De skal altså lægges i tidsfølge, og samtidig skiller man de breve fra, som enten har en anden afsender eller en anden modtager eller begge dele. Det er meget vigtigt under selve kronologiseringen *ikke* at give sig til at læse brevene. Man skal koncentrere sig om identitet (afsender – modtager) og dato.

Hvis det er en ret stor samling, der spreder sig over mange år, er det en fordel at have et godt stort bord, f. eks. et stort spisebord.

I første omgang lægges brevene efter årstal, så man slutter med at have dem fordelt i så og så mange bunker, hvert år for sig. (Mine to største brev-samlinger spænder over 51 år og omfatter ca. 2.700 breve til sammen).

Derefter kan man tage fat på årgangene. Hvis der er over 15 breve i en årgang, betaler det sig at lægge dem ud i måneder. Når det er gjort, kan de ordnes om jeg så må sige i hånden ligesom kortene, når der er givet til bridge.

Det ser såre enkelt ud på papiret, men undervejs er vi løbet ind i nogle spørgsmål.

Konvolutter. Jeg gemmer bogstavelig talt aldrig breve i konvolutter og har normalt sorteret konvolutter fra, hvor de er dukket op i forbindelse med brevene (oftest som opbevaringssted for en mindre samling breve). Ved kronologiseringen kan konvoluttens poststempel være en hjælp, hvis brevet er mangelfuldt dateret, herunder udateret. Hvis man samler på frimærker, ved man, at der er højere pris på frimærke på konvolut end på afklippet og afblødt mærke – bortset fra førstedagsstemplede konvolutter gælder denne regel først og fremmest for ældre frimærker og konvolutter. Men i øvrigt er mit kontante råd ved arkiveringen: det er brevene, der skal gemmes.

Datering. Det skulle være sært, om der ikke var mangelfuldt eller udate-rede breve imellem. Hvis de udgør en meget stor procentdel af brevene, er de meget svære at få ind i tidsfølgen, uden at man går løs på indholdet, for igennem det at få dem tidsfæstede.

Hvis et brev f. eks. er dateret „juni 1905“, og der er 3 andre breve fra juni

1905, ville jeg i første omgang lægge det sidst i juni 1905 – ved den senere gennemlæsning af alle 4 breve vil det som regel ud fra indhold, herunder evt. afsendelsessted, kunne finde sin rette plads.

Udaterede postkort eller åbne brevkort daterer jeg med blyant efter poststemplet, hvis det er læseligt – i øvrigt er afsendelsessted også her ofte en hjælp.

Når jeg kronologiserer, har jeg altid en blyant indenfor rækkevidde, jeg bruger den flittigt til at skrive rigtig dato på mangelfuldt daterede breve. Jeg bruger den også til at datere løsgående sider i breve, der er skrevet på mere end et ark papir.

Der kan godt gå sport i at kunne datere breve rigtigt efter indhold og andre kendetegn (blækkets farve, brevpapirets art etc.). Et hjælpemiddel – og en ganske sjov bog at have er: „Calender for Aarene fra 601 til 2200 efter Christi Fødsel. Udgivet og beregnet af R. W. Bauer, Underdirecteur ved Orlogsværftet i Kjøbenhavn. Thieles Bogtrykkeri 1868. Affotograferet og genoptrykt i offset 1964 ved Dansk Historisk Fællesforening – Specialtrykkeriet i Viborg.“

I et brevregister har jeg set, at udaterede breve er lagt sidst i hver brevsamling; jeg foretrækker altså at lægge udaterede eller mangelfuldt daterede breve ind der, hvor jeg enten ved eller tror de hører hjemme.

Lad os nu sige, vi er igennem denne brevsamling, den ligger pænt i sit eller sine omslag. Der er ikke grund til at skrive antal breve på hvert omslag – endnu; det er nemlig sandsynligt, at der dukker løsgående breve op, der skal puttes ind.

Det betaler sig at holde styr på omslagene ved at stille dem i egnede kasser eller kassetter – stadigvæk i alfabetisk orden. Det er, efterhånden som arkivet vokser, en fordel, at man udskifteligt kan skrive bag på kasserne, hvad de indeholder, f. eks.

„Bentzon, Viggo	Dahl, Bothilde
fra	fra
Andkjær, Augusta	Bentzon, Caroline.“

De to sæt navne viser henholdsvis det øverste og nederste omslag i kassen – resten skal alfabetisk ligge mellem disse yderpunkter.

Breve, der er svære at placere

Et brev, der begynder: „Kære Jørgen og Else“ og slutter med „Med venlig hilsen Geert“ kalder jeg et *fællesbrev*, for det er skrevet til to personer. Det gør det ikke lettere at støde på et brev, der begynder „Kære allesammen“, og som f. eks. efter indholdet er stilet til hele familien i et sommerhus.

Overfor fællesbrevene bruger jeg nogle tommelfingerregler, når jeg lægger dem på plads, og dem nævner jeg her:

Et brev, der er stilet til to ægtefæller, lægger jeg på plads, som om det var stilet til manden.

Et brev, der er stilet til to søskende, lægger jeg på plads efter den ældste af de to.

Andre fællesbreve: så vidt muligt på plads efter den sandsynlige hovedperson (eller der, hvor man ville lede efter det først).

Påskrifter. Når min mormor begynder på et brev til mor og overlader morfar den sidste halve side, som han så fortsætter på, kalder jeg hans brev for en påskrift. Her har vi i realiteten to breve, bare skrevet på ét stykke papir. Jeg lægger det, som om det kun var skrevet fra mormor til mor. Men hvis påskriften er meget spændende af indhold, så lægger jeg en henvisningsseddel mellem brevene fra morfar til mor. I så fald bliver påskriften talt med som selvstændigt brev.

I mit brevarkiv er der f. eks. mellem forældre og børn mange påskrifter – det ville være uoverkommeligt at registrere dem alle ved henvisningssedler. Men det kan være nyttigt at registrere udvalgte påskrifter, og det kan ske ved henvisningssedler.

Brevarkivet

Nu er vi på vej til at få et brevarkiv. Det er jo ikke blot de store brevsamlinger, der fortjener at ordnes. Der kan være „enkeltbreve“ eller små brevsamlinger, som man gerne vil kunne finde igen. Giv brevet eller brevene omslag efter samme model, som her beskrevet for de større samlinger og læg dem på plads i arkivet (alfabetisk!)

Efterhånden som brevarkivet vokser, og der bliver flere og flere omslag, melder sig måske det spørgsmål, om arkivet skal suppleres med et eller flere registre.

Hvis jeg med det samme havde lagt mit brevarkiv efter afsendere (og ikke primært efter modtagere), ville spørgsmålet have meldt sig langt senere. Med omfanget af mit arkiv var jeg ret hurtig klar over, at jeg måtte have både et afsender- og et modtagerregister, og da jeg desuden har et personarkiv + slægtsbøger, så oprettede jeg også et personregister.

Personarkivet

Det omtaler jeg ganske kort. Mellem brevene ligger der som regel andre papirer, der har tilknytning til familiemedlemmer. Hvis det er fotografier, går de i mit billedarkiv – men strengt taget kunne hele billedarkivet godt blive opslugt af personarkivet.

Typisk indeholder personarkivet: attester, skolevidnesbyrd, eksamensbeviser, udnævnelser/afskedigelser, ordensdekorationer. Dagbogblade, optegnelser af pågældende selv om sig selv. Manuskripter af pgl. Selskabssange. Artikler om pgl. Diverse. Nekrologer, gravtaler ved bisættelse eller i tilslutning

dertil. Personarkivet er ordnet alfabetisk, ligger i arkivkasser (A 4), de små arkiver blot i et dobbelt A 4 ark med navn uden på; de større må have særlige kasser og flere omslag.

Registre

Afsenderregistret har jeg talt op her i begyndelsen af maj 1977. Det omfatter 180 afsendere; det sidder i en brevordner, format A 4, alfabetisk ordnet med faneblade, så det er meget nemt at finde en afsender (eller konstatere, om han eller hun *ikke* er i registret, altså skal nyregistreres).

På hvert blad står øverst afsenderens efternavn, så fornavne, stilling, fødsels- og dødsår.

Nedenunder på siden står, i alfabetisk orden, hvem han/hun har skrevet brevet til – efterhånden skal det noteres, hvormange breve og indenfor hvilket tidsrum.

Hvis familiebrevene arkiveres alfabetisk efter afsendere, vil jeg skønne, at det varer ret længe, før et afsenderregister er nødvendigt; jeg kunne godt have mit på kartotekskort i en almindelig kartoteksæske.

Modtagerregister

Det fører jeg også på A 4 blade; det er fuldt af rettelser, fordi der stadig skal føres nye modtagere ind; hvis en side bliver uoverskuelig, skriver jeg den om, så der er plads til at føre nye modtagere ind.

Fordi jeg har ordnet brevarkivet primært efter modtagere, er det praktisk for mig at kunne se i modtagerregistret, om jeg i forvejen har et omslag i arkivet – ellers ville jeg næppe have synderlig brug for det.

Personregister

Det er til gengæld – efterhånden som jeg har lært at bruge det – uundværligt. Format A 4 i alfabetisk brevordner, navne = afsenderregistrets. Men det rækker videre, for der er også personer registreret, som hverken er brevmodtagere eller -afsendere, f. eks. ældre familiemedlemmer fra anetavler eller slægtsbøger.

Jeg bruger det efterhånden til løbende at skrive oplysninger i, f. eks. henvisninger etc., som kan anvendes, hvis jeg vil samle materiale til at skrive om pågældende. Der er ret udførlige slægtsoplysninger i personarkivet, ofte oplysning om pågældendes forældre og ægtefælle. Det er sådan set en ryggrad både i brevarkiv og personarkiv. Med hensyn til det fortryder jeg ikke, jeg har valgt A 4. Det er vist ved at blive dobbelt så omfattende som afsenderarkivet.

Kalde- og kælenavne

Det er et lille kartotek på sædvanlige kort, der er under opbygning. Kalde- og kælenavne vrirler jo i ethvert familiearkiv, og jeg syntes, jeg var den nærmeste til at dechiffrere dem, mens tid var.

Afsluttende om registre vil jeg sige, at man opdager vel bedst selv, hvornår der er behov for register. Så skal man oprette det enten efter kort- eller løbladssystem, så det kan fungere og vokse. Og så skal man passe meget på, at der er sammenhæng mellem arkiver og registre.

Personnummerering i anetavler 2

Det fortløbende system og det binære talsystem (totals-systemet)

Af
K. Albertsen

Når en anetavle er opstillet i tavleform, fremgår slægtskabsforholdet mellem probanden og den enkelte ane umiddelbart af selve tavlen, og behovet for at foretage en nummerering af anerne er derfor kun ringe. Hvis man derimod opstiller meget store anetavler og indsamler mange oplysninger om de enkelte personer i anetavlen, slår tavleformen ikke længere til, og der opstår et behov for nummereringssystemer, der kan frigøre anetavlen fra tavleformen og muliggøre opstilling i listeform eller kartoteksform.

Det ældste af sådanne systemer er det, der betegnes som det fortløbende system. Dette systems historie er omtalt i en tidligere artikel (Albertsen (1977)). Af alle foreslåede systemer til personnummerering i anetavler har det fortløbende system de korteste betegnelser for anerne (Rösch (1953), Luther (1960)), og det har stået sin prøve ved praktisk anvendelse gennem det sidste trekvarte århundrede, således at det i dag er det mest udbredte system til personnummerering i anetavler.

I denne artikel skal nogle af det fortløbende systems egenskaber gennemgås, og det skal derefter vises, hvordan de oplysninger, der kan afledes af dette systems betegnelser, umiddelbart træder frem, når anenumrene omsættes til det binære talsystem (totals-systemet).

Det fortløbende systems egenskaber

I dette afsnit skal der gives en oversigt over en række af de oplysninger om køn, forhold til „omgivende“ personer på anetavlen, slægtskab til probanden, generationsnummer m.m., der kan afledes af anenumrene i det fortløbende system.

1. En given anes køn fremgår direkte af anenummeret, idet mænd har lige og kvinder ulige numre. Eneste undtagelse er probanden, nr. 1, der naturligvis kan være såvel mand som kvinde.
2. Anenummeret for en given anes fader findes ved at gange anenummeret med 2, for en given anes moder ved at gange anenummeret med 2 og lægge 1 til. (Eksempel: Forældrene til ane nr. 5 er $5 \times 2 = 10$ og $5 \times 2 + 1 = 11$).

3. Anenummeret for en given anes barn findes ved at dividere anenummeret med 2. En eventuel rest på $\frac{1}{2}$ bortkastes.

4. Anenummeret for en mandlig anes hustru findes ved at lægge 1 til anenummeret, for en kvindelig anes mand ved at trække 1 fra anenummeret.

5. Slægtskabsforholdet mellem en given ane og probanden (afstammingslinien) findes ved en række successive divisioner med 2, idet eventuelle rester på $\frac{1}{2}$ bortkastes. Herved fås anenumrene på de aner, der forbinder anen med probanden. (Eksempel: For ane nr. 21 findes: 21, 10, 5, 2, 1).

6. Generationsnummeret for en given ane bestemmes ved at finde den nærmeste potens af 2, der er *lavere* end anens nummer, d.v.s. det nærmeste af tallene 2, 4, 8, 16, ... (eller $2^1, 2^2, 2^3, 2^4, \dots$), der er lavere end anens nummer. Eksponenten (tallet „foroven“) angiver generationsnummeret på anetavlen. (Probanden = 0'te generation, forældregenerationen = 1. generation, o.s.v.).

7. Det første anenummer i en generation er et af tallene 1, 2, 4, 8, 16, ... Dette tal angiver tillige antallet af aner i den pågældende generation. Da $2^0 = 1$, gælder reglen altså også for probandens generation.

8. Det fremgår af anenummeret, om en given ane hører til blandt de fædre eller mødrener aner. Hvis anenummeret er mindre end halvdelen af antallet af aner i den pågældende generation, drejer det sig om en fædre ane, hvis det er større, om en mødrener ane. (Jævnfør punkt 7).

9. Dele af en anetavle kan overføres fra en proband til en anden (f. eks. fra fader til søn) ved hjælp af nogle omregningsformler (Wecken og Krause (1951), Henning og Ribbe (1972)), der dog er komplicerede og vanskelige at arbejde med.

10. „Anestammer“ (d.v.s. en given mandlig eller kvindelig anes afstamning i mandslinien) kan findes ved gentagne multiplikationer med 2. (Eksempel: For ane nr. 5 fås anenumrene 10, 20, 40, 80, ...).

Der kræves i de fleste tilfælde beregninger for at kunne aflede disse oplysninger af anenumrene i det fortløbende system, og dette indebærer altid mulighed for regnefejl, når man arbejder med større tal.

En række andre systemer til personnummerering i anetavler er i tidens løb blevet opstillet. Disse arbejder alle med længere betegnelser for den enkelte ane, men søger at lade visse oplysninger fremgå direkte af anenummeret. Nogle systemer søger således at tydeliggøre generationsnummeret, så dette direkte fremgår af betegnelserne for anerne og overflødiggør beregninger eller kendskab til potenser af 2. Andre har søgt at tydeliggøre afstammingslinien fra anen til probanden (se ovenfor punkt 5), hvorved en serie beregninger kan undgås. Atter andre har lagt vægt på, at det skulle være muligt at overføre dele af anetavlen fra en proband til en anden, eller at „anestammer“ (en anes afstamning i mandslinien) skulle fremgå af betegnelserne (Rösch

(1953), Luther (1960)). Ingen af disse systemer har dog vundet nogen udbredelse. Som beskrevet ovenfor fremgår de sidstnævnte oplysninger dog alle af det fortløbende systems betegnelser, men først efter mere eller mindre omfattende beregninger.

De følgende afsnit beskriver, hvorledes de oplysninger, der er omtalt i punkt 1-10, direkte kan aflæses af anenumrene i det fortløbende system, når disse omsættes til det binære talsystem. Til indledning skal der gives en kort oversigt over dette talsystem.

Det binære talsystem

Det sædvanligt anvendte talsystem har grundtallet 10. Det kaldes derfor titalssystemet eller decimalsystemet. Det er imidlertid muligt at opbygge talsystemer, der har andre grundtal. Med grundtallet 2 fås således totalsystemet eller *det binære talsystem*. I dette forekommer kun cifrene 0 og 1. Sådanne talsystemer er i dag ikke blot af teoretisk interesse. Med fremkomsten af datamaskiner har det også fået praktisk betydning at udtrykke tal i andre talsystemer end decimalsystemet, og her har det binære talsystem fået en fremtrædende plads.

Tabel 1 viser, hvordan tallene 1-63 (i decimalsystemet) skrives i det binære talsystem. Det bemærkes, at det første ciffer altid er 1. Tallet 10 i det binære talsystem læses „et-nul“, tallet 11 „et-et“, o.s.v. Tabellen kan let udvides til at omfatte højere tal.

Det binære talsystem vil ikke blive omtalt nærmere her, men der skal henvises til nogle lettilgængelige fremstillinger, der beskriver opbygningen og gennemgår regneeksempler. (Bogen om EDB (1970), Ore (1967), Pedersen og Toke (1971)).

Omregning af det fortløbende systems betegnelser til det binære talsystem

Anenumrene i det fortløbende system kan fra decimalsystemet omsættes til det binære talsystem. Dette kan f. eks. gøres ved hjælp af tabel 1. Tallene i tabel 1 kan opfattes som anenumre i en anetavle med 32 aner (nr. 1-63).

I det følgende skal det vises, hvorledes de ovennævnte oplysninger (punkt 1-10) kan aflæses direkte af anenumrene, når disse er udtrykt i det binære talsystem, uden at det er nødvendigt at foretage nogen form for beregning.

1. En given anes køn fremgår direkte af anenummeret. Hvis det sidste ciffer er 0, drejer det sig om en mandlig ane, hvis det er 1, drejer det sig om en kvindelig ane. Eneste undtagelse er probanden, nr. 1, der naturligvis kan være såvel mand som kvinde.

2. Anenummeret for en given anes fader findes ved at tilføje 0 til anenummeret, for en given anes moder ved at tilføje 1.

3. Anenummeret for en given anes barn findes ved at fjerne det sidste ciffer.

Tabel 1. Det binære talsystem

Decimal	Binær	Decimal	Binær
		32	100000
1	1	33	100001
2	10	34	100010
3	11	35	100011
4	100	36	100100
5	101	37	100101
6	110	38	100110
7	111	39	100111
8	1000	40	101000
9	1001	41	101001
10	1010	42	101010
11	1011	43	101011
12	1100	44	101100
13	1101	45	101101
14	1110	46	101110
15	1111	47	101111
16	10000	48	110000
17	10001	49	110001
18	10010	50	110010
19	10011	51	110011
20	10100	52	110100
21	10101	53	110101
22	10110	54	110110
23	10111	55	110111
24	11000	56	111000
25	11001	57	111001
26	11010	58	111010
27	11011	59	111011
28	11100	60	111100
29	11101	61	111101
30	11110	62	111110
31	11111	63	111111

4. Anenummeret for en mandlig anes hustru findes ved at erstatte det sidste 0 i anenummeret med 1, for en kvindelig anes mand ved at erstatte det sidste 1 i anenummeret med 0.

5. Slægtskabsforholdet mellem en given ane og probanden (afstammingslinien) kan findes af anenummeret ved successivt at fjerne det sidste ciffer. Herved fås anenumrene på de aner, der forbinder anen med probanden. Slægtskabsforholdet mellem probanden og en given ane kan udtrykkes i ord ved fra og med 2. ciffer i anenummeret at erstatte 0 med fader(s) og 1 med moder(s). Omvendt kan et slægtskabsforhold udtrykt med ordene fader(s)

og moder(s) omsættes til et binært tal ved at erstatte fader(s) med 0 og moder(s) med 1, idet der foran rækken af tal altid skal tilføjes 1.

6. Generationsnummeret for en given ane er lig med antallet af cifre i anenummeret minus 1. (Probanden = 0'te generation, forældregenerationen = 1. generation, o.s.v.).

7. Det første anenummer i en generation er et af tallene 1, 10, 100, 1000, 10000, ... (Jævnfør tabel 1).

8. Det fremgår af anenummeret, om en given ane hører til blandt de fædre eller mødrener. Hvis de to første cifre er 10 (faderens nummer), drejer det sig om en fædrener ane. Hvis de to første cifre er 11 (moderens nummer), drejer det sig om en mødrener ane. Hvis de tre første cifre er 100 (farfaderens nummer), drejer det sig om en ane i den del af anetavlen, der vedrører probandens farfader, hvis det er 101 (farmoderens nummer), om en ane i den del, der vedrører probandens farmoder, o.s.v.

9. Dele af en anetavle kan overføres fra en proband til en anden (f. eks. fra fader til søn). Dette kan ske uden at foretage nogen beregning ved en sammenkobling af anenumre eller ved fjernelse af dele heraf.

10. „Anestammer“ (d.v.s. en given mandlig eller kvindelig anes afstamning i mandslinien) kan findes ved til en given anes nummer at føje 0, 00, 000, ...

Eksempler

Den ane, der i decimalsystemet har nr. 21, vil i det binære talsystem have betegnelsen 10101 (se tabellen).

Endecifret er 1, hvorfor det drejer sig om en mandlig ane.

Tilføjes til tallet henholdsvis 0 og 1, fås tallene 101010 og 101011, som er anenumre for den pågældende anes forældre. I tabellen ses, at de svarer til nr. 42 og 43 i decimalsystemet.

Fjernes det sidste ciffer, fås 1010, hvilket er nummeret på anens barn, i dette tilfælde en søn. I tabellen ses, at dette svarer til nr. 10.

Erstattes det sidste ciffer med 0, fås 10100, hvilket er nummeret på anens ægtefælle (nr. 20).

Numrene på anerne i afstammingslinien er 10101, 1010, 101, 10, 1 (svarende til 21, 10, 5, 2, 1 i decimalsystemet).

Erstattes 0 med ordet fader(s) og 1 med moder(s) fra og med 2. ciffer, kan anenummeret 10101 omskrives til faders moders faders moder. Hele afstammingslinien fra probanden til anen kan på denne måde aflæses direkte af anenummeret.

Generationsnummeret er 4, idet antallet af cifre i anenummeret er 5 ($5 \div 1 = 4$).

De to første cifre er 10, hvorfor det drejer sig om en ane på fædrener side. De tre første cifre er 101, hvorfor det drejer sig om en ane i den del af anetavlen, der vedrører probandens farmoder.

Det ses således, at alle de i eksemplet udledte oplysninger om anen 10101 direkte kan aflæses af anenummeret.

Overføring af dele af en anetavle fra en proband til en anden skal belyses ved følgende eksempel. Man har en anetavle for en proband A. A er farfader til B, og A's anetavle ønskes overført til en anetavle for B. B's farfader A har betegnelsen 100. Overføringen sker nu ved, at det første ciffer (1) i alle numrene i A's anetavle fjernes og erstattes med 100.

Det omvendte kan naturligvis også lade sig gøre. Man har en anetavle for en proband B. B er sønnesøn af A, og man ønsker at opstille en anetavle for A, der har betegnelsen 100 i B's anetavle. Det vil kun være de aner, der har 100 som de tre første cifre i anenumrene, der skal overføres, idet resten af personerne i anetavlen ikke er aner for A. Fra disse numre fjernes 100 og erstattes med 1. A får betegnelsen 1 i den ny tavle.

I begge tilfælde er overføringen sket uden beregning af nogen art. Efter overføringen kan de ny numre naturligvis ved hjælp af tabellen omsættes til decimalsystemet, hvis det ønskes.

„Anestammen“ for f. eks. ane nr. 101 (nr. 5) er 1010, 10100, 101000, 1010000, o.s.v. (svarende til nr. 10, 20, 40, 80, ...).

Det fremgår således af det foregående, at de oplysninger, der ved mere eller mindre omfattende beregninger kan afledes af anenumrene angivet i decimalsystemet, direkte kan aflæses af anenumrene, når disse omsættes til det binære talsystem. De nævnte oplysninger viser sig altså at være så at sige „indbyggede“ i det fortløbende systems betegnelser i decimalsystemet.

Umiddelbart synes der altså at være store praktiske fordele forbundet med at omsætte det fortløbende systems anenumre til det binære system i stedet for at anvende dem i den sædvanlige form i decimalsystemet. Imidlertid bliver disse betegnelser hurtigt meget lange og dermed uoverskuelige på grund af det store antal cifre, de består af. Det binære talsystem skal derfor ikke anbefales til almindelig brug. Kun i mindre anetavler (f. eks. med 16 eller 32 aner) vil man kunne have glæde deraf.

Derimod vil man formentlig med fordel kunne benytte en tabel som den i tabel 1 gengivne, når man beskæftiger sig med anetavler, der er nummereret på sædvanlig måde i decimalsystemet. Ved hjælp af tabellen kan man let finde det binære tal, der svarer til et bestemt anenummer i decimalsystemet, hvorefter en lang række oplysninger om f. eks. numre på anens forældre, børn, generationsnummer og afstammingslinier, som påvist ovenfor direkte kan aflæses af anenummeret. De ny numre, der findes på denne måde, kan derefter ved hjælp af tabellen omsættes til decimalsystemet.

Tidligere arbejder

Den i det foregående omtalte forbindelse mellem det fortløbende systems betegnelser i decimalsystemet og i det binære talsystem er første gang helt klart erkendt af Francis Galton (se nedenfor).

I tidens løb er der foreslået forskellige systemer til betegnelse af personer i anetavler bestående af forkortelser for ordene fader og moder. Disse systemer, som skal omtales nærmere nedenfor, viser sig alle at kunne afledes af det binære system, men dette synes aldrig tidligere klart fremhævet i litteraturen herom.

Galton (1883, 1884, 1889)

I 1883 skrev Francis Galton (1822-1911) en artikel om „Arithmetic notation of kinship“. Denne overordentligt interessante artikel skal refereres nærmere. Han indleder med at sige, at det er vanskeligt at udtrykke slægtskab med ord, men hvis vi altid havde været lige så fortrolige med det binære talsystem, som vi er det med decimalsystemet, ville fordelene ved at angive slægtskab med tal have været så iøjnefaldende, at vi som noget selvfølgelig ville have antaget denne metode.

Han viser derefter, hvorledes forældrene til en proband kan repræsenteres ved de to binære tal 10 og 11, de fire bedsteforældre ved 100, 101, 110 og 111, o.s.v. Det hele sammenfattes i figur 1, der kan opfattes som en anetavle med probanden anbragt øverst.

Ifølge Galton bærer hvert udtryk „on its face“ oplysning om hvert trin i afstammingslinien fra anen til probanden. Hvis vi alle var fortrolige med det binære talsystem, ville vi i stedet for at sige „B er farmoder til A“ bruge udtrykket „B er 101 til A“.

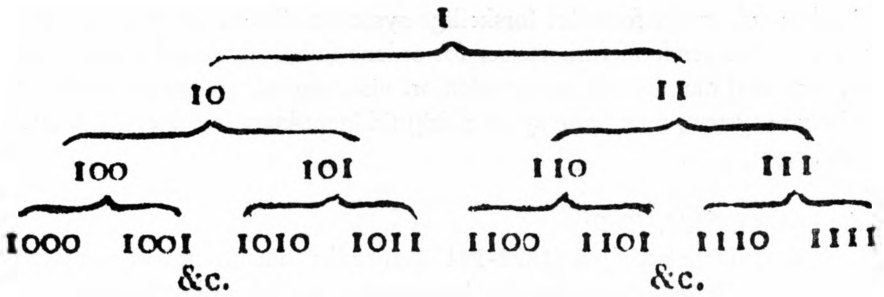
Da dette imidlertid ikke er tilfældet, må vi – stadig ifølge Galton – „falde tilbage“ til decimalsystemet, og derfor omsættes betegnelserne i figur 1 til decimalsystemet. Herved fås figur 2, af hvilken det straks ses, at den fremtræder i den bekendte form af en anetavle med anerne nummereret efter det fortløbende system.

Det er disse betegnelser i figur 2, som Galton foreslår anvendt til personnummerering i anetavler, men han gør opmærksom på, at som følge af de love, der gælder for tallene, vil de indirekte indeholde de mest betydningsfulde fordele ved det binære talsystem. Galton afledte således det fortløbende system ud fra det binære talsystem.

I bøgerne *Record of Family Faculties* (1884) og *Natural Inheritance* (1889) omtalte Galton igen sit nummereringssystem, men her er afledningen fra det binære talsystem trådt i baggrunden. En nærmere omtale af disse arbejder findes i en tidligere artikel (Albertsen (1977)).

Galtons nummereringssystem har aldrig været omtalt i den biologiske eller genealogiske litteratur, og nogen „genopdagelse“ af forholdet til det binære talsystem synes heller aldrig at være blevet offentliggjort. Identiteten mellem Galtons system og det fortløbende system er ikke tidligere påvist (Albertsen (1977)).

Den eneste henvisning til Galtons anvendelse af det binære talsystem er

Figur 1. Galtons nummereringssystem i det binære talsystem (1883).

fundet i D. E. Knuths bog *The Art of Computer Programming* (1968), hvor forfatteren stiller en opgave for bogens læsere om at opfinde „en notation for binære træer“. Som et eksempel på et sådant „binært træ“ bringer bogen en anetavle for prins Charles af England. Den korrekte løsning på opgaven er naturligvis anvendelsen af det binære talsystem, og der henvises til Galtons bog *Natural Inheritance* (1889), hvor anvendelsen af det binære system er nævnt, (men ikke uddybet som anført ovenfor).

Andre systemer

Et ofte foreslået system til betegnelse af personer i anetavler består i at danne simple betegnelser for personerne i anetavlen ud fra forkortelser af ordene for fader og moder. Der kan anvendes store eller små bogstaver. Vælges betegnelsen f for fader og m for moder, kan probandens fader og moder betegnes med f og m. Farfader, farmoder, morfader og mormoder betegnes med hhv. ff, fm, mf og mm. Farfaderens fader betegnes med fff o.s.v. Probanden er ubetegnet i disse systemer.

Sådanne betegnelser anvendtes af Galton (1883) og omtales som et system til personbetegnelse i anetavler af Fabritius (1941). I 1953 brugte Rösch betegnelserne *Hörigs system* (efter Elisabeth Hörig, der anvendte systemet i ikke-offentliggjorte anetavler omkring 1920) og *Hörig-Röschs system* om sin egen uafhængige konstruktion af systemet (anvendt omkring 1930, men heller ikke tidligere offentliggjort), hvori betegnelserne afkortes ved at sammenfatte ens symboler, der følger efter hinanden, ved hjælp af eksponenter (f. eks. fff = f³).

Engströms system er opbygget på tilsvarende måde, men anvender betegnelser, der udelukkende består af tal, idet tallene 1 og 2 bruges for henholdsvis fader og moder. (Probanden er ubetegnet. Fader = 1, moder = 2. Farfader = 11, farmoder = 12, morfader = 21 og mormoder = 22. Farfaderens fader = 111, o.s.v.). Han betegner det selv som et decimalsystem, men dette er ikke rigtigt, fordi det ikke drejer sig om tal med grundtallet 10. Det er heller ikke rigtigt, når Fabritius (1941) anfører, at det „i stedet for at ope-

Table of Ancestral Roots

Grade of kinship.	Father's side.	Mother's side.
Child	1	
Parents	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> 2 3 </div>	
Grandparents ...	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="margin-right: 100px;"> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> 4 5 </div> </div> <div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> 6 7 </div> </div> </div>	
Great-grandparents &c.	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> 8 9 10 11 </div> <p style="text-align: center;">&c.</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> 12 13 14 15 </div> <p style="text-align: center;">&c.</p>

Figur 2. Galtons nummereringssystem i decimalsystemet (1883).

rere med generationerne – altså tage tavlen på tværs – arbejder med anelinierne, altså med tavlen på langs“. En anetavle nummereret efter Engströms system kan naturligvis også betragtes på tværs. At anelinierne mellem enhver ane og probanden direkte fremgår af betegnelserne på anerne er vel kun at betragte som en fordel og på ingen måde „ganske i strid med anetavlens inderste væsen“.

Om begge typer af systemer gælder det, at efter ganske få generationer bliver betegnelserne meget lange og dermed uoverskuelige. (Rösch taler om „bændelorm“ i denne forbindelse). Af alle foreslåede systemer har disse systemer de længste betegnelser (Rösch (1953), Luther (1960)). Fordelen ved dem er, at afstammingslinien fra probanden til anen direkte fremgår af betegnelsen på anen.

Sådanne systemer egner sig kun til forholdsvis små anetavler og har aldrig fået nogen udbredelse i den trykte litteratur.

Som det er beskrevet ovenfor, kan en afstammingslinie udtrykt ved betegnelser som fader(s) og moder(s) direkte omsættes til et binært tal, der igen kan omsættes til decimalsystemet, hvis det ønskes. De her omtalte systemer bygger alle på det princip, at afstammingslinien direkte skal fremgå af betegnelserne, og de kan derfor alle i virkeligheden afledes af det binære talsystem, hvorfor dette med fordel kunne benyttes i stedet (jævnfør ovenfor). Dette synes dog intetsteds tidligere at være blevet udtrykt i litteraturen.

Rösch anfører (1953), at disse systemer er *beslægtede* med „Dualsystem“ eller „det dyadiske system“ og mener hermed det binære talsystem. Han nævner, at man i stedet for f og m kunne anvende cifrene 0 og 1, men intetsteds siger han helt klart, at de ovenfor omtalte betegnelser, som han åbenbart kun opfatter som „beslægtede“ med binære tal, faktisk kan omsættes til binære tal. (Se punkt 5, side 126). Han har heller ikke fundet, at binære tal

omsat i decimalsystemet vil give de sædvanligt anvendte anenumre i det fortløbende system (således som det er påvist i det foregående).

Heller ikke i v. Klockes kritik (1953) af Röschs arbejde siges andet end, at sådanne systemer er „teoretisk tillokkende“.

Oktalsystemet (ottetals-systemet)

Det er nævnt i det foregående, at tallene i det binære talsystem består af mange cifre, og at de derved bliver uoverskuelige. En metode til at skrive de binære tal i en mere „kompakt“ form uden samtidig at føre dem tilbage til decimalsystemet, består i at skrive dem i *oktalsystemet* (ottetals-systemet). Grundtallet er her 8, og kun cifrene 0-7 anvendes. Fordelen består i, at det er lettere at føre dem tilbage til det binære talsystem fra oktalsystemet end fra decimalsystemet.

Omskrivningen af binære tal til oktalsystemet foretages på følgende måde (Malmberg (1971)). Først inddeles det binære tal i grupper på tre cifre begyndende bagfra. Hvis antallet af cifre ikke er deleligt med tre, tilføjes så mange nuller forrest i tallet, at dette opnås. Herefter kan tallet omsættes fra binært system til oktalsystem ved hjælp af tabel 2, idet hver gruppe på *tre*

Tabel 2

Binær	Oktal
000	0
001	1
010	2
011	3
100	4
101	5
110	6
111	7

cifre i binært system erstattes med *et* tal fra den anden søjle, der indeholder de tilsvarende cifre i oktalsystemet. Omskrivning af tal fra oktalsystemet til det binære talsystem kan naturligvis også lade sig gøre ved hjælp af tabellen. Omregningstabeller fra oktalsystemet til decimalsystemet (og omvendt) findes også i Handbook of Tables for Mathematics (1967).

Eksempel: 100.101 (i det binære system) = 45 (i oktalsystemet) = 37 (i decimalsystemet).

En anetavle med 16 aner nummereret efter oktalsystemet er vist i figur 3.

20	21	22	23	24	25	26	27	30	31	32	33	34	35	36	37
10		11		12		13		14		15		16		17	
	4				5				6				7		
			2									3			
							1								

Figur 3. Anetavle nummereret efter oktalsystemet.

Tallenes udseende i decimalsystemet er dog nok så indarbejdet i vores bevidsthed, at en anvendelse af oktalsystemet til personnummerering i anetavler næppe vil indebære nogen fordel på grund af deres forskellige betydning, selv om det er lettere at overføre tallene til det binære talsystem fra oktalsystemet end fra decimalsystemet, hvilket igen vil gøre det lettere at udnytte de fordele, der er ved at udtrykke anenumrene i det binære talsystem, samtidig med at betegnelserne ikke bliver uoverskueligt lange.

LITTERATUR

- Albertsen, K.: Personnummerering i anetavler. Det fortløbende systems historie (Kekule von Stradonitz' system). Personhistorisk Tidsskrift. 16 V 15-29. 1977.
- Bogen om EDB. København (Politikens forlag). 1970. Side 48-53.
- Engströms system för antavlor och ättartavlor. Bilag VI i: Wretman, J.: Släktvetenskapen med hensyn til svensk forskning. Stockholm. 1924. Side 199-204.
- Galton, F.: Arithmetic notation of kinship. Nature. 28.435.1883.
- Samme: Record of Family Faculties. London. 1884.
- Samme: Natural Inheritance. London. 1889. Side 248-254: Appendix G. Orderly arrangement of hereditary data.
- Handbook of Tables for Mathematics. Third edition. Cleveland, Ohio. 1967. Side 55-58: Octal-decimal integer conversion table.
- Henning, E. og Ribbe, W. (udg.): Handbuch der Genealogie. Neustadt an der Aisch. 1972. (Formlerne side 59-60).
- Klocke, Fr. v.: Logische Betrachtungen der Ahnenschaft. Familie und Volk. 2.337-343.1953.
- Knuth, D. E.: The Art of Computer Programming. Reading, Massachusetts. 1968. Volume 1. Fundamental Algorithms. (Side 315: Opgave nr. 15. Side 558: Løsning på opgave nr. 15. Anetavlen findes side 308).
- Luther, G.: Om personnummerering i antavlor. Genealogiska Samfundets i Finland Årsskrift. 1957-60. Helsinki. 1960. Side 42-58.
- Malmberg, A. C.: Tal og datamaskiner. EDB-orienteret matematik. København. (Gjellerup). 1971.
- Ore, O.: Invitation to Number Theory. New York. 1967. Chapter 6: Numeration Systems. Side 63-78.
- Pedersen, A. Nørgaard og Toke, E.: Det binære talsystem (to-talsystemet). København (Det Schønbergske forlag). 1971.
- Rösch, S.: Die Bezifferung von Ahnentafeln. Familie und Volk. 2.272-280.1953.
- Wecken, F. og Krausse, J.: Taschenbuch für Familiengeschichtsforschung. 7. Auflage. Schellenberg bei Berchtesgaden. 1951. (Formlerne side 118).

Arkiverne og publikumsbetjeningen

Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie, ved formanden Sven Houmøller indsendte 23. juni 1977 efter henvendelse fra medlemside en besværing til Rigsarkivaren over forskellige ulemper for publikum i forbindelse med ekspeditionstiderne på landsarkivernes læsesale. Den 19. okt. modtog Samfundet svar fra Rigsarkivaren, som bl. a. skrev:

... Deres henvendelse har overrasket mig, fordi de ekspeditionstider, der er tale om for landsarkivernes vedkommende, har været gældende gennem adskillige år, uden at der tidligere er blevet klaget over dem fra publikums side. Arkivvæsenet er naturligvis interesseret i at yde den bedst mulige service over for publikum, men de bevillingsmæssige nedskæringer i de senere år har gjort, at det ikke længere er muligt at udvide denne service, og at det kan blive vanskeligt blot at opretholde dens nuværende niveau. Situationen er så alvorlig, at vi allerede har måttet afskediget fastansat personale, ligesom der er stigende vanskeligheder med at opretholde lørdagsåbningen i hidtidigt omfang i såvel Rigsarkivet som på landsarkiverne p.g.a. ekstra løn- og timekompensation til det personale, som gør tjeneste om lørdagen. Generelt taget kan en udvidelse af landsarkivernes ekspeditionstider kun ske ved, at der tildeles Arkivvæsenet yderligere bevillinger, og dette er, som De ved, udelukket for øjeblikket. Flytning af andet personale til læsesalstjeneste for derigennem at hæve dennes kapacitet ville gå ud over Arkivvæsenets andre lovbestemte pligter såsom betjening af administration, modtagelse og indsamling af arkiver. Dette forhold bevirker ligeledes, at det vil være vanskeligt fortsat at stille en arkivar til rådighed i størstedelen af læsesalens åbningstid. Arkivarhjælp vil imidlertid altid kunne tilkaldes til læsesalene.

Når De i Deres henvendelse taler om „frokostlukning“ må jeg præcisere, at der jo ikke er tale om, at læsesalen eller arkiverne som sådan lukker en time midt på dagen.

... Pausen midt på dagen bruges iøvrigt ikke kun til frokost, men også til en ofte meget nødvendig påpladssætning af de mest benyttede arkivalier, som jo lånes ud adskillige gange på den samme dag. Det er af hensyn til betjeningen på læsesalen om eftermiddagen nødvendigt at holde denne pause. Dette forhold er også begrundelsen for, at man på Landsarkivet for Sjælland først åbner ekspeditionen kl. 10 altså en time efter læsesalens åbning, idet den tid, som den foregående eftermiddag er afsat til påpladssætning efter ekspeditionstidens ophør ofte ikke er tilstrækkelig ...

De har i Deres henvendelse specielt kritiseret ekspeditionstiden på Landsarkivet for Sjælland, herunder den reducerede ekspeditionstid på lørdage. Jeg kan i denne forbindelse meddele Dem, at

... efter 1. oktober vil ekspeditionstiden om lørdagen følge ugens andre dage. Jeg kan endvidere til Deres orientering meddele, at Landsarkivet for Sjælland på længere sigt arbejder på at overføre de mest benyttede grupper af arkivalier til film, således at selve ekspeditionen kan udvides betydeligt i lighed med de ordninger, der på initiativ af daværende overarkivar dr. Dalgård er gennemført på Rigsarkivets læsesal inden for de sidste par år. Realiseres disse planer, vil de af Dem påpegede gener formindskes betydeligt ...

Som det vil fremgå af ovenstående, vil udvidelser i landsarkivernes ekspeditionstider kræve øgede bevillinger og ressourcer, som for tiden ligger ganske uden for mulighedernes grænse. Vi der arbejder i arkivvæsenets tjeneste, føler os som tjenere over for forskerne, læg som lærd, og af egen erfaring kan jeg bevidne, at der i tiden siden 1935 er sket betydelige fremskridt i retning af en bedre betjening af publikum, og jeg ved fra mange udtalelser, at vort personale bestræber sig på at yde den bedst mulige hjælp til de besøgende ...

Med venlig hilsen
JOHAN HVIDTFELDT

Familien Iacobæus i gamle dage

Af Henrik Iacobæus (†)

bearbejdet af Finn H. Blædel

På kong Hans' tid levede i Vejle borgmester Niels Jonsen og hustru Kristine. De havde deres hjem i hjørneejendommen, „næst nordre Kirkestræde, tværs overfor kilden“. Sine første år har han haft under Kristian den 1ste. Han nævnes 1503 som rådmænd, dengang kong Hans overdrog ham Kobbemedede eng, syd for åen. Formentlig er der her ydet ham vederlag for øksne og anden proviant til krigene i Sverige og Ditmarsken. Hjemmet lå ved den gamle Sct. Nicolai kirke, hvor Niels Jonsen i 1518 tilbyggede den søndre korsarm, kaldet Trefoldighedens kapel.

De gamle beretninger fra Vejle og Arild Hvidtfeldt fortæller, at efter de jyske rigsråders møde i Viborg 1522 kom i januar 1523 Kristian den II „som gæst til herberg“ hos borgmester Niels Jonsen i Vejle og modtog der opsigelsesbrevet, som landsdommer Mogens Munck overbragte. Af gården findes intet mere, men en indmuret mindesten i den nuværende ejendom på hjørnet af Kirkestræde og Torvegade fortæller om begivenheden. I 1528 døde Niels Jonsen. Han er med sin hustru begravet i kapellet. Der fandtes om dem i kapellets hvælving en inskription, skrevet i munkebogstaver på latin og dansk¹. Restaurationer foretoges her i 1576 af sønnesønnen, biskop Jacob Madsen og i maj 1619 af dennes søn, livlæge hos Christian den IV, Mathias Iacobæus, der „restaurari curavit in memoriam aeviternam priorum avorum“. Niels Jonsen har været en velstillet mand, der drev sine jorder og tjente ved handel i de urolige år. 4/3 1511 fik han med en af rådmændene af kongen tilladelse til at udføre 300 øksne. Holger Iacobæus skrev i sine optegnelser fra 1698², at Niels Jonsens farfader var af adelig stamme, men noget grundlag herfor kendes ikke.

Af Niels Jonsens børn blev Oluf Nielsen sognepræst i Vejle. Han har formentlig først været katolsk præst. Som ung var han på udenlandsrejse „til Paris i Frankrige og mange andre steder“ sammen med Johan Friis, den senere kansler hos Kristian den III og Frederik den II. Oluf Nielsen havde „ingen gaver for prædikestolen“ og holdt altid en kapellan for sig. Han var en meget verdslig mand, og der findes adskillige „konge-domme“ og andre „breve“, som han vedrørende kaldet forhvervede.

Den anden søn, *Matz Nielsen* blev borgmester i Vejle og boede i „den store

gård overfor midt-broen". Hans hustru, Lena Christiernsdatter var datter af den kendte og ansete borgmester i Varde Christiern Nielsen, der havde adskillig forbindelse med kong Hans. Vejle var dengang en vigtig havneby, hvorfra udgik de gamle landeveje til Kolding, Ribe, Varde, Viborg og Horsens. Matz Nielsen døde allerede i 1539. Lene Christiernsdatter blev senere gift med borgmester Clemen Sørensen i Vejle. Hun og Matz Nielsen er begravet i Trefoldighedskapellet. Indskriften om hende lød: „Lene Christiernsdatter fød i Warde med Ære, Hun døde i Warde Anno 1556 och er begrafven i Kirchen hære.“ Clemen Sørensen og hans anden hustru, Karen Hansdatter, er derimod begravet „nedenfor prædikestolen“ i kirken. Lene Christiernsdatters broder var sognepræsten i Ribe, Jens Christiernsøn Varder, hvis datter Karen blev gift med borgmester Laurids Tøgersen i Ribe.

Matz Niensens og Lene Christiernsdatters søn *Jacob Madsen* er født i Vejle St. Ibs aften den 24. juli 1538, dagen før St. Jacobs dag. 10 år gammel kom han i 1548 med Anders Sørensen Vedel i Ribe latinskole, men var derefter fra 1551 i Odense skole og fra 1553 i Viborg skole, hvorfra han 1555 dimitteredes til universitetet i København. I de første tre år boede han hos professor Niels Hemmingsen⁹, den lærde lollik, der var kryptokalvinist. Efter i 1559 at være bleven Baccalaureus, foretog Jacob Madsen i 1561 en udenlandsrejse, der kom til at vare i to år. Han studerede medicin ved det brabantiske universitet i Leuven og senere i Paris. Derpå drog han til Wittenberg, hvor han 10. aug. 1563 blev magister. Efter sin hjemkomst til København boede han hos sognepræsten ved Frue kirke, salmedigteren Hans Thomissøn. 1565 blev han professor pædagogik og fik tilbudt at blive rektor ved Københavns skole eller læse over theologien, men han foretrak at tage til Ribe, hvor han først var rektor ved latinskolen og derefter fra 1567 sognepræst ved domkirken. Han fulgte Melanchtons retning og var imod konkordieformlens „strengere“ Lutherdom. Hans forgænger Johannes Grundet døde af pesten, der angives at have bortrevet 3000 mennesker (må vel være i byen og opland). I de godt 20 år, hvori Jacob Madsen var præst i Ribe, blev han en meget afholdt mand. Da han i 1587, som det siges: mod sin vilje, blev kaldet til biskop over Fyens stift, androg hele menigheden med borgmester og råd i Ribe om at beholde ham. Afrejsen måtte imidlertid ske, og 6 vogne førte hans gods til Middelfart sund. Han blev gennem 18 år en årvågen og nidkær biskop. Det gamle St. Clara kloster i Odense var da bispegård. Fyens stift omfattede den gang ikke blot Fyen med tilliggende øer, men også Lolland, Falster, Als og Femern. Af hans meget interessante visitatsbog er kun bevaret, hvad der angår Fyen. Bogen er udgivet og trykt i 1853 og 1929. Jacob Madsen blev i Ribe den 13. okt. 1566 gift med Karen Baggessdatter, datter af den kendte rådmand og købmand Bagge Jensen (hvorfra bl. a. familien Baggesen nedstammer). Som biskop havde han store indkomster og adskillig ejendom erhvervede han sig ved arv og køb. I Vejle ejede han gårde og jor-

der med boder, i Ribe fik han svigerfaderens ejendomme i Sortebrødregade, Hundegade og Klostergade samt en gård i Søndergade, som Frederik den II overdrog ham. Han ejede også gårde i Vilslev og Hilleslev. En brand i Ribe 1680 „lod kun 22 skorstene tilbage“. Han blev iøvrigt også ejer af en bondegård i Gjellerup ved Varde. På ture fra Odense til Vejle benyttede han, f. eks. i 1589, færgebåden mellem Bogense og Klakring (ved Juelsminde og Palsgård). Til sine børns studier og giftermål anvendte han 10.229 dalere. I sit testamente af 17. juni 1602⁴ pålægger han børnene „at spare på bredden og ikke på bunden“ og minder dem om, at „stor husholdning er en daglig tyv“. De skal ikke købe for meget købstad-gods og undgå rede penge, der snart ødes. Hans bøger skal de dele og ikke lade komme fremmede folk til hænde. De skal „spæge tungen og forvare sig for hastighed og vrede“, ideligen høre Guds ord og erindre, at „almissegering armer ikke“. De skulle holde sig ærlig og vel, med godt navn og rygte, så de kunne være „hoved og ikke hale blandt andre“. Forlods skulle hans yngste søn have 1000 daler og en sølvkande tillige, „efterdi de andre børn hver haver fået sølvkande“. I Odense bispearkiv ses hans segl med våben.

Jacob Madsen døde den 24. sept. 1606 og begravedes i St. Knuds kirke i Odense på vestre side af koret⁵. Stenen over ham fandt Kingo senere anvendelse for til eget gravsted, og inskriptionen blev udslæbet. Herfor måtte Kingo høre ilde af alle, bemærker landsdommer Bircherod i sine optegnelser.

Af Jacob Madsens børn var Peder Jacobsen købmand i Odense og blev stamfader til slægten Klein, idet efterkommerne tog navn efter hans hustru, Marine Andersdatter Clyn⁶. Jens Jacobsen blev provst i Skovlænge på Lolland og Bagge Jacobsen var sognepræst i Ø. Skjerninge. Ole Jacobsen var læge i Odense og skænkede et legat til skolen; ved Sienas universitet er han 24. maj 1593 indskrevet som Olaus Iacobæus. Af døtrene blev Ellen gift med lægen Johannes Laurentius Amerinus, Marie med den kendte læge Eskild Christensen, der havde rejst med Holger Ulfstand, og Mette med den i kancelliet ansatte tidligere kannik i Oslo og Lund, Laurits Hansen Mule, og efter hans død ægtede hun sognepræsten i Vejle, Peder Christensen, der var med på prinsesse Annas rejse til Skotland i 1589.

Den ældste søn *Mathias Iacobæus* er født 7. august 1569⁷. Han kom på flere udenlandsrejser. I 1587 var han i Corbach i Waldeck, og 1590 tog han over Frankfurt, Heidelberg, Worms og Speyer til Basel, hvorfra rejsen gik videre over Alperne til Italien. Han studerede i Rom og Siena, mest dog i Padua, hvor han i august 1594 blev „Conciliarius for den tyske Nation“. I 1595 gennemrejste han med Hans Lindenow Lombardiet, Schweiz og Savoyen; til Lyon kom han over Geneve, var 3 mdr. ved universitetet i Orleans, gjorde ophold i Paris og tog til England, hvor han bl. a. var i London, Oxford og Cambridge. Han kom hjem til Danmark 15/6 1596. Allerede i januar 1597 rejste han ud igen med Eske Bilde og kom over Tyskland og Tyrol atter til

Padua. Da han i foråret 1598 rejste videre med Eske Bilde, Jørgen Scheel og Otte Scheel, kom de til Rom og Neapel og gennem Calabrien og Apulien til Sicilien. De var 14 dage på Malta, og herfra var det hensigten at drage til Konstantinopel og Jerusalem; dette blev dog opgivet af frygt for tyrkiske sørøvere. 29. juni 1598 blev han Doctor Medicinæ i Padua og anføres 23. juli 1598 som Prorector og Syndicus ved universitetet. En mindetavle om ham skal her være opsat. Mortensdag 16. novbr. 1598 kom han igen hjem til Danmark.

Den 22/11 1601 blev han gift med Ingeborg Johanne Giødesen, datter af biskoppen i Århus, Jens Giødesen (Ægidius). De boede de første år i Århus, hvor han blev domherre og fik et kannikkedømme. Efter kansleren Christian Friis' anmodning tog han 1613 til København og blev professor medicinæ. Fra 1614 til juli 1620 var han livlæge hos Christian den IV. Han mistede sin hustru i 1614 og sin mor i 1615. De sidste 16 år af sit liv tilbragte han som læge i Århus, hvor rige og fattige fik hans hjælp. I rigsråd Eske Brochs dagbøger omtales hans lægebesøg på Dronningborg ved Randers. Da de kejserlige tropper under Wallenstein efter juli 1627 besatte Jylland, viste han gode evner til at føre forhandlingerne med deres feltmarskalk. Han døde 1636 og er med sin hustru begravet i Århus domkirke på søndre side af koret⁸.

Af døtrene blev Mette gift med rektor ved Herlufsholm, Christian Clementin, Malene gift med borgmester i Århus, Rasmus Nielsen Skriver, der antog navnet Broberg, og Karen med livlægen Niels Foss.

Sønnen *Jacob Madsen* er født 17. oktober 1602. Det fortælles at han, „som 4-årig kunne opregne imod 700 gloser“. Efter skolegang i Århus hos Christen Foss og et par år i Odense blev han 16/5 1621 student og kom til at bo hos professoren Jesper Brochmand. 18/1 1623 kom han i huset hos den lærde Holger Rosenkrantz på Rosenholm. I august 1624 rejste han til Wittenberg, var hjemme i vinteren 1625-26 og tog så i foråret 1626 over Rostock til Nederlandene. Han studerede fysik i Harderwijk i Geldern hos professoren, Dr. Johan Isaacsen Pontanus, men var ellers mest bosat i Leyden. Fra august 1629 til foråret 1630 studerede han i England. Han skulle have været på en ny rejse, men blev 2/10 1630 professor i København, hvor der blev brug for „hans sieldne evne for det latinske sprog“. Kansleren Christian Friis forsøgte i 1631 at få ham til „at expedere udenlandske affærer“, men han foretrak at blive ved universitetet, hvor han skrev programmata og testimonia „med så net og dejlig en stil“; man „havde ikke før hørt nogen tale og læse sproget som han“.

4/7 1638 ordineredes han af biskop Resen til at være hofprædikant. Han kom til at forrette flere vielser af kongelige personer. Mange gaver herfor tilfaldt ham, ligesom der tillagdes ham indtægter af Lunds og Århus domkirker kapitler. I juni 1645 udnævntes han til biskop i Århus, og han forestod i 15 år dette embede „med største troskab, forstand og mildhed“. I 1653 til-

bød Frederik den III ham Sjællands Bispestol, men han undskyldte sig med at have for dårlig helbred dertil. Under svenskernes og polakkernes indfald i landet tiltog hans svagelighed. Han døde den 3/6 1660. Han var den 26/8 1632 blevet gift med Anna Bartholin, født 26/7 1615, død 21/2 1682, eneste datter af Caspar Bartholin (den ældre) og Anna Fincke, datter af lægen og professoren Thomas Fincke, af den gamle sønderjydske familie⁹. Thomas Fincke virkede i 65 år som professor ved universitetet, indtil han i 1656 døde, 95 år gl. Jacob Madsen og hustru fik deres gravsted i Århus domkirke, sammen med hans morfar, biskop Jens Giødesen. Det smukke epitafium hænger i kirken den dag i dag og er velbevaret.

Jacob Madsen udgav forskellige latinske skrifter, ligesom flere af hans begravelsestaler er bevaret. Hans „tegnebog“ med oplysning om indtægter og gaver er bemærkelsesværdig; den fortæller også om spise- og drikkevarer, der blev givet ham i anledning af datteren Ingeborgs bryllup 1653:

„Fire hjorte, seksten rådyr, toogfyrrer harer, en ung kvie, toogtyve kalve, toogtres lam, fjorten grise, én vildgås, to urhøns, tooghalvfems kalkunske høns og haner, fireogtyve gæs, syvogtrediver høns, fireogtres duer, otte laks, hundrede og fem gedder, tredive karper, totusindetrehundredeogfirs karudser, tres aborrer, firetusendenihundredeoghalvtreds æg, henved to tønder fersk smør, treogenhalv tønde fint mel, to tønder Samsing øl“.

Blandt bryllupsgæsterne var

Fru Birgitte Brockenhuus, Lauritz Ulfeld, fru Jytte Høg, Jørgen Marsvin, fru Hylleborg Bilde, Christen Skeel, kongens jægermester Hans Stibolt, Henrik Rantzou, rigens marsk Anders Bilde, Valdemar Skram, Corfitz Ulfeld, fru Ida Daa, Erich Rosenkrantz, fru Ide Lange, Oluf Parsberg, fru Dorete Friis med flere.

Om børnene kan nævnes, at Ingeborg f. 1633 blev gift med den senere højesteretsdommer, ejeren af Frydendal, Rasmus Poulsen Vinding, der udarbejdede Christian den V's danske Lov. Deres barnebarn ægtede i 1714 Poul Vendelbo Løvenørn. Det er om denne Ingeborg Dorthea Poulsen Vinding, at Carl Ploug skrev digtet: „Et kys engang er blevet grænsen, som skilte for og fremtid ad ... alene i dagligstuen professorens datter sad“.

Mathias Jacobæus f. 1637 var med blandt studenterne i kampen under Københavns belejring. Han rejste til Holland og England og blev 1668 professor i græsk og i 1669 i medicin. Han var gift med en borgmesterdatter fra Roskilde, Anna Schrøder, og døde 1688¹⁰. Han skænkede et legat til Trinitatis kirke, hvor han er begravet. Det er ikke rigtig at Niels Steensen i 1664 blev vraget til fordel for Mathias J., der dengang kun var vicar for Rasmus Vinding; og da der i 1668 blev professorat ledigt, var Niels Steensen allerede i 1667 blevet katolik.

Datteren, Søster Jacobæus, f. 1639 blev gift med den senere generalprocurer Peder Scavenius, ejer af Aastrup. Else Bartholin Jacobæus blev gift med biskop Bornemanns broder, slotspræsten i København, Johan Adolf Bornemann.

Jens Jacobæus, f. 1646, levede mange år i England, blev dr. med. Oxford, creeret 25/6 1674 af Thomas Hyde, og praktiserede i Oxford til 1681. I Wood's „Life and Times“ anføres, at han havde tilbragt 14 år ved forskellige universiteter i Holland og England. Han blev 6/8 1677 gift med Dorothy Egleton, datter af Sir Henry Egleton „nobilissimus vir in praedio suburbano decimo lapide Oronio distante“. Fra 1681 til sin død 1698 var han læge i København, professor ved universitetet fra 1683. Efter nogle familieoptegnelser skulle Mathias eller Jens Jacobæus have ejet Vanaas herregård ved Kristianstad, men det synes ikke at være rigtig. – Vanaas ejes siden 1660 af Wachtmeisterne. Forinden skiftede den ejere, såsom Reetz, Juul og Putbus. Måske var en Jacobæus prioritets-haver i Vanaas?

Den yngste søn var *Holger Jacobæus*, født 6. juli 1650. Han har efterladt udførlige optegnelser af sit liv¹¹. Han flyttede i 1661 med sin moder fra Århus til København. Efter først at have studeret theologi og prædiket i Vartov gav han sig i 1669 under vejledning af Thomas Bartholin, hans morbroder, og Ole Borch til naturvidenskabelige studier. I oktober 1671 gjorde han sin første udenlandsrejse sammen med Johan Worm, søn af Ole Worm og Magdalene Motzfeldt. Hans optegnelser om denne og senere rejser er bevaret og udgivet af Vilh. Maar som „Holger Iacobæus' Rejsebog“. Det meste er skrevet på latin. Han har været en interesseret iagttager af alt, hvad han så undervejs. Fra Roskilde domkirke fortæller han om Kirstin Kimers, der slår på den lille klokke, og Peder Døver, der slår på den store klokke, og om to hoveder af træ, naglede fast ved alteret, hvilke i den katolske tid bevægedes ved hjælp af ståltråd og tilnikkede folk syndsforladelse. Her og andre steder føjer han små tegninger til af det iagttagne. I Roskilde fik de hos Christian Glob annis-akvavit.

Ringsted kirke beses og Sorø, inter 2 lacus amoeniss.

I Slagelse træffer han fætrene Peder og Laurits Foss, henholdsvis rektor i Slagelse og forstander for Sorø skole. I Korsør drikker de mjød og i Odense får de citron-akvavit. Over Assens kom de „til Holsten“ – endnu på Suhms tid kunne folk på landet benævne Slesvig som Holsten. Her var megen skov, sandet jord, overflødig lyng, mange ulve og en del vildsvin. Ulve var flere steder hængt op i træerne, iført klæder „instar trium litterarum hominis“: til skræk og advarsel for tyve. I Toldsted kro var sengen med de mange dyner så høj, at en stige kunne behøves for at komme op i den. I Flensborg var der „skøn pompevand for hver tredje eller fjerde dør“. I Gottorp bemærkes: „Mumia, quam uxorem Potipharis ajunt“, og i bibliotheket en bibeloversættelse fra 1494, der gengiver ordene fra Genesis' 3. bog således: „Er soll deyn Herr seyn und dich prugeln und schlagen“.

Om Amsterdam hedder det, at den „står på fyrrepæle som en underjordisk skov, så at Amsterdam står på Norge“. Det fortælles, hvad byerne i Holland indfører og udfører, de får f. eks. oxer fra Holsten og gæs fra Ejderstedt. Han skildrer nøje, hvad der spises og drikkes, hvad man råber med på gaderne, hvordan børnene leger, hvordan der om vinteren løbes på skøjter og køres med slæder, alt med hans morsomme små tegninger. Han får også med hvorledes der bliver sørget for de fattige og syge. Han bemærker, hvordan bønderne også er sømænd, hvad de dyrker, hvad der gror af træer og planter, hvordan man med hestegang på 2 timer kan kærne 1 td. smør o.s.v. Hans kollegiehefter fra de forelæsninger, som han fulgte i Holland er opbevarede på Det kgl. Bibliotek. Da Ludvig den XIV i aug. 1672 angreb Holland, rejste han efter 10 mdrs. ophold samme vej hjem, over Groeningen og Oldenburg. I Bremen hørte han saxiske bønder synge „så deylig en musik, som han aldrig før havde hørt“. I Hamborg så han bl. a. „Policinell agere på Marionethuset“. Han opholdt sig på Fyen flere dage hos præsten i Flemløse, der var astronom, passede bier og gav brændevin med Entzian om morgenen og før måltiderne. Han bemærker: „Når fynboen går forbi en ager med boghvede rokker han med hagen, / ligesom lolliken forbi en ager med ærter slikker sig om munden“.

I 1³/₄ år passede han nu hjemme naturvidenskabelige studier og deltog i Stenos (Niels Steensens) dissektioner. Han var Stenos eneste virkelige elev og kom i nogen tid til at stå ham meget nær. Hans optegnelser herom er bevarede. Fra denne tid haves fra ham en beskrivelse af Københavns seværdigheder. I 1674 udnævntes han, endnu ikke 24 år gl., til professor i geografi og historie.

30/5 1674 drog han ud på sin anden og længste udenlandsrejse, den meste tid i følge med Kaspar og Kristoffer Bartholin, morbroderen Thomas Bartholins sønner. I Amsterdam besøgte de den lærde Swammerdam, og i Leyden tog professor Syen sig af dem. I Delft belærte Leeuwenhoeck dem om de af ham nylig fundne røde blodlegemer. Men de morede sig også:

„Til bryllupet sidder enhver hos sin Dame, som hand gaar hen och henter i hindes Logement och siiden leder til huuset, hvor bryllupet skall staa, ofver bordet kysser en hver sin, naar mand dricker / 3 Gange / och siger der hos / 3 lunkis / 3 klunckis / 3 kyssis, siden dandser och raillerer mand til langt om natten; och det sker 2 dage i rad. Jeg hafde Mademoiselle Rivette / som var af høi stand / meget lystig / ja raugal; til min Wertindes Søns bryllup“.

I marts 1675 tog han til Paris og blev der et helt år. Han skrev her bogen: „De ranis Observationes“, hvilken senere udkom i Rom. Sidst i marts 1676 drog han videre til Italien. I Frankrig brugte han, hvor det lod sig le coche

par eau. Fra Lyon kom de til Alperne ved Mont Cenis, hvor de red op på muldyr og af førere blev hjulpet ned til Novalesse. De fulgte vejen over Turin og Milano til Bologna, hvor de blev i 14 dage. Turen gik derefter over Appenninerne til Firenze¹², hvor Steno tog imod dem, og hvor de blev optaget i kredsen af de lærde mænd, som Cosimo den III havde om sig.

Vinteren 1676-77 tilbragte han i Rom, hvor han gjorde bekendtskab med flere af kardinalerne og traf sammen med berømte læger og andre lærde mænd. Med Kristoffer Bartholin tog han tilbage til Pisa i februar 1677 og boede her hos Steno, hvor han vistnok var ved at gå over til katolicismen. Kaspar Bartholin kom imidlertid en tid senere til dem fra Rom og fik hurtigt hjemrejse påbegyndt. De kom over Venedig, Kärnten og Wien til Leipzig, hvor de blev et fjerdingår „for sprogets skyld“. Først 13/8 1677 nåedes København.

I april 1678 foretoges den 3die Reise, hvor han ledsaget af fætterten Thomas Bartholin (den yngre) kom til Amsterdam. Her fik han følge af sin søstersøn, Poul Vinding, og tog med ham over Leyden og Rotterdam til Briel. En hollandsk søofficer, der førte et skib på 36 stykker og 140 mand, tog dem med til England. I juni aflagde de besøg hos hans broder Jens i Oxford og gjorde en tur til Bristol, Bath og Salisbury. Fra oktober boede han i London, hvor han kom til at stå adskillige fremragende mænd nær. Han omgikkes således daglig Robert Boyle, hvis eksperimenter med *machina pneumatica* han to år senere selv demonstrerede i København. I april 1679 tog han tilbage til Leyden, det gamle musernes hjem (*musarum domicilium*). Efter en tur til Antwerpen og Brüssel gik han i Amsterdam ombord i et skib til Tønningen og nåede hjem til København i august 1679, hvor han tog fat på sin virksomhed som professor i historie og geografi.

Om Holger Iacobæus' studier i Holland og hans beskrivelser af levevis, sociale tilstande m.m. er nogle mindre afhandlinger skrevet af Judi H. Mendels, trykt 1938-39 i *Tijdschrift voor Geneeskunde* og i *Maandblad vor de Kennis van Amsterdam*.

Rejsebogen indeholder tilsidst optegnelser om en lille rejse i Jylland, som Holger Iacobæus i sommeren 1692 foretog ledsaget af sin hustru og den da 9 år gamle søn Jacob samt svogeren magister Johan Adolf Bornemann og dennes hustru. I Vendsyssel bemærkede han, at der i de fleste landsbyer ingen skorsten var på husene, men kun et lidet hul oven i taget, kaldet lyre. Der tækkedes med lyng, undertiden dog med langhalm. Under fuglelivet omtaler han urfuglene, pomerantzøns, brushaner, vagtler, brokfugle og kobbersnepper, og af vegetationen bemærker han ved Hammelose multebærene blandt lyng og porse. Han fandt disse noget blegere og mindre end de norske. De opholdt sig 4 dage hos fætterten Christoffer Bartholin på dennes herregård Kaas i Salling, lidt syd for Spøttrup ude ved Limfjorden. Det var hans rejsefælle fra 1674-77, der nu var landsdommer i Jylland.

Holger Iacobæus offentliggjorde nogle mindre anatomiske afhandlinger og en ny udgave af et arbejde om frøerne i „de ranis“, trykt i Rom og Paris. Hans tid blev derefter optaget af efter kongens anmodning at forfatte det monumentale værk: „Museum regium“ med beskrivelse af alt, hvad der fandtes på Det kgl. Kunstkammer vedr. etnografi, arkæologi, geologi, møntsamling etc. Man kan af en afhandling fra 1936 af museumsinspektør Georg Galster se, hvilken indsigt han havde i gamle mønter. Tyske fyrster, som fik værket tilsendt, skænkede ham store gaver derfor, således gav kurfyrsten af Brandenburg ham 100 ducater, fyrsterne af Wolfenbüttel 8 sølvbægre, 2 lysestager m. m. og kejser Leopold en guldkæde på 100 ducater med sit billede i en guldmedaille.

Et godt indtryk af Holger Iacobæus giver et lille digt, skrevet på latin, som han i 1696 forfattede om sit landsted i Veddelev, Veddelevgård, ved Roskilde fjord, hvor han i 1696 af „salig Johan Kleyns enke“ købte en gård med to skønne haver, en smuk bygning, fire bøndergårde etc. Interessen for livet på landet var også stor hos de lærde mænd. Svigerfaderen Thomas Bartholin sad på Hagedstedgård, og på Åstrup og Kornerupgård var hans svogre. De i familien indgiftede Ole Worm og Ole Rømer havde deres gårde ved Vridsløsemagle.

„Og til Rømers evig Ære,
skal „saalænge Verden staa
Pilen Corrigs Bakke være“
) : Ole Rømers Høj)

„Aske, Elme, Elle, Linde,
Pile, som her plantet staa,
skal til Bartholineres Minde
blive til den Plads forgaar.“

I universitetet hed det siden hen i Heibergs kantate til Weyses musik:

„Du, som ind i Hallen triner,
Husk at Talen lød fra Worm og Bartholiner.“

„Pilenborg“ og „Rømershøj“ lå nær St. Vejle å og Gl. Roskilde kro, ikke langt fra Snubbekorset, hvor tidligere landevejen til Roskilde gik. Sct. Jacobs eller Sct. Ibs kilde i Roskilde, tæt n.v. for Sct. Ibs kirke, havde også navnet: Dr. Holgers kilde, fordi Holger Iacobæus havde foretaget en særlig undersøgelse af vandet¹².

Holger Iacobæus blev pinseaften 1681 forlovet og 19/9 1681 gift med sin kusine, morbroderen Thomas Bartholins datter, Anne Margrethe Bartholin, med hvem han havde 8 børn. Hun døde i 1698¹³, og året efter ægtede han svogerens, arkæologen, antiquarius regius, Thomas Bartholin (d. 1690) den yngres enke, Anne f. Tisdorph¹⁴. Under et landophold i Gentoft i juni 1701 blev Holger I. syg og døde så i København natten mellem 17. og 18. s.md. Han havde fortrinlige kundskaber, et stort videbegær uden fordomme og et

venligt, elskværdigt væsen, der gjorde ham meget afholdt. Større lyst eller evne til at anvende den megen lærdom til højere videnskabelighed synes han ikke at have haft.

I Bircherods af Molbech udgivne dagbøger fortæller Bircherod hvordan han i 1690 blev forlovet med Søster Bartholin „consilio Oligori Iacobæi“, og at deres bryllup s.å. blev holdt i Holger I.'s hjem. I disse dagbøger er anført, at nattefrost 27/9 1695 i Ålborg gjorde skade på vindruer og morbær. Disse herlige frugter dyrkedes også på landstedet i Veddelev, og hvor familien senere boede, så som ved apotheket i Rudkøbing.

Af Holger I.'s børn blev den ældste Jacob Iacobæus provst i Faxe og gift med Christiane v. Alst¹⁵, og Christoffer Iacobæus blev præst i Slagslunde og gift med Bolette Broch. Den yngste søn, stamfaderen til dem, der er tilbage i familien af navnet Iacobæus, var

Johan Adolf Iacobæus.

Han var født 12. maj 1698. Moderen Anne Margrethe f. Bartholin døde 6 dage efter hans fødsel, og sin fader mistede han kun 3 år gammel. Han var de første år hos stedmoderen og dennes gamle mor. 1710 kom han på Sorø Academi, blev student 1716 og kom på Borchs kollegium, mens han spiste hos morbroderen, den senere generalprokurør og konferentsråd, professor Kaspar Bartholin. I 1720 tog han theologisk embedseksamen og næste år holdt han dimisprædiken i Hellig Geistes kirke. Han har efterladt en i 1753 nedskreven levnedbeskrivelse, der er trykt i Kirkehistoriske Samlinger 3 R 2 bd.

I sommeren 1721 begav han sig på udenlandsrejse, sejlede til Lübeck, og fra Hamborg til Amsterdam, hvor han en tid boede sammen med sin ven, den senere professor Buchwald. De rejste omkring med trækskøjterne og begav sig over Antwerpen til Brüssel, hvorfra de skulle videre til Paris og gennemføre anatomistudier hos dr. Winsløv. Pesten syd på bragte dem imidlertid til at rejse tilbage til Amsterdam, hvor Johan Adolf blev vinteren over. Hans fætter Philip Julius Bornemann, der var præst ved den danske kirke i London, fik ham imidlertid til i efteråret 1722 at tage ophold i London, hvor han lagde sig efter de videnskaber, som hørte en medicus til. Han blev medlem af selskabet for botanisk videnskab, og doctor juris William Sherard, der for over 30 år siden var hans faders gode ven, tog sig da af ham og fik ham i 1724 gjort til medlem af Royal Society, hvor Isaac Newton introducerede ham. I et halvt år gik han med dr. Wagstaff på et af de store hospitaler. I 1726 tog han fra London til Paris, hvor han blev prosector i anatomi hos Winsløv. Efter i året 1727 at være vendt tilbage til London opfordredes han til at søge et profesorat i Kbhvn., men nåede ikke hjem, før det var givet til en anden. Han gennemgik imidlertid de fornødne examinationer hos fakultetet og skrev en

bog om planter. I efteråret 1728 tog han igen til London og hørte nogle uger efter om den ulykkelige store ildebrand i Kbhvn. 20/10 1728. Ved denne brand mistede han alt hvad han havde samlet af videnskabelige bøger m. m., som var efterladt indpakket i morbroderen, konferensråd Caspar Bartholins hus, og han fik nu i England ikke råd til at anskaffe sig mer end ganske få af disse bøger. Da han i 1730 mente at have fået løfte af Frederik den IV's regering om et professorat, vendte han med et koffardiskib hjem til Kbhvn., hvor universitetet lod ham disputere og allerede havde gratuleret ham, men Frederik den IV døde nu, og de nye magthavere gik ham imod. I stedet for fik han i 1731 Ledøje og Smørum præstekald, hvortil universitetet havde kaldsretten. De midler der var tilbage efter udenlandsrejser gennem 9 år var små, og han havde vanskeligheder ved at få den forfaldne store præstegård i ordentlig stand. Der hørte dog gode jorder til; endnu i 1872 var der 12 tdr. hartkorn. Kirken er i sin art, med over- og underkirke, enestående her i landet. I 1733 blev han gift med Regine Magdalene Weldingh, ældste datter af ejeren af Edelgave, Christian Weldingh og dennes første hustru, Karen f. Christoffersen, den tidligere sognepræsts datter. Christian W.'s forældre, Hendrik W. og Regine Magdalene f. Getz, var begge fra Norge. Efter dårlige landbrugstider (kvægpesten ca. 1745) solgtes Edelgave i 1758 for kun 22.800 rbd. I 1791 kunne justitsråd H. G. Faith sælge den for 69.000 rbd., og i 1809 solgtes den for 138.000 rbd. Hendrik W. havde med sin første hustru 5 børn og med sin anden hustru, Karen Olsen, 14 børn. Christian Weldinghs søster, Vibeke Margrethe W. var mormor til Grundtvig og Henrik Steffens. Hendrik W. tilbragte sine sidste leveår på Veddelev gård. W.'s familiegravelse er i Hvedstrups kirke. Christian W.'s hustru Karen Christoffersen eller Ottesdatter var datter af præst i Ledøje, Otte Christoffersen, hvis far og morfar havde haft embedet før ham (samme slægt i mere end 120 år).

Johan Adolph Iacobæus døde 3/8 1772. Han havde mange børn, hvoraf nogle døde som små. Af døtrene blev Else gift med præsten Niels Knub.

Den ældste søn *Holger Iacobæus* f. 16/10 1733 blev overkøbmand på Island og gift med Kirstine Marie Koch. En anden søn Thomas Iacobæus blev overkøbmand i Finmarken.

Fra Holger Iacobæus på Island nedstammer en stor islandsk gren af familien, hvoraf imidlertid næsten alle i senere generationer tog til andre lande som Amerika, Australien og Holland, og da de antog navne som Jackson, ikke mere kan følges. Holger Iacobæus' yngste datter, Regine Magdalene, f. 20/10 1781 blev imidlertid, se nedenfor, apoteker i Rudkøbing, Anton Iacobæus' anden hustru, og fra dette ægteskab nedstammer de i Danmark og Sverige nulevende slægter af navnet Iacobæus, der har efterkommere, som kan fortsætte familien.

Holger Iacobæus' søn *Christian Adolf Iacobæus* f. 4/12 1767 blev gift 28/1 1795 i Hellig Geist kirke med Regine Magdalene f. Serup. Han boede som

købmand i Kjeblevig på Island, og havde foruden 3 døtre sønnen: Holger f. 21/11 1797, der ligeledes var købmand i Kjeblevig. Denne sidste havde i ægteskab med Charlotte Marie f. Holst (f. 1804, d. 1853) 20 børn. Om disse mange børn kan nævnes, at en datter Regine Magdalene f. 1824 blev gift med godsforvalter Ludvig August Lund på Hoffmannsgave, et datter Amalie Frederikke, f. 1832, med sognepræst Søren V. Ørsted, Magleby-Holtug, en datter Charlotte Georgine Holgerine, f. 1836, med lærer Christen Nielsen Stegger i Lystrup (hvis søn Holger Christian Iacobæus Stegger boede i Vorså ved Agersted) og en datter Helga Margrethe, f. 1837, med Frederik Christian Thygesen, ejer af Cathrinelund ved Viborg. Af sønnerne blev: Holger Christen Adolf f. 13/5 1830 landmand i Franklin i Minnesota og havde 3 sønner og en datter, Poul Holst f. 12/12 1833 landmand i Australien, Peder Adolf Serup f. 26/9 1838 fik et gæstgiveri i Antwerpen, Jon Sigvardur (Jackson) f. 15/12 1842, skibskaptajn i Sidney, Hans Henrik f. 5/2 1843, skibskaptajn i England og Anton Mikael Erik f. 31/8 1845, styrmand i København, hvor han giftede sig med sin søsterdatter fra Hoffmannsgave, Charlotte Marie f. Lund, og efterlod en søn: Oluf Roland Iacobæus f. 22/7 1891¹⁶, der havde en ur-engros-repræsentation for schw. ure i Kbhvn. Han var gift med Edith Mathilde Henriette f. Rasmussen, og ægteskabet var barnløst. Iøvrigt kendes ikke efterkommere af den islandske gren af navnet Iacobæus, der har forbindelse med Island eller Danmark.

Præsten i Ledøje, Johan Adolph Iacobæus' yngre søn var:

*Henrik Iacobæus*¹⁷

født 16. juni 1743 i Ledøje. Han kom – velsagtens ved forbindelse med Wellingh'ernes norske familie – i apothekerlære i Stavanger og Arendal og derefter på Vaisenhusapoteket i København, indtil han 1769 kom på Svaneapoteket i Slagelse, hvis ejer var Antonius Smith, gift med den tidligere apothekers datter, Alhed Jacobine f. Stæhr. Smith var en meget dygtig forretningsmand og tillige borgmester, by- og herredsfoged. Efter at Henrik Iacobæus i 1779 havde taget pharmaceutisk examen blev han gift 16/7 1779 i Hellig Geist kirke med Smiths datter Lykke Marie S. og købte apotheket. Allerede i juni 1781 døde han og er begravet i svigerfaderens gravsted i St. Mikkels kirke i Slagelse. Enken giftede sig 2/4 1784 i Slagelse med regimentskvartermester Frederik Christian Plum (1758-96).

Apotheket var en smuk ejendom med en dobbelt stentrappe, smedejernsrækværk med messingkugler og 4 lindetræer til gaden. Ejendommen var over 52 alen lang med 24 fag og indeholdt 28 værelser, hvoraf „22 oliemalede og 6 betrukket med vox dug“. Ejendommen var opført efter den store ildebrand i Slagelse 28/4 1740, men er meget ændret efter ombygninger, nemlig i 1890. Smith ejede bl. a. Antvorskov ladegård.

Apotheker Henrik Iacobæus og Lykke Marie f. Smith havde sønnen

Anton Iacobæus

født 20. oktober 1779 i Slagelse. Han kom 1794 på Hof-apotheket i København og tog farmaceutisk examen i 1802, hvorefter han i 1803 anlagde Høbro apothek. I 1806 solgte han dette og købte af Ørstedernes fader apotheket i Rudkøbing. Han gav i købesum 8000 rdl. og det indbragte ved salg i 1841 45.000 rdl., men forskellig jord var dog da købt til. Hans første hustru var Catharina Elisabeth f. Faith (f. 2/9 1782, d. 2/5 1808). Hans anden hustru var den islandske kusine Regine Magdalene f. Iacobæus, med hvem han blev gift 25/8 1809 i Hellig Geist kirke. Efter hendes død 8/7 1841 solgte han apotheket og flyttede til sin søn på Fårevejle.

Apotheket havde en meget smukt indrettet bygning med en dejlig og frugtbar have, hvorfra kom ægte kastanjer, herlige morbær, vindruer m. m. Morbærtræet var en tid landets ældste og største morbærtræ og bukkede først under i den strenge vinter 1942. Han blev en udmærket bedstefar for børnene på Fårevejle, hvis opdragelse i det daglige han tog sig meget af. Fra ham stammer traditionerne med kvædebrød og morceller til jul. Han var en interesseret botaniker og omtales som finder af flere sjældne planter f. eks. *Orchis sambucina* ved Slagelse og *Teucrium scordium* ved Rudkøbing. Han døde 12. decbr. 1865.

Børnene i hans første ægteskab var en datter, der døde ugift 1846 og en søn *Henrik Vellejus Iacobæus* f. 15/2 1807, død 26/12 1885. Han blev cand. pharm. 1826, tog studentereksamen og blev polyteknisk kandidat i 1832, efter den naturvidensk. anordn. som nr. 3 af de nye kandidater. I syv år til 1839 var han medhjælper på apotheker, først i Randers og derefter Rudkøbing, han var medinteressent i en hørfabrik ved Rudkøbing og lærte nu i 1841-42 landbrug på Nedergård på Langeland, hvorefter han et år havde Lille Egede, se nedenfor, i forpagtning. Derefter købte han 1843 (St.) Borupgård ved Silkeborg, som han var ejer af til 1880, men fra 1873 til 1885 boede han dog i Kbhvn. 1848-49 var han medlem af den grundlovgivende rigsdag, 1858-65 var han medlem af landstinget og dets sekretær. I 1859 udgav han en bog om bevægelsen af magnetnålen, fremkaldt ved sollyset, tidl. trykt på fransk. 13/5 1842 blev han i Tullebølle kirke gift med Maren Kirstine f. Andersen, f. 30/7 1816 på Nedergård, hvor hendes fader var ladefoged, senere havde han fæsteejendommen Bjerrebygård. Hun døde først 2/2 1914 i Kbhvn.

Børnene var:

Anton Sigurd Iacobæus f. 22/2 1843 i Ll. Egede ved Korsør, der faldt som officersaspirant på Als 29/6 1864, hans mindesten står i Kær by på Als.

Endvidere datteren: Lykke Katherine Marie Iacobæus f. 16/4 1846, død 28/7 1923, gift 11/5 1864 i Skrøbelev med halvfætteren Anton Christian

Iacobæus i Sverige, se nedenfor, og datteren Olivia Theodora f. 1854, død 1881, gift med kyrkoherde i Strø, dr. phil. E. V. B. Schartau. Tillige var der en søn: Holger Henrik f. 1856, der døde på Skarhult kort efter 1880, ugift.

Børnene i apothekerens i Rudkøbing Anton Iacobæus' andet ægteskab var sønnen *Anton Holger Iacobæus*, stamfader til alle de nedennævnte nulevende svenske og danske familier Iacobæus og datteren Marie Christine Iacobæus f. 11/4 1814. Hun blev gift med ejeren af Søvertorp, senere statsråd og landstingsmand Anders Christian Andersen. Om deres mange børn kan nævnes at datteren Lykke Marie Caroline A. blev gift med læge Lars Fabricius Toft. Hun kaldtes Line og døde 1874. Tofts far var distriktslægen på Langeland, Andreas Toft, gift med en Fabricius fra Skovsgård og Lyngbygård, og Tofts børn, af andet ægteskab, med Marie Ortved, var Ingrid, gift med overlæge Kier, Nykøbing F. og amtmand Gustav Toft. Antonia Andersen blev gift med købmand Anton Fr. Hougaard, Peter Andersen, forpagter af Skovsbo, havde bl. a. datteren Agnes Henningsen, som i sit forfatterskab ofte omtaler sin farmor, Marie Christine I., der selv strøg mdl. ca. 24 manchetskjorter til sin mand, og deres ejendom Søvertorp, og Rudkøbing apotek, hvilket hendes svoger Bauer fik. Sønnen Christian Andersen blev forpagter af Lykesholm i Tryggelev, som nu en datter gift Pedersen ejer. Augusta Andersen blev gift med købmand Feodor Nielsen. Lykke Marie Andersen blev gift med Ahlefeldt-Laurvigen, Blegholm, og Frederik Claudius Andersen blev forpagter og senere ejer af Søvertorp. Henrik Vellejus Iacobæus Andersen gift med Maria Magdalena Elisabeth Jantzen forpagtede Ølstedgård.

Den gamle apoteker i Rudkøbing Anton Iacobæus' søn

Anton Holger Iacobæus

er født 25. august 1810 i Rudkøbing. Han kom i den senere nedlagte latinskele i Nyborg. Erindringer om skoletiden og om sejlturene i åbne både hjem til Rudkøbing i ferierne og om studenterår i København er fortalt af sognepræsten på Tranekær G. Fr. A. Graae¹⁸. Han blev student 1827 og tog juridisk embedseksamen, men fik derefter sine interesser i landbrug. Han havde først ejendommen „Lille Egede“ ved Skelskør, men da han skulle giftes – 27/5 1842 – og ønskede større virksomhed, fik han herregården Fårevejle ved Lindelse noer, syd for Rudkøbing, i forpagtning. Omkring 1870 blev han forpagter af Førslev. På Førslevgård havde man før min farfars tid brugt at lade kærne om vinteren stå i deres møg – for varmens skyld – så at de ved foråret stod helt oppe under loftet. – Begge disse store ejendomme ejedes af Neergaard. De sidste år af sit liv tilbragte han på sin egen ejendom Appelsbjerggård, der tidligere havde hørt til Holsteinsborg, og her døde han den 20. aug. 1882. Begravelsen er på Hyllested kirkegård. Hans hustru, vielse se ovf., var den meget dygtige og livsstærke Johanne Antonia f. Bay, f. 3/4

1823, død 28/5 1906, datter af købmand i Rudkøbing Erich Bay (f. 19/2 1776, d. 9/2 1838) og hustru Sidsel f. Ring fra Thurø f. 11/10 1881, død 1/3 1862). Erich Bays fader: Christian Poulsen Bay byggede i 1782 den store senere fredede købmandsgård af egetræs bindingsværk i Rudkøbing.

Farfars og farmors hjem på Fårevejle er altid omtalt som et meget lykkeligt hjem. Farmors broder „Onkel Kaptajn“, Christian Poulsen Bay (f. 25/1 1808, død 21/5 1891 i Kbhvn.) byggede deres sejlbad, som lå i Lindelse noer, og tillige en større to-mastet kutter, kaldet „den blå“. Kutteren var stor nok til at sejle til Sandefjord i Norge, hvor vor farfar fik gytjebade for sin gigt. Onkel Kaptajn tog sig også af hundene og jagten, derunder donerne, som gav mange kramsfugle under efterårstrækket over Langeland. Han fik efterhånden en stor samling af fugle, som han selv udstoppede, og vi ældre kan mindes hans fine ansigt og sølvhvide hår, når han som gammel mand i stueligheden ved Marmorkirken endnu syslede hermed. Hans bedste jagthund hed „Skuld“, han var nogle gange med til farbror Christians jagt ved Mala i Gønge herred. Han havde sejlet lange ture rundt i verden med sine kofardiskibe. Året før vor farmors bryllup mistede hendes far iøvrigt det meste af sin daværende formue ved skibsforlis. Onkel Kaptajns samling af fugle blev skænket til Rudkøbing skole. Af farmors søskende kan her erindres: Pouline Christiane Bay gift med Rasmus Hansen, tidligere købmand i Rudkøbing, død 1886 i København (Nørregade), Corfits Carl Emil Bay f. 1811, død 1883, der ejede Bolbro og Svejgård og havde forpagtet Rathlousdal og Gersdorffslund, Helene (tante Lene) f. 1812, død 1895, Julie Augusta Bay f. 1816, død 1904, gift med provst i Haslund, Hans Adolph Sølling, fætter til min mormor og P. W. Sølling. I Haslund præstegård blev mine forældre forlovede, vistnok i 1877. Det var „tante Augusta“, der engang ved en middag hos min farmor sagde: „Lammestegen er god nok, Hanne, men det er ikke et gimmerlam“. Min farmors køkken var ellers berømt over hele Langeland. Gamle folk har talt om hendes ålesuppe ved jagtmiddage. Endelig var af hendes søskende Jørgine Caroline Bay gift med kancelliråd, bankdirektør Bjørn i Silkeborg.

Mærkeligt at se Graae i omtalen af Nyborg i sin skoletid nævne „slaverne“. De var anbragt „i en lav bygning med en smudsig lille gård, adskilt fra gaden ved palisader, indenfor hvilke man så slaverne røre sig ligesom i en svinesti, med lænker om benene og i de grå dragter med røde ærmer, til beskuelse for al verden, som måtte passere der forbi, hvad enten de gik ud eller ind i byen“. Det var ikke blot i „Eventyr på fodrejsen“, man hørte om slaver. Min mor fortalte om, hvordan hun med sin mor om lørdagen ofte kørte til bedstefaderen, gamle kancelliråd, købmand Johan Christoffer Sølling i Hillerød. De begyndte da altid gennem Tokkekøb hegn at blive bange for slaver, og børnene råbte: „slave, kom ud“. Senere oppe i Vendsyssel hørte vi om „slavekrigen“ fra slavernes udbrud i Rendsborg.

Efter farfars død 20. august 1882 solgte farmor Appelsbjerggård. Det var i tider med topkonjunktur for landejendomme, og min far har fortalt, at han foruden sædvanlig pantesikkerhed fik Neergaard på Gyldenholm til at give kaution, som, da tiderne gik nedad, blev effektiv. Farmor flyttede til Gammelholm i Kbhvn. Tordenskjoldsgade 15. Her kunne hun, og altid på hendes fødselsdag, samle børn og børnebørn. Om sommeren var hun, også med børn og børnebørn, på en af de store svenske gårde, som hendes ældste søn fik under sig. Sålænge hun levede, holdt familien godt sammen, og traditionerne fra Fårevejle, Førsløv og Appelsbjerg bevarede. En kramsfuglemiddag var der således altid om efteråret. Slagtemad til jul, og morbær, kvæder og frugt fra Langeland. Hun havde foruden en flink svensk pige, hos sig de tre døtre: Marie, Cecilie (faster Cit) og Anna, som hver havde sit departement, men der var intet i huset, som farmor ikke havde øje med. Hun gjorde selv sine indkøb tidligt om morgenen. Som landmandskone havde hun kendt hver af de over hundrede malkekøer, stod selv for mejeri og den store efterårshenkogning, hvor smeden loddede dåserne til. I de første år på Langeland hjemmestøbtes lys af fåretalg, og af ulden tilvirkedes sokker og strømper, som endnu efter 1912 i Helsingø kunne gøre gavn i vådt vintervejr. Morgenmænd var familien. „Patronen“ fra Sverige kom således ofte i besøg før 8 om morgenen.

Farfar og farmor havde 12 børn. De fire var lyshårede og levede kun til konfirmationsalderen. De øvrige otte børn var mørkhårede og skal nu nævnes. Farmor selv havde været næsten sorthåret. Hun havde som ung engang i et tableau virket som den jødiske dronning Esther.

Anton Christian Jacobæus er født 23/5 1844 og døde 1/2 1911. Han blev gift 29/5 1867 i Svstrup med halvkusinen Lykke Kathrine Marie Jacobæus, datter af proprietær Jacobæus på Borupgård, f. 16/4 1846, død 28/7 1923. Han lærte landbrug hos Bech på Hvalsølille. Da han ønskede større og friere forhold end på Sjælland, købte vor farfar til ham en god og ret stor ejendom: Brandstadholm ved Vombsjøn i Skåne. Den beholdt familien til efter hans død, men den blev drevet med en inspektør. Selv fik han nemlig den gode chance at få den ca. 1100 sv.td. ld. store herregård Skarhult i forpagtning, hvor der var fortrinlig jord og et dejlig gammelt slot, der ikke beboedes af ejeren, baron Schwerin. På Skarhult boede de i mange år, og jeg mindes fra begyndelsen af firserne sommerophold der. Antagelig var de der i mere end to gange otte år. Sine bedste år fik farbror Christian, da han fra Skarhult kom til Svenstorp, der ejedes af baron Gyllenkrok og i sin tid havde tilhørt Niels Juel. Heller ikke det var beboet af ejeren. Der var indvendig borggård med stort tårn imod øst. I sydfløjen boede farbror Christian. Ovenpå var riddersalen og i nordfløjen var alle de gamle herlige møbler til slottet. Der var grave, hvor vi tumlede på selvlavede flåder, mod øst var der 100-årige buxbomhække. Om natten gik der vægter, som angav visse tider

ved at blæse i horn. I parken gik dejlige påfugle, og drivhusene var i mønstergyldig orden. Søndagmiddage var der altid pottevinplanter på bordet med dejlige druer, som faster Lykke klippede af. I august kunne vi fange ca. 100 krebs til frokosten, kl. 8½. Farbror Christian var altid oppe før 6, men gik i seng lidt efter kl. 21. Middagen var kl. 4 og aftente kl. 20. Det var regelen, at vi gæster kl. 12 middag stillede i fadeburet og fik mellemkøkken af sigtebrød, der forekom os så store som små møllestene. Jordene gik ned til Kävlinge å, og her ved Ørtofta station anlagde han en stor sukkerfabrik og blev dens direktør. Samtidig kom han med Tranquell og Rohman ind i ledelsen af ringen af de andre sukkerfabriker i Sverige. Nogen tid før sin død indskrænkede han sin egen landbrugsvirksomhed og boede på en mindre ejendom ved Ørtofta, Toftaholm, som han havde i forpagtning. Temmelig længe havde han, foruden Svenstorp, i forpagtning Østergård, der hørte under baron Ramels ejendom Vidarp. På Østergård var en af hans sønner inspektør, men farbror tilså hele driften mindst en gang om ugen. Østergård lå en lille times vej fra Svenstorp, adskilt herfra af den frugtbare dalsænkning omkring Kävlinge å. På Svenstorp var det gamle kongeværelse, hvor Christian den V sov natten før slaget ved Lund, 4. decbr. 1676, medens den svenske konge Karl den XI sov der natten efter slaget. I mange år boede farmor om sommeren på Østergård med os børn omkring sig. Jeg kan endnu for mig se hende siddende på verandaen ventende på patronen, når han en af ugens sidste dage kom ridende fra Svenstorp medhavende folkelønningerne. Foran verandaen var en stor rund plæne med rosenbede og opkørsel. Ofte vandrede farmor med stok i den ene hånd og den anden hånd bag på ryggen rundt til hver enkelt rose – disse gamle tiders pragtfulde rosennavne kan man endnu huske – eller hun gik ud til markerne og så hvordan kornet og beterne: sukkerroerne stod. Regnede det for stærkt i høsttid, gik hun ikke ud, men blev inde i en lænestol, hvor man allermest kunne høre regnen fra taget falde i en vandtønde, og så sukkede hun. Tænke over, hvad der skete, kunne hun. Da hun i 1903 boede i vor gamle lejlighed i Rosenvænget, og jeg var sejlet over fra Sæby til jurid. examen I, fik hun mig til at hvile lidt efter nattens sejlad, og for at ingen skulle forstyrre mig ved ringen på entredøren, lod hun døren stå og satte sig selv på en puf i entreen og holdt vagt. Da var hun 80 år. Ikke altid sov hun godt om natten, og da stod hun op og gik runde i soveværelset.

I sommertiden i Sverige var familien om søndagene sammen snart på Østergård, snart på Svenstorp. Farmors vogn hed „fruens vogn“. Post hentede vi, også jeg dreng, ridende den lille mils vej til Ørtofta station. En sommeraften hvert år mødtes man fra de to gårde roende på åen i de både, som vi havde mange glæder af. (Kävlinge å er stor og tager vandet fra den fredede Krankesjø (Fuglem) og fra Vombsjön). Mejersken på Østergård hed Martha. Hun fulgte senere med Ingeborg til Thorsjø og blev meget gammel.

Hun passede foruden mejeriet og fjerkræet al den vævning, som mejeripigerne oplærtes til. Megen tid tilbragte vi børn hos hende og hos trädgårdsmesteren. (Påfugle var der på alle gårdene). Om husholdningen og spisetiderne på Svenstorp har jeg fortalt foran, men kan tilføje, at der til frokosten kr. 8½ altid var nye pillekartofler med sild og løgsauce. Skønt der ingen mangel på sølvtøj var, brugte patronen selv kun spisebestik af stål. Der var streng præcision. Gården havde dog ofte anden urtid end „stationstiden“, og kom nogen for sent til middagen kl. 4, hed det sig i hvert fald, at de skulle spise stående, og dette gjaldt også landvæsenseleverne, der kom mange steder fra, f. eks. fra Gotland, og kunne høre til fornemme familier. Patronen havde en udsøgt ayrshirebesætning og havde herfor, også på udstillingen i Kbhvn. 1888, fået store præmier. De var indkøbt i Ayrshire i Skotland. Jeg har set folk fra Estland på besøg for at købe tyrekalve. Til den svære jord foretrak han jydsk heste, kørehestene var frederiksborgheste, og han holdt ikke af, at hans svigersøn Ulfspærre som gammel militær rytter foretrak heste med ædlere blod. Patronen havde altid med sig en af sine korte svære merskumspiber, der sad i den venstre udvendige brystlomme, når han ikke røg af den. Skillemønt havde han i en af faster Lykke hæklet grøn silkepung med to sølv-skyderinge. Foruden jagten på gården havde han en fornem andejagt oppe ved saftstationen nær Esløf. Tillige var jagten oppe i Gøinge herred afløst af en stor lejet jagt omkring Ifla i Småland. Her var min far og jeg med i august 1898, da jagten på urfugl og tjur gik ind. En af jagthundene på Østergård udmærkede sig ved at kunne hente de tennisbolde, der fløj ud i granerne omkring ståltrådsindhegningen. Vi børn sad ofte i toppen af et gammelt kirsebær- eller æbletræ og iagttog de voksnes tennisspil. Nær ved tennisbanen var nogle vilde roser, i hvilke faster Anna (senere gift Norman-Hansen) morede sig med at inoculere ædle roser. Vi husker faster Marias sorg, da hunden „Passy“ engang løb med kallunen, hvoraf der skulle fremstilles kallunsuppe, og børnenes glæde, da der var gået myrer i den store dåse med chokolademarengs, som de derfor fik udleveret til fri fortæring. Faster Anna stod for bagning af franskbrød, faste- og svedskekringler og søndags „brunswieren“. Faster Cit, der kunne male, og brodere hele malerier, stod for blomsterarrangementerne. Ofte brugte hun markens vilde blomster eller tog dem nede ved åen. Hun havde hjulpet faster Lykke med undervisning af børnene som små og var altid den, der skulle spørges om vej, når vi var på kørende udflugter.

Gartneren på Østergård spillede på cither og en af landvæsenseleverne – Stjerngranat – sang gamle svenske folkesange som: „Lugn hvilat sjøn kring berg och dalar“, „Min frihet är mit kungarike“, „Ungmøn vid sländan sat“ o.s.v. Både „staterne“ (husmændene) og småländskerne (der kom ned til roearbejde om sommeren) var såmænd glade og lykkelige. Fra Østergård var der kirkegang eller – kørsel til den gamle Gårdstånga kirke. Svenstorp havde

Igeløsa kirke. På Svenstorp dansede lørdag aften folkene til „dragspelet“ nede i „Smedehullet“. Hændte det da at nogen af karlene blev fulde og sloges, var „Patronen“ mand for at tage dem begge i nakken og skille dem ad. Da børnene blev ældre, havde de i den lange svenske sommerferie, ca. 3 mdr. altid en svensk huslærer.

Christian og Lykke Iacobæus havde foruden en datter Helga f. 1874, der døde godt 20 år gl., flg. børn, der nåede voksenalder og alle var født i Sverige og blev svenske:

Anton Sigurd Iacobæus var født 16/3 1868. Han blev forpagter af Tullerbo ved Vombsjön. Han var frimurer, stor jæger, havde venner nær sagt alle vegne, bl. a. Moltkerne fra Kvesarum og Tyskland. Han mistede livet som passager på „Lusitania“, da dette skib i 1915 blev torpederet.

Ingeborg Marie Iacobæus f. 7/8 1869, død 16/10 1913 blev gift med Sigge Gustafson Ulfsparr fra Ulfsparrernes gamle herresæde: Em ved Em-ånen nord for Kalmar. Jeg husker deres bryllup vistnok i 1890 med vielse i Igeløsa kirke og middag i riddersalen på Svenstorp. I anledning af nogle af Moltkernes nærværelse holdt farbror Christian en tale på fransk, da han ikke ønskede at tale tysk. Jeg husker også Ingeborgs bisættelse fra domkirken i Lund i oktober 1913. Kisten blev båret ud, løftet op på familiens skuldre (som det var brug i Skotland og i Sverige i gamle dage). I hendes salmebog stod skrevet: „ty Gud han gløkker ingen, fast många glømma honom“. Hun stod den danske slægt særligt nær og havde som ung af helbredshensyn tilbragt en vinter med faster Cit ved Gardasøen i Gardone. I mange år boede Ulfsparrs på Ettarp, som Ulfsparr havde forpaktet. Den hørte under Gyllenkrokarnes ejendom Bjørnstorp, som der var en langvarig arveproces om. Fra Ettarp var der ret nær til Romeleklint og Dalby. Senere fik de Thorsjø, en stor herregård, nede ved Skurup, nær Ystad, i sin tid ejet af Peder Oxe (der med sin hustru Mette Rosenkrans – først gift med Sten Rosensparre – også erhvervede Skarhult). Da farbror Christian havde købt Thorsjø til Ingeborg og Ruthsbo (vest for Ystad) til Gustaf, var far og jeg med farbror Christian på tur rundt til disse gårde. Ulfsparr var vistnok, så længe farbror Christian levede, alene forpagter af Thorsjø. Farbror Christian bragte også finanserne på herregården Em – med det berømte laxefiskeri – i orden og satte dem på familie-aktier.

Deres børn er: Knut Siggeson Ulfsparr f. 6/2 1892, häradshövding i Sjöbo, gift med Aimée de Maré f. 6/3 1897. I ægteskabet er to døtre og en søn.

Den næstældste søn: Gustaf Holger Siggeson f. 17/4 1894, ritmester, har Em i forpagtning med laxefiskeriet. Han er gift med Sigrig Margareta Strøm. De har en datter og en søn.

Desuden er der sønnen: Sigge Christian Siggeson f. 30/7 1897. Han er direktør for Lunds elektricitetsværk og gift med bibliotekarie (i Malmø) Elsa Gröné.

Endelig er der sønnen Folke Carl Siggeson f. 6/8 1900. Han er læge og gift med Elsa Ingeborg Appelberg, ligeledes læge. De har en søn og en datter.

Farbror Christian og faster Lykke havde foruden Anton og Ingeborg og datteren Helga, der døde som ung, endnu sønnerne Gustaf og Christian.

Gustaf Iacobæus var født 9/5 1871 og døde 28/8 1930. Han blev 2/4 1913 gift med Carin Husenius f. 2/4 1894, død 8/6 1918. Han begyndte som inspektør på Østergård, men blev derefter ejer af Ruthsbo ved Ystad. Deres børn er sønnerne: Lennart Holger Iacobæus, f. 21/9 1914, læge i Eksjø, gift med Inga Paréus f. 22/7 1919. De har to sønner.

Endvidere Bengt Gustaf Christian Iacobæus f. 27/2 1916, ejer af Åsum gods (nær Sjøbo) gift med Norma Margareta Zoëga f. 21/3 1925. De har en søn.

Hans Christian Iacobæus var f. 29/5 1879 og døde 29/10 1937. Han blev 26/3 1910 gift med Anna Carlquist. Han var den af dette slægtled, der stod mig nærmest. Vi har holdt sommerferier sammen, fisket og jaget. Han var et studerende og videnskabeligt anlagt menneske. Da han blev medicinsk kandidat, søgte hans far forgæves at friste ham over i sukkerfabriksvirksomheden som kemiker. Han blev en meget anset læge og var de sidste 23 år professor i medicin ved Karolinska Institutet i Stockholm. Han var formand for den svenske lægeforening. Han havde lige uddelt den medicinske Nobelpris, da han blev dårlig og dagen efter døde af hjertelammelse. Både hans far og hans mor var en Iacobæus, og han syntes at have en del af familiens ejendommelige gode egenskaber helt fra Bartholinernes tid.

Deres børn er 3 sønner og 2 døtre:

1. Civilingeniør, dr. techn. Anton Christian Iacobæus f. 15/1 1911 g.m. Eva Brita Vidfors.
2. Kerstin Lykke Iacobæus f. 16/11 1912 g.m. direktør Erik Gøran Adolf Maurits Tamm.
3. Ingeborg Anna Iacobæus f. 13/12 1913 g.m. hovrättsassessor Gunnar von Sydow.
4. Holger Christian Iacobæus f. 28/11 1915 g.m. Mary Alida Børjesson (filmselskabernes fotograf) og
5. Ulf Erik Iacobæus f. 30/1 1918 g.m. Anna Lena Hollstrøm. Læge.

I alle de sidste 4 ægteskaber er der børn.

Farfars og farmors 7 børn, der blev i Danmark, skal nu nævnes (jfr. ovenfor):

Erik Iacobæus f. 10/6 1848 i Fårevejle på Langeland, død 8/9 1911 i København. Rektor i Århus fra 1901 til 1906, da han på grund af svagt hjerte (uhyre megen cigarrygning) tog sin afsked og flyttede til Kbhvn. Han havde i mange år været overlærer i Horsens, hvortil han kom i 1879 efter studieop-

hold i Paris. Han var dygtig til at styre elever og lærere, der holdt meget af ham. Hans fag var latin, græsk og fransk. Madvig havde examineret ham på latin til den gl. store filolog-embedsexamen. Han bar altid lorgnetter og stoppede diskussioner med: „Basta“. Hans brødre nævnte, at han kun én gang var kommen i svinestaldene hjemme, og da faldt han i vallebeholderen. Han blev 24/3 1880 gift med Anna Elisabeth Sølling f. 25/8 1857 i København, død 22/2 1900 i Horsens, datter af min mormors broder, Peter Wilhelm Sølling, der havde den gl. klæde- og silkeforretning i Nygade i Kbhvn. (Søren Kierkegaards faders forretning). Han ejede det meste af ejendommene fra Nygade over Gl. Torv til Skindergade, hvor de boede, og endvidere landstedet: Alleenborg på hjørnet af Bernstorffsvej og Ordrupvej med alle markerne nord for. Markarealet blev under 1. verdenskrig solgt til Gentofte kommune, således at kommunen først måtte lade bebyggelse ske efter den længst levendes død. P. W. Sølling døde 92 år gl. i 1920, og hans enke, Nicoline f. Schmidt, blev 89 år gl. og døde 1926. Erik Iacobæus med kone og børn var en del af sommerferierne sammen med os på de svenske gårde: Skarhult, Østergård og Svenstorp, men resten af ferierne var de i det store Søllingske hjem. De tog rødvin hjem fra Frankrig på oxehoveder og havde køre- og rideheste, gartneri og drivhuse. De gik i seng „når klokken er 10 og de fremmede er gåede“. Min mor var jo jævnaldrende og skolekammerat med Anna Iacobæus f. Sølling. Da de engang havde formastet sig til at bede fru Nicoline om at lade dem køre med vognen til et bal, sagde hun til dem: „Nu er befordringen for døren“, og så var der kun karlen med en trillebør. Hestene måtte nemlig ikke sådan bruges efter kl. 6 aften. P. W. Sølling var en sjælden rar gammel stadsmand, han tænkte mere end han talte.

I farbror Eriks ægteskab var efternævnte 3 sønner:

Holger Wilhelm Iacobæus f. 6/2 1881¹⁹, der efter uddannelse i Randers, Berlin og London i 1905 kom ind i I. C. Modeweg & Søn, hvor han blev direktør fra 1919 til 1951 og som sådan fik en herlig bolig på hovedbygningen i Brede, hvor der førtes et meget gæstfrit, stort hjem efter hans giftermål i 1922 med Oda Sigrig Borreby Bjerling f. 4/4 1897. De har døtrene: Anne-Lise f. 15/9 1923 g.m. læge Poul Elo Christensen og Kirsten Marie 2/4 1925 g.m. læge Henning Rosted Schmidt samt sønnen Paul Holger Iacobæus f. 2/8 1928 g.m. Hannelise Lense-Møller. I alle ægteskaber er børn. H. W. Iacobæus indtog en meget høj stilling indenfor Frimurerlogen.

Aage Iacobæus f. 22/3 1883²⁰. Efter at være bleven cand. theol. 1907 underviste han i skoler og tog i 1914 cand. mag. examen med hovedfag naturhistorie og geografi. Han blev derefter adjunkt i Tønder 1920, i Rønne 1924 og i Kbhvn. 1929, lektor 1931 først ved Schneekloths skole og derefter Metropolitanskolen. Han blev i 1919 gift med Esther Enna, i 1924 gift med Elin Sigrig Petersen (datter af Andreas Petersen – Holger Petersen, manufaktur en gros) og i 1946 med malerinden Else Christiane Tvermoes. Han knyttede sig

tidlig til malere som Olaf Rude, Aksel Jørgensen, Isaac Grünewald, Leander Engstrøm og Per Krogh og gjorde meget for *nutidskunst*.

Peter Anton Iacobæus f. 5/6 1885 død 22/11 1940, blev landmand og ejede Ny Klingstrup på Fyen fra 1911 til 1922. Han blev i 1915 gift med Tulle Bille-Brahe-Selby, i 1923 gift med Inger Margrethe Skou, død 1931 og i 1933 gift med Gudrun Emilie Hjorth²¹. I hvert af de to første ægteskaber er en datter, henholdsvis Annelisbeth f. 1916 og Inger f. 29/1 1924.

Marie Christine Iacobæus f. 14/9 1852, død 21/12 1917, var den der stod for farmors husførelse. Hun, der lignede sin far meget, var ivrigt medlem af English Debating Club.

Min far *Henrik Emil Iacobæus* var født på Fårevejle den 26/8 1854 og døde i Hellerup den 24/4 1939, gift med Fanny Dagmar Johansen f. 25/10 1856, død 7/4 1945, datter af vinhandler Henrik Johansen, død 1859 og Johanne Wilhelmine Christine f. Sølling, død 1889. Mormor var således søster til P. W. Sølling. Familien Johansen (derunder min fætter, maleren Viggo Johansen) stammer fra Olderup, nord for Husum, og kom over Christiansø til Kbhvn. Far var herredsfuldmægtig, byfuldm., auditor, kriminalretsassessor, herredsfoged i Dronninglund herred (og borgmester i Sæby), birkedommer i Kronborg v. Birk²².

Far havde efter farbror Holgers udsigende, et meget skarpt og dygtigt hovede, der kunne have drevet det til meget mere end han gjorde, hvis han ikke havde haft sin store kærlighed til at leve livet på landet. Han havde altid interesseret sig for landbrug, følte og tænkte med farmor og farbror Christian, havde som de stor handlekraft, og tøvede aldrig med at udføre sine beslutninger, så fremad og ikke tilbage. Han var dog den som huskede bedst dagene og årene fra Fårevejle, Førslev og Appelsbjerg. Allerede som 9 års dreng kunne han blive sat til at spille sin fars kort, når denne skulle tage sig af en gæst, vinkælder eller lignende. Sæbygård, Voergård, Dybvadgård, Dronninggård og Dronninglund besøgte vi i Sæby tit. I Helsingør kørte far ofte selv med hest og vogn bl. a. ud til sommerhuset i Tisvilde. Om søndagene kunne far og mor fra Helsingør tage ind at høre pastor Ussing eller Fenger, spiste frokost, høre palækonzert og være ude til middag. Jeg husker, at en af sagførerne i Sæby (Alving), da far i 1911 var taget derfra, skrev i Vendsyssel Tidende eller Frederikshavns Avis om savnet af ham, der altid var hjælpsom, arbejdsglad og brugte sin store arbejdsevne fra tidlig morgen, så han, om det skulle være, kunne være klar til andet forefaldende efter frokost. På hans kontor var der altid „rent bord“. Som skoledreng havde far, ligesom farbror Erik, boet hos rektor i Odense, R. J. F. Henrichsen „gamle Messer“. Han var der til han blev student 1871, og gamle Madvig stod da, under Henrichsens sygdomsforfald og død, for examenen. Rejserne hjem i ferierne gik over Svendborg og Lindelse noer eller Rudkøbing. Far var meget konservativ, men tog sig, som de andre Iacobæer, ikke af politik, og kom

glimrende ud af det med venstrebønderne i Vendsyssel. Min far kunne som umiddelbar vælger til landstinget en enkelt gang foretrække ikke at møde til valg og i stedet for indsende sin bøde. – Min mor holdt mest af København. Hun var livssund, umiddelbar og naturlig, til glæde for mange.

Vi var to børn, jeg selv²³, der skriver disse erindringer, og min søster, Ellen²⁴, gift med sparekassedirektør i Holbæk, overretssagfører Carl Emil Ulrich.

Vor faster *Augusta Dorothea Christiane Iacobæus*, faster Augusta, var født 1/5 1856 og døde 5/5 1919 på Rygård (under Glorup). Hun var gift med Frederik Teisen, efter hvis død 2/10 1890 hun fortsatte forpagtningen af Rygård, i mange af de første år med økonomisk hjælp af farmor. Hendes eneste barn, Niels Viggo Teisen døde som læge i Sønderborg 4/4 1925, og efterlod kun sin enke Agnes f. Hasselriis f. 1888.

Vor faster *Cecilie Antonia Cathrine Iacobæus*, vor faster Cit, var født 15/4 1862, død 9/6 1925. Hun legede ofte med os børn, var en tid lærerinde for de svenske fætttere og kusiner på Svenstorp, broderede og malede og kunne sprog, navnlig engelsk og italiensk. Hun stod for salaterne hos farmor.

Vor faster *Anna Elisa Iacobæus* var født 27/12 1863, død 26/3 1902. Hun stod for havevæsenet, podning af roser og for al bading hos farmor. Hendes børn af ægteskab med forfatteren og øjenlæge C. M. Norman-Hansen, død 1947, er: kontorchef i Nordisk Gjenforsikringsselskab Holger Norman-Hansen f. 2/1 1899 og cand. pharm., laboratorieassistent Anna Kathrine Norman-Hansen, f. 14/3 1902. Holger Norman-Hansen har i ægteskab med Johanne Julie f. Linthoe (f. 14/8 1903) døtrene: Sigrid (f. 21/4 1941) og Karin (f. 18/6 1942) samt sønnen: Erik (f. 10/9 1943). Anna Elisa blev gift 2. g. 16/10 1896 i København, Vor Frue kirke, med lægen Carl Martin Hansen.

Vor yngste farbror: *overlæge, dr. med. Holger Iacobæus*²⁵ var født på Fårevejle 15/4 1865, død 26/12 1934. Ved hans død skrev aviserne, at han var en meget „klog og retsindig mand, og et menneske med megen hjertets dannelse“, en „meget konservativ mand, men tillige meget fordomsfri“, „overordentlig afholdt både som læge og menneske“. Som ung skrev han forskellige lægevidenskabelige værker og den første lærebog for sygeplejersker (sammen med Aage Kiær), konkurrerede med Bock om professoratet i farmakologi, som gammel skrev han (i sengen om aftenen „indhyllet i cigaret-røg“) enkelte andre bøger som: „En Rejse i Østen“ (foretaget med admiral Richelieu), „En lærd Families Liv og Livsvilkaar“, „Kundskabens Træ paa godt og ondt“, alle bøger ret morsomme for dem, der kendte hans ejendommeligheder, men de fik ikke noget stort publikum. Han og jeg gjorde omkring 1900 en stor cykletur i Jylland, hvor han skønt ældre var langt stærkere end jeg. Som enkemand passede han ikke på sit helbred og var vel nok selv en del skyld i at nerver og kræfter blev ringere for ham. Han gjorde to rejser syd på med mig, i november 1928 til Frankrig og Italien og i januar-februar 1930 til Algier og Tunis.

Han blev 26/3 1907 gift med den 20-årige Karen Margrethe Herbst (1887-1918) adoptivdatter af kammerherre Herbst og med forældre, afdøde forpagter Petersen (Steglich-Petersens familie) på Marselisborg og hustru f. Bülow. Da min farbror døde, havde han bestemt, at alt hvad der kunne hidrøre fra hans hustrus familie, tilfaldt denne, og hvad der var arvet efter hans forældre, gik til enkelte af hans slægtninge. Det øvrige anvendte han til et legat, kaldet:

„Holger og Karen Margrethe Iacobæus' Familielegat“, der uddeles hvert år på hans bryllupsdag.

Manuskriptet udgives med tilladelse af landsdommer Iacobæus' datter, fru politimester Elisabeth Moltke, Viborg.

NOTER:

1. Erich Pontoppidan: Marmora Danica. 1741. II, side 77, Den danske Atlas 1769. V, side 942 og Danske Magazin. 4. rk., bd. II.
2. Danske Samlinger. 3. bd., side 234 flg.
3. 1513-1600.
4. Holger Fr. Rørdam: Historiske Samlinger og Studier. 1898. Bd. 3, side 126 flg.
5. I. C. Bloch: Den fyenske Gejstligheds Historie. 1787. I, side 50 og I. Kinch: Samlinger til Jydsk Historie og Topografi. VIII, side 64.
6. Nærværende tidsskrift. 1896, side 136.
7. Danske Samlinger. 1. bd., side 60 flg., 3. bd., side 234 flg. og Holger Fr. Rørdam: Historiske Samlinger og Studier. 1898. Bd. 3, side 96 flg.
8. Holger Fr. Rørdam: Kirkehistoriske Samlinger. 1881-82. 3. rk., 3. bd., side 350-54.
9. Jul. Bidstrup: Stamtavle over Familierne Hauberg og Arboe. 1911, side 127 flg.
10. C. F. Bricka: Dansk biografisk Lexikon og nærværende tidsskrift. 1902, side 168.
11. Danske Samlinger. 3. bd., side 234 flg. og Dansk biografisk Lexikon.
12. H. Behrmann: Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde. 1832.
13. Nærværende tidsskrift. 1929, side 170.
14. Nærværende tidsskrift. 1927, side 157.
15. Nærværende tidsskrift. 1898, side 223.
16. Død 21/1 1958 i Vanløse.
17. Nærværende tidsskrift. 1934, side 265.
18. Nærværende tidsskrift. 1898, side 95 flg.
19. Han døde 1974, hustruen 1960.
20. Død 1962.
21. Død 1977.
22. De gamle byfoged-, birke- og herredsfuldsmægtige. Red. af J. L. Frost. 1967, side 43 flg.
23. Henrik Iacobæus født 6/4 1881 i Kolding, død 15/6 1966 i Hellerup. Gift 11/9 1909 i Hellerup med Anne Sophie Lottrup (datter af apoteker, senere forretningsfører Severin Claudius Wilckens L. og Elisabeth Frederikke Pouline Wigelsen) født 17/9 1888 i Mariager. Lever i Hellerup. (Candidati og examinatis juris. 1955. II, side 252.)
24. Ellen Iacobæus født 10/10 1882 i Kolding, død 12/7 1971 i Nærum, gift 14/5 1904 i Sæby med Carl Emil Ulrich (søn af kgl. agent, direktør Carl Julius U. og Emilie Ahlers) født 3/11 1872 i Haslev, død 9/7 1963 i Birkerød. (H. Hjorth-Nielsen: Danske Sagførere. 1941, side 395).
25. Dansk biografisk Lexikon.

Finn H. Blædel, ekspeditionssekr., adr.: Duevej 10, 2000 Kbh. F. Bl. a. udg. To slægter Find (Persh. T. 1976) og Tilføjelser og rettelser til Danske Prokuratorer 1660-1869 (1977).

Kendte danskeres anetavler IV.

Ole Bjørn Kraft og hans 32 aner

Ved
Henning Jensen

Af Ole Bjørn Krafts aner er rækken med de 16 aner – tipoldeforældrene – komplet, medens der af rækken med de 32 aner – tip²oldeforældrene – kendes de 28, som dog kun repræsenteres af 26 forskellige personer, idet probandens tipoldefader, den kendte nationalbankdirektør og minister L. N. Hvidt (nr. 28) var gift med Wilhelmine Therese Lorck (nr. 29), som var søster til godsejer og geheimekommerceråd Michael Benjamin Schifferts (ane nr. 30) hustru Maria Lorck (ane nr. 31), begge døtre af O. B. Krafts tip²oldeforældre, storkøbmand og reder i Memel, dansk konsul Lorentz Lorck og hustru Cathrina Elisabeth Rohrdanz (anerne nr. 58/59 = 62/63). Probandens oldeforældre, (MMF og MMM) assurancemægler Edvard Julius Hvidt (ane nr. 14) og hustru Elise Johanne Charlotte Schiffert (ane nr. 15) var således fætter og kusine. Af rækken med de 64 aner kendes de 39, som repræsenteres af 36 forskellige personer, jvf. ovenfor omtalte anesammenfald.

Probandens fader døde kun 43 år gammel, medens O. B. Krafts moder blev 94 år gammel. Bedstefædrene opnåede en gennemsnitslevealder (GL) af 63½ år, mens bedstemødrene opnåede en GL af 82,0 år. Gennemsnitslevealderen – generation for generation – fremgår af følgende opstilling:

	Mænd – GL (antal pers.)	Kvinder – GL (antal pers.)
Forældre	43,0 (1)	94,0 (1)
Bedsteforældre	63,5 (2)	82,0 (2)
Oldeforældre	62,75 (4)	53,25 (4)
Tipoldeforældre	61,75 (8)	58,25 (8)
Tip ² oldeforældre	64,0 (11)	69,5 (8)

idet bemærkes, at tallene for tip²oldeforældrene er udregnet på basis af kun 19 personer, idet fødsels- og dødsår for 7 af probandens tip²oldeforældre ikke kendes, og at kvindernes GL blandt olde- og tipoldemødrene bliver relativt lav p. gr. af, at nogle ganske få af disse er døde meget unge – antageligt i barselsseng. Også nogle ganske få mandlige aners meget tidlige død trækker GL ned.

Det må være naturligt, når man ser på en politikers anetavle, at undersøge om nogle af anerne har været politikere. Der er kun en, nemlig probandens ovenfor nævnte tipoldefader etatsråd L. N. Hvidt, der i en årrække var stænderdeputeret, borgerrepræsentant, minister og medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, medforfatter af Danmarks første frie grundlov i 1849. Ganske morsomt er det, at O. B. Kraft godt 100 år efter i 1953 også er medunderskriver af en dansk grundlov, begge begivenheder iøvrigt skildret på malerier ophængt på Christiansborg. På den landspolitiske scene har der ikke optrådt andre af O. B. Krafts 32 aner, men flere har været medlemmer af deres hjembyers råd, det, som i dag nærmest vil svare til medlem af kommunalbestyrelsen/byrådet.

I nedenstående opstilling over Ole Bjørn Kraft og hans 32/64'ners erhverv/professioner, er ovennævnte L. N. Hvidt den eneste, der er talt dobbelt og rubriceret to steder, nemlig både i gruppen „forretningsmand med tilknytning til søen“ og som „politiker“. Flere af de øvrige aner kunne ellers godt placeres flere steder, men de er her placeret under det, jeg har anset som deres hovederhverv:

Erhverv:	Generation:									
	Proband	2.	3.	4.	5.	6.	7.	„1-6“	„1-7“	
Politiker	1				1			2	2	
Officer i Søetaten			2	1				3	3	
Forretningsmand med tilknytning til søen					2	3	5	3	10	13
Forretningsmand iøvrigt					2	2	6	4	10	
Godsejer					1			1	1	
Gårdfæster/ejer						1	2	1	3	
Murermester						1		1	1	
Læge						1	1	1	2	
Præst/rector						1	2	1	3	
Hofdame							1	0	1	
Embedsmænd i alt		1	0	1	2	3	2	7	9	
	1	1	2	4	9	14	17	31	48	
Mangler oplysninger/anesammenf.						1	14			
I alt	1	1	2	4	9	15	31			

Det dominerende træk her – fra bedsteforældrenes generation – er anernes tilknytning til søen¹, idet såvel probandens FF som MF var kommandører i Søetaten, ligesom FFF var søofficer. Medregnes yderligere de aner, som var forretningsfolk (købmænd, finansfolk, handelsmænd etc.) og som *samtidigt* drev rederivirksomhed og/eller var skippere eller havde anden nær tilknytning til søen, har henvend en trediedel af probandens aner på den ene eller

anden måde haft tilknytning i deres erhverv til det maritime. Lægges dertil de aner, som var forretningsmænd (købmænd etc.) viser det sig, at *cirka halvdelen af Ole Bjørn Krafts aner har været knyttet til erhvervene handel - handel/sø*. Den næststørste gruppe er embedsmænd, hvoraf kan nævnes: viceinspektør i Fængselsvæsenet og dr. phil., kontorchef ved Brandkommissionen og hesteopdrætter!, rektor for Odense lærde skole, teolog og professor, professor ved Kunstakademiet, generalskibsmåler, kommitteret i Rentekammeret m.v., generalfiskal og højesteretsadvokat, skovrider samt bankkontrollør.

Resten af anerne er fordelt på forskellige liberale og andre erhverv.

Af anerne – i 64-rækken – bestrider kun én kvinde et „egentlig“ erhverv, nemlig ane nr. 71, Charlotte Amalie von Offenberg (1709-1773), der var hofdame hos dronning Anna Sophie på Clausholm, og som senere – noget ustandsmæssigt – blev gift med lægen, lic. med. chir. Johan Samuel Neander (ane nr. 70)²¹. Hun er talt med i statistiken, selvom hendes stilling på Clausholm vist nærmest – i hvert fald i begyndelsen – var en form for forsørgelsesforretning. Hendes fader, kommandør i Søetaten Hans Christopher von Offenberg var langt fra velstående, og hans store børneflokk spredtes ved hans død i 1722, således at sønnerne indtrådte i hæren som officersaspiranter, medens døtrene blev anbragt som frøkner og selskabsdamer hos mere velstående adelige bekendte og frænder. Gennem H. C. v. Offenbergs 1. hustru Erika Christine Nielsdatter Kaas og gennem H. C. v. Offenbergs moder, Dorothea Ovesdatter Juul, nedstammer probanden iøvrigt fra en række højadelige danske slægter (Juul, Juel, Kaas, Banner, Gaas, Pors etc.) – og dermed fra Gorm den Gamle.

Af de 26 kendte (af de 32 aner) aner er – 13 i alt – født udenfor det nuværende Danmark:

- 2 i Norge
- 1 i Flensburg
- 4 i Vestpreussen
- 2 i Memel
- 2 i Kurland
- 1 i Sachsen-Weimar
- 1 i Bayern

13

D.v.s. at halvdelen af de kendte aner i 32-rækken er født uden for det nuværende Danmark. Også her kan man se, at det er havet – og handelen over dette – ganske særligt den betydelige Østersøhandel – der har været med til at knytte forbindelserne, og ægtefællerne er derfor hentet fra Danmarks handelspartnere og nabolande, særligt omkring Østersøen.

Anetavle

1. *Ole Bjørn Kraft*, f. 17/12 1893 København, g. 3/5 1919 Århus (Dom.) med *Gerda Winge*, f. 27/8 1894 Århus, d. 28/1 1976 Frederiksberg. (Datter af læge, K², DM, p.p. Anders Hvass Winge (1865-1948) og Anna Dorthea Cathrine Johanne Quedens (1870-1947).)².

Student (priv. dim.) 1912, cand. phil. 1913, studerede statsvidenskab. Herefter journalistisk og omfattende politisk virksomhed.

Udenrigsminister i ministeriet Erik Eriksen-Kraft 1950-53, forsvarsminister i det andet ministerium Buhl i 1945 (Befrielsesregeringen), medlem af Folketinget for Det konservative Folkeparti 1926-64, folketingets 2. næstformand 1957-64, medl. af Nordisk Råd 1953-62 og formand for dets økonomiske komite 1958-62, medl. af Det kons. Folkepartis rigsdagsgruppes bestyrelse 1932-64, næstformand 1940, formand 1940-45 og 1947-50, formand for folketingsgruppen 1953-55, af partiets hovedbestyrelse 1935-64 og derefter æresmedlem. Medl. af den danske delegation ved Folkeforbundet 1933-37, af de danske delegationer ved FNs konferencer 1946, 1962-63 samt formand for den danske delegation ved FNs generalforsamlinger 1951-52, 1952-53. Medl. af den danske delegation ved Europarådet 1949-50, 1953-64, vicepræsident i rådets andetkammer 1949, formand for rådets kulturkommission og i bestyrelsen for dets kulturelle råd til 1964. Formand for de danske delegationer ved NATOs møder 1950-52 og formand for Det nordatlantiske Råd 1952-53. Medl. af – og formand for – diverse kommissioner, foreninger og selskaber, herunder medlem af forfatningskommissionen 1937, 1945 og 1951.

K.¹, Hjv. Ft., M. T. Kha., Stb. Empire Orden: Storkors, p.p.

Under besættelsen var han interneret i Horserød aug.-okt. 1943, blev livsfarligt såret ved et nazistisk revolverattentat dec. 1943 og igen såret i 1944 ved den tyske razzia mod det konservative partikontor. Sammen med Hans Hedtoft redaktør af det illegale blad „Danske Tidende“. Omfattende litterær virksomhed³. Udførlige biografier bringes bl. a. i Kraks Blå Bog 1976, Engelstoft & Dahl: Dansk Biografisk Leksikon, 1933-44, og Hæstrup: Besættelsens Hvem-Hvad-Hvor, Politikens forlag 1965, hvortil henvises.

Forældre

2-3. *Alexander Kraft*, f. 13/8 1863 København, d. 19/7 1906 på Vejlefjord Sanatorium (Stouby s.), g. 2/10 1889 Kbhn. (Holmens) med *Karen Margrethe Christiansen*, f. 18/11 1865 Kbhn. (Holmens), d. 14/6 1959 Kbhn. (begr. Fr.berg).

Lærling ved Søværnet og med korvetten Dagmar i Middelhavet 1877-78, adgangseksamen til Søofficersskolen 1880, men måtte opgive en karriere som søofficer p. gr. af farveblindhed. Student (priv. dim.) 1882, cand. jur. (h) 1887, Københavns universitets guldmedalje for en juridisk prisafhandling om

pressens ansvar, 1889, volontør ved Rigsarkivet 1891 og assistent ssts. 1892.

Dr. phil. („Rettens forhold til den praktiske moral“) 1892, inspektørassistent ved Fængselsvæsenet 1895, og herefter viceinspektør og souschef for Statsfængslet i Horsens.⁴

Bedsteforældre

4-5. *Johan Christian Kraft*, f. 4/9 1820 København (Holmens), d. 10/8 1894 Kbhn. (Holmens), g. 8/12 1853 Frederiksberg med *Arnoldine Christiane Poulina Wolff*, f. 24/12 1829 på Vodroffgård, Fr.berg, d. 23/7 1907 Kbhn.

Kadet i Søetaten 1834, sekundløjtnant med Gerners medalje 1840, med briggen Allart til Vestindien 1841-42. Briggen grundstødte ved Puerto Rico (og blev slået til vrug) 1842. Ved generalkrigsret s. å. blev skibets chef afskediget i unåde p. gr. af forsømmelighed om bord, og Kraft blev sammen med andre af skibets officerer dømt til 2 mdr.s arrest i Nyholms hovedvagt. Efter kgl. befaling blev arresten hævet 5 dage før udsoningens udløb og resten af straffen eftergivet 1843. Herefter i eskadre til Middelhavet 1844-46, inspektionsofficer ved Søartilleriet 1846, i vagtskib ved Altona 1846 og 1848 til Ostindien. Premierløjtnant 1849 og herefter 1849-56 på togt med diverse skibe som næstkommanderende.

R. af Dbrg. 1856, næstkommanderende på Trekroner 1857, løjtnant 1858 og herefter fører af diverse dampskibe i postfart. Kaptajnløjtnant 1861, chef for skonnerten Esbern Snare under krigsudrustning i Østersøeskadre 1863-64, chef for flådestyrken i Østersøens vestlige del 1864, D.M. 1864, medl. af Konstruktions- og Reguleringskommissionen 1864, chef for skonnerten Diana til Island og Færøerne 1866.

Direktionsmedlem for sømandsstiftelsen „Bombebøssen“ 1866 og formand for direktionen 1882-84, kaptajn 1868, tøjmaster 1868-1876, chef for Underofficersskolen 1869-75, kommandør 1869, chef for fregatten Sjælland 1873, og 1878-79 som chef for samme til Vestindien i anledning af negeroprøret på St. Croix, afsked 1880.⁵

6-7. *Asmus Eduard Christiansen*, f. 10/10 1831 København (St. Petri tyske), d. 29/11 1884 København (Holmens), g. 14/9 1860 Søllerød med *Karen Margrethe (Kamma) Hvidt*, f. 24/6 1837 København (Fred. tyske), d. 11/5 1924 København.

Kadet i Søetaten 1845, med forskellige orlogsskibe 1848-52, sekundløjtnant 1852, atter i togt, løjtnant 1858, med kadetskibet Valkyrien 1858-60, på opmåling 1860, til Middelhavet og Vestindien 1862-63, chef for troppe-transportskibet Hertha 1863-64, chef for kanonbåden Schrøedersee i eskadre i Østersøens vestlige del 1864-65, anerkendelse for indsats under krigsoperationerne, R. af Dbrg. 1865.

Næstkommanderende på diverse skonnerter til Færøerne og Island og senere ved Krydstoldvæsenet 1867-70, kaptajn 1868, med fregatten Jylland til

Vestindien 1871-72 og herefter chef for kongeskibet Slesvig. Chef for hjælpeskib 1872 og næstkommanderende for panserbatteriet Gorm 1873-74, adjutant hos eskadrechefen 1875 og herefter chef for skonnert i eskadre. Chef for kanonbåden Willemoes i eskadre og udnævnelse til flagkaptajn 1878.

Chef for flådens mærkevæsen og kontorchef i Marineministeriet 1875-81, D.M. 1877, chef for panserbatteriet Rolf Krake i eskadre 1880, kommandør 1881, herefter til Middelhavet, chef for panserskibet Helgoland 1884. Medl. af Sø- og Handelsretten i København 1878-84. Hans søopmålinger- og kort nød megen anerkendelse.⁶

Oldeforældre

8-9. *Christian Frederik Kraft*, f. 10/6 1789 Odense (Skt. Knuds), d. 4/7 1823 på Eriksholm Hgd., Ågerup s., begr. 2/8 Holmens, g. 10/4 1814 Christianssand med *Johanne Elisabeth Mathilde Olrog*, f. 31/10 1789 Christianssand, d. 20/11 1852 Kbh.

Volontør kadet i Søetaten 1796, kadet 1801, sekundløjtnant 1806, med kadetskibet Prins Chr. Frederik og derefter ved Norges sødefension 1808-10, deltog med megen hæder i erobringen af briggen Manly 1811, R. af Dbrg. 1812, udmærkede sig i kampene ved Lyngør 1812.

Premierløjtnant og samme dag D.M. 1813, ved flotillen ved Christianssand 1813-14, skoleofficer ved Søkadetakademiet 1815-20 og på årlige togter med kadetskibet, til Middelhavet 1818.

Kaptajnløjtnant 1820, atter med kadetskib 1821-22, formand for Søe-Lieutenant-Selskabet 1822 og til hans død. Der blev tillagt enken rang som „Kaptajns Fruer af vor Søetat“ (Kgl. Res.). Ridder af Sværdordenen.⁷

10-11. *Niels Wolff*, f. 18/4 1793 København (Nikolaj), d. 12/9 1862 på Vodroffgård, Fr.berg sogn, gift første gang 21/9 1828 Frederiksberg med *Emilie Augusta Zinn*, f. 18/10 1807 København (Helligg.), d. 29/12 1836 på Vodroffgård, Fr.berg. Gravrelief af Bissen på Fr.berg kirkegård.⁸ Gift anden gang 12/9 1841 Frederiksberg med Louise Seraphine Koch, f. 9/7 1810 Kbh. (Fødselsstiftelsen), d. 14/4 1893 Frederiksberg (datter af søløjtnant, sen. kaptajn i Søetatens reserve, havnefoged Christen Jensen Koch (o. 1784-1863) og Lene Louise Gleerup).⁹

Exam. juris (bekv. temm. vel) 1812, kst. sekretær og kasserer ved den Kgl. Brandkommission i København, 1826 udnævnt, senere kontorchef ved samme.

Arvede Vodroffgård og Vodroffgård mølle på Frederiksberg efter svigerfaderen og var ejer af disse ejendomme til sin død. Drev hesteavl og -opdræt samt omfattende hestehandel.

Virk. kancelliråd 1835, virk. justitsråd 1851.

12-13. *Christian Christiansen*, f. 26/12 1803 Flensburg (St. Maria sogn), d. 18/4 1877 København, g. 27/5 1829 Libau med *Frederikke Charlotte Konopka*, f. 5/8 1811 i Libau (Letland), d. 27/1 1864 København.

Grosserer og handelsmand i København samt storskibsreder (4. største rederi i København). Ejede bl. a. en større købmandsgård i Nyhavn, daværende nr. 23 (1845) samt tillige Emdrupgård.¹⁰

14-15. *Edvard Julius Hvidt*, f. 8/8 1806 København (Garn. tyske), d. 7/2 1882 København (Frederiks tyske), g. 5/10 1832 Königsberg med *Elise Johanne Charlotte Schiffert*, f. 7/6 1812 Königsberg i Ostpreussen, d. 20/5 1880 Kbhn. (Fred. tyske).

Student (Borgerdydsskolen) 1825, juridisk kandidat 1830, forretningsfører for forsikringsselskabet „De Private Assurandører“ 1831 (tiltrådte først 1833) til 1874 og herefter formand for selskabets bestyrelse fra 1874. Assurancemægler i Kbhn. fra 1832.

Medl. af bestyrelserne for Privatbanken, Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn og Nye Danske Brandforsikringsselskab og af overbestyrelsen for Opdragelsesanstalten Flakkebjerg. Medl. af Sø- og Handelsretten i Kbhn. 1861-68. Mexicansk konsul 1865-67. Kommandør af Dbrg. (2. gr.) 1881, DM. pp.

Han indførte Bureau Veritas' metoder til vurdering og klassifikation af skibe, ligesom han også senere tog initiativet til forbedringer i fremgangsmåderne ved skibes besigtigelse.¹¹

Tipoldeforældre

16-17. *Ole Kraft*, f. 11/10 1753 København (Vor Frelser), d. 10/11 1793 Odense, g. 14/3 1783 Horsens med *Frederica Carolina Lederer*, f. 1765, dbt. 6/3 1765 Randers, d. 16/12 1846 Odense.

Student Ålborg 1771, bacc. 1772, cand. theol. (laud.) 1776, konrektor i Ålborg 1778, magister 1779, rektor i Horsens 1781.

Rektor i Odense og professor ved Gymnasiet 1788. Litterær virksomhed.¹²

18-19. *Peder Olrog*, f. 7/2 1752 København, d. 29/10 1833 Christiansand,¹³ g. 1° 22/1 1788 Christiansand med *Johanne Cathrine Mørch (Mørck)*, ant.¹⁴ f. 3/5 1753 Sandefjord, Norge, d. 18/7 1794 Christiansand (Hun gift 1° 7/12 1779 Sandefjord med skoleholder i Larvik, Ole Amundsen Berg, der druknede ved Larvik i 1784). Han gift 2° Christiansand med Margrethe Glückstad, f. 1772.

Kopist i Bergenske Kontor 1773-80, herefter kopist i Bergen og Christiansands Stifters Kontor 1780. Afsked og stilling som generalskibsmåler i Christiansand. Kaldes ved sin død „fhv. generalskibsmåler“.¹⁵

20-21. *Lars Peder Wolff*, f. 1746 København, d. 21/6 1818 København (Helligg.), g. 1° 20/11 1772 København (Garnison) med *Johanne Hansdatter Tuesen*, f. 16/11 1750, død 27/8 1782 København, g. 2° med *Christiane Marie Nielsen*, f. o. 1762 ant. København, d. 19/7 1828 (Helligg.) begr. Assistens kg. iflg. dødsannonce død på Vodroffgård, Fr.berg.

Heste- og kreaturhandler i København med gård i Lille Kongensgade. Ejede endvidere to ejendomme på Vesterbro samt ejendommen „Grøndal“ på Frederiksberg.¹⁵

22-23. *Carl Ludvig Zinn*, f. 2/2 1777 København (Fr. tyske), d. 8/2 1808 København (Fr. tyske), g. 23/5 1805 Kbhn. med *Micheline Arnoldine Skibsted*, f. 21/9 1783 København, d. 15/10 1847 København (Fr. tyske).

Tog borgerskab som grosserer ved faderens død 1802 og fortsatte sammen med broderen, finansmanden Johan Fr. Zinn, firmaet under navnet „Zinn & Sønner“, som endnu 1809 opførtes med den næststørste skatteindtægt i København (58.200 rdl.). Han boede Gammel Torv, daværende nr. 98 (1807) og ejede Vodroffgård og mølle. Firmaet drev også rederivirksomhed.¹⁶

24-25. *Johan Christiansen*, f. 1/3 1768 Lendemark, Bylderup sogn (Slogs herred, Tønder amt), d. 24/3 1837 i Flensburg (St. Maria sogn), g. 8/1 1803 Nørre Løgum med *Maria Margretha Petersen*, f. 25/5 1781 Aventoft sogn, d. 3/11 1826 Flensburg (St. Maria sogn).¹⁷

Købmand og brændevinsbrænder i Flensburg, fattigforstander for St. Maria sogn. Deltog som deputeret borger i stadens styrelse og havde flere offentlige tillidshverv, var således bl. a. tilsynsførende ved stadens byggeri og bygninger og havde opsynet med de offentlige brønde. Medstifter af Flensburg Handelsverein. Mindesmærke over parret på St. Maria kirkegård.¹⁸

26-27. *Friedrich Ernst Konopka*, f. 2/5 1779 Neuhausen, Hauptmannschaft Hasenpot, Kurland, d. 15/10 1825 Libau, g.m. *Amalie Dorteia Melck*, f. 3/9 1783 Elbing, Westpreussen, d. 18/12 1856 Libau.

Skovrider for Hauptmannschaft Hasenpot i Kurland, senere købmand og reder i Libau.¹⁸

28-29. *Laurits Nicolai Hvidt*, f. 27/10 1777 København (Vor Frelsers), d. 16/3 1856 København (Helligg., begr. Assistens), g. 20/8 1800 i Memel med *Wilhelmine Therese Lorck*, f. 28/5 1782 Memel, d. 17/6 1852 København (Helligg.).

Student (Borgerdydskolen) 1791, cand. theol. (laud.) 1795 og herefter huslærer hos amtmand Scheel-Plessen til Lindholm 1796-98, men måtte ved faderens død overtage forretningen. Grosserer i København 1799 og samtidigt kaptajn i borgervæbningens artilleri-corps 1808. Han tabte sin formue ved

krigen 1807 og måtte året efter opgive forretningen. Herefter gav han sig til at studere jura, men udnævnes allerede 1809 til børskommissær, og kort efter til medlem af Kommissionen om Fjendtlig Ejendom og 1812 af Varekontrolkommissionen. Genoptog sin handelsvirksomhed 1816 og købte det første dampskib i Danmark. Repræsentant i Nationalbanken 1830 og fra 1835 til sin død dens ledende direktør, desuden meddirektør for Københavns Sparekasse fra 1836.

Medl. af Landhusholdningsselskabet 1815, af dets handelskommission 1820 og formand fra 1850. Medlem af Grosserer-Societetets Komite 1817 og formand siden 1842, borgerrepræsentant fra 1840, formand 1841-53, kurator for Vajsenhuset 1821 og medlem af dets direktion 1838-54. Medl. af Navigationsdirektionen 1833 og direktionen for Det alm. Brandassurancekompagni for Varer. Medstifter af Athenæum 1824, af Trykkefrihedsselskabet 1835 og af Flakkebjærg Institut 1836 og 1844 af den Slesvigske Hjelpeforening samt fik samme år oprettet en Nationalbankfilial i Flensborg. Han var stænderdeputeret 1834-48 og flere gange forsamlingens vicepræsident. Medlem af den grundlovgivende rigsforsamling 1848 og valgt til vicepræsident, medlem af Finansudvalget og medforfatter af Grundloven. Minister u.p. i Moltkes regering 1848 og medlem af Landstinget 1849, men afslog at modtage valget. Som politiker var han nærmest Nationalliberal. Overrakte Chr. d. 8. Handelsstandens adresse 1839 og Borgerrepræsentationens kroningsadresser 1840 og 1845. Hans buste findes i København bl. a. på Rådhuset, i Børssalen og i Ørstedsparken.

Justitsråd 1812, R. 1813, Etatsråd 1815, D.M. 1836, K. af Dbrg. 1849.¹⁹

30-31. *Michael Benjamin Schiffert*, f. 11/7 1772 i Insterburg, død 5/2 1848 i Königsberg, gift 1° 3/11 1805 i Memel med *Marie Lorck* f. 27/8 1788 Memel, d. 24/5 1814 Königsberg (ane 31). Gift 2° 14/2 1817 Königsberg med *Julia Cox*, datter af *John C. Cox* fra London. Borgerskab 27/4 1801 i Königsberg, Altstadt, købmand og geheimekommerceråd. Godsejer af Lapsau (Ksp. Neuhausen), mageskiftede dette 17/10 1825 med godset Ottenhagen og skrives fra ca. 1829 til godset Gross-Barthen bei Löwenhagen.³¹

Tip²oldeforældre

32-33. *Ole Christensen Kraft*, f. 1725 Fladstrand, begr. 30/5 1763 Fladstrand. (S. af købmand og reder i Fladstrand, *Christen Olesen Kraft* (1679-1748) og dennes 2. hustru *Anne Marie Simonsdatter Holm* (1693-1759).), g. 1750 København (Skt. Nikolaj, kop. geb. 30/1 1750, kgb. mgl.) med *Karen Larsdatter*.

Var først skipper i København, men flyttede 1756 til fødebyen Fladstrand, hvor han var købmand og reder. Faderen født i Drøbak i Norge.²⁰

34-35. *Carl Friederich Lederer*, f. o. 1728 i Sachsen-Weimar, d. 13/10 1808 Horsens, g. 26/9 1760 København med *Erika Hedevig Charlotte Neander*, f. 13/6 1738 København, d. 29/6 1816 Horsens (??) (Dt. af lægen, lic. med. chir. Johan Samuel Neander (1699-1761) og hustru, fhv. hofdame Charlotte Amalie von Offenbergh (1709-1773)).²¹

Regimentskirurg i forskellige jyske byer, Randers 1765, hvor han blev udnævnt til justitsråd. Praktiserede i Horsens fra o. 1761 og flyttede senere til byen. Dansk indfødsret 1776. Læge ved det russiske fyrstehof i Horsens 1780-1808 med titel af Hof- og Livmedicus.²²

36-37. *Claus Olrog*, f. 1/9 1700 København, d. 4/5 1776 København (S. af brygger på Nytorv i Kbh., Peder Clausen Olrog (1666-1730) og dennes 1. hustru Anne Seyersdatter Hald († 1709)), g. 3/2 1747 Kbh. (Skt. Nikolaj) m. *Agnethe Ackermann*, f. 27/1 1719 Kbh. (Tysk ref.) d. 5/1 1790 Kbh. (Dt. af vinhandler i København, Johan Ackermann († 1725) og hustru Anna Bex).²³

Efter 12 års tjeneste som skriverkarl, fuldmægtig i Bergens kontor 1735, renteskriver og kommitteret for Bergens Stifts Renteskriverkontor 1742-68, tillige renteskriver i Nordenfjældske kontor og kommitteret for samme 1765-68.

Kommitteret i Rentekammeret 1768, i norske kammer under Finanskollegiet 1771-73, i Rentekammeret 1773. Virk. kammerråd 1754, virk. justitsråd 1768, etatsråd 1775, afsked 1775.²⁴

38-39. *Alexander Andersen Mørch*, dbt. 5/1 1718 Sandefjord, Norge, d. 8/5 1789 Sandefjord (S. af handelsmand og skibsfører i Sandefjord, Anders Knudsen Mørch (o. 1673-1749) og hustru Anne Christiane Rosenvold (1683-1772).), g. 30/12 1746 Sandefjord med *Christiane Marie Nerup*, f. o. 1723, d. 11/9 1787 Sandefjord.

Handelsmand og skibsfører i Sandefjord, Norge.²⁵

40-41. *Jens Wulfsen Holm*, f. o. 1724, ant. København, d. 1763 København (S. af hestehandler i København, Wulff (Volf) Ottesen Holm (o. 1703-1765) og hustru Sophie Biering († 1763).), g. 1° 3/12 1745 Hillerupsgård (Fr.berg kgb.) men *Anna Lisbeth Larsdatter* (Dtr. af Lars Pedersen).

Hestehandler i København. Ejede et hus i Teglgårdsstræde, to huse samt 6 lejevåninger på Vesterbro.¹⁵

42-43. *ukendte*.

44-45. *Johan Ludwig Zinn*, f. 14/9 1734 i Maynbernheim i Bayern, d. 3/2 1802 København (Fr. tyske) (S. af Johann Friedrich Zinn (1699-1776) og hu-

stru Dorothea Barbara Kress (Kresz.), g. 30/5 1771 Kbh. (Fr. tyske) med *Johanne Charlotte Sophie Preisler*, f. 15/6 1754 Kbh. (Slotskirken), d. 3/9 1833 Kbh. (Fr. tyske) (Dt. af professor ved Kunstakademiet, justitsråd Johan Martin Preisler (1715-1794) og hustru Anna Sophie Schuckmann (1720-1800).).

Kom 23 år gammel til København og blev ansat i firmaet Fabritius & Wever 1757, borgerskab som grosserer 1765, handelskyndigt medlem af Københavns Søren 1770, medl. af byens styrelse „de 32 mænds råd“ 1772-80, interessant i og revisor ved det Asiatiske Kompagni 1775 og medl. af Provieringskommissionen 1789.

Ældste for Frederiks tyske kirke på Christianshavn. En meget aktiv formand for Grosserer-Societetet 1790-1802, som han prægede på afgørende vis. Agent med kancelliråds rang 1779. Var en af Københavns største handelsmænd i slutningen af 1790'erne.²⁶

46-47. *Poul Frederik Skibsted*, f. 23/5 1753 København (Helligg.), d. 21/9 1812 Kbh. (Frue sg.) (S. af brygger og grosserer i Kbh., Michael Skibsted (1699-1775) og hustru Johanne Angelberg (1719-1772).), g. 5/5 1779 Kbh. (Trinitatis) med *Christina Magdalena de Fine Olivarius*, f. 15/9 1756 København (Frue sg.) d. 14/1 1817 Kbh. (Frue sg.) (Dt. af kontrollør ved Courantbanken, sen. bogholder ved den Kgl. octroierede Bank i Kbh., Arnoldus de Fine Olivarius (1718-1804) og hustru Pauline Susanna Maria Baumann (1726-1799).).

Cand. jur. 1774, prøve for Højesteret 1775, herefter prokurator for højesteret som for alle over- og underretter i begge riger fra 1776. Generalfiskal 1789, virk. justitsråd 1803 og kommitteret i Kjøbenhavns Brandforsikring 1793-1812.²⁷

48-49. *Christian Knudsen*, f. 11/5 1732 Lendemark, Bylderup s., d. 23/12 1798 Bredevad, Bylderup s. (S. af fæster under Bolderslev Fogederi i Lendemark, Knud Christensen (o. 1675-1761) og hustru Maren Andersdatter), g. m. N. N.

Fæster under Kronen i Lendemark, Bylderup sogn, senere boelsmand i Bredevad, samme sogn.¹⁸

50-51. *Asmus Petersen*, f. 22/10 1742 Rønshoved, Holbøl sogn, d. 29/4 1826 Nørre Løgum. (S. af gårdejer i Rønshoved, Peter Jessen (1710-1798) og hustru Maria Jørgensdatter (d. 1770), g. 1° 25/7 1777 Broager med *Maria Margretha Christiansdatter Martini*, f. 30/11 1750 Broager, d. 3/9 1805 Nørre Løgum (Dt. af diakon i Broager, Christian Martini (Ærø) (1697-1781) og hustru Dorothea Maria Mortensdatter Rasmussen), g. 2° 25/4 1807 Nørre Løgum med Maria Hedevig Christiansdatter Martini (1736-1812), en halv-søster til hans første kone.

Studerede i Halle, i Kbh. 1765, præst i Aventoft 1776-93, sognepræst i Nørre Løgum 1793-1825, men var i embedet til sin død.²⁸

52-53. *Johann Christian Konopka*²⁹, g.m. *Margaretha Elisabeth Heyl*.
Skovrider i Neuhausen for Hauptmannschaft Hasenpot, Kurland.¹⁸

54-55. *Johann Gottfried Melck*, g.m. *Agathe Cathrine Ott*.
Muremester i Elbing, Westpreussen.¹⁸

56-57. *Niels Nielsen Hvidt*, f. 13/1 1738 Mariager, d. 14/4 1798 København (Vor Frelser) (S. af købmand i Mariager, sen. toldinspektør Niels Lauridsen Hvid (Hvide) (1703-o. 1755) og hustru Marie Cathrine Milling (1704-1787).), g. 20/5 1770 Kbh. (St. Petri) med *Anna Beate Schwindt*, f. 24/7 1739 Kbh. (St. Petri), d. 17/2 1808 Kbh. (Helligg.). (Dt. af isenkræmmer Lauritz Schwindt (o. 1702-1781) og hustru Anna Cathrine N. N. (o. 1718-1793).).

Hørkræmmer i København, hofagent med virk. kommerceråds rang. Ejede bl. a. ejendommen „Rolighed“ i Gentofte sogn fra 1781.¹⁹

58-59. *Lorentz Lorck*, f. 7/8 1743 Flensburg, d. 22/2 1805 Memel (S. af stor-købmand i Flensburg, skibsreder Nicolaj Hansen Lorck (1710-1797) og dennes 2. hustru Catharina Andersen (1720-1806).), g. 15/6 1774 Memel med *Cathrina Elisabeth Rohrdanz* (*Roerdanz*, *Rordanz*), f. 12/4 1752 Memel, d. 31/8 1831 Königsberg. (Dt. af købmand og reder i Memel, Hans Hinrich Roerdanz, der stammede fra Lübeck og som døde 1774 i Memel, og hustru N. N.).

Først i købmandslære i Trondheim og Flensburg, rejste til Memel 1769, til Genua 1770 og slog sig herefter ned i Memel som købmand og reder. Dansk konsul fra 1785.

Han opbyggede en af Memels største handelsvirksomheder med tilhørende rederivirksomhed. Byggede 1789 anseelig købmandsgård, der senere blev til Memels rådhus. Kongen og dronningen af Preussen var flere gange gæster i hans hjem.³⁰

60-61. *Christian Benjamin Schiffert*, f. kort efter 1742 i Königsberg, ant. død i Insterburg el. Königsberg, ukendt hvornår. (S. af rektor for skolen i Stolp, senere forstander for Friedrichskolleg i Königsberg, *Christian Schiffert*, f. 14/11 1688 Rügenwalde som søn af sadelmager Hans Schiverts og hustru Dorothea Platen i Rügenwalde, begr. 19/7 1765 i Königsberg/Westpreussen, og dennes 2. hustru *Anna Christina Goltz*, søster til Peter Tobias og Dorothea Maria Goltz).³¹ C. B. Schifferts hustru er endnu ukendt.

12/6 1769 el. borger i Gumbinnen, 30/4 1772 borgerskab i Insterburg (lakhandel i Königsberg); drev købmandsskab og storhandel.

62-63. = 58-59.

NOTER

1. Probandens fader (ane nr. 2), Alexander Kraft tog som nævnt adgangseksamen til Søofficersskolen, men måtte opgive karrieren som søofficer p. gr. af farveblindhed. Ole Bjørn Kraft nævner i 1. bind af sine erindringer „Ung mand undervejs“, s. 17 ff. at han selv i 1909 drømte om en karriere som søofficer, han bestod prøven som frivillig lærling og var til orlogs under Island med et fiskeriinspektionsskib. Men kort tid efter togtet blev han kasseret p. gr. af en tidligere brækket, mindre elegant sammensat arm.
2. Om probandens hustru slægt (Winge og Quedens) se bl. a.: A. H. Winge: Mine Børns Forfædre, Århus 1934 f., bind 1: Deres moders slægt (Quedens), bind 2: Deres faders slægt (Winge). Erik Pørksen: Chronik der Familie Quedens, Breklum, 1953. Charlotte Winge: Minder. Slægten Winge i: H. Å. Rds. årg. 51, 1958, s. 21-48. Slægtstavlesamlingen 1933, bd. 3 samt Elisabeth Kårdel: Nordschleswigsche Pastorengeschlechter (Hoyer, Quedens ...) i: Der Schleswig-Holsteinische Erzieher, bd. 87, 1939, s. 344-47.
3. Om probandens karriere som journalist og redaktør, se: Børge Jørgensen (red.): Danske Journalister, 1975, s. 178, medens forfatterskabet fremgår af Kraks Blå Bog 1976.
4. Jvf. A. Falk-Jensen & H. Hjorth-Nielsen: Candidati & Examinati Juris 1736- 1936, Kbh. 1954-59.
5. Udførlig biografi bringes i T. A. Topsøe-Jensen & Emil Marquard: Officere i Den Dansk-Norske og Den Danske Søetat 1660-1932, bd. 2, s. 29-30 jvf. Tidsskrift for Søværnet 1895.
6. Udførlig biografi i Topsøe-Jensen & Marquards ovennævnte værk, bd. 1, s. 246-47, jvf. Tidsskrift for Søværnet 1886. Bricka: Dansk Biografisk Lexikon, 1889, bd. 3, s. 562-63.
7. Udførlig biografi i Topsøe-Jensen & Marquards ovennævnte værk, bd. 2, s. 28-29. Jvf. R. A.: Bilag til Enkekassen (nr. 12230 og 11021).
8. Se: Sv. Houmøller: På vandring i den stille have, 1959, s. 24 & 81.
9. Jvf. R. A.: Bilag til Enkekassen (nr. 14683 og 19276).
10. Portræt af Frederikke Charlotte Konopka ejes af fru Kirsten Christiansen, Lyngby. Forfatteren, prof. Einar Christiansen skildrer bedsteforældrenes hjem i sine erindringer „Nogle træk af mit liv ...“, 1930, ligesom F. C. Konopka er benyttet som model for hovedpersonen i sammes roman „Ottilie“, I-II, 1925.
11. Se bl. a. biografi i Falk-Jensen & Hjorth-Nielsens i note 4 citerede værk samt i Bricka: Dansk Biografisk Lexikon, 1894, bd. 8, s. 199.
12. Biografi i Bricka: Da. Biogr. Lex., 1895, bd. 9, s. 422 med videre litteraturhenvisninger og om forfatterskabet: Ehrencron-Müller: Forfatterleksikon, bd. 4, s. 470-71. Ref.: R. A. Bilag til Enkekassen (nr. 1197).
13. Statsarkivet i Kristiansand har i skrivelse af 27. maj 1977 venligst meddelt, at „forhenværende generalskibsmåler Peter Olrog døde den 29. oktober 1833 i en alder af 82 år“. I kirkebogens rubrik for dødsårsag står der: „Alderdom“.
14. Hun er forgæves eftersøgt som født i Christiansand, hvor der i hvert fald levede én familie Mørck el. Mørch, men hun tilhører næppe denne slægt. Hun antages derfor at være identisk – navn og alder passer – med den Johanne Cathrine Mørch, der er født 3/5 1753 i Sandefjord og som efter hendes første mands drukning ved Larvik i 1784 bortrejste til Kristiania med to små børn. Hendes videre skæbne er ukendt, jvf. Gustav Mørch: Familien Mørch fra Sandefjord og Larvik, i: PT, 8. række, bd. 5, 1926,

- s. 218-237. Hun er sikkert identisk med den Johanne Cathrine Mørch, der 22/1 1788 i Christiansand indgår ægteskab med generalskibsmåler Peder Olrog.
15. Slægten Wolff er ufuldstændigt genealogisk behandlet af Th. Hauch-Fausbøll: Slægtshåndbogen, 1900, s. 1211, idet bogen slutter på side 1212, og resten er aldrig udgivet.
 16. Nævnes under faderens biografi i Bricka: Da. Biogr. Lex., 1905, bd. 14, s. 322-23.
 17. Om denne slægt Petersen, se: Axel Petersen: Stamtavle (o. fam. Petersen fra Aventoft), Kbh. 1884, (7 s.). Axel Petersen: Familien Petersen fra Aventoft. Optegnelser om slægten, Kbh. 1907, (48 s.). Wilken Jacobsen: Slægten Petersen fra Aventoft, i: Sønderjydske Månedsskrift, 1936-37, s. 91-96, 1938-39, s. 200-207.
 18. For oplysninger om anerne 24-27 og 48-55 – baseret på familiedokumenter – og arkivundersøgelser, foretaget på foranledning af afdøde læge Vagn Aage Christiansen, Kastrop, beder jeg probandens søn, Gorm Kraft, modtage min tak.
 19. Om L. N. Hvidt, se bl. a. de to udgaver af Dansk Biografisk Leksikon, Victor Elberling: Rigsdagens medlemmer gennem 100 år, Kbh. 1949, bd. 1, s. 225-26. Den Danske Rigsdag 1949, se navnereg., samt Vilh. Lorenzen: Grosserer-Societetet 1742-1942, 1942, s. 149-51. Om slægten Hvidt, se: (Hvidt): Slægtebog for Familien Hvidt, Kbh. 1881 (11 s.), P. Bredo Grandjean: Legatstamtafle over Familien Hvidt, 1926, (24 s.), Anton Nicolai Hvidt: Stamtavler over 7. til 9. generation af Familien Hvidt, 1951 (20 s.) samt Th. Hauch-Fausbøll: Slægtshåndbogen, 1900, jvf. omtalen af slægten i Dansk Biografisk Leksikon.
 20. For oplysninger om Ole Christensen Kraft og dennes forfædre, baseret på en utrykt stamtafle over slægten Kraft, udarbejdet ved S. Otto Brenner i 1944, nu i probandens søn, Alexander Krafts eje, beder jeg denne modtage min tak. Slægten nedstammer på spindesiden fra den fra Tyskland under Fr. den Anden indvandrede skolemand og præst, Mag. Hans (Johan) Kraft, der døde som kannik i Roskilde o. 1632. Han var gift med Sophie Knoff, en datter af den ansete hofpræst Mag. Christopher Knoff (Knopf).
 21. Om dette par, se: Kr. Carøe: Den hemmelige barnefødsel på Klausholm, i: PT, 7. række, bd. 2, 1917, s. 187 ff.
 22. Kr. Carøe: Den Danske Lægestand 1479-1900, 1902-22, bind 2: Kirurger, s. 40.
 23. Om slægten Olrog, se bl. a.: Lengenick: Genealogier ..., bd. 1, II samt Gustaf Elgenstierna: Svenska Släktkalendern, 1914. Om slægten Ackermann: se Lengenick: Genealogier, bd. 1, I.
 24. Jvf. G. N. Kringelbach: Den civile centraladministrations embedsetat 1660-1848, 1889/reprotryk DHH 1977, s. 160, 175, 184, 287-88 og 398.
 25. Jvf. note 14 og PT, 8. række, bd. 5, s. 218-37.
 26. Udførlig biografi i Dansk Biografisk Leksikon (begge udgaver) samt Vilh. Lorenzen: Grosserer-Societetet 1741-1942, 1942, s. 145-46. Slægten Zinn stammer oprindeligt fra grænseområdet mellem Østrig og Tyskland og den blev optaget i friherrestad i Østrig 1537. Den er siden udbredt i Sydtydskland, særligt Bayern, jvf. Rietstaf: Armorial General, bd. 2, s. 1145 og H. F. Friedenrichs: Die Ahnenlisten-Kartei, Neustadt-Aisch, 1975, bd. 1, s. 307.
 27. Se H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660-1869, 1935/reprotryk DHH 1977, s. 307 samt L. H. F. de Fine Olivarius: Stamtavler over slægterne Olivarius og de Fine ..., 1894 plus et senere tillæg.
 28. O. F. Arends: Gejstligheden i Slesvig-

- Holsten, 1932, bd. 2, s. 57, 140 og 183, jvf. note 17.
29. Konopka er en kurlandisk landadels-slægt, der dog i Galicien er ophøjet i friherrelig stand, jvf. J. B. Rietstap: *Armorial General*, Gouda 1884, bd. 1, s. 1119.
30. Slægten Lorck fra Flensburg er udførligt behandlet af A. Lorck Schierning: *Die Chronik der Familie Lorck*, Neumünster, 1949, (202 s., ill.). Endvidere hos: Rol. Gaedeke & Ed. I. Hvidt: *Slægtsbog for familien Lorck*, Kbh. 1881 (10 s.), samt *Slægtstavlesamlingen* bd. 3 (1933). Om konsul Lorentz Lorck og slægten se: M. V. L. Lorck: *Stamtavle over efterkommere ... Lorentz Lorck*, 1966, s. V-VI. *Slægtoversigt i Dansk Biografisk Leksikon* samt biografi af konsul Lorentz Lorck.
31. Oplysningerne om Michael Benjamin Schiffert (ane nr. 30) og dennes afstamning er fremkommet fra Tyskland under korrekturlæsningen. Før afleveringen af manuskriptet havde jeg en samtale med orlogskaptajn

Mogens V. L. Lorck, København, der i „Hvem Forsker Hvad 1974“ forgæves – viste det sig – havde efterlyst oplysninger om Michael Benjamin Schifferts afstamning. Vi gennemdrøftede hvorledes dette „hul“ i anetavlen kunne udfyldes, og orlogskaptajnen skrev resolut til en af de opgivne adresser i Tyskland: Verein für Familienforschung Ost- und Westpreussen e. V. Elmshorn om spørgsmålet. Den 13. sept. 1977 indløb der fra Dr. med. Wolf Konietzko, der er næstformand i foreningen, de ønskede oplysninger til orlogskaptajnen, og denne har venligst stillet en kopi af svaret til min disposition. Som kilde nævner dr. Konietzko, nu afdøde Albert Wiehen og hr. Gerhard Lemmel medlem af Verein für Familienforschung in Ost- und Westpreussen – som har drevet omfattende arkivstudier, ligesom supplerende oplysninger antageligt kan unddrages af kirkebøgerne i Insterburg, der foreligger i kopi i Leipzig.

Henning Jensen, redaktør, MDjfb., Klintevej 25, 2800 Lyngby, telf. (02) 88 52 48 og (02) 88 85 00. Slægts- og lokalhistorisk forlagsvirksomhed. Sidste artikel i PT var: Niels Neergaard og hans 32 aner, 1974, s. 145 ff.

Polske og tyske arkivalier på mikrofilm

Ifølge „Ostdeutsche Familienkunde“, hæfte 2, 1977 har The Genealogical Society – Mormonkirken i Salt Lake City, Utah, USA – fuldendt mikrofotograferingen af de vigtigste genealogiske kilder i de polske statslige arkiver. Det genealogiske selskab er nu gået i gang med at mikrofilme de polske kirkearkiver, herunder kirkebøgerne. Ikke mindst kirkebøgerne kan have interesse for danske forskere, idet en del kirkebøger fra de tidligere tyske områder, der nu er indlemmet i Polen, vil blive affilmet. De i Vesttyskland beroende kirkebøger fra tyske områder, der nu tilhører Polen, har længe været offentligt tilgængelige, men nu bliver resten altså mikrofilmet til Mormonkirkens gigantiske genealogiske arkiv i USA.

Henning Jensen

Søren Lauridsen Munch, forvalter på Dronninglund omkr. 1695 og hans efterslægt

Ved
C. J. Pape

Kun et ganske kort åremål, måske endda kun i tiden 1694-95, kunne *Søren Lauridsen Munch* med rette benævnes forvalter på Dronninglund, men stillingen må for ham have været et spring op ad den sociale rangstige og givet ham en vis anseelse, for denne stillingsbetegnelse bruges om ham, hver gang hans sønner i f. eks. ansøgninger til myndighederne henviser til deres oprindelse, og efter hans død betegnes hustruen som enke efter den „forrige forvalter på Dronninglund“.

Sønnerne nævner ingensinde navne fra de ældre generationer af slægten, og da der ikke vides noget om, hvor eller hvornår Søren Lauridsen Munk er født eller hvem forældrene var, skulle man synes at stå uden mulighed for at spore slægten længere tilbage. Den første sikre oplysning om Søren Lauridsen Munk findes 1686 i Ålborg Tingbog, hvor han da nævnes som fuldmægtig for byfogeden, og i Tingbogen nævnes han i forbindelse med forskellige retssager indtil 1703, da han endelig drager fra byen.

Gennem disse 17 år som voksen mand har han, med undtagelse af et års tid i Dronninglund, boet i Ålborg, og muligvis er han også vokset op i byen. Det vil derfor være naturligt at se efter navnet Munk i Ålborg i tiden forud, og det er så heldigt at både Tingbogen og Budolfi Kirkebog rækker tilbage til tiden før Svenskekrigene, og navnet Munk forekommer ofte.

De fleste slægter Munk har vel altid været borgerlige, men som Dansk Adels Årbog viser, fandtes der også flere adelige slægter af navnet Munk med landejendomme i Nørrejylland. Mange af disse adelige Munker var omkr. 1600-tallet sunket ned i armod, havde giftet sig borgerligt, hvorved børnenes arveret gik tabt, og havde ikke kunnet holde fast på deres jordegods, men var draget ind til byerne for at opretholde livet. Ålborg som det mest levende handelscentrum i Nørrejylland tiltrak mange, så det er intet under at man der finder mange forskellige Munker, både adelige og borgerlige.

Da flere af Søren Lauridsen Munchs efterkommere har forsket i slægtens historie og er kommet til den overbevisning at der består et slægtskab med den berømte søfarer *Jens Munk*, om hvem Thorkild Hansen 1965 udgav sit kendte værk, skal der først og fremmest ses på søfarerens og hans families tilknytning til Ålborg.

De nulevende familiemedlemmers begrundelse for slægtskabet er et notat, der er tilføjet i protokollen over „Rangspersoner 1730-1770“, idet der ud for højesteretsassessor Laurids Munch ses: *NB! Adelsbrev, W. 1721, pag. 18*“. Notatet viser hen til *Wielands* „Extraordinaire Relationer“, Febr. 1721, hvori der under en omtale af [en ung] *Bornemanns* død bringes oplysning om hans kloge og dydsirede forfædre – herunder også om hans mormor:

„Fru Else / afgangne Borgmester Christoffer Hansens Daatter / aflet udi første Ægteskab med Margrethe Tagesdaatter / som forhen havde været gift med Capitain Jens Munck / bekendt af sine grønlandske Reyser / hvis Fader Erich Nielsen Munck udi den 7de Aars Svenske Fejde 1650 (!) af Kong Frederich dend 2den formedelst sin Tapperhed forhvervede adeligt Skiold og Vaaben / efter følgende derpaa udstedte Nobilitationsbrev / som til en priiselig Opmuntring for de af samme Munckes Stamme endnu i lige Linie nedstigende Efterkommere herhos anføres“.

(Derpå følger ordlyden af adelsbrevet, udstedt 11/8 1586 af Fr. II).

Når Fr. II.s Syvårskrig mod Sverige af *Wieland* nævnes som 1650, må det bero på en trykfejl, for den krig sluttede som bekendt 1570. – Men helt uforståelig er det, når *Wieland* under en omtale af de *Bornemanns*ke ahner nævner kaptajn *Jens Munk* og optrykker hans fars adelsbrev i denne forbindelse.

I sandhed en extraordinair relation, for ikke at sige aldeles uden relation til *Bornemann* og hans ahner, såvel som til *Søren Lauridsen Munch*, Ålborg.

En forklaring kan måske ligge i, at der hos de historisk interesserede lærde mænd i København – hvortil *Wieland* og *Klevenfeldt* hørte – omkr. 1720 forlængst var sket en ændring i opfattelsen og vurderingen af *Jens Munk* og hans eventyrlige sejlads i det Nordlige Ishav og til *Hudsonbugten* efter at hans egen logbog var blevet genoptrykt. *Jens Munk* var kommet på mode og hans minde fik hæderfuld omtale som en modvægt til faderens forsmædelige død 1594. Nu kunne de tre haner i *Erich Munks* våben „igen gale ud for alle vinde“.

For at vende tilbage til *Søren Lauridsen Munch* fra Ålborg, så kan man være sikker på, at hvis han eller hans fire sønner virkelig havde en tradition for at tilhøre slægten *Munk* fra *Halland* med de 3 haner i våbnet – eller for den sags skyld en hvilkensomhelst af de andre adelige *Munkslægter* – så havde blandt de fire sønner i hvert fald den ambitiøse og titelglade højesteretsassessor *Laurids Munch* vel forseglet sine mange dokumenter med det pågældende signet. Men desværre mangler beviset herfor, da der i *Rigsarkivets* seglsamling ikke findes et eneste segl, som kan henføres til ham eller hans brødre.

Og dog har én af brødrene, toldinspektør *Friedrich Munch* på sin gård, *Ouegård* i *Oue sogn* nord for *Mariager fjord*, efterladt sig et våbenmærke, hugget i en stenplade med en lang inskription, som han lod indsætte i muren. (Se 2. gen. nr. 3). Hans hustru, *Karen Lassen Fuglsang* er også nævnt i

inskrptionen, og i hendes våbenfelt lader den lokale stenhugger en sanglærke stige til vejrs. Friedrich Munch er i sit våben symboliseret ved et munkehoved, set i profil, så tonsuren fremtræder tydeligt.

Med dette våbensymbol viser Friedrich Munch selv at han ikke havde kendskab til nogen afstamning fra de kendte adelsslægter.

Slægten Munk af Halland og dens tilknytning til Ålborg

1580 blev *Frederik Christensen* borgmester i Ålborg, hvor hans far og farfar havde været borgmestre før ham. Han hørte således til den velbjergede elite af byens borgerskab, og han har styrket sin position yderligere gennem sit ægteskab med *Anna Munk*, der var datter af adelsmanden *Niels Munk til Hjørne i Halland* og dennes borgerlig fødte hustru. *Niels Munk* døde 1563 og efterlod foruden datteren mindst én søn, den berømte for ikke at sige berygtede *Erik Munk*, der 1567 kom i høj gunst hos kongen ved at generobre Akershus fra svenskerne, men af flere grunde, bl. a. bondeplageri på sit gods i Norge, blev fængslet og endte sine dage 1594 ved at hænge sig i statsfængslet på Dragsholm.

1587, altså medens *Erik Munk* endnu havde kongens bevågenhed, fik søsteren *Anna* af sær kongelig nåde næringsbrev for sig personligt i Ålborg og dertil frihed for skat og tyng. – Hun døde 1602 og efterlod flere børn i ægteskabet med borgmesteren. Han giftede sig påny året efter med *Margrethe Jørgensdatter*, og han døde 1616. Enken gifter sig igen 1623 med ridefogeden i Gjettrup, lidt syd for Dronninglund, *Christen Pedersen Munk* († 1628). Om hvem se nedenfor.

Man ved at *Erik Munks* sagnomspundne søn, søfareren *Jens Munk*, der fødtes 1579 i Norge, som dreng opholdt sig hos fasteren i Ålborg i årene 1588-1591, og hans ældre bror *Niels Munk*, som deltog i nogle af søfarerens eventyrlige sejladser i Hvidehavet, var i rentekammeret 1601, men menes forinden også at have opholdt sig hos borgmesterens i Ålborg. – Det kan dog ikke være ham, der 1618 søger kongen om hjælp for sine umyndige sødskende i Ålborg: I et kgl. missive af 17/5 1618 til *Mandrup Parsberg*, lensmand i Ålborg, hedder det: „Af hosfølgende supplik vil han (*Parsberg*) nærmere kunne erfare, hvad *Niels Munk*, indbygger i Ålborg, har suppliceret angående værgemålet for 2 af hans umyndige brødre. Han (*Parsberg*) skal med flid undersøge denne sag og sørge for, at værgemålet for *Niels Munks* brødre bliver overdraget dem, som bør have det og kunne forestå det tilbørligt til gavn for børnene.“

Desværre oplyser tingbogen intet om, hvad der videre skete i sagen, men siden selve Chr. IV har taget sig deraf, har den næppe drejet sig om børn af en almindelig borgerfamilie, og deres værges forsømmelighed har været åbenbar. Mon denne sag skulle hænge sammen med at borgmester Fr. Christensens enke da gik i giftermålstanker og forsømte pligter overfor netop

disse børn? Hendes 2. mand, den nævnte *Christen Pedersen Munk* og hans slægt (med vinranken i våbnet) er udførlig omtalt i Vendsyssels Årbøger, „Fra Himmerland og Kjær Herred“ 1953-54 i en artikel af skoleinsp. Kr. Værnfeldt: *Ulsted sogns Historie*, s. 25-82. En søn af ridefogeden, *Johan Munk*, blev 26/7 1622 borger i Ålborg, men hans efterkommere kendes ikke, og der ses ingen forbindelse med Søren Lauridsen Munk.

Skomagerfamilien Munk i Ålborg

Jens Jensen Munk tager 13/7 1621 borgerbrev i Ålborg som skomager og begravet i Budolfi 21/1 1656. I skiftet efter ham nævnes en kreditor i boet *Niels Munk i Malmø*, samt enken *Margrethe Mathiasdatter* (+ 5/10 1671 Budolfi) der som værge får *Søren Lauridsen Munch*, skomager.

I skiftet nævnes desuden følgende 3 børn:

1. *Jens Jensen Munk* – Studiosus og Pædagogus hos oberst Reichwein i Norge.
2. *Mathias Jensen Munk*, (begravet 21/7 1676 Budolfi, skomagersvend. 18/8 1659 udlagt som barnefader (Budolfi), da *Kirsten Christensdatter* lader en søn døbe med navnet *Jens*).
3. *Johanne Munch*, (døbt 19/9 1626 Budolfi og + 1659. Dom. Sexag. 1654 trolovet med *Thomas Lauritzen* ved Vester Port og viet Dom. Reminiscere. (Han + 24/6 1667). Ægteparrets datter *Bodil Thomasdatter*, døbt 4/9 1657 + 1713, g.m. *Mikkel Jensen Ørslev*, visiterer og købmand i Ålborg. (+ 1716).)

Arkiverne i Malmø og Lund har ikke kunnet give oplysning om den i skiftet nævnte kreditor *Niels Munk*. Om enkens værge, skomager *Søren Lauridsen Munk*, er oplyst, at han i årene op til 1665 flere gange nævnes som tinghører i Ålborg og er begravet 20/12 1676 i Budolfi.

Hans 1. hustru *Kirsten Andersdt.* begr. ssts. 12/8 1651 og hans enke *Karen Andersdt.* begr. ssts. 16/1 1680.

I Ålborg Jordskyldsbog findes 1682 en indførsel om et jordstykke på 5 sk. 1 alb., forhen tilhørende *Søren Lauridsen Munch*. Han lader sine børn døbe i Budolfi: 8/8 1651 *Jens*, 6/4 1653 *Kirsten*, 30/4 1654 *Anna*. Derudover haves ingen oplysninger om denne skomager.

Man kunne tænke sig, at han var farfar til forvalteren på Dronninglund, men bevis mangler, ligesom der intet vides om den mellemliggende generation. Formodningen om slægtskab bestyrkes dog deraf, at 2 af forvalterens sønner gifter sig med efterkommere af skomager *Jens Jensen Munks* datter *Johanne*. Det drejer sig om højesteretsass. *Laurids Munch*, der 27/6 1727 vies til *Sara Mikkelsdt. Ørslev*. Hun er døbt 23/1 1700 og havde efter forældrenes død ophold hos broderen *Abraham Ørslev* i Kbhvn. (Se 2. generation nr. 2). Saras ældre søster, *Margrethe Mikkelsdt. Ørslev*, døde 1754. Hun blev ca. 1710 gift med *Niels Jensen Peistrup*, købm. i Ålborg, og i sit andet æg-

teskab 21/8 1735 med tolder og købmand, senere *borgmester*, Chr. Wognsen, i Ålborg.

Af ægteskabet Peistrup var datteren *Maren Peistrup*, f. ca. 1616, nævnt i skiftet efter moderen 1754. Hun viedes iflg. kgl. bevilling 5/2 1751 til *Bernt Sørensen Munch*, broder til højesteretsassessoren, og i bevillingen nævnes hun „af Valsgård“, hvilket sikkert vil sige, at hun da var i huset hos ejeren, *Frederik Munch*, tidligere fuldmægtig hos toldinspektør Wognsen. (2. gen. nr. 4 og 3).

1. GENERATION

Søren Lauridsen Munch, f. senest omkr. 1670, død efter 8/10 1714, men før 11/8 1722.¹

1686 er han flere gange nævnt som fuldmægtig i byfogedens sted ved retten i Ålborg, og fra 1690 fører han selv nogle sager i retten som „fuldmægtig“,² vel som en slags vinkelskriver. Han findes ikke i fortegnelsen over Danske Prokuratorer. Samme år nævnes det, at han lejer en gård i Ålborg. Gården ejedes af en bøssebager, med hvem han har en strid om lejen.

En af sagerne i 1690 fører han som fuldmægtig for regimentskriver *Beldringe* mod *Peder Jacobsen på Gjøl*.

1694 ønsker Munch et testamente indført i tingbogen for en klient og benævnes ved denne lejlighed som „*Sieur Søren Munk, Hendes Majestæt vor allernådigste Dronnings forvalter over Dronninglund og dets tilliggende gods*“.³

Herligheden som godsforvalter synes kun at have varet til ind i året 1695, og 1696 er han afløst i stillingen af regimentskriver *Marcus Ulsøe*. Måske har Munch kun afløst Ulsøe i en periode, hvor denne var i unåde. Ved dom fik Ulsøe den 23/7 1695 på embeds vegne oprejsning, og det er vel derefter Munch er vendt tilbage til Ålborg. Endnu 30/6 1695 er Munchs ældste søn, Henrik, født i Dronninglund, men den næstældste søn er født i Ålborg.

Derefter synes det at være gået økonomisk tilbage for ham. – I mandtallet 1699 over kop, kvægskat m.m. nævnes han at ernære sig af en liden salthandel. Han blev da sat i skat til 6 Rdl. for handelen, 6 Rdl. for hustruen, 1 Rdl. for tjenestepigen og 5 Rdl. for boligen, ialt 18 Rdl. Han er opført som lejer af boligen og betaler 20 Rdl. i årlig husleje.⁴

Foruden salthandelen har Munk drevet handel med tømmer. I hvor stor udstrækning vides ikke. Han havde uheld med en mindre ladning på 15 „*Stocker*“ store og små, som udgjorde en del af lasten på en kåg, som en tidlig morgen i maj 1700 afsejlede fra Ålborg mod Struer. Kågen strandede på øen Fur, og noget af tømmeret drev i land på Nykøbing mark. – Der opstod herover en retssag, hvorunder Søren L. Munk, borger og indvåner i Ålborg den 4/10 1700 lod prokurator *Daniel Wulf* indkalde Børge Christensen, kågmand *ibid.*, angående den store skade, som „I for Eders uagtsomhed haver

gjort på fornævnte Søren Munkes, købmands, gods i dette indeværende år, idet fornævnte kågmand bortsatte *Sr. Nic. Aagaards* kåg og havde skaltet og valt med hans gods efter eget behag. Han bortsatte den her i fjorden i pinsedagene, fordi han havde bebyrdet kågen med sin egen ladning og store dragter." – –

Børge Christensen forklarede, at *Christen Kynde* var skipper, men Guds vejrlig forvoldte skaden. Wulf forlangte 18 Rdl. i erstatning til Munch, men Christensen blev dog kun dømt til at betale 5 Sletdaler og 12 Sk.⁵

Endnu 1701 og 1702 optræder Munch som borger i Ålborg og beskikkes som værge for den sal. skipper *Joost Petersens* datter *Karen Poppes* for hendes tilfaldende møderne og fæderne arv: 95 Sl.daler 1 Sk.

Den 4/12 1702 møder han i retten i anledning af en strid om hans iboende bolig, som han mener at have lejet til påske 1704. – Han blev dog dømt til at fraflytte den til påske 1703, og det ser ud til, at han nu flytter helt fra byen og slår sig på en virksomhed som „fuldmægtig“, vinkelskriver eller prokurator, for forskellige godsejere, selvom han så vidt vides ikke havde nogen juridisk examen.

I en retssag 5/6 1703 nævnes han som fuldmægtig for kammerjunker *Fr. v. Arenstorff* på Overgård, og Munk er rimeligvis fra Ålborg flyttet ud til godset, idet han i en skiftesag i Ålborg samme år nævnes som boende i Haslevgård i Als sogn, en ejendom på nordsiden af Mariager fjord, som dengang hørte under Overgård gods. *Fr. v. Arenstorff* var i virkeligheden mindreårig indtil 1710, og godset styredes indtil da af moderen, *Augusta Elisabeth v. Rumohr*, som enke, og man kan tænke sig, at enken har støttet sig til *Søren Lauridsen Munch*, der var vant til retssager.

I tiden 1704-1714 finder man ham også nævnt som fuldmægtig for andre godsejere. Man finder hans navn i protokollerne for Mariager birk, Gjerlev hrd., for *Otto Marsvin på Trudsholm*, naboen til Overgård, og sidste gang 8/10 1714 i Nørhald-Støvring hrd., – de fleste steder nævnes han som boende i Udbynedre, en landsby der lå under Overgård gods.

Derefter hører man intet videre om ham, og man må vel regne med, at han er død omtrent på denne tid. 1722 nævnes hans hustru som enke, men *Søren Lauridsen Munks* død eller begravelse er ikke fundet. Udbynedre kirkebog rækker ikke så langt tilbage.

Lige så lidt har man en dato for hans giftermål. Det vides dog at hans enke hed *Karen Uttrup*, og at hendes far, *Henrik Jensen Uttrup*, var købmand i Ålborg. Skiftet efter ham er af 25/2 1691.⁶

Karen Uttrups bror, *Thøger Henriksen*, borger og handelsmand, oplyser på Ålborg rådstue, at en gave på 300 Rdl. er afsendt til fordeling blandt slægt og venner af hans bror *Didrik Henriksen* fra Tranquebar med det den 11/8 1722 til København hjemkomne skib „Græven af Laurvigen“. – Pengesummen er nu i forvaring hos „højagtbare og velfornemme husgerådskarl“ *Anders*

Nielsen på Københavns slot ifølge dennes missive af samme dato til Ålborgs borgmester *Christen Gjørup*. Blandt Didriks pårørende nævnes søsteren Karen Henriksdatter Uttrup, boende i Råby (nær Udbynedre), i enkestand efter hendes sal. mand, Søren Lauridsen Munch, forrige forvalter på Dronninglund.⁷

Henrik J. Uttrup havde været gift 3 gange, og Karen (f. ca. 1669) var af 1. ægteskab. Hun har formodentlig været nogle år yngre end sin mand, men om hun eventuelt var hans 2. hustru vides ikke.

Som enke flyttede hun omkr. 1723 fra Råby til Gimming, hvor hun i den gamle præstegård førte hus for sin ældste søn og vel samtidig for dennes principal, regimentskriveren og nu enkemand *Marcus Ulsøe*, som 1723 havde fået præstegården overdraget af kongen efter at stedet var opgivet som bolig for kapellanen ved Sct. Morten i Randers.

Efter sønnen Henriks giftermål flyttede Karen Uttrup til den næstældste søn, *Laurids Munch* i København. Han nåede så højt som til højesteretsassessor og etatsråd, og hos ham døde hun og blev begravet 21/6 1747 i Sct. Nicolai kirke, endda med megen pomp og pragt, når man regner med de udgifter til begravelsen, som skiftet af 25/11 1747 udviser. – Det må have betydet meget for højesteretsassessoren, at hans fru moder kom i graven med manér, selvom hun ikke havde ret til titlen frue. Selvfølgelig kunne ingen anden end hof-bedemand J. Ibsen arrangere begravelsen så storslået, som det var ønsket, og selvfølgelig foregik begravelsen om aftenen i fakkelskin, hvilket var anset som det fornemste, og for hvilket man måtte betale for ekstra tilladelse.⁸

Ialt beløb begravelsesudgifterne sig til 124 Rdl. 1 Mk. og 8 Sk., hvilket var mere end boets aktiver, som bestod af kontanter og løsøre til ialt 105 Rdl. 8 Sk. De enkelte poster fra Ibsens regning var følgende:

	Rdl.	Mk.	Sk.
Supplique for at opnå kongebrev med till. til begravelse i København	12	18	0
Politifuldmægtigen	1	0	0
Begravelsen	5	0	0
Graveren	2	4	0
Liigbåren	0	4	0
Begge graverkarlene	1	0	0
Skolen (Peblingene sang ved jordefærden)	10	3	0
Liigvognen	8	3	0
Liigklædet	4	0	0
Den som bar liigklædet til huset	0	2	0
En klædesbetrukket skammel med silkefrynser	1	0	0
12 studenter og formanden, som bar kisten	13	0	0
3 vogne til studenterne	2	0	0

2 sørgevogne til følget	1	0	0
Sangklokkerens ene tjener	6	0	0
4 tjenere ved liigvognen og 1 ved bedemanden	3	2	0
Sorte gardiner	3	0	0
41 al. sort nobret Boy og 8 al. af den brede Flor	12	2	0
1 kiste med 2 Kartuner fra <i>Frich & Hundevadt</i>	9	0	0
1½ al. Hamman	2	0	0
Hr. Brodersen for jords påkastelse	6	0	0
Hofbedemanden efter eget behag	6	0	0

I Søren Lauridsen Munchs og Karen Uttrups ægteskab kendes 6 børn, der er anført i 2. generation nr. 1-6. De skrev sig alle *Munch*. Først i dette århundrede er efterkommerne begyndt igen at skrive navnet *Munk*.

2. GENERATION

1. *Henrik Sørensen Munch*, f. i Dronninglund 30/6 1695, død i Viborg 47 år gl. og begravet 5/7 1742 i Gråbrødre kirke. – Denne kirke blev nedrevet 1813, og på dens tomt findes nu parkanlægget „Hans Tavsensminde“ i Sct. Mogensgade.

Da han 1726 søgte om bevilling som prokurator, anførte han, at han i 21 år, altså fra 10-års alderen, havde tjent hos justits- og regnskabsbetjente, sidst på fjerde år hos regimentskriver *Marcus Ulsøe* og tillige havde været amtsfuldmægtig ved Mariager Klosters, Dronningborg og Silkeborg amter. Det må hertil bemærkes at Ulsøe fra 1694 var regimentskriver for Dronninglund og fra 1699 tillige for Dronningborg Rytterdistrikt, så det har været nødvendigt for ham at have en mand til hjælp som skriver/fuldmægtig ved administrationen af det vidtsprede ryttergods.⁹

Som allerede nævnt boede Henrik Munch i disse 4 år i Gimming præstegård ved Randers. 18/1 1726 fik Munch bevilling som prokurator ved alle over- og underretter i begge riger, Danmark og Norge, og han og moderen flytter derpå til Viborg, hvor han 23/3 1736 udnævnes til rådmand og tredje borgmester.

Det fremgår af flere processer og klagemål, at Henrik Munch har haft et opfarende sind og været en grov karakter. Han gerådede flere gange i klammerier, der medførte voldsomme slagsmål. – Således kom han i januar 1726 fra Randers til Ålborg for at føre en sag, og under opholdet indlogerede han sig hos købmand *Niels Jensen Peistrup* (allerede nævnt under afsnittet om skomagerfamilien), og hos købmanden blev der i selskab med *byfoged Chr. Smith* drukket mere end godt var, og de endte gildet som uvenner. Ud på natten kom byfogeden med et par mand af vagten for at gøre sagen op med Henrik Munch, men det lykkedes ham at undslippe, hvorefter han indgav klagemål 26/1 1726 til magistraten over dens egen embedsmand, byfogeden. Sagens udfald kendes ikke.¹⁰

I Viborg har han været indblandet i optøjer af samme slags. 1733 bliver hans ukvemsord mod *rådmand Naamen Harck* af retten kendt for døde og magtesløse, og Munch skal betale en bøde på 20 Rdl. – 28/3 1735 stævnes han i anledning af et andet klammeri, og efter dette hedder det, at han må holde sengen i flere dage, og at det muligvis er medvirkende til hans tidlige død.^{11 12}

Trods alt nåede han dog at blive udnævnt til commerçeråd den 6/9 1737, og 31/12 1739 indbetaler han til enke-kassen en præmieportion for at sikre sin kone. Det er broderen Laurids i København, der med fuldmagt foretager indbetalingen, og ved denne lejlighed oplyses, at Henrik Munch er født i Dronninglund.¹³

23/9 1728 blev han viet i svigerfaderens hus i Mariager til *Vilhelmine Milling*, (f. 1701, † 1774), skiftet efter hende er i Viborg 10/6 1774. – Hun var datter af „Fjordingsspektør“, d.v.s. toldinspektør over Randers og Mariager fjorde, *Ludvig Chr. Milling* og *Charlotte Wilhelmine Grebe*. – L. C. Milling var født i Hessen-Kassel og havde i 11 år været lakaj i Plön, Holsten, hos en prinsesse af Homburg, hvorfra han blev rekommanderet til stillingen ved det Danske toldvæsen. Formodentlig må han være beslægtet med købmandsfamilien Milling i Ålborg.¹⁴

Henrik Munch og Vilhelmine Milling fik 10 børn, se 3. gen. nr. 1-10.

2. *Laurids Sørensen Munch*, født i Ålborg 1697, død Kbh. 13/1 1758, begr. Nic.

I sin ansøgning om prokuratorbevilling 1727 oplyser han, at han i 15 år har tjent som skriver hos højesteretsprokurator *Dines Leth* i Kbhvn.¹⁵

Ved Leths udnævnelse til landsdommer blev Laurids Munch brødløs, hvis han ikke selv kunne opnå en prokuratorbevilling. Men den fik han 19/3 1728, og han bragte det så vidt som til højesteretsassessor og etatsråd. I mange år boede han på hjørnet af Vandkunsten og Frederiksholms kanal, og til hjælp ved forretningerne havde han en *prokurator Smith*.

Munch blev meget kendt som prokurator, bl. a. fra en sag, som han førte 1731 for fru *Øllegaard Rodsten*, oberst *Rantzau*s enke på Rodstenseje ved Odder. Det hed sig, at ved denne sag tabte modparten, de Hads herreds bønder, „deres selvstændighed“.

Munch var ikke blot en meget dygtig sagfører og administrator, han havde også ambitioner, – det ses allerede tydeligt af den pragtfulde begravelse, som han arrangerede ved moderens død.

1736 udnævnes han til cancelliråd, 1741 til justitsråd og 1749 til etatsråd. Oplysningerne herom findes i registret til „Rangspersoner fra 1730 ...“, og det er ud for hans navn i dette register, at man finder det famøse notat: som nævnt side 1:

NB! *Adelsbrev, W. 1721, pag. 18.*

En forklaring på den kortfattede og lidt mystiske meddelelse ligger måske deri, at den dalevende historiker *Terkel Kleve (Klevenfeldt)* hørte med til Munchs omgangskreds, og måske har Klevenfeldt – hvis det er ham – med sit notat prøvet at pynte på brødrene Munchs meget jævne oprindelse i Ålborg. – Det kunne være som tak herfor, at *borgmester Henrik Munch* i Viborg 1740 lader en søn døbe med navnet *Terkel Kleve Munch*.

Det skal indrømmes, at Klevenfeldt i 1721 har vidst mere om disse Munchers forfædre, end man kan finde frem til idag. Hvorfor har han da ikke oplyst om sammenhængen? I hans efterladte genealogiske materiale, „Klevenfeldts Samlinger“ på Rigsarkivet, er der mange foliosider med oversigter over flere slægter Munk/Munch, men Søren Lauridsen Munch eller hans sønner ses ikke deri.

Ved *biskop Worms* død 1737 skulle *biskop Peter Hersleb* overtage posten som direktør for den Harboeske stiftelse, men han undslog sig, og stiftelsen var uden direktør til 1757. – I dette interim fungerede Laurids Munch som inspektør og administrator, og han gjorde det så godt, at stiftelsens kapital voksede fra 6900 Rdl. til 80.000 Rdl, hvorefter han endelig udnævntes til direktør.

27/6 1727 blev Laurids Munch viet til *Sara Mikkelsdatter Ørslev*, f. 23/1 1700 i Ålborg, død 23/4 1781 Kbhvn. Hun var som allerede nævnt en efterkommer af skomagerfamilien Munk, og hun fik kun ét barn med sin mand, se: 3. gen. nr. 11.

Da Laurids Munch den 21/6 1747 lod sin moder begrave i Nicolai kirke, skete der det mærkelige, at han samtidig lod sin forlængst afdøde principal, *landsdommer Dines Leths* kiste overflytte fra Holmens kirke, hvor den hidtil havde henstået, til Nicolai kirke, hvor Leths kiste blev nedsænket i den Munchske gravhvelving sammen med moderens kiste.

Der er ikke fundet slægtskab mellem Leth og de to familier Munch og Uttrup fra Ålborg, og det vides ikke, om Leths hustru var beslægtet med dem, eller om han overhovedet havde været gift. Hvor var da hustruen begravet?

3. *Friedrich Severin Munch*, f. 24/4 1702 Ålborg, død 7/7 1769 på Ouegård, begr. 21/7 i Oue k.

Da han i 1734 indsender ansøgning om en stilling ved skrivertjenesten ved den lille toldbod ved Børsen i København, anfører han, at han ialt har tjent 20 år forskellige steder, bl. a. som skriverkarl ved rentekammeret og derefter i 4 år i tjeneste hos hertugen af Plön, – og han glemmer ikke at nævne, at hans far var den forrige forvalter på Dronninglund.¹⁶

Det fremgår deraf, at han er sat i skriverlære som 12-årig, altså vel samme år, som faderen døde. Stillingen i Plön har han muligvis fået gennem broderen Henriks svigerfar, den gamle toldinspektør *Milling*, og også efter at han er kommet tilbage fra Plön synes det, som om *Milling* har hjulpet ham med

at skaffe ham arbejde. Fr. Munch indsender flere ansøgninger om stillinger ved toldvæsenet bl. a. i Skagen og Hadsund, og anfører deri, at han er medhjælper hos toldinsp. Milling i Hobro samt hos toldinsp. og købmand i Mariager *Niels Hviid*, der var gift med Millings datter *Maren Catrine*.

Noget egentligt embede har Fr. Munch ikke haft, og sikkert kun en meget ringe indtægt, da han den 26/9 1735 vies i Oue kirke til *Karen Lassen*, datteren af Ouegårds ejer, cancelliråd *Lars Christensen* og *Anne Fuglsang*. Men brylluppet var en nødvendighed, og dette afstedkom mange stridigheder og klagemål med *Anne Fuglsang*, der efter mandens død på Ouegård i 1736 residerede der som enke og styrede bedriften med en, som det synes, ret hård hånd. – I skiftesagen efter *Lars Christensen* 29/9 1736 findes flere breve, der belyser stridighederne mellem enken og svigersønnen, og i ét af dem skriver *Anne Fuglsang* bittert: „... at det ellers er noksom bekendt over hele egnen, på hvilken måde Fr. Munch her i svogerskab er ankommen.“ – Hendes bitterhed må ses på baggrund af, at datteren kun var 17 år, da hun fik sit første barn med den da 33-årige Fr. Munch.

Skiftesagen 1736¹⁷ sluttes med en „akkord“ mellem enken og Munch, hvorefter hun overlader ham de to under godset hørende bondegårde *Rockendal* og *Frisdal*, hver med godt 3 tdr. hrtk. og vurderet til ialt 400 Rdl. – Desuden modtager Munch i penge 400 Rdl. samt møbler foruden 2 køer og 17 får, det hele sat til ialt 1200 Rdl., og hermed erklærer Munch sig tilfreds. Den unge fru *Karen Munch* havde desuden efter sin morfar arvet et våningshus i Oue, der var udlejet som bolig for *degnefamilien Buchholtz*.¹⁷

Den unge familie Munch boede først i Hobro, senere på *Rockendal*, hvor nogle af børnene er født, men de økonomiske forhold har ikke været strålende. Først 6/12 1740 fik han udnævnelse som fuldmægtig for toldinsp. *Chr. Wognsen* fra Ålborg, som året før tillige havde fået opsyn med *Mariager fjord*. Da den gamle *Milling* mentes at søge stillingen som fjordinspektør til sin svigersøn *Niels Hviid*, skynder *Wognsen* sig i 1741 at indstille Fr. Munch til embedet. Han var allerede konstitueret deri og fik endelig udnævnelsen som toldinspektør 27/5 1744, – med anbefaling fra rentekammeret for tidligere tjeneste og mod Munchs forsikring om, at toldindtægterne ved hans opsigst „skal vorde forbedrede“. ¹⁸

1742 havde Munch købt 7 td. ld. af Hobro mark, og måske er det det pågående byggeri her, der bevirker, at han låner 400 Rdl. af svogeren *Mads Hastrup*, dengang forpagter af både *Lindborg* og *Krastrup* og senere ejer af *Eskjær*. For beløbet pantsætter Munch sin gård *Rockendal* i *Valsgård sogn*, og for yderligere at skaffe kontanter solgte Munch en gård, kaldet „*Hieds*“, også i *Valsgård sogn*, af hrtk. 6-1-2 til *Christoffer Stahl*. Det er uvist, hvorledes Munch var kommet i besiddelse af denne sidste ejendom.¹⁹

Efter „akkorden“ med svigermoderen havde Munch endnu gården *Frisdal*, og her opkom der i 1741 en strid med fæstebonden *Morten Jensen* og dennes

familie, vist fordi de ikke stillede til påbudt hoveriarbejde. Munch gik så vidt, at han en dag kom ud til Frisdal og gennempryglede den gamle Morten Jensen og dennes hjemmевærende datter på det groveste. Intet under at de gik rettens vej, hvor sagen dog endte med forlig. Og, det lyder utroligt i vore dage: Den gamle fæster og hans datter beder om forladelse og erkender, at sagen skyldes deres forseelse, hvorfor de bøder 1 Rdl. til sognets fattige!

Denne sag er kun én af mange, der viser Fr. Munchs hensynsløse optræden.²⁰

Svigermoderen *Anne Fuglsang* døde 6/1 1751, og ved auktionen 5. maj s. år overtog Munch Ouegård med gods for 13.000,- Rdl. – Med sin kones arv var han nu en holden mand. Det fremgår tydeligt af auktionen, at han havde giftet sig ind i velhavende forhold, selvom han, eller rettere hans kone skulle dele ligeligt med søsteren *Dorethe Larsdatter Christensen*. 1743 var Dorethe blevet gift med *Mads Hastrup*, degnesønnen fra Hastrup i Spentrup sogn, og med hustruens arv fik Hastrup så meget kapital, at han kunne købe herregården Eskjær i Salling.

Selve hovedgården Oue blev tilslået Munch for 13.000,- Rdl. medens Hastrup fik den indavlede sæd, ialt 4-500 idr. for 7 Mk. 7 Sk. pr. tønde. – Da Ouegård er beliggende ved Mariager Fjord, og ejerne drev handel med træ fra godsets skove og fragtede det fra gårdens anløbsbro på egne skibe, så hørte der til dødsboet et mindre fragtskib, en krejert kaldet „Santa Maria“, som blev tilslået Hastrup for 631 Rdl. Han fik ligeledes galiiothen „Hyrden“ for 80 Rdl. – En pram blev tilslået købm. *Kirketerp* i Hobro for 28 Rdl., og tilbage var et „knobskib“, som blev overtaget af Fr. Munch for 5 Rdl.²¹

Med velstanden fulgte nu for Munch også en æresbevisning: 9/5 1757 udnævntes den „forrige toldinspektør“ til kammerråd. Hustruen, Karen Lassen, som var den han skyldte hele sin materielle fremgang, døde 19/12 1760 i sin 17. barselseng og blev begravet 8/1 1761 i Oue kirke „ledsaget af zierligt Følgeskab“ og der blev „parenteret“ over hende af velærværdige provst *Guldager* i Astrup.

Fr. Munch døde den 7/7 1769 på Ouegård, åbenbart efter længere tids tiltagende svagelighed. Året før havde han skrevet og meddelt svogeren Hastrup, at han ikke kunne påtage sig at være værge for nogen af dennes børn på gr. af sit helbred, og Munch nævner, at „han ikke kunne komme udenfor døren“.

1774 bekostede 9 af hans børn en ligsten lagt over forældrenes grav. Den hænger nu på væggen i Oue kirkes våbenhus. I bo-opgørelsen omtales bl. a. at der i Oue kirke findes en disk og kalk af sølv med påtegning: Lars Christensen-Anne Fuglsang, samt at der også er indgraveret: Fr. Munch og Karen Lassen til Ouegård 1754. Blandt papirerne i boets bilag fandtes også Fr. Munchs lommebog for året 1758 med notater, bl. a. om breve afsendt til og modtaget fra Plön, – men desværre uden personernes navne.

Som et kuriosum må tilføjes, at der på en mindetavle i Ouegårds mur ses Fr. Munchs og hans hustrus navnetræk samt „våbner“. Våbnerne ser meget selvkomponerede ud: Karen Lassens er en fugl med udsprede vinger. Den ligner den tyske ørn, men skal vel være en sanglærke. Fr. Munchs våben viser et *Munkehoved*. Over begge våbenskjolde ses hjelme, hver med 3 fjer. Når Fr. Munch lader sin slægt symbolisere med et Munkehoved må det enten være fri fantasi på navnet, – eller har han kendt tradition herom i familien?

Det varede 4½ år inden skiftet efter Munch blev færdigbehandlet. Ouegård blev da solgt til købm. N. Kirketerp i Hobro for 27.300 Rdl., og andre aktiver indbragte 10.123 Rdl. – Passiverne var 16.990 Rdl., og der blev således et nettobeløb på 20.433 Rdl. at fordele med 4 broderlodder, hver på 2919 Rdl. og 6 søsterlodder, hver på 1459 Rdl.²²

Nogle af børnene døde før forældrene, men hele flokken – der kendes navn på 12 – er anført i 3. generation under nr. 12-23.

4. *Bernt Sørensen Munch*, f. ... død efter 1757 men før 24/4 1769, formodentlig Ålborg.

Der vides intet om hans uddannelse eller øvrige tilværelse før 1745, da han vel har været ca. 40 år.

Under datoen 4/10 1745 findes et notat i Hobro Justitsprotokol: „I dommerens lovlige absence betjenes dommerembedet af *Bernth Munch*.“²³ Og den næste oplysning om ham er en kgl. bevilling af 5/2 1751 til stuebryllup med *Maren Peistrup* „af Valsgård“. Da Maren var af en kendt Ålborgfamilie, har hun, der var født ca. 1716, sikkert været husjomfru hos Fr. Severin Munch og Karen Lassen eller måske i præstegården i Valsgård.

Maren (eller Marie) Peistrup omtales som enke i skiftet 1769 efter søsteren *Bodil Marie Peistrup*, der var gift med *Michel Sørensen Sparre*, gartner på Antvorskov († 1754). Og de var begge døtre af købmand i Ålborg *Niels Jensen Peistrup* († 1728) og *Margrethe Mikkelsdatter Ørslev* (begrav. 26/6 1754 Ålborg). Sidstnævnte giftede sig 2. gang 21/8 1735 med toldinspektør *Chr. Wognsen*, som tidligere havde været i tjeneste i Niels J. Peistrups forretning, og 1737 bliver borger og købmand, senere borgmester i Ålborg.

Skiftet efter *Margrethe Ørslev* var meget omfattende, så det kunne først afsluttes 1756. Det ses deraf, at Bernt S. Munch boede i ejendommen tilhørende hende og Chr. Wognsen, og det fremgår af skiftet, at *Margrethe Ørslev* var søster til *Sara Ørslev*, g.m. højesteretsprok. *Laurids S. Munch* i København.²⁴

Der kendes 4 børn af Bernt S. Munch, se: 3. generation nr. 24-27.

5. *Kirstine Sørensen Munch*, f. ... død ...

Om hende vides kun med sikkerhed et afkald på arv efter moderen, jvfr. skiftet efter Karen Uttrup 25/11 1747 i København, og rimeligvis er det Kirstine, som man finder blandt fadderne i Oue januar 1736, under betegnelsen „Jomfru Munch“, da Fr. Munchs og Karen Lassens førstefødte blev døbt.

6. *Maren Sørensdatter Munch*, f. ca. 1704, begr. 3/8 1736 Kbhvn. (m. Holmens ligvogn).

Iflg. Frue Kb. viet 27/10 1732 i huset hos broderen Laurids Munch i Kbhvn. til herredsfuldmægtig *Jens Frederik Bircherod*. – Han var f. ca. 1697 og døde 13/9 1760 som herredsfoged i Særsløv på Fyn. Han havde først læst theologi og var blevet cand. theol. og hører i 3. lektie i Ålborg latinskole. Derefter fik han stilling i Dansk Vestindien men vendte tilbage og blev 1736 herredsskriver i Odense-Skovby hrd., senere også i Skam hrd. og Langesø birk. – Efter Maren Munchs tidlige død giftede J. F. Bircherod sig igen 9/7 1741 i Rolfsted med *Kirstine Andersdt. Reesen*.

J. F. Bircherod var søn af sognepræsten i Birkerød *Fr. Chr. B.* (1670-1702) og *Else Nielsdatter*, der var datterdatter af Kbh.s borgmester, den kendte *Peder Jacobsen Munk* († 1613), og det må være hendes bror, *Peder Nielsen* (Munk), der ejede huset i Vester kvarter matr. 145, Kbhvn. Huset blev 1687 solgt af enken *Barbara Dinesdatter* (Mule), som døde barnløs, hvorfor ægteparret ved testamente 29/6 1695 indsatte plejedatteren *Charlotte Christine Bircherod* som eneste arving.²⁵

3. GENERATION

Børn af borgmester i Viborg Henrik Munch og Vilhelmine Milling:

1. *Søren Munch*, døbt 1/7 1730 i Gråbrødre K. i Viborg, begr. 5/5 1770 i Christiansted på St. Croix i Vestindien.

Han gik ligesom sine brødre i Viborg latinskole og blev 10/5 1751 cand. theol. I skiftet efter broderen Henrik 1784 findes en dødsattest udfærdiget af den danske menighedspræst på St. Croix, *hr Egerod*, iflg. hvilken Søren Munch er død i stor fattigdom og sygdom på hospitalet i Christiansted og begravet der for fattigkassens regning.²⁶ Uden livsarvinger.

2. *Charlotte Cathrine Munch*, f. 24/9 1731, begravet 23/2 1809 Bjerring. Ugift.3. *Ludwig Munch*, døbt 20/10 1732, død 8/1 1800. Begravet i Kobberup.

26/7 1764 res. kap. ved Viborg domkirke. 17/2 1769 sognepræst i Kobberup-Feldingbjerg. 4/11 1772 viet I. til *Elisabeth Lucie Tvede*, død 5/5 1773 af kopper, barnløs. Hun var niece af borgmester *Peder Malling* i Viborg. 27/7

1790 viet II. til *Elisabeth Christine Smith* fra Kbhvn. Hun levede som enke i Holstebro og var også barnløs.

Udenfor præstegården i Kobberup ejede Munch et hus, hvor hans 3 ugifte søstre boede indtil ca. år 1800. Derefter flyttede de til broderen Therkild i Bjerring præstegård.

4. *Karen Munch*, døbt 7/11 1733, død 17/12 s. år.

5. *Henrik Munch*, døbt 29/1 1735, død 20/10 1784. Ugift.

1760 cand. theol., 1765 sognepræst i Skibsted-Lyngby, Ålborg Stift. Testamente 10/10 1784 til fordel for husholdersken *Ane Sofie Møller*, der ved skiftets slutning havde giftet sig med en *N. N. Ørum* i Rørbæk.²⁶

6. *Vilhelmine Munch*. Døbt 31/9 1736, begr. 15/2 1809 i Bjerring. Ugift.

7. *Laurits Munch*, døbt 24/10 1737. Formodentlig død som barn.

8. *Karen Munch*, døbt 21/1 1739. Begravet 12/12 1827 i Bjerring. Ugift.

Ved skiftet efter moderen 1774 er anført, at Karen er ugift og opholder sig i Skelund hos sognepræst *Wassard*.

9. *Therkild Kleve Munch*, døbt 12/9 1740, død 15/11 1815, begr. 23/11 Bjerring.

1768 cand. theol., 1780 degn i Kobberup, 1783 tillige kapellan sstds. 15/1 1796 sognepræst i Bjerring, Viborg stift. (Bjerring-Mammen). 6/10 1789 viet I. til *Marianne Zimmermann*, dbt. 14/8 1748, død 15/6 1797. 5/12 1797 viet II. *Gunhild Catr. Zimmermann*, 12/5 1751 – 13/9 1807. Begge var døtre af forgængerens i embedet i Bjerring-Mammen.

10. *Hans Christian Munch*, døbt 21/8 1741, begr. 12/3 1805 i Bjerring.

Tog studentereksamen fra Viborg latinskole og blev 1770 hører i 3. lektie. Biskop *Rottbøll* berømmede meget hans undervisning. Mortensdag 1787 nedlagde han sit embede og fik 80 Rdl. i årlig pension. Var ugift og levede sine sidste år hos broderen i Bjerring.²⁷

Af ovenstående ses, at ingen af de 10 søskende fra Viborg havde livsarvinger.

Eneste kendte barn af etatsråd Laurids Munch og Sara Ørslev:

11. *Cathrine Magdalene Munch*, f. ca. 1727, død 30/4 1804, 77 år gl.

23/4 1755 viet til *Hans Christoffer Hersleb*, 1745-63 landsdommer og fra 1754 tillige borgmester i København, 1775 konferensråd. Begr. 1788 22/2 i Kbhvn. Fra 1758 direktør for den Harboeske stiftelse. Han var søn af biskop *Peder Hersleb* i København.

Med Cathrine Magdalena Munch fik han en datter, *Laurentia Sara Hersleb*,²⁸ f. 1763, der blev gift med *Michael Peter Fabritius de Tengnagel*, som døde 1810 på Batavia i Hollandsk Indien, og en søn *Peder Hersleb*, født 27/9 1756, som blev højesteretsadv. og etatsråd, og 11/8 1780 viet til *Louise Henriette Beck*, som efter hans død giftede sig igen 1780 med konferensråd *Ivar Chr. Malling* (1745-1806), der var sekretær hos arveprins Frederik og søn af borgmesteren i Viborg *Peder Malling* og *Hylleborg Charlotte Storm*.

Børn af Fr. Severin Munch og Karen Lassen på Ouegård (Nr. 12-23):

12. *Lars Severin Munch*, f. Oue i febr. 1736, begravet i Oue 31/8 1761. Drunet i fjorden ved en ulykkelig båd fart, 25 år gl., ugift.

13. *Karen Munch*, f. maj 1738 i Hobro, begravet 6/9 1772 i Vive.

14/4 1758 viet efter kgl. bevilling til *Peder Chr. Rosenkilde* (1729-1813) sognepræst i Vive, Oue og Valsgård, senere provst i Astrup-Rostrup-St. Arden. 2. gift med nr. 17, *Ingeborg Dorothea Juul Munch*.

14. *Niels Fuglsang Munch*, (I), f. ca. 1740, død 7/11 1799 på Borrisølund.

1758-60 nævnt flere gange i Ålborg justitsprot. som fuldmægtig for *prokurator Jens Schierup*, godsforv. på Lerbæk i Vendsyssel. 1765 forpagter af Fuglsøgård under Overgård gods, på sydsiden af Mariagerfj., senere af Grauballegård, Faurskov og Kollerup under Frijsenborg. 1790 får han Borrisølund med ca. 160 tdr. ld. i fæste af grevskabet Frijsenborg og af fæstebrevet fremgår, at det er Munchs svigerfar, *Niels Hutfeld Bagge*, (1727-1793), som i 20 år har tjent grevskabet og i 1790 var birkedommer og overinspektør på Frisendal, der har skaffet Munch det fordelagtige fæste, hvor han udover konge- og kirketienende kun skulle svare grevskabet en årlig afgift på 30 Rdl.²⁹

3/11 1780 blev Munch viet i Njær præstegård i Haurum sogn til *Christiane Bagge*. Efter mandens død 1799 har enken siddet på fæstegården til 1813, da sønnen, studiosus *Niels Frederik Munch* overtager fæstemålet. Derved forklares, at skiftet efter faderen først fandt sted 24/4 1814. *Christiane Bagge* døde 10/ 1827 og blev begravet i Gerning kirke. Hun benævnes da som af-tægtskone i Borrisølund.³⁰

Vielsen i Njær i 1780 blev foretaget af *provst Tønder*, hvis hustru, *Helle Birgitte Munck*, var datter af pastor *Niels Munck i Hammelev*, ved Grenå, og hører dermed til en anden Munk-familie (fra Holstebro).

Ved *Niels Fuglsang Munchs* død fik børnene beskikket som formynder: *Jens Peter Anthony*, forpagter af Søbygård († 1805), hvis mor *Anne Marie Bagge* fra Tved præstegård i sit første ægteskab havde været gift med *Hans Pallesen Munch* (1715-1767), forpagter af Østergård i Vellev under Frijsenborg. Hans far *Palle Pallesen* og farfar *Palle Pedersen Munk* var begge fæstere

under Frijsenborg, og oldefaderen *Peder Pedersen* † ca. 1637 var kgl. ridefoged over Sabro, Gjern og Framlev hrd. med bopæl i Folby og gift med *Maren Pallesdatter Munk*, fra hvem denne slægt tog navnet.

Om Niels Fuglsang Munchs børn se: 4. generation nr. 1-4.

15. *Mette Marie Munch*, f. 1743 i Hobro, begravet i Viborg 30/10 1822.

25/10 1780 viet til *Poul Rogert*, sognepræst til Nørre sogn i Viborg (f. 1729 Naskov, † 19/4 1803). Dengang havde præsterne endnu landbrug som en del af deres indtægt, og derfor kunne man 7/1 1788 læse i „Viborg Stiftstidende“: „Tvende vognheste, 10½ Quarter høje og i god stand, en Ploug og en Jernharve, alt i complet stand, kan fås til Kjøbs hos Præsten Hr. Rogert her i Staden, som nu har nedlagt sin liden Avling paa Byens Marker.“ En nær slægtning af pastor Rogert var Viborgs landfysikus, Dr. med. *Joh. Philip Kneil Rogert*, (1748-1794), der var far til *Mathilde Elisabeth R.*, gift med den berømte retslærde, Konferensråd *Anders Sandøe Ørsted*.

Vielsen i 1780 fandt sted i Viborg domkirke og foretoges af provsten fra Gedsted, *Lambert Franck Winther* († 9/2 1812) som var gift med *Signe Marie Munch*, datter af *Søren Ancher Nielsen Munch*, sognepræst i Kornum-Løgsted og ud af en slægt Munch fra Horsens.

Mette Marie Munch overlevede sin mand i næsten 20 år, og i den sidste tid boede hun hos *guldsmed Harder* i Sct. Mogensgade. Han påtog sig at sørge for begravelsen i Nr. Sogns kirke mod at få hendes få ejendele: 1 kiste og 1 chatol, senge- og gangklæder.

16. *Anna Sophie Munch*, f. i Hobro 1746, begravet i Grenå 28/4 1788. Ugift.

På grund af sindssyge var hun ude af stand til at klare sig selv. De sidste 8 år af sit liv tilbragte hun hos broderen Christian i Grenå, der havde hende i pleje mod betaling af midler fra hendes arv. – Ved skiftet efter hende findes oplysning om, at der af klæder kun var en grøn- og hvidstribet silkes Adriane med et helt skørt. Andre gangklæder af værdi var ikke i behold, da det var noksom bekendt, at den afdøde formedelst hendes sinds forvirring ikke kunne have noget på kroppen, som var værd at føre i pennen!⁸¹

17. *Ingeborg Dorothea Juul Munch*, f. i Hobro ca. 1747, begravet 2/3 1801.

28/6 1773 viet til enkemanden *Peder Chr. Rosenkilde*, sognepræst i Oue-Vive. Hans første hustru var *Karen Munch* (Nr. 13).

18. *Christen Munch*, f. på gården Rockendal, døbt 1/9 1748 i Oue, død i Grenå 16/1 1803 og begravet der 22/1.

Da den ældste broder var død allerede 1761 og den næstældste var i lære hos prokurator Schierup i Ålborg, så må det være Christen Munch, som har

hjulpet faderen på dennes gamle dage med bestyrelsen af Ouegård gods, og han har således kun kendt det hjemlige landbrug. Hvor han er draget hen ved godsets salg 1774 og om han har haft en landejendom, vides ikke. Men uheld har han haft, den store arv hjemmefra er hurtigt gået tabt, og 1776 er han på Calø amtstue og erkender her at have lånt 400 Rdl. af svogeren provst Rosenkilde samt 1200 Rdl. af den yngre broder, landmåler *Fr. Munch* (nr. 21).

Han forsøger sig derefter som købmand, og 1779 indskrives han som borger og købmand i Grenå, forøvrigt sammen med svogeren, cand. theol. *Michael Lerche Munch*, som formodentlig havde part i forretningen og ejendommen Storegade 13, som Christen Munch købte. Men uheldet var stadig ude efter Christen Munch, og han gik konkurs 1784. Da indboet blev takseret, nævntes et gl. klaver tildels uden strenge til 1 Rdl., og en stol med læderbetæk til 1 Mk. 8 Sk. – Han prøver at komme igang igen og får en lille indtægt som fuldmægtig hos toldkassereren, og benævnes således 1799, da hans yngste søn døbes, men han dør i armod. Ved skiftet blev arven til de efterladte ialt 273 Rdl.³²

23/6 1779 viedes han i Grenå til Jfr. *Anne Marie Munch* efter kgl. bevilning. Hun var f. i Kolind og døbt 3. p. trin 1759, og hun døde og begr. i Grenå 17/2 1809. Hendes far var pastor *Søren Mortensen Munch* i Kolind-Ebdrup, som hørte til en anden Munchfamilie end den her behandlede.

Christens Munchs 8 børn, se: 4. generation nr. 5-12.

19. *Else Marie Munch*, f. i Rockendal, døbt 17/1 1751 i Oue K., død i Vesterbølle præstegård 13/1 1813.

28/2 1772 viet til *Poul Winding*, sognepræst i Vesterbølle i Himmerland. Han døde pludseligt ved spisebordet 16/1 1798, og enken døde iflg. *Wiberg* som sindssyg.

20. *Søren Munch*, f. på Ouegård 3. påskedag og døbt 16/4 1754 i Oue K., død 13/12 1818 på „Christinedal“, begravet Skovby 19/12 1818.

Som 20-årig stod han efter Ouegårds salg med sin store fædrenearv: 2919 Rdl., og da han ikke havde lært andet end det hjemlige landbrug, kan det ikke undre, at han ville begynde med en forpagtning. Han var ydermere så heldig, at han havde fundet en pige med gode forbindelser indenfor de større landbrug, nemlig præstedatteren fra Gerding *Frederikke Sofie Mörck*, f. 1752, død 20/4 1839 og begravet i Sdr. sogns k. i Viborg. Den 18/7 1774 stod de unges bryllup og fremtiden syntes strålende, da *Søren Munch* samme forår tiltrådte forpagtningen af Vrejlev klostergoods i Vendsyssel.

Men allerede året efter blev godset solgt til de 2 brødre *Niels* og *Lars Hustrup* fra Eskjær, fætre til den unge forpagter, og samtidig måtte han vige sin forpagtning. Med sin ungdoms uerfarenhed må det antages, at han mistede

meget ved denne afståelse. Hele resten af livet kæmpede han med dårlig økonomi. Han har sikkert været temmelig ruineret, siden han nu nøjes med at bosætte sig i et lille hus i Kirkedal i Mårup sogn, lige bag klitrækkerne. – Her opholdt han sig med kone og børn i 2½ år og først 1778 bliver det ham igen muligt at komme igang med en forpagtning.

Dennegang bliver det elleve år på samme sted, nemlig godset Randrup i Skibsted sogn i Himmerland. Den første termin har været svær at klare, og han udsteder derfor 12/6 1779 et pantebrev til provst P. C. Rosenkilde og Niels Fuglsang Munch på ialt 400 Rdl. for et lån mod pant i al sin ejendom, ind- og udbo. I disse 11 år skiftede godset flere gange ejere, men Munch har stået sig godt med godsejernes familier, for de står fadder til hans børn, og børnene bliver opkaldt efter dem. Den 22/6 1790 udsteder han en ny obligation til Niels Fuglsang Munch, dennegang på 1125 Rdl., og nu benævnes Søren Munch som forpagter af Lundbæk ved Nibe. Endnu 10 år efter at denne nye forpagtning skulle finansieres er der intet afdraget, og 8/7 1800 bliver obligationen derfor læst påny ved Fjends-Nørlyng hrd., og det fremgår deraf, at Søren Munch nu boer i Rindsholm ved Viborg. Det slog altså fejl for ham på Lundbæk.³³

Godsejersønnen og storforpagteren havde nu fæstet en bondegård „Majgården“ ved Rindsholm skov iflg. fæstebrev af 6/5 1799. Ejeren var cancelliråd Niels Schou til Asmild Kloster og Randrup hovedgård i Vinkel sogn. – Der kan ikke være tvivl om, at Munch på dette tidspunkt var blevet både bitter og uomgængelig, en mand som i hidsighed ofte fornærmede andre. Da der opkom en strid mellem ham og cancelliråden ang. Munchs 2 køer, som var kommet ind på Randrup enge og taget i forvaring af folk fra Randrup, beskyldte han godsejer Schou for en tyv, der havde stjålet hans køer. – Sagen kom for retten og der holdtes flere retsmøder. I et brev af 16/9 1801 fra byfogeden i Viborg, justitsråd Th. Wissing til cancelliråd Schou hedder det: – – – „for min gode gamle veninde Mad. Munch beder jeg om, at De vil lade hende få hendes køer, som De har taget i hus. Hun behøver dem, kan ej undvære dem. Hun skulle ikke undgælde for, om der imellem Dem og hendes mand imod hendes vilie findes uenighed. Lad hende få hendes køer, hvorved De i ingen måde skal tabe noget af den ret, De tror at have“. Trods alle mæglingsforsøg blev Munch, skønt både dommer og domsmænd åbenbart gerne havde holdt hånden over ham, dømt til at betale 5 Rdl. til Asmild sogns fattigkasse og 10 Rdl. til justitskassen for fornærmelse mod cancelliråden. Til gengæld skulle Schous fornærmelige påstande mod Munch ikke komme denne til at gå på hans gode navn og rygte. – Forholdet mellem godsejeren og hans fæster på Majgården var så meget mere pinligt, som der omtrent samtidig kom til at bestå et vist familieskab mellem dem. Munchs to døtre Karen og Christine Augusta giftede sig med to brødre Schou fra Ålborg, slægtinge af cancelliråden. Disse giftermål har sikkert ikke passet fa-

milien Schou på Randrup, og det undrer derfor ikke, at Munch, som i folketællingen 1801 betegnes som fæster og privat værtshusholder, snart måtte forlade Majgården. Han flyttede til Viborg, og hvad familien har levet af i den lille lejlighed i Sct. Mikkelsgade, vides ikke.

Søren Munch har ofte været ude omkring for om muligt igen at få noget at gøre ved et landbrug. – Da sønnen Niels Fuglsang Munch vies 1806 i Tise kirke, er faderen vidne og opholdt sig da på Hammelmose i Vendsyssel, og i oktober 1818 var han på Christinedal i Skovby øst for Århus, hvor forpagteren *Peter Koch* var gift med hans broderdatter. – Her blev Søren syg og her døde han 13/12 1818 og blev begravet på Skovby kirkegård.

Enken blev boende i Viborg i yderst trange kår. Ved sin død 1839, 87 år gl., boede hun hos en mad. Leonhardt i fattigkvarteret „Bradepanden“, og ved boets opgørelse ses det, at hun skyldte fattigvæsenet 220 Rdl.

Børnene er anført under 4. generation nr. 13-22.

21. *Frederik Munch*, f. på Ouegård 6/1 1756, død 20/1 1812 København.

Ved faderens død var Frederik 13 år gl., og han blev derfor optaget i svogeren, pastor *P. C. Rosenkildes* hjem i Vive. Endnu 6 år senere, da han indskrives som fadder ved en dåb i Vesterbølle, ses Frederik at være boende i Vive. Opholdet resulterede ikke blot i, at han fik en vis uddannelse, her fik han sig også en kone.

Han blev landmåler, men fik ingen bestalling som landinspektør. Derimod forpagtede han Tårnby ladegård på Amager, og i Tårnby viedes han 16/11 1787 (af broderen Christens svoger, pastor *Morten Munch*) til søsterdatteren *Karen Rosenkilde*, som var født 1761 og døde 21/6 1808 i København. I kirkebogen anført som „frasepareret hustru“.

Ægteskabet endte altså med skilsmisse, måske til dels p. gr. af dårlige økonomiske forhold i hjemmet, men også p. gr. af mandens sygdom. Forpagtningen i Tårnby måtte opgives, og 27/10 1802 fik Fr. Munch på grund af sygdom ved kgl. resolution en årlig pension på 100 Rdl., som i tiden 1802-1812 blev sendt til hans bopæl St. Kirkestræde nr. 6 lige ved Nicolai kirke. Men i folketællingerne ses han ikke på denne adresse. Både sygdommen og pensionen kan tænkes at være følger af slaget på Rheden i 1801, for da han dør, nævnes han som en „fattig militær pensionist, indbragt til hospitalet fra garden og har aldeles intet efterladt sig“.

I ægteskabet var 3 børn: 4. generation nr. 22-24.

22. *Dorthe Kirstine Munch*, f. på Ouegård 21/9 1757, begravet 25/4 1758 i Oue.

23. *Sara Munch*, f. 7/2 1759 på Ouegård, begravet 20/6 1788 i Ribe Sct. Catherine.

Viet 3/2 1779 i Ålborg Budolfi til *Hans Diderik Galtrup*, kaptajnløjtnant ved sø-etaten, f. 1/9 1741 i Svinør i Norge.

Efter Sara Munchs død, giftede manden sig 2. gang i okt. 1789 med *Anne Lene Rosenkilde*, datter af pastor *P. C. Rosenkilde* i Vive, og af dette sidste ægteskab er datteren *Sara Galtrup*, f. 23/6 1790, som blev gift med pastor *Fr. Winding* i Nr. Sundby. – Af første ægteskab var sønnen, den senere overchirurg *Diderich Marcellus Galtrup* (1779-1820) som blev gift med *Karen Lassen Munch*, d. af ovennævnte landmåler *Fr. Munch*. Se: 4. gen. nr. 23.

Slægtsforholdet mellem kapt.ltn. H. D. Galtrup og købmand i Thisted - fra 1778 ejer af godset Højris på Mors – *Didrik Galtrup*, er ikke efterforsket.

Børn af Bernt Sørensen Munch og Maren N. Peistrup i Ålborg (Nr. 24-27)

24. *Niels Severin Wognsen Munch*, hj.døbt 25/3 1751, Frue K. Ålborg 1/4, begravet 28/5 1751 Frue K. Ålborg.

Tvilling:

25. *Karen Margrethe Munch*, døbt samtidig med ovennævnte nr. 24 og begravet samtidig.

26. *Lars Christian Munch*, døbt 5/8 1752 i Frue K., Ålborg, begr. 12/10 1752 i Frue K, Ålborg. Faddere: *Insp. Wognsen, Niels Hougaard, Mons. Borries, Lassen Bruun* og *Jomfru Holbeck*.

27. *Margrethe Cathrine Munch*, døbt 14/7 1757 i Frue K., Ålborg, død 1 md. 24 dage gl.

4. GENERATION

Børn af Niels Fuglsang Munch (I) og Christiane Bagge, Borrisølund (1-4)

1. *Cathrine Kirstine Munch*, døbt 12/8 1781 og død 27/11 1781, begr. Gerning.

2. *Niels Frederik Bagge Munch*, db. 15/1 1783 og død 31/5 1851 Tind hede, begr. Gerning.

1802 tog han studentereksamen i Horsens lærde skole og blev s. år immatr. ved Københavns universitet, men ses ikke at have studeret videre. Derimod ses han i nogle år som forvalter på Stensballegård ved Horsens, et gods under grevskabet Frijsenborg.³⁴

24/4 1813 overtog han fæstet af Borrisølund, men på grund af familiære vanskeligheder afstod han fæstet 8 år senere, og i eftermandens fæstebrev bestemmes det, at den fratrædende fæsters mor, så længe hun lever skal nyde

20 læs brænde årligt, dog ikke længere end 15 år, hvorefter grevskabet overtager forpligtelsen. Enkefru Munch blev altså boende på Borrissølund, og ved hendes død 1827 betegnes hun da også som aftægtskone sammesteds.³⁵

Ved skiftet efter moderen 24/3 1827 er Niels Frederik anført som boende i Trust, derefter er han flyttet til Domdal i Gern sogn, hvor han blev vejopsynsmand under Frijsenborg. Det må økonomisk være gået stærkt tilbage for ham, og måske derfor blev der ved testamente af 9/1 1823 legeret ham 50 Rdl. årligt af søsteren Cathrine Kirstine g.m. P. G. Koch på Ulstrup.

26/4 1815 viedes Niels Frederik til den tidligere fraskilte *Ane Kirstine Hansen*, datter af købmand i Randers *Hans Nicolai Hutfeldt Bay*, men ægteskabet kom ikke til at vare længe. – Den 19/7 1820 mødtes de to ægtefæller i Langå præstegård med forligskommissionen for grevskabet Frijsenborg for at få en separationsbevilling. Man blev enig om skilsmisse på følgende betingelser: Den gæld, som hviler på deres fællesbo, påtager N. F. Munch sig. Og den gæld, som Munch står i til sin hidtilværende svigerfar, Bay i Randers, nedsættes til 600 Rdl sedler og vedkommer ikke Munchs tidligere hustru. Alt, hvad Ane Kirstine har indført i gården af bohave m.m. er udleveret til hende, og i tilfælde af hendes død kan Munch ikke gøre fordring herpå. Så længe hun lever, forpligter Munch sig til årligt at levere 14 tdr. god, velrenset rug i Randers eller et andet sted, men ikke længere borte. Skulle Munch dø inden 3 år, forbeholder Ane Kirstine sig ret til at træde i mandens sted som fæster af gården.³⁵

Ægtefællerne havde ingen børn sammen. Skilsmissen kunne måske skyldes, at Niels Fr. Munch før sit ægteskab havde et forhold til *Maren Rasmussdatter*, med hvem han fik en søn. Om denne se: 5. generation nr. 1.

3. *Cathrine Kirstine Munch*, døbt 1/9 1784 i Gerning, død 8/2 1850 på Ulstrup, begravet i Sdr. Vinge 18/2 1850.

28/8 1814 viet i Skovby til *Peter Gotlieb Koch*, som da var 25 år og forvalter på Christinedal, hvor han senere blev forpagter. Forlovere var *pastor Fogh* i Sjelle og *Fr. Koch*, forpagter på Søbygård.

14/7 s. år. underskriver P. G. Koch på, at den arv på 113 Rdl. 5 Mk. og 9 Sk., som ved samfrændeskifte var tilfaldet hustruen efter hendes afgangne far, er udbetalt ham. Senere blev han forpagter af herregården Ulstrup i Sdr. Vinge sogn, og da godset solgtes ved auktion 3/3 1835 overtog P. G. Koch det hele for 128.000 Rdl., og efter at have bortsolgt bøndergodset for 2-300 Rdl. pr. td. hrtk., solgte han 1850 også hovedgården for 150.000 Rdl. og flyttede til Sdr. Tulstrup, hvor han døde 16/12 1853. – Han begravedes i Sdr. Vinge. – I Traps Danmark, 4. udg., Hjerminde sogn, hedder det: „Som ejer af Tulstrupgård døde kammerråd P. G. Koch, forhen Ulstrup, formodentlig én af de fortrinligste agerdyrkere i Danmark. – Ægteparret Koch havde ingen livsarvinger og hele arven gik til P. G. Kochs slægtninge på nær de 50 Rdl. årlig, som ved test. 9/1 1823 var legeret til *Niels Fr. Bagge Munch*.³⁶

4. *Anna Cecilie Dorthea Munch*, døbt 24/10 1787, død ...

29/6 1816 endnu ugift, da hun i Viborg kvitterer for arv efter faderen, 300 Rdl.

Senere gift med *Christen Thomsen*, f. ca. 1787 i Rindby, Lynnerup sogn, død 27/1 1837 som gdr. i Ouslund, Skjærring sogn, 50 år gl. Blandt ægteparrets børn er det ældste døbt 4/1 1819 i Skjærring med navnet *Niels Fuglsang Munch*, men da denne søn den 20/10 1846 gifter sig i Skjærring er han indskrevet som *Niels Fuglsang Christensen*, og hans børn døbes med efternavnet *Nielsen*.

*Børn af Christen og Annemarie Munch i Grenå (Nr. 5-12)*5. *Frederik Severin Munch*, døbt 12/4 1780 og begravet 27/2 1786 i Grenå.6. *Helene Cathrine Munch*, døbt 8/2 1782, død ...

Ved folketællingen 1801 husjomfru i Hyllested præstegård, Djursland. Senere gift med *Niels Fløjstrup*, gartner i Randers, 1815 gartner på godset Frydendal (Torbenfeldt) ved Holbæk. Begge er døde i Holbæk.

7. *Christiane Nicoline Munch*, døbt 2/12 1785, død 19/12 og begr. 28/12 1850 i Bjerring, hvor hun, der var ugift, opholdt sig hos pastor *Therkild Kleve Munch*. (Se 3. generation nr. 9).8. *Frederik Severin Munch*, døbt i Grenå 19/11 1790, død 23/8 1856 og begravet i Odense St. Knud.

I skiftet efter moderens død nævnes han 1809 som ansat hos byfoged *Sommer* i Middelfart. Ved folketællingen 1834 er han nævnt som inderste og vejopsynsfører i Odense, 1851 kontorist og kommissionær sstds. Han blev gift med *Charlotte Lucie Smith* fra Svendborg, som er begravet i Odense St. Knud 17/2 1868, 77 år gl. Ved folketællingen 1851 nævnes ingen børn.³⁷

9. *Ellen Margrethe Munch*, døbt i Grenå 27/8 1794, død ... g.m. gårdejer *Niels Jensen Finnerup* (iflg. søsterens test. Bjerring 8/11 1849).10. *Anna Ulrica Munch*, døbt i Grenå 27/8 1794 (tvilling), begr. 31/8 1832, g.m. gårdejer *Seier Sørensen*, sen. værtshusholder i Bøsbro, Hovlbjerg hrd., begravet 5/3 1841, 62 år gl.11. *Caroline Munch*, døbt i Grenå 11/11 1796, død før 1851, g.m. snedker *Andreas Gennerup*, der ejede hus nr. 260 ved Nørrevold, Kbhvn.12. *Søren Juul Munch*, døbt 16/10 1799 og død 9/5 1810 i Grenå, 10³/₄ år gl.

Børn af forpagter Søren Munch og Frederikke Sofie Mörch (Nr. 13-22)

13. *Frederik Munch*, hj.døbt Vrejlev kloster 6/6, fremstillet i kirken 24/7 1774, død 6/9 1827 i Hjørring.

1787 nævnes han, kun 10 år gl., som skriverdreng hos forvalter *Niels Saabye* i Snorom, Haurum sogn, – altså under Frijsenborg og i nærheden af farbroderens hjem på Borrisølund. (3. gen. nr. 14). 1788 konfirmeret i Søby, 2/2 1803 exam. juris. med karakteren „bekvem, temmelig vel“. Da faderen døde 1818, opholdt Frederik sig i Viborg og havde formodentlig en stilling der, så han kunne hjælpe moderen som enke. Da han døde i Hjørring benævnes han fhv. prokurator, og i sit testamente efterlod han 100 Rdl. til sin gamle mor i Bradepanden i Viborg.

Han ejede en tid hovedparcellen af „Lindholt“, en lille herregård i Vendsyssel, som han og broderen Niels havde udstykket i fællesskab. Det vides ikke hvor eller hvornår han blev gift. Hustruen hed *Lovise Caspare Brinck*. Hun var 1807 blevet enke efter købmd. *N. Tranum* i Ålborg og døde 1834 som hospitalslem i Ålborg, 63 år gl. – Hun var datter af *Engelbrecht J. Brinch*, købmd. i Ålborg, og *Lovise Bohm*.

Med sin hustru fik Frederik Munch ingen børn, men udenfor ægteskab fik han med „en pige fra Hjortheden“ *Jacobe Wigilsen/Wigelsen* en søn. Dette barn er anført i 5. gen. nr. 2.

14. *Otto Himmelstrup Munch*, hj.døbt Vrejlev Kl. 2/6 1775, begr. 14/3 1817 Hjørring.

1798 exam. juris med karakteren „bekvem, temmelig vel“. Kom i militærtjeneste og blev landeværnsløjtnant, og 18/12 1799 ansat som klitkommisær, dvs. opsynshavende med sandflugten, i V. Han hrd., fra 1802 tillige i Ø. Han hrd. med bolig i Thisted, fra 1803 i Tømmerby. 13/6 1811 fritaget for begge stillinger, da hans militære pligter i landeværnet hindrede ham i at passe dem. Han var da avanceret til kaptajn, men 6/5 1812 fik han afsked i nåde og med pension på grund af svagelighed.

Svageligheden har ikke været af varighed, for 8/8 1814 udnævntes han til prokurator ved alle underretter i Nr. Jylland og ved landsretten i Viborg, idet man på grund af hans alder og militære charge så bort fra, at han ikke før havde praktiseret som prokurator. I disse år omkring statsbankerotten var der sikkert også flere penge at tjene som prokurator end i statens tjeneste. Han købte Kjærsgård møllegård ved Hjørring og desuden en gård i Hjørring by. Denne sidste blev solgt efter hans død for 5000 Rdl., og ved skiftet efter ham fik enken 1500 Rdl. og hver af de 2 døtre 130 Rdl.³⁸

8/6 1798 blev han viet i Thisted til *Else Margr. Kirstine Rosborg*, døbt 23/9 1772 i Sahl, død i Hobro 19/2 1848. Hendes skifte sluttet 1850. Hendes far var *Hans Thantsen Rosborg*, krigsråd og ejer af Frisholt, det nuv.

gods Ormstrup, som i 1. ægteskab var g.m. *Else Kirstine Adler* af Hinnerup-brogård og i 2. ægteskab med *Anna Wassard* fra Hobro, med hvem han fik ovennævnte datter. Både *Hans Th. Rosborg* († 1779) og dennes far, *Hans Hansen R.*, som havde ejet Frisholt fra 1737, var berygtede som bondeplagere. Da *Anna Wassard* blev enke, giftede hun sig med kammerråd *Niels Ferslew*, som til gengæld blev meget vellidt af godsets bønder. Han solgte Frisholt 1798, da han blev udnævnt til amtmand i Thisted, og her stod samme år *Else Kirstines* og *Otto H. Munchs* bryllup.

Om deres 3 børn se: 5. generation nr. 3-5.

15. *Karen Munch*, f. 24/8 1776 i Kirkedal, Mårup sogn. Begr. 10/3 1807 Ålborg. G.m. *Jens Krogh Schou*, døbt i Ålb. Budolfi 7/1 1771, begr. 17/9 1843 Kbhvn. Han var en meget foretagsom mand, var først the- og porcelænshandler samt borgerkaptajn i Ålborg, men tog 1819 borgerskab som grosserer i Kbhvn. Efter *Karen Munchs* død giftede han sig igen med *Fredrikke Saabye*. Af første ægteskab var to døtre, hvoraf *Anne Sofie Mørch* (1804-1866) blev g.m. *Fr. Peter Holm*, kopist i skifteretten, og dette ægtepar blev oldeforældre til de 3 begavede søskende: professor, dr. phil *Niels Erik Nørlund*, til direktøren for nationalmuseet, prof. dr. phil. *Poul Nørlund* og *Margrethe Nørlund*, som 1/8 1912 viedes til professor *Niels Bohr*, atomforskeren og Nobel-pristageren.

16. *Christiane Augusta Munch*, f. i Kirkedal 16/10 1777, død 26/1 1778.

17. *Hans Georg Munch*, hj.døbt på Randrup 2/1 1779, fremstillet 28/2 1779 Skibsted K., død 6/3 1833, begr. Kbhvn., Frue K.

21/4 1803 student i Viborg, 21/4 1813 exam. juris. „ej ubekvem“. 9/6 1814 kopist i landsoverretten samt i hof- og stadsrettens skifte- og brevskriverkontor. 22/11 1815 forligsmægler i brandkommissionen. Viet ca. 1805 til *Christina Ruben*, f. 15/5 1783 i Skåne, død 24/3 1861 Kbhvn.

Ægteparret fik en søn, se 5. gen. nr. 6.

18. *Christiane Augusta Munch*, døbt i Skibsted K. 12/3 1780, begr. Viborg Sdr. sogn 20/10 1818.

G.m. urtekræmmer *Ole Chr. Schou*, f. 25/5 1773 i Ålborg, død 1816 i Kbhvn. Han var bror til ovennævnte *Jens Krogh Schou* og var den af brødrene, som først slog sig ned i Kbhvn., idet han tog borgerskab der 1802. Enken flyttede tilbage til Viborg, hvor hun boede sammen med moderen og er nævnt i skiftet efter denne 1839, sammen med datteren *Christiane Helene Schou* f. 1803, som var i tjeneste hos provst *Wendelin*. Hun viedes 14/3 1823 (Sdr. s.) til *Joh. Linhardt*, 26 år, skomagersvend (skilt 1839) og viedes II. 15/4 1848 til avlsbruger *Niels Pedersen Tørring*.

19. *Niels Fuglsang Munch* (II), hjdbt. Randrup 26/4 1781, død 14/8 1836, begravet V. Brønderslev 21/8 1836, benævnt ex. juris.

Som forvalter på herregården „Boller“ i Tårs sogn vies han i Tise kirke 24/8 1806 til *Ane Cathrine Stenfeldt Spliid* fra Randers, f. 16/11 1783, død 8/7 1851 og begravet i V. Brønderslev. Hun var datter af købmd. i Randers *Peter Lauridsen Spliid* og *Eufemia Wirenfeldt*; (sidstnævnte var søster til *Birgitte Ottonia W.* g.m. pastor *Søren Ancher Munch* af Munch-slægten i Horsens. *Eufemia* og *Birgitte* var begge døtre af forpagter på Børglum kloster, Fr. W.).

Niels F. Munch bliver ret hurtigt forpagter af Boller, og i 1813 køber han hele ejendommen, som han betalte med 13.500 Rdl. – Efter at den foregående ejer, *Joh. Conrad Schuchard*, havde udstykket store dele af godset, var der endnu 24 tdr. hrtk. foruden skov- og mølleskyld. – Sammen med sine to brødre havde Munch medens han endnu var forpagter på Boller deltaget i købet og udstykningen af „Lindholt“.

Som følge af statsbankerotten begyndte i 1819 en langvarig, økonomisk krise for landbruget, og Niels F. Munch skyldte efterhånden så meget i skat, at staten 1827 overtog Boller og derefter solgte gården for kun 900 Rdl. selder. Samme år søgte Munch stilling som strandingskommissær, men ansøgningen blev ikke bevilliget, og han fortsatte så med at handle med smågårde og jordstykker. En kort tid ses han at eje den mindre gård „Linderupgård“ ved Ø. Brønderslev, og 14/4 1828 købte han Grindstedgård i samme egn, en tidl. fæstegård under Nibstrup, hvor han boede til sin død.

Efter mandens død blev enken boende på Grindstedgård, hvor hun ved sin død betegnede som aftægtskone. Ved skiftet efter hende viste det sig, at hun intet ejede udover lidt indbo og noget sølvtøj, som var pantsat.

Ægteparret fik 13 børn, se 5. generation nr. 7-19.

20. *Lars Severin Munch*, f. på Randrup i april 1782, døbt 27/5 1782 Skibsted K., død 15/5 1865, begravet i Bigum.

Konfirmeret i Hammel 1796, hvorfor man kan antage, at også han meget tidligt har været anbragt i tjeneste under Frijsenborg. Fra året 1800 er han i tjeneste på godskontoret på Tjele, fra 1804 er han skriver og kvitterer for bøndernes landgilde, og 1808 overtager han stillingen som skovfoged ved Tjele vesterskov med bopæl i Erikstrup i Bigum sogn.

Da den gamle skovfoged Andersen døde, overtog Lars Munch i 1818 fæstegården, som afgav den egentlige løn til skovfogeden, og det var sikkert en lykke for ham, at han efter lang og trofast tjeneste i 1855 kunne overlade fæstet af den af ham selv nyopførte fæstegård Christiansminde til sønnen *Severin*, således at Lars Munch kunne blive boende der på aftægt til sin død. Om hans liv og færden og efterslægt foreligger en beretning i håndskrift, udfærdiget i 1960'erne af efterkommeren Fr. Munch i Sdr. Onsild. – Heri er

alle detaljer vedrørende fæstet nøje opført, indfæstningssum, landgilde, og alle forpligtelser, hvoraf man ser, at skovfogeden kom til at sidde solidt og lunt indendøre på sine gamle dage.³⁹

6/5 1810 blev Lars Munch viet i Bigum til jfr. *Nille Marie Udbye*, som var husjomfru på Tjele og var født i Ørsted 1775 og døde 12/9 1847 på Christiansminde, dt. af Niels Jensen Udbye og Karen Nielsdt. af Ørsted (se også: Jens Sørensen *Udbye*, † 15/4 1829, 80 år gl., skoleholder og birkeskriver Holbækgd., g.m. Anna Pedersdt.

21. *Elisabeth Munch*, f. 6/2 1784 og død 12/2 1784 på Randrup, begravet i Skibsted.

22. *Kristen Ryberg Munch*, f. 14/10 1786 på Randrup, død 10/6 1857 Kbhvn.

1796 blev han sat i Viborg katedralskole i nederste lektie uden forhen at have læst latin; men på grund af forældrenes pengemangel forlod han skolen i øverste klasse og blev 5/5 1801 antaget til 1. jyske infanteriregt. 1803 blev han frikorporal og derefter sat i det holstenske militære læreinstitut, hvorfra han dimiteredes som fænrik ved Oldenborgske Inf. Regt. Iflg. egenhændig indberetning til ordenskapitlet havde han 1806 deltaget i en „affaire“ med de Franske ved Stockelsdorf ved Lübeck, var 1811 adjudant i bataillen på Anholt mod øens engelske besætning og blev holdt i fangenskab der i flere måneder. Indberetningen af 16/8 1815 nævner: 4/8 1812 fratog jeg ved Ebeltoft vig englænderne 5 barkasser, og 1813 bivåned jeg som prlt. bl. a. affairen ved Sehested, hvor jeg kommanderede blænkerne og et komp. af mit eget regt. mod fjenden. – Det lykkedes at trænge ham ud af skoven og ind til gården Sehested, som jeg besatte, men fik jeg der et skud i brystet og blev som halvdød bragt til Rendsborg. Kuglen sidder endnu i brystet og kan ej udtages.“ ...

K. R. Munch blev 1814 kaptajn, fik 1815 afsked med 135 Rdl. pension og ridderkorset, og 7/9 1831 afsked som major.⁴⁰

1819 er Munch branddirektør i Vejle med bolig på gården „Lille Grundet“, 1830 blev han inspektør ved Frederiks hospital i Kbhvn. 1841 købte han landejendommen „Saralyst“ i Holme nær Århus, men må have solgt stedet kort efter.

K. R. Munch blev viet 11/4 1819 i Vingsted mølle (iflg. Bredsten kb.) til jfr. *Cathrine Sophie Reventlow*, f. 14/4 1799, død 23/12 1835 i Kbh., datter af greve *Conrad Georg R.* til Sandbjerg på Sundeved. Med sin husholderske *Marie Sophie Bragh* havde greven foruden datteren en søn *Chr. Ditlev Reventlow*, f. 1803, fra hvem den borgerlige gren af familien nedstammer. Da greven døde 1815, flyttede husholdersken til Vingsted mølle, som var blevet hende tilskødet af ham i 1808, dengang med et tilliggende på ialt 22 tdr.

hrtk. Og her blev Marie Sophie Bragh senere gift med *Jørgen Steen Møller*.⁴¹
Om K. R. Munchs 9 børn se: 5. generation nr. 24-32.

Landmåler Fr. Munch og Karen Rosenkildes 3 børn (nr. 23-25):

23. *Karen Lassen Munch*, f. på Tårnby ladegård, døbt Tårnby 8/5 1788, død 1/9 1839 Kbhvn.

6/6 1806 viet til overchirurg *Diderich Marcellus Galtrup* (1779-1820), søn af kaptajnløjtnant *Hans Diderik Galtrup* og *Sara Munch* (3. gen. nr. 23).

24. *Peter Christian Munch*, f. ...

I skiftet efter morfaderen, provst P. C. Rosenkilde 15/1 1813 er oplyst, at Peter Chr. Munch og den yngre søster Caroline da opholdt sig hos overchirurg Galtrup. Videre oplysning om dem kendes ikke.

25. *Caroline Munch*, f. ...

5. GENERATION

Niels Frederik Munchs barn med Maren Rasmussen:

1. *Niels Frederik (II) Munch*, f. 7/2 1809, døbt skærtorsdag i Klakring, død 7/5 1869 og begravet i Ølsted.

5/4 1819 blev han lyst i kuld og køn af faderen på Borrisølund⁴², og fra nu af boede drengen på Borrisølund, først hos faderen, og efter dennes skilsmisse og fraflytning i 1820 hos farmoderen. Drengen opholdt sig endnu hos farmoderen på Borrisølund, da han i 1823 blev konfirmeret i Gerning kirke. – I kirkebogen meldes hans afrejse 1826, 17 år gl. fra mad. Munch, men det oplyses ikke, hvor han rejser hen.

Den 4/11 1829 er han tilmeldt i Brabrand kb. i tjeneste hos proprietær *Wæth*, Holmstrupgård, og da kommer han fra godset Ristrup. 1830 afgår han fra Brabrand og skal til Vosnæsgård, 1831 tiltræder han som skytte på Tjele, og 1832 flytter han som skytte til Ulstrup i Sdr. Vinge, hvor hans faster var gift med forpagteren *P. G. Koch*.

1836 bliver han skytte på Bygholm med bolig i Hatting, og han kom 16/6 1839 med meget gode skudsmål fra Hatting som skovfoged til Ølsted, hvor han blev gårdejer på Hjortholm og sogneforstander.

Viet 8/6 1839 til *Johanne Christiane Ibsen*, stuepige på Bygholm, f. i Vejle 13/8 1807, død 19/3 1888 i Skægs mølle, Odder sogn, og begravet i Ølsted.

Ægteparret fik 6 børn, se: 6. generation nr. 1-6.

Prokurator Fr. Munchs barn med Jacobe Wigelsen:

2. *Laurids Peter Frederiksen (Munch)*, døbt 14/7 1812 i Tårs, Vendsyssel. 3/5 1813 begravet i Tårs: Laurs Peter Frederiksen, Jacobe Wigelsdatters uægte barn i Hvidsted.

Kaptajn Otto Himmelstrup Munchs børn med Else Margr. Kirstine Rosborg (nr. 3-5)

3. *Ane Nicoline Munch*, f. 5/7 1798 i Thisted, fremstillet 22/8 1798 i kirken, død 8/12 1826 i Hobro, ugift.

Hun efterlod en søn, *Rudolf Christian Lund Brønnum*, f. 1823. – Da han indkaldes til krigstjeneste opretter han 18/5 1850 testamente, hvori skovfogedfamilien Munch i Bigum betænkes, men han er 1852 igen i Hobro. Efter mormoderens søster, jfr. *Johanne Marie Rosborg*, arvede han 1851 1179 Rdl., og han døde 23/5 1869 som værthusholder i Nibe.⁴³

4. *Hans Thantsen Severin Munch*, f. 4/3 1800 Thisted. – Må være død som barn, da han ikke er nævnt i skiftet efter faderen 1817.

5. *Frederikke Sophie Munch*, døbt 5/4 1803 i Tømmerby, død 1837 i Hobro.

Viet 6/5 1831 i Hobro til lærer *Jens Høegh*, senere lærer i Nyborg. Efter mormoderens søster, jfr. *Johanne Marie Rosborg*, arvedes 1179 Rdl. Ægteparret havde en datter *Ottomine Else Kirstine Høegh*, f. 17/2 1832 Hobro.

Hans Georg Munchs barn med Christina Ruben:

6. *Peter Severin Munch*, f. omkr. 1806 i København, død 9/2 1842, 36 år gl. begravet i Køge.

24/4 1828 exam. juris, „ej ubekvem“. Blev toldbetjent i Køge. 9/5 1827 viet til *Caroline Marie Petersen*, f. ... † ...

Ægteparret fik en datter, se 6. generation nr. 7.

Niels Fuglsang (II) Munchs børn med Ane Catr. Steinfeldt Spliid (nr. 7-19)

7. *Ulrik Christian Severin Munch*, f. 29/12 1805, dåben publ. Tårs 8/3 1807. Begravet Århus domsogn 1/11 1874.

Formodentlig opkaldt efter *Ulrik Chr. Fr. Aagaard*, som 1825-1841 var amtsforvalter i Ebeltoft, og som må have hjulpet U. C. S. Munch til en uddannelse.

Ved vielsen 1836 benævnt som fuldmægtig i Århus, 1856 prokurator i Århus. Viet 21/6 1836 i Helgenæs K. til *Anne Dorthe Colding*, enke efter ejeren af Kongsgården, proprietær *Ole Marcussen*. Hun bragte gården med i ægteskabet med Munch, og de boede der i 20 år. 1856 mageskiftedes Kongs-

gården med 2 andre gårde, Lyngdal ved Trustrup og Vester Hovgård ved Odder, som begge tilhørte C. B. Erhardi. Disse ejendomme blev derefter hurtigt afhændet, og ægteparret Munch flyttede derefter til Århus. Anne Dorthe Colding var f. i Ebeltoft 27/11 1796 og begravedes i Århus domsogn 5/2 1869. 3 børn se: 6. generation nr. 8-10.

8. *Peter Munch*, døbt 3/5 1808. Ikke nævnt i skiftet efter moderen 1852.

9. *Frederikke Sophie Munch*, døbt 3/8 1809. Var ugift i Tårs 1852.

10. *Marie Clementine Munch*, (tvilling) – tjente i Alsted, ugift 1852.

11. *Carl Laurits Munch*, døbt 11/6 1810. Konf. 1824. Ikke nævnt i skiftet 1852.

12. *Frederik Munch*, døbt 29/9 1811 og begravet 3/5 1813 i Tårs.

13. *Johan Henrik Munch*, f. 29/8 1812, fremstillet i kirken i Tårs 22/8 1813.

Ved skiftet 1852 oplyses, at han tjener i Tolstrup, og ved folketælling 1855 opholder han sig som ugift medhjælper hos broderen i København (nr. 14).

14. *Frederik Munch*, (skriver sig også Munk) f. 10/9 1814 på Boller, fremstillet i Tårs K. 30/11 1815. Begr. 17/8 1855 Kbh. (Helligånd).

18/12 1848 ansøger han om beværterbevilling hos magistraten i Kbhvn. og anfører deri, at han er en af de yngste af 16 søskende, havde i 9 år været tjenestekarl på landet, derefter tjent som karl i den *Kehletske* familie i København, tildels som opvarter og lejetjener, forsåvidt som helbredet tillod det, da han led af en knæskade med stivhed i knæleddet og derfor ikke kunne udholde tungt arbejde. P.gr.af denne svaghed og en iøvrigt svagelig konstitution var han blevet afskediget fra brandkorpset den 6/11 s. år som utjenstdygtig. Han søger derfor om bevilling som the- og kaffeskænker her i staden.⁴⁴ Han fik bevillingen, og er i vejviseren 1850-55 opført som Tracteur F. Munch, Lille Kongensgade 34.

16/3 1849 viet i Holmens K., Kbhvn. til jfr. *Hermine Cortalia Frizine Klüglein*, hun er ved vielsen nævnt som 24½ år gl., men hendes forældre er ikke nævnt. Ved folketællingen 1855 nævnes ingen børn.

15. *Caroline Eufemia Ida Ingeborg Munch*, f. 9/5 1816, fremstillet i k. 25/2 1818, begravet 9/4 1883 i Ravnkilde ved Hobro.

Var 1852 nævnt som gift med skomager *Poul Petersen* i Ravnkilde.

16. *Ottine Christine Munch*, f. 9/11 1818, fremstillet i kirken i Tårs 11/5 1820. Ikke nævnt i skiftet efter moderen 1852.

17. *Jacobine Juliane Munch*, f. 25/7 1820, fremstillet i Tårs K. 10/2 1822.

6/2 1846 viet i Hjørring til *Broder Andreas Grinnerod*, skrædder, 21 år gl., med hvem hun fik 2 børn: a) Marie Emilie Grinnerod, f. 18/3 1847 Hjørring, b) Niels Fuglsang Munch G. f. 14/8 1849 Hjørring. Derefter skiltes ægteparret, og i november 1858 viedes i Hjørring fraskilte Jacobine Juliane Munch og ungkarl og slagtersvend *Frederik Madsen*, 27 år.

18. *Vilhelmine Munch*, f. 3/6 1822, døbt 24/10 1822.

I skiftet efter moderen 1852 anført som gift med forhenværende sergeant, nu snedker i Ålborg, *Bærvulf*.

19. *Lovise Munch*, f. 2/6 1825. I skiftet efter moderen 1852 anført som: „Hjemme i gården“ og ugift.

Børn af skovfoged i Bigum Lars Sev. Munch og Nille Marie Udby (nr. 20-23)

20. *Thrine Sofie Munch*, f. 2/3 1811, døbt 15/4 1811 i Bigum, død ...

Viet 5/12 1832 i Voldum K. til farver *Hans Lauritzen* i Århus (f. 6/10 1808).

21. *Nicoline Christine Munch*, f. 13/5 1813 Bigum, død 4/9 1891 Hobro.

Viet 11/8 1841 i Bigum til lærer *Poul Søegaard* i Hobro. Han fik senere en lærerstilling i Nykøbing, Mors, til han 1876 blev pensioneret som overlærer og D.M. – Død 16/8 1889 i Hobro.

22. *Ida Vilhelmine Munch*, f. 13/9 1816 i Bigum, død 1891 i Hobro.

Viet 10/12 1850 i Bigum til *Jens Nielsen Lundberg*, feldbereder og garver i Hobro. Død 1891.

23. *Severin Munch*, f. 13/8 1819, døbt i Bigum og begravet i marts 1898 Bigum.

Skovfoged under Tjele gods og kaldes ved sit bryllup: Forpagter af Christiansminde. I Fr. Munks håndskrift „Munk-slægtens Saga“ findes udførlig beskrivelse af familien og gården.

Viet 3/8 1855 i Bigum K. til *Karen Marie Andersdatter (Bødker)*, født 2/7 1832, død 21/10 1885 og begravet i Bigum.

Om ægteparrets 8 børn se: 6. generation nr. 11-18. *Skrev sig MUNK.*

Børn af major Kristen Ryberg Munch og Cathrine Sophie Reventlow (nr. 24-32) *Skrev sig MUNK*

24. *Frants Christoffer Bülow Munk*, f. 3/1 1820, Vejle, død 21/1 1898, Kbh.

Fik en militær uddannelse og døde som oberst.

16/12 1846 St. Morten Randers, I. gift med *Marie Sørensen*, iflg. bevilling af 21/4 1846, forlovere: kammerråd Koch (Ulstrup) og kjøbmd. Sørensen, Randers. Marie døde 20/4 1857.

II. viet 26/3 1862 til *Charlotte Louise Eulalia Munk*, f. Haas, enke efter broderen, politiass. G. A. S. Munk.

III. viet 1864 til *Anna Clausen*, f. 1842, død 1927, (dt. af pastor Clausen?). Ingen børn i de 3 ægteskaber.

25. *Georg Anton Severin Munk*, f. 18/9 1821 Vejle, død 23/5 1858 Kbh., begr. Garn. K.

Blev cand. jur. og 13/10 1855 politiassistent i Kbhvn. forstæder. Viet 5/11 1852 til *Charlotte Louise Eulalia Haas*, f. 9/4 1826, dbt. Kbh. Garn. K., død 6/7 1863 i Slesvig. Datter af økonom ved Frederiks hospital i Kbhvn. *Jean Meno Haas* og *Anne Marie Charlotte Ahrenson*.

Ingen børn.

26. *Marie Sophie Frederikke Munk*, f. 26/7 1823, død 8/4 1895.

I. viet 24/2 1853 til ritmester, greve *Richard Julius Fr. Ahlefeldt-Laurvig*, † 20/3 1863, (se DAA 1929 s. 8). Heri er børnene kun ufuldstændig anført. Datteren *Antoinette Agnes Mathilde A-L.*, f. 1/1 1855 er ikke nævnt, og sønnen: *Emil A-L.* var gift med *Varvara Pavlinovna Sophin Owspanko*, og dette ægtepar havde foruden de af DAA nævnte sønner *Vladimir* og *George* desuden en datter: *Maria A-L.* f. 29/7 1880 og en søn *Nicolai* f. 2/5 1889.

II. viet 5/8 1866 til ritmester *Harald Julius Jørgensen* på Holbækgård, vielsen indskrevet i Randers St. Morten. Ritmesteren havde i 1. ægteskab været g.m. komtesse *Anne Scheel*, søster til lensgreve *Jørgen Scheel*, Gl. Estrup, (1827-1889). H. J. Jørgensen, f. 15/6 1828, død 1879.

27. *Christian Ryberg Munk*, f. 3/3 1825 Vejle, død 22/5 1879 i Balle v. Vejle.

Arvede Vingsted mølle efter mormoderen, men da det stadig gik tilbage med økonomien, måtte ejendommen afhændes.

Som 21-årig viedes han 23/10 1846 til *Ane Kierstine Christensdatter*, (f. 1821, død 1862), og vielsen skete efter kgl. bevilling i Bredsten præstegård. Hun var datter af husmand på Ravning mark *Christen Jessen*, og hun døde af tæring i Kjærbølling, 41 år gl., og blev begravet i Bredsten. Efter moderens død blev børnene sat i pleje forskellige steder.

Ægteparret fik 9 børn, se: 6. generation nr. 19-27.

28. *Hermann Gerhard Treschow Munk*, f. 11/6 1827 i Vejle, død 29/7 1845 i Havanas havn, hvor han druknede som ung sømand, kun 18 år gl.

29. *Sophie Cathrine Munk*, f. 9/3 1829 i Vejle, begravet 2/4 1912 Kbh. Garn. K.

Viet 14/5 1864 til *Ludvig Frederik Kruuse*, f. 4/1 1829 i Dalby, død 7/6 1886. Var fra 1865 birkedommer i Fanø birk, fra 1871 for grevskabet Muckadell og baronierne Holstenshus og Brahetrolleborg, hvor han boede.

30. *Christiane Ditlevine Caroline Munk*, f. 15/7 1830 i Vejle, død 1/3 1918.

Viet 22/4 1852 til *lensgreve Jørgen Scheel* til stamhuset Gl. Estrup. (1827-1889).

31. En dreng, dødfødt 6/8 1832 i Vejle.

32. *Johan Frederik Marinus Munk*, f. 16/3 1834 i Kbhvn., død 5/9 1909 Kbhvn.

Ritmester 1875. 1886 afsked som oberstleutnant. Viet 26/6 1863 til *Ida Sofie Adriane Margrethe Strange*, f. 7/12 1842 på „Julianelyst“ i Østbirk sogn, død 20/1 1936 i Harboes stiftelse, Kbh., datter af proprietær *Niels By-skov Strange* og hustru *Birgitte Birch*.

4 børn, se 6. generation nr. 28-31.

6. GENERATION

Børn af skovfoged og gdr. Niels Fr. Munch og Johanne C. Ibsen (nr. 1-6)

1. *Karen Fredericke Christine Munch*, f. 13/5 1840, døbt i Ølsted.

Ved skiftet efter faderen 1869 er anført, at hun er gift med *Laue Jørgensen* på Stenderup mark.

2. *Hans Frederik Munch*, f. 18/11 1841 på Hjortholm, Oense mark i Ølsted.

Ved skiftet efter faderen 1869 oplyst at opholde sig i Ølsted. 1872 endnu ugift.

3. *Johanne Margrethe Munch*, f. 15/7 1843.

Viet 30/10 1868 til *Mads Lauesen*, gæstgiver i Horsens.

4. *Hansine Charlotte Munch*, f. 29/12 1844.

Viet 15/9 1865 til *Nicolai Christensen Møller*, gdr. i Tolstrup.

5. *Henriette Christiane Georgine Munch*, f. 31/3 1847.

6. *Christiane Munch*, f. 21/5 1851, døbt i Ølsted.

Et barn af toldbetjent i Køge Peter Sev. Munch og Caroline M. Petersen:

7. En datter, n.n. som ved faderens død 1842 var 1 år gl.

Ulrik Chr. Severin Munchs børn med Anne Dorthea Colding (nr. 8-10)

8. *Niels Fuglsang (III) Munch*, f. på Helgenæs 10/3 1837, begr. 24/3 1910 Ebeltoft.

Det synes som om han er uddannet som handelsmand i Ebeltoft, og her finder man ham som manufakturhandler, da han gifter sig I. – Senere tog han borgerskab som grosserer i København, hvor han boede St. Kgs. 108, og desuden ejede han en lille lystgård „Ulriksdal“ i Fredensborg, som blev det foretrukne opholdssted for hele familien.

I. viet 29/7 1864 i Ebeltoft til *Fanny Johanne Emilie Ibsen*, f. 25/12 1838 i Thisted, død 6/3 1873 begr. Ebeltoft. Datter af købmd. og konsul *William Ibsen* († 1854) i Thisted og *Regine Sophie Weldingh* fra Kbhvn. Fanny blev efter moderens tidlige død opdraget hos amtsforvalteren i Ebeltoft, *Chr. Ovesen*, hvis hustru *Frederikke Wilhelmine Weldingh* ligesom Fannys mor var datter af major *Daniel Chr. W.* og *Juliane Marie de Meza*.

II. viet 15/4 1895 til *Marie Caroline Frederikke Bjørnsen*, f. 4/3 1848, død 19..., enke efter *Frederik Oldenburg* til Oretorp og Elmgarp i Skåne († 25/9 1890).

Børn: 7. generation nr. 1-2.

9. *Anna Cathrine Munch*, f. 28/4 1838 på Helgenæs. Står fadder 2/6 1867 Ebeltoft.

10. *Ludvig Johan Munch*, f. 31/5 1839 på Helgenæs. Død 8/5 1920 Fredensborg.

1861 exam. juris. med karakteren „ej ubekvem, temmelig vel“. Fuldmægtig ved Kronborg østre birk indtil jurisdiktionens nedlæggelse 1919. Ejede fra 1889 en mindre gård i Danstrup ved Esrom sø.

Viet 15/5 1866 til *Emma Elisabeth Liebst*, f. 31/12 1842 Kbh., † 16/11 1920, begr. Fredensborg, d. af købmand og gæstgiver Liebst i Fredensborg.

Børn: 7. gen. nr. 3-5.

Børn af Severin og Karen Marie Munk på Christiansminde i Bigum (11-18)

11. *Anton Severin Munk*, f. 19/9 1855, død 10/4 1910, begravet Bigum.

19/6 1888 overtog han fæstet af gården, og også om denne generation har sønnesønnen Fr. Munch i Sdr. Onsild skrevet udførligt i sit håndskrift „Munk-slægtens Saga“, og deri omhyggeligt noteret alt om fæstebrevet m.m.

Viet 12/11 1886 til *Kristine Frederiksen*, † 19/7 1939, 76 år gl., datter af Fr. Petersen, Kokholm, i Rødding sogn, og hustru *Ane Kirstine*.

Børn: 7. generation nr. 6-10.

12. *Nikoline Marie Munk*, f. 8/9 1856, død 10/3 1938, begravet Bigum.

Viet i Bigum 17/10 1879 til *Niels Fr. Emanuel Lange*, f. 3/4 1836, død 11/7 1920, gårdejer og sognefoged i Bigum.

13. *Pouline Christine Munk*, f. 19/9 1858, død 5/3 1894, begravet i Bigum.

Viet i Bigum 6/5 1884 til gdr. *Chr. Rasmussen* i Bigum († 9/9 1903). Før sit ægteskab fik Pouline en søn 1882 m. skovfoged Møller. Dette barn fik navnet Munk og ses i 7. generation nr. 11.

Iflg. Fr. Munk 6/3 1974: *Kristian Andersen Møller* var uddannet som skovfoged hos sin adoptivfar, skovfoged f. Bigum-Lindum distrikt under Tjele, *Christen Andersen*, hvis hustru *Trine Lange* var barnløs. Kr. A. Møller havde forlovet sig i Bigum m. *Pouline Christine Munk*, men da han 1882 kom til Kbhvn. som soldat, fandt han en anden kæreste, som han giftede sig med.

14. *Lauritz Severin Munk*, f. 17/3 1861, begr. 2/4 1861 Bigum.

15. *Lauritz Severin Munk*, f. 16/7 1862, død 26/1 1950 i Vammen, begr. Bigum.

Blev skovfoged under godset Tjele med bolig i en gård i Bigum. Viet i Bigum 11/11 1887 til *Marie Cathrine Christensen*, f. 1/4 1862, død 13/7 1946, d. af fæster *Chr. Nielsen* og hustru *Christiane* i Erikstrup.

Børn: 7. generation nr. 12-15.

16. *Marinus Severin Munk*, f. 24/9 1864, begr. 3/2 1866 i Bigum, 1½ år gl.

17. *Marie Severine Agnethe Munk*, f. 10/5 1867, død i Randers 9/10 1909.

Viet 5/11 1892 Sdr. sogn Viborg til forvalter på Krabbesholm *Jørgen Krogh*, f. 19/11 1850 Lysabild på Als, død 3/5 1914 Randers. Gdr. i Jennum, Spentrup, senere ejendomsmægler i Randers.

18. *Christian Sofus Munk*, f. 30/7 1872, død 11/1 1944 i Fastrup, Vammen sogn.

Ejede et landbrug i Fastrup ved bredden af Tjele Langsø. Gift med *Marianne Pedersen*, død sept. 1959, d. af *Jens Pedersen (Bust)*, Hejring.

2 døtre, se 7. generation nr. 16-17.

Børn af Christian Ryberg Munk og Ane Kirstine Christensdatter (nr. 19-27)

19. *Marie Sofie Frederikke Munk*, f. i Ravning 28/3 1847, begr. 4/4 1892 Vejle.

Viet 7/7 1873 Bredsten til *Johan Nielsen*, der var ansat ved Bomuldsvæveriet i Vejle og senere blev ølhandler ved Geddebroen på Vardevej, Vejle.

20. *Jørgen Steen Munk*, f. i Kjerbølling, døbt i Bredsten 29/10 1848.

21. *Christian Jessen Munk*, f. 29/8 1850 i Vork, død febr. 1927, begr. i Vejen.

Ejede en tid Haxengård i Andst, senere gdr. i Vejen og Skodborg. Viet 18/10 1877 til *Gyda Marie Lind*, f. 23/12 1854 i V. Nebel, † 1925 Vejen.

6 børn, se 7. generation nr. 18-23.

22. *Caroline Munk*, f. Ødsted 26/5 1853, død 11/5 1930 i Odense.

Gift med *Christen Nielsen Jensen* fra Gildbjerg, lærer i Østerskov, Langeland, f. 2/3 1850, død ... – En søn af dette ægtepar hed *Thorvald Gilberg*, † 14/6 1969, organist ved slotskirken i Fredensborg, g.m. *Dagney Nielsen*, og organistens søn er *Aage Gilberg*, f. Fredensborg 9/9 1912, en tid læge i Grønland, nu kredslæge i Mariager og lektor ved Århus universitet. – Viet 14/5 1938 til *Lisbet Thora Jacobsen*. – En datter af organist Gilberg er pianistinden *Ellen Gilberg*, f. 1/8 1914.

23. *Frantz Christoffer Bülow Munk*, f. 8/11 1856, død ...

Var gardist i Kbh., derefter havnearbejder og døde i Kbh. Hustruens navn ukendt.

3 børn, se 7. generation nr. 24-26.

24. *Else Munk*, f. ... død som ganske ung.

25. *Vilhelm Munk*, f. ... udvandret til USA. (Måske forveksling m. 7. gen. nr. 26).

26. *Christiane Munk*, f. 18/1 1860 på Sølskov mark, døbt i Bredsten.

Viet 2/12 1881 Bredsten til *Lars Bennedsen* el. *Bendsen* af Ollerup mark i Bredsten, 29 år. Han blev begravet 15/4 1885 i Bredsten, 32 år gl.

27. *Charlotte Munk*, f. ca. 1861 (moderen døde 1862) videre data ukendt, sikkert død kort efter moderen eller måske før.

Børn af oberstløjtnant Joh. Fr. Mar. Munk og hustru f. Strange (nr. 28-31)

28. *Marie Sofie Birgitte Munk*, f. 6/4 1864 i Randers.

Viet 1888 til ritm., senere oberst ved Dragonerne *Hans Chr. Marcus Christoffer Hansen*, f. 2/12 1852 i Haderslev, død 3/4 1923.

Ægteparret fik en søn *Hugo*, f. 1/4 1889 i Næstved. Han blev keramikker og tegner og fik navneforandring med tilladelse til at slette navnet Hansen og kalde sig *Hugo Munk*. Han døde 13/2 1968 i Køge og efterlod af sit første ægteskab en søn: *Jørgen Munk Hansen*.

Hugo Munk blev gift 3 gange: I. viet i Paris 1924 til *Martha Ohlerich*, skilt 1925. II. *Kirsten Petersen*, skilt 1943. III. viet 1/4 1944 *Ella n.n.*, f. 10/12 1900.

29. *Sofie Cathrine Munk*, f. ... død ...

Gift med *Frederik Norden Guldbrandsen*, tegner i Generalstaben (1939-1968).

30. *Niels Christian Frederik Munk*, f. 19/11 1867 i Randers, død i dec. 1946, begravet i Nr. Sundby. Var kontorfuldmægtig i fa. Holmblad i Kbhvn.

I. viet 20/6 1893 til *Johanne Vilhelmine v. Hanssen*, f. 16/3 1873, skilt 1898, død april 1951, 77 år gl., datter af kaptajn *Fr. Vilh. v. Hanssen*, død i januar 1890 og begravet i Århus, og hustru *Mathilde C. C. Groot*, fra Christianshavn, død 20/10 1892.

II. Gift med *Pouline Nikoline Boesen*, der døde samme dag som hendes mand.

Af 1. ægteskab 2 børn, se 7. generation nr. 27-28.

31. *Anna Ida Emilie Munk*, f. 14/2 1876 i Næstved, død 12/11 1960 Kbhvn.

Koncertsangerinde og ugift. Levede sine sidste år i Harboes stiftelse.

7. GENERATION

Børn af Niels Fuglsang (III) Munk og Fanny J. E. Ibsen, Kbhvn. (nr. 1-2)

1. *Anna Regine Frederikke Munk*, begravet i Ebeltøft 13/9 1865, 14 dage gl. Barnet døde under dåbspublikationen i kirken.

2. *Frida Vilhelmine Munk*, f. 3/3 1867 i Ebeltøft, begr. 21/10 1942 Kbh. Solbjerg.

Viet i Kbh. Matth. 7/8 1891 til *Frederik Carl Chr. Ulfbeck*, f. Vejle 22/4 1860, død Kbhvn. 27/10 1937, begravet Solbjerg. Hovedbogholder i Landmandsbanken.

Ægteparret fik 2 døtre: 1) *Fanny Louise Ulfbeck*, f. 9/6 1892 Kbhvn. 1920-1939 sekr. i KFUK i Kbhvn., derefter overpolitibetj. til 1960, R. af D. Det skyldtes hendes interesse for slægtens historie, at forfatteren *Thorkild Hansen* kunne give så fyldige oplysninger om slægten Munk i bogen om „*Søfarereren Jens Munk*“. 2) *Emma Sofie Ulfbeck*, f. 28/1 1894, viet 17/9 1921 til dyrlæge *Carl Rasmus Møller*, f. 1894 på Alrø, død 25/2 1945 i Ubby, hvor han praktiserede.

Børn af Ludvig Johan Munk og Emma Liebst, Fredensborg (nr. 3-5)

3. *Ulrikke Vilhelmine Munk*, f. 10/2 1867, død 1955 (kaldet *Ulla*).

Viet 21/3 1889 til *Emil Olsen*, f. 12/12 1857, død 21/3 1931 Hillerød. Chef for Københavns kommunes revisionskontor, R. af D.

Ægteparret fik en datter, *Gudrun Munk-Olsen*, f. 13/7 1900 Kbh., viet 12/7 1930 i Andreaskirken til civ.ing. *Erik Eigil Suenson*, f. 1887 Shanghai. Dette ægteskab blev opløst før 1954.

4. *Anna Elisabeth Munk*, f. 20/5 1869, død 1941.

Viet 1891 til *Albert Andersen*, hovedkasserer i Handelsbanken, Kbhvn.

5. *Christian Vilhelm Munk*, f. 14/4 1874, død 25/6 1924, forpagter af Eskemosegård i Danstrup ved Fredensborg, senere kontorbetjent ved Polytekn. læreanstalt. Viet 28/9 1918 på Kbh. rådhus til *Dorthea Petersen*. 3 børn.

Børn af Anton Severin Munk og hustru Kristine på Christiansminde (nr. 6-10)

6. *Carl Marius Munk*, f. 19/3 1887, død 12/8 1966, begravet i Bigum.

1913-1917 ejer af et lille landbrug i Glenstrup sogn. 1917 købte han fæstegården Christiansminde til fri ejendom af stamhuset Tjele, og 1919 deltes gården i 2 ejendomme, hver på ca. 35 tdr. ld., den nye kaldtes „Smengsgård“, og her flyttede Carl Marius Munk ind og blev sognefoged. R. af D.

Viet 21/5 1913 i Glenstrup til *Antonette Laustsen*, f. 19/12 1884, død 16/12 1942.

7. *Frederik Munk*, f. 24/10 1888. Lever 1976 på Hobro hvilehjem.

Fra 1917 havde han en ejendom i Lindum, senere i Sjørring kær, og 1937 overtog han Christiansminde, som han igen solgte 1953. – I sit otium i Sdr. Onsild har Fr. Munk skrevet „*Munk-slægtens Saga*“ med nøjagtige oplysninger især om familien Munk i Bigum, – en stor hjælp ved arbejdet med nærv. stamtavle.

Viet 25/5 1917 i Lindum til *Anna Johanne Pedersen*, f. 27/7 1895 i Nr. Galten.

8. *Ane Kirstine Munk*, f. 7/11 1890, død 5/1 1945, begravet i Ørum/Sdr. Lyng.

1914 viet til *Marius Dinesen* fra Hjartbro ved Bevtoft i Sønderjylland. Efter 1. verdenskrig købte de en gård i Vels i Ørum sogn.

9. *Nikoline Munk*, f. 4/9 1892.

Viet i Bigum 15/5 1917 til *Otto Jensen*, husmd. i Karlby ved Hobro til 1919. Derefter husmd. i Ørum udlodder til 1954, død i Ørum by 1/11 1954.

10. *Pouline Marie Munk*, f. 4/6 1894, død i Bigum 4/8 1960.

Viet 17/7 1917 til *Niels Pedersen*, f. 14/3 1897, begravet 8/6 1937 Bigum. 1917 overtog han Christiansminde ved gårdens deling, og overdrog den inden sin død til svogeren Frederik Munk.

Et barn af Pouline Christine Munk og skovfoged Kr. Andreas Møller på Tjele

11. *Kristen Andersen Munk*, døbt 16/10 1882 i Bigum. Død i Hobro 1952.

Iflg. *Fr. Munk* 6/3 1974: *Kr. A. Munk* blev opdraget hos morfaderen *Severin Munk* på Christiansminde i Bigum, og forblev i tjeneste der på gården indtil ca. 1900, da han fyldte 18 år. 1900-1907 fortsatte han ved landbruget andre steder, bl. a. hos provsten i Vorning, indtil han giftede sig.

Viet i Kvorning 17/12 1907: Ungkarl *Christen Andersen Munk* i Kvorning, søn af *Pouline Kirstine Munk* i Erikstrup, f. 16/10 1882, og *Inger Katrine Sørensen*, datter af husmd. *Jens Sørensen* og hustru *Ane Marie* i Kvorning, bruden født 19/8 1885.

Børn af skovfoged i Bigum Laurits Sev. Munk og Marie Catr. Christensen
(nr. 12-15)

12. *Karen Marie Severine Munk*, f. 20/1 1890, viet 11/7 1916 i Bigum til boelsmd. i Hærup, Klejtrup sogn, *Niels Andr. Christensen Lundgren*. † 29/2 1952.

13. *Kristine Sofie Munk*, f. 22/5 1891, død i Vammen 1966.

Viet i Bigum 22/5 1914 til *Mads Chr. Madsen*, gdr. i Vammen, f. 23/9 1890.

14. *Pouline Munk*, f. 19/5 1894, viet Bigum 10/5 1918 til lærer i Bigum 1917-1955 *Niels Thorvald Ejnar Nielsen*, boede som pensionist i Viborg.

15. *Severin Munk*, f. 20/6 1898, forpagter af „Søvig“ i Lindum, fra 1932 fagforeningsformand i Viborg.

I. viet 20/6 1924 i Tjele K. til *Johanne Lajer*, f. 3/8 1900 Foulum, † 1935.
 II. viet 1944 til *Meta Nygaard* fra Haderup, f. 19/3 1911, d. af *Jens Jensen* gdr. i Nygård i Feldborg. 3 børn.

Børn af Chr. Sofus og Mariane Munk i Fastrup (nr. 16-17)

16. *Pouline Munk*, f. 4/4 1904, viet 1928 til *Kristian Bay*, gdr. i Fastrup.

17. *Marie Munk*, f. 29/4 1906, viet 1928 til *Sigurd Pedersen*, som få år senere overtog svigerfaderens gård i Fastrup.

Børn af Chr. Jessen Munk og Gyda Marie Lind på Haxengård (nr. 18-23)

18. *Mikael Sofus Munk*, f. 5/12 1877, død 1/2 1958 og begravet i Andst.

Ejer af et dambrug samt Noesgård i Andst ved Kolding. I. viet til *Mette Mikkelsen*, f. .. død 1935 (1 barn, 8. gen.). II. viet 29/9 1939 til *Ellen Granow*, f. 5/1 1900, d. af barber G., Kolding.

19. *Kirstine Kristiane Munk*, f. 30/6 1880, død 14/2 1932, ugift.

20. *Ane Sofie Mathilde Munk*, f. 1/11 1884, død 19/1 1967.

5/5 1908 g.m. *Ingvar Hansen*, f. 22/2 1873, død 30/6 1935, begr. Kolding. Hestehdl. og ejer af Brændkærgård ved Kolding.

21. *Jes Kristensen Munk*, f. 31/12 1885, død 25/11 1972 ugift i Tyrstrup. Havde en landejendom i Åstorp ved Taps.

22. *Kristiane Munk*, f. 28/4 1888, død september 1917, ugift.

23. *Peter Marinus Munk*, f. 20/12 1896, bestyrer af Haugårds dambrug i Ejstrup. 1935-43 forp. af Enghavegård i Mørkhøj (Kbh. kommunes ejd.) fra 1954 forp. af Knudsminde i Ballerup. 1972 pensionist i Løsning mellem Horsens og Vejle. Viet april 1922 til *Ingeborg Larsen*, f. 17/1 1894 i Slagelse.

Børn af Frantz Christoffer Bülow Munk, Kbhvn. (nr. 24-26)

24. *Kristine Munk*, f. ... død 1940, g.m. skrædder *Axel Johansen*, Kbh.

25. *Charlotte Munk*, f. ... I. g.m. *Sandberg*. II. g.m. *Peter Simonsen*, montør, død 1972 Kbh.

26. *Vilhelm Munk*, f. ... udvandret til USA. Død i Florida. Hustru: *Mary N.N.*

Børn af Niels Chr. Fr. Munk i 1. ægteskab (nr. 27-28)

27. *Elisabeth Munk*, f. 13/10 1894 Kbhvn., død dec. 1967, begr. 23/12 1967.

G.m. fuldmægtig *Svend Kejser-Nielsen*, f. 1889, søn af kultusminister *Søren K-N.* i ministeriet Zahle. Byggede „Stenhus“ som bolig, hvori nu kostskole (Holbæk).

28. *Mogens Munk*, f. 16/4 1896 Kbh.

Opholdt sig i sin ungdom i New York og Vladivostock som ansat i „Sibirisk Kompagni“, 1919 i Kobe i Japan. 1922 ansat i Commerz - & Privatbank, Hamburg, og nogle år i „Sporvogns- & Jernbanereklame“, Kbh., der ejedes af Munks senere svigerfar generalkonsul Ernst Carlsen. Startede 1939 sit eget bureau „De 3 store Stiftstidender“, som efter 25 års jubilæum solgtes til de tre blade.

I. Viet til *Erna Adolfine Carlsen*, f. 27/4 1904, skilt 1935, død 7/4 1969.

II. Viet 20/5 1943 til *Marie Hjordt*, f. *Schmidt Mikkelsen*, f. 23/2 1903, d. af snedkermester *Oluf Mikkelsen*.

NOTER, KILDER OG HENVISNINGER

Forkortelser:

LAF = Landsarkivet for Fyn, Odense.

LAN = Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg.

LAS = Landsarkivet for Sjælland, Kbh.

RA = Rigsarkivet, Kbh.

f. = født/døbt, hvor ikke nærmere angivet.

død/t = død eller begravet.

1. LAN. Dåben ikke fundet i Ålborgs kirkebøger.
2. LAN. Ålborg tingbog 1682-86. B 34-37, s. 223 (byfoged: *Laurids Svendsen*).
3. LAN. Ålborg tingbog 1686-94. B 36-37, s. 146 a/b. S. Munch ses ikke i Hjorth-Nielsen: „Danske Prokuratorer“.
4. LAN. Ålborg kop, kvæg m.fl. skatte 1677-1705, Rådstueark. D 1-20.
5. LAN. Ålborg justitspr. B 37-38, s. 104 b, retssag 4/10 1700, dom 23/10 1703. Skiftepr. 1703, B 37 569 og Landstingets SK&P. 32-475.
6. LAN. Ålborg by og birks orig. skiftebreve 1691 (B 37-556).
7. LAN. Ålborg rådstuekopibog, missive 4/8 1722.
8. Kbh. rådstuearkiv: Reg. t. Hofrets- & borgerprot. 1676-1771.
9. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer.
10. LAN. Ålborg rådstuekopibog 26 (D 1-130, s. 145 a).
11. LAN. Viborg rådstuearkiv prot. 1726-68 (D 33 nr. 2).
12. LAN. Viborg justitsprot. 28/3 1735.
13. RA. Reg. o. rangspersoner fra 1730, pag. 73, og Enkekassen 1736-82, nr. 841.
14. Erslevs Forf. Lex. Supp. K-R 1864, s. 377.
15. Hjorth-N.: D. Prokuratorer s. 208: Dines Leth f. 1679 + 1732, og Hist. Meddelelser fra Kbh. 3. rk./2. bd. s. 116: Harboes stiftelse.
16. RA. Rentekamm. res. prot. 100, nr. 132 (1744) og nr. 168 (1734). Rentekamm. og Ribe stift: Kommunik. kgl. res. og rescr. nr. 8.
17. LAN. Viborg landstings sk. & p.prot.

- nr. 40, s. 708 a.
18. RA. Rentekamm. Bestillingsprot. nr. 13.
 19. LAN. Hobro sk. & p. 1778-83, s. 23 a, Viborg landst. sk. & p. s. 249 b og s. 300.
 20. LAN. Hellum-Hindsted hrd. og Hobro justitspr. 1723-56, s. 220 b.
 20. LAN. Hellum-Hindsted hrd. sk. & p. 1727-70, E 41-104, s. 134. Ouegård.
 22. LAN. Hobro skifteprot. B.O.D. 482, nr. 438. 1774.
 23. LAN. Hobro justitsprot. 1723-50, s. 405, s. 410 m.fl.
 24. LAN. Ålborg skifteprot. 1739-65, s. 119 b.
 25. Pers. Tidsskr. 8. rk./5. bd.: Kgl. konf. test. 1691-99, og 12. rk./6. bd. s. 94.
 26. LAN. Hellum-Hindsted hrd. gejstl. skiftepr. 1784.
 27. Saml. til jysk hist. & topografi, 2. rk./4 bd., s. 395.
 28. Lengnicks stamtavle Hersleb og Malting samt Giesings tavler.
 29. LAN. Hagsholm fæstepr. 1709-1809, s. 1098, fæstet af 17/8 1790.
 30. LAN. Faurskov birks sk. & p. 1771-1824, s. 247 b.
 31. LAN. Grenå skiftepr. 28/5 1788. Anna Sophie Munch.
 32. LAN. Grenå skiftepr. B 54-234, s. 476 b, Chr. Munch. Grenå rådstuebog
 - D 8 43, s. 334, Chr. Munch/Mich. Lerche Munch.
 33. LAN. Fjends-Nørlyngs hrd. sk. & p. 1779. Obl. mortificeret 1860.
 34. G. Jørgensen: Indbydelseesskrift 1883 t. Horsens lærde skole, s. 11.
 35. LAN. Faurskov birks sk. & p. 1770-1824, s. 430 a. LAN. Frijsenborg birks skiftepr. 1850-77, B 62-188, s. 28 b. Frijsenborg birks dødanm. prot. G 341-377, s. 184.
 36. LAN. Sønderlyng-Middelsom hrd. sk. pr. B 46-244. Test. 23/7 1828.
 37. LAF. Folketælling 1834, Odense.
 38. LAN. Hjørring skiftepr. 1790-1830, B 27 A-185, s. 300 b.
 39. LAN. Fr. Munk: „Munk-Slægtens Saga“, håndskr. 1968 (også på Hobro bibl.)
 40. Kladde t. Indeberetning t. Ordenskapitlet af K. R. Munch 1814 (privat eje c/o Fanny Ulfbeck).
 41. LAN. Nørvang-Tørrild hrd. sk. & p. B 70-182, s. 834.
 42. LAN. Frijsenborg skiftepr. B 62-189 og Hatting hrd. skiftepr. B 68-5143, s. 18 (Hjortholm 12/7 1869).
 43. LAN. Hobro skiftepr. 1843-59, s. 61-63-93: Else Kirstine Rosborg 1850. Hobro skiftepr. B 48-84, s. 100: Johanne M. Rosborg 1851.
 44. Rådstuearkivet Kbh.: Fr. Munk, ansøgning 1848 om beværterbevilling.

Carøe: Den danske Lægestand 1786-1838 (1905).

La Cour: Danske Herregaarde (1920).

Erslevs Forfatterleksikon, Suppl. K-R. 1864 s. 377: Ludvig Milling.

Falk-Jensen og Hjorth Nielsen: Cand. & Ex. Juris 1736-1936 (1957).

Falk-Jensen og Hjorth Nielsen: Danske Prokuratorer.

Gjessings Jubel-Lærere, 2. bd. 2. del (1783): Hersleb og Malling.

H. Hansen: Slægten Kruuse af Højelse (1918).

Hirsch: Fortegnelse over Danske og Norske Officerer. RA.

Jensen, Vilh. Kjær: Slægten Bødker (1961) – heri: Munk i Bigum.

Jørgensen C.: Indbydelseesskrift t. Horsens Lærde Skole 1883, s. 11.

Lengnicks Stamtavler over ad. og borgerlige Fam. (1845).

Munk, Fr. „Munk-Slægtens Saga“, Håndskr. på LAN og Hobro bibl., RA. (1968).

Poulsen, Ejnar: Viborg Amts Degne (1957) s. 24.

Richter: 100 års dødsfald i Danmark (1791-1890) 1905.

Rosenkilde M.: Stamtavle o. Fam. Rosenkilde (1883).

Svendstrup: Grenaa Bys Historie (1960).

Trap: Danmark. (Boller i Tårs s. Hjørring amt, og Ouegd. i Oue s. Alb. amt).

Wiberg: Dansk Præstehistorie.

Wielands Extraordinaire Relationer, febr. 1721 (RA).

„Højesteret“ 1661-1961, bd. 2, s. 358 (Laur. Munch).

Pers. Tidsskr. 15 rk./1. bd. s. 117-152: Prange: P. A. Kruuse.

Lærer Fr. Viskums artikler om slægten Munch: Ålborg Amtstidende 2/7 1961, Ålborg Stiftst. 17/12 1961 og 22/11 1964, Randers Amtsavis 3/7 1965.

Arbejdet om Søren Lauridsen Munk og hans efterkommere er udgivet efter tilskyndelse af frk. Fanny Ulfbeck, hvis samling af notater om slægten har givet væsentlige oplysninger, og grundlaget for stamtavlen er Fr. Munk: „Munk-Slægten Saga“, håndskr. fra 1968 i LAN og RA. Foruden en tak til disse to utrættelige forskere må lærer Viskum i Viborg takkes for udmærket hjælp på LAN.

C. J. Pape, Fannerup, 8560 Kolind. Har bl. a. tidligere udgivet Familien van Hatten fra Holsten (Persh. T. 1971).

Registraturer over familiearkiver

I forbindelse med oberstlt. P. P. Schroeders artikel om slægten Manthey i sidste hæfte kan det oplyses, at Rigsarkivet netop har udsendt en intern registratur over familien Manthey-Wagners arkiv på Rigsarkivet. Samtidig er udsendt en intern registratur over familien Steenstrups arkiv.

Opmærksomheden skal i denne forbindelse henledes på, at en række af Rigsarkivets interne registraturer over privatarkiver og familiearkiver, nærmere betegnet bogstaverne Aa-Hø, kan erhverves på mikrofilm fra Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie. Blandt disse kan nævnes arkiver fra familierne Aagaard-Hammerich, Bernstorff, Bertouch, Bodenhoff, Boesen, Brockdorff, Bruun (til Asmildkloster og Bruunshåb), Castenschiold (Borreby), Dahlerup, v. Eggers, Goos og Holten.

Red.

Lidt om „..salig Hr. Poulsen, en Mand af Genie, og den Tid Præst i Gientofte“

Af
Erik Rosendal

I indledningen til artiklen i Dansk biografisk Leksikon¹ om præsten og digteren Andreas Benjamin Poulsen (1726-64) angives, at hans forældre var ukendte, ligesom kun hustruens fornavn kendtes.

Imidlertid fremgik det dog allerede af fortegnelsen over indskrevne til „De Friisers Legat“², at Poul Povelsen, „tjenende Mad. Weyse og Etatsrådinde von der Lühe ved sukkerraffinaderi“ på rekommendation af etatsrådinden d. 11/4 1740 fik indskrevet to sønner: Andreas Benjamin, f. 7/5 1727 (!) og Peder, f. 3/3 1736. Den ældste søns to fornavne og fødselsdato, men ikke -år, forlignes godt med det hidtil om præsten oplyste.

For om muligt at få nærmere oplyst bl. a. om faderens stilling og eventuelt også i hvert fald moderens navn undersøgtes vitaprotokollen³, hvori Poulsen ved ordinationen i anledning af kaldelsen til sognepræst i Gerslev skrev sit vita. Dette er meget knapt, og forældrene nævnes slet ikke. Han oplyser, at han er født d. 7. maj 1726 i København, og døbt i Sct. Nicolai kirke. Disse oplysninger kunne ikke bekræftes, ligesålidt som oplysning om forældrene kunne fåes, da kirkens dåbsprotokol for årene 1721-35 ikke er bevaret. Poulsens angivelse om fødselsår og dåbskirke er iøvrigt, som det vil fremgå nedenfor, ikke korrekte.

Om hans skolegang i Roskilde⁴ kan nævnes, at han optoges i 4. lektie i 1741. Faderen angives da som „vist Fuldmægtig“, en usikkerhed der synes overvundet i 1744 og 1745, hvor han uden forbehold betegnes som „Fuldmægtig“. Andreas Benjamin, der af skolen karakteriseres som „vacker hoved og er flittig“, opnåede sammen med 9 andre kostpenge, der foruden til 5 hørere ialt ydedes til 29 disciple. Kostpengene udbetaltes kvartalsvis til værten mod kvittering oftest af dennes befuldmægtigede, medens disciplen med sin underskrift bevidnede antallet af uger, han havde nydt kost. For et helt kvartal, 13 uger, udgjorde kostpengene 8 Rd. og 4 Mark, men forholdsvis mindre for 8, 9, 10 el. 11 uger. Et mindre antal uger må vel forklares, dels ved ferier, dels ved at disciplen har været budt til spisning hos bekendte eller velgørere. Bortset fra de første kvartaler, hvor Poulsens vært var Monsr. Sander, kvitteres siden 14/4 1742 for resten af skoletiden af en af hørerne på amtsforvalter, kammerråd Fugls vegne⁵. Andr. Benj. var endvidere blandt dem,

der også fik pengeunderstøttelse, som ikke ydedes tillige med kostpenge „uden der var synderlig håb om dem og ret evne“. Endelig modtog han årlig klæde og syløn, og derhos det sidste skoleår brænde for 4 Mark.

Om skolens bedømmelse af ham siges 1742 i 5. lektie „et got hoved og flittig“, og det følgende år, i øverste lektie: en meget god discipel. 1745 udtales, at han „har sundt begreb, gør god stiel, for resten mådelig“.

Da han deponerede, Sct. Hans dag 1746, bekom han af chorpenge 10 Rd. og 4 Mark og i dimispenge 10 Rd.

At han har følt sig knyttet til faderens principaler, der vel har ydet ham nogen støtte, fremgår bl. a. af et nedenfor nævnt brev fra 1762 og af, at han forfattede bryllupvers til Gustav Frederik greve Holck-Winterfeldts bryllup d. 28/3 1760 med Frederikke Elisabeth von der Lühe, der iøvrigt døde i barselseng d. 16/2 1762⁹.

Ved beskæftigelse i anden anledning med Holmens kirkes dåbsprotokol blev jeg opmærksom på, at Poul Poulsen – bogholder på fru Weyses sukkerhus – og hustru Anna Hintzholm d. 6/3 1736 fik døbt en søn: Peder – den ovennævnte d. 3/3 1736 fødte yngre broder til Andreas Benjamin; – bl. a. faddere var to von der Lühe'er og etatsrådinde Weyse på Ulfelds plads. Bogholderen boede da i Hummergade. Moderens mindre almindelige navn lettede eftersøgningen af drengens forældres vielse, og ifølge Hof- & Slotskirkens vielsesprotokol var Povel Povelsen og Anna Hinsholm blevet viet d. 26/6 1726 af hofpræsten, den senere biskop, mag. Hersleb. Kirkens trolovelsesprotokol mangler, så eventuelle fingerpeg herfra om brudeparrets ophav ikke kan fåes.

Da Andreas Benjamins fødselsdag, som ovenfor nævnt, i hans vita anføres til 5/6 1726, (hvilken angivelse formentlig derfra går igen bl. a. hos Wi-berg, i Dansk biogr. Leks. og i Ehrencron-Müllers Forfatterleksikon), medens årstallet ved indskrivningen til legatet siges at være 1727, var der, navnlig da forældrenes vielse fandt sted 26/6 1726, anledning til at studse.

Flere af forældrenes børn, hvoraf mange døde som små, var døbt i Holmens kirke. Skulle det måske også være tilfældet med Andreas Benjamin? – Ganske rigtigt! ifølge dåbsprotokollen: 1727, d. 10/5 døbt Andreas Benjamin, søn af Povel Povelsen – bogholder hos justitsråd Weise – og hustru Anna Hinsholm. Familien boede dengang i Dybensgade. Faddere var: justitsråderne Weise og Justesen, renteskriver Lund og Hendrik Lund, brygger. Fru justitsråd Weises, Bag Børsen, og Frøken Weise ibidem.

Herefter må A. B. Poulsen ved affattelsen af sit vita have taget fejl, såvel med hensyn til fødselsåret, som kirken, hvori han blev døbt, medens fødselsåret i førnævnte indskrivning til de Friisers legat er det rigtige.

I Dybensgade no. 231⁷ boede bogholderen. Beboeren „på sahlen“ var Erich Biørnsen, skildrer, som havde forhen været skibskok, og i 1728⁸ giftet sig med den tidligere ejers enke og i hvert fald i 1730 ejede ejendommen.

Den mand „i justitsråd Weyses tjeneste“, der i 1728 boede i Laxegade no. 262 med kone og et barn, en tjenestepige samt en pige dem beslægtet⁹, kan muligvis være Povel Povelsen. I 1729 og 1732 angives hans bopæl (i Holmens kirkebog) at være henholdsvis Laxegade og Lille Kongensgade. D. 11/1 1733 fik Povelsen skøde på ejendommen no. 315 i Hummergade, som var købt på auction d. 31/10 1732¹⁰. For 1200 rd. cour. giver Povelsen Fru Ingeborg Christine sl. etatsråd Weyses panteforskrivning i den købte ejendom i Hummergade ¹¹, hvilken obligation kvitteredes d. 13/6 1740, da ejendommen solgtes (skøde af s.d.) til underadmiralitetsskriver Lorenz Thomsen¹². Samme år d. 12/10 er Povelsen fadder hos Thomsen, der fik tvillinger døbt.

Povelsen var 3/5 1733 forlover for Maren Povelsdatter, pige, der hos bemeldte Povel Povelsen i Hummergade trolovedes med tømmersvend Hans Christian Poulsen, ungkarl, hvis forlover var Peder Halling, hans mester på Gl. Mynt. Vielsen fandt sted d. 26/5 s.å. i Holmens kirke.

At Povel Povelsen har beskæftiget sig med andet end sukkerraffinaderiets forretninger synes at fremgå af, at han for etatsrådinden har optrådt ved tinglæsning af obligationer¹³.

D. 20/8 1738 begravedes Povel Povelsens hustru, Anna Hiensholm. Om hendes og om Povel Povelsens herkomst har jeg intet konstateret, heller ikke om hans senere skæbne og død. Da det vist vil være et tilfælde, om det skulle lykkes mig at komme over yderligere oplysninger om A. B. Poulsens ascendens, har jeg ikke ment at burde afvente sådant, men fremlægger nu de ovenstående oplysninger.

A. B. Poulsens hustrus navn, hvoraf hidtil kun fornavnet var kendt, var Christine Holgersen. Det fremgår – foruden af det nedenfor omhandlede skifte – af Sjællands stifts bispearkiv¹⁴, hvorefter Poulsen efter udnævnelsen til sognepræst i Gerslev for sin forlovede, Christine Holgersen, giver en obligation på 200 Sldr. med pant i nådsensåret. Efter Poulsens død nød hun fra 9/10 1766 ³/₄ distributs af 200 Sldr.¹⁵. Hun afgik ved døden d. 30/3 1790¹⁶.

Poulsen, der også har skrevet mindevers om Holberg i 1754¹⁷, var medlem af det 1759 stiftede selskab for de skønne videnskaber eller som det vist lidt maliciøst kaldtes: det smagende selskab¹⁸. Det var ham, der henledte Sneedorffs og Carstens'¹⁹ opmærksomhed på Ewald, og af denne omtaltes som „en mand af genie“²⁰.

Om Andreas B. Poulsens liv og virke skal der ikke her handles nærmere, ligesålidt som nogen vurdering af hans litterære produktion skal foretages. Han døde i den unge alder af 37 år d. 4/11 1764 i Hillerød, og blev begravet dér, d.v.s. på den daværende kirkegård, der lå, hvor torvet nu er²¹. At han i sin levetid har kæmpet med økonomiske vanskeligheder, som nok har skaffet ham adskillige bekymringer, synes at kunne udledes af det følgende.

Boet behandledes bl. a. af rektoren ved Frederiksborg statsskole, Johannes Schrøder²². Af skiftet²³, et aktstykke på godt 300 foliosider, fremgår, at en-

ken, Christine Holgersen, ifølge et kgl. rescript af 28/12 1764 måtte nyde alle både visse og uvisse indkomster af kaldet fra hendes sal. mands død, til successor blev beskikket, uden at creditorerne måtte gøre nogen beslag efter bemeldte rescripts indhold.

Imidlertid viste det sig, at boets stilling var temmelig slet. I en i skiftet indført afskrift af en skrivelse af 4/1 1766 udtaler enken, der til allerstørste sorg og bedrøvelse var kommen i erfaring, at den afdøde mands efterladte sterfbo og hendes egne vilkår er af de omstændigheder, at hun umulig kan betale gælden og følgelig ej heller arve, så nødsages hun til at frasige sig begge dele og andrage om, at erklæring herom må læses ved Sjællandsfahrlandsting, hvilket skete.

Blandt de vistnok ældste fordringer var en til 500 Rd. nedbragt gæld til geheimerådinde Frederikke Louise von der Lühe i København²⁴ fra 1758 (da Poulsen fra blevet præst i Gjentofte) oprindeligt 1000 Rd., hvilken gæld med renter fra 11/12 1762 han – der i foråret 1762 var blevet præst i Frederiksborg m.v. – beder om „nu og da, når han er kommen i rolighed, at betale 100 Rd. af gangen efterhånden“ – – og „håber, at geheimeråddinden fornyer herved sin forrige mod ham og hans fader beviste velgerninger, dem jeg livets tid erindrer“.

Ifølge obligation, tinglæst 27/2 1764, havde Poulsen lånt 330 Rd. til 5 % af prokurator Hans Buus²⁵ i København mod pant i kreaturer, vogne, 100 bøger (theologiske og filosofiske, heraf 10 in folio, 40 in quarto og 50 in octavo) og en del indbo.

Til justitsråd og committeret i det guineiske rentekammer, Tyge Rothe²⁶ – også medlem af „det smagende selskab“ – havde Poulsen 29/5 1761 udstedt en 5 % obligation på 400 Rd.

Gældsbreve til et beløb af ialt 1800-1900 Rd. var af Poulsen udstedt til bl. a. biskoppen, kirkeinspektøren, nogle adelige, prokuratorer, handlende og til kirkeværgen for Nørre Herløv.

I en skrivelse af 11/12 1764 til professor, rector Schrøder oplyser juristen C. D. Hedegård²⁷, „at der er en fattig bondekarl her af mit forrige distrikt“ – rytterdistriktet i Fyn, hvor Hedegård havde været birke-dommer og -skriver indtil distriktet solgtes – „ved navn Mads Christophersen“ som har sålydende bevis i hænde:

At Mads Christophersen haver 28 Rdlr. af sin løn tilgode hos mig tilståes
Af Gjentofte den 7de october 1762.

B. Poulsen.

Da karlen forgæves har krævet præsten og også fået løfte om betalingen, men endnu intet fået, anmoder Hedegård på karlens vegne om betaling fra boet.

Også materialskriver Lorenz Thomsen, der som nævnt ovenfor havde købt Poulsens faders hus i Hummergade, har ifølge en vexelobligation af 11/9

1764 et tilgodehavde på 100 Rd. D. 24/10 1764 har Poulsen accepteret en revers af 16/4 1763, hvori hans svigermoder, Margrethe Christensdatter, sal. Holger Nielsen, hattemagers enke, erkender, „at være hr. rådmand Torp²⁸ her i Ålborg skyldig 10 Rdlr. courant ... at betale nestkommende Sct. Hansdag uden at forlange længere credit“.

Overjæger Philip Landsperg²⁹, skovrider i Dyrehaven, som Poulsen kalder højtærede ven, havde et resttilgodehavende på godt 29 Rd. Peder Huulegaard i København³⁰ fremsatte krav på godt 45 Rd. for hørkramvarer. Christen Jacobsen Adolf, anmeldte krav især for kørsel til annexkirken på godt 10 Rd., og håber på betaling, „skønt stervboet befindes i en slet tilstand“. I. N. Winholt anmelder krav „for reyser og vahrer“ på godt 24 Rd., ligesom mindre beløb anmeldes af smed og sadelmager. Endvidere forelå krav fra vinhandler og fra parykmager. Fra madam Sophia Marie, sal. Hans Larsen Birks i Hillerød var et krav på godt 35 Rd. for fransk vin, tobak, fransk brændevin og kaffe, „såsom vinen er annammet som kirkevin, håber og beder jeg ydmygst, at de herrer forhjælper mig til betaling“, da, som hun tilføjer, hun selv skyldte beløbet³¹. Monsr. Rehfeldt på Esrum³² fordrer 102 Rd., for hvilke Poulsen på auction efter mølleren har købt kvæg og varer.

Fra monsr. Byberg nu i Hillerød (tidligere i Korsør) fremsættes forskellige krav stammende fra Poulsens præstetid i Gerslev på ialt godt 832 Rd. bl. a. hidrørende fra indkøb på auctionen efter Bybergs fader, der havde været præst i Stillinge. Fra enken efter den tidligere slotspræst, P. N. Wedel, anmeldes krav på pension for ét år, og også hendes sønner har krav, den ene, Nissenius Wedel, der var dansk skoleholder i Hillerød og senere blev degn i Asminderød-Grønholst³³, for at have udført mandtalskrivningen i anledning af ekstraskatten, den anden, hr. Daniel Wedel, personel kapellan³⁴, for tilgodehavende løn.

Kapellanen, hr. Castrup³⁵, fremsætter ligeledes krav på tilgodehavende restløn for 1763 og fra 1/1 1764 til dødsdagen 4/11 1764 på godt 97 Rd. Hos Poulsen indestod 60 Rd. fra stervboet efter præsteenken fra Veiby-Tibirke, madme Fers, hvilket beløb nu krævedes, ligesom prof. Schrøder, rector scholæ, kræver for første del af Pontoppidans danske atlas 13 Rd., og conrector Bendtsen har for et lån 13 Rd. tilgode.

30 Rd., for hvilke Poulsen havde overladt postmester Rehfeldt i Hillerød³⁶ 15 tdr. rug af Snodstrup tiende for 1764, som ikke var leveret, krævedes nu, ligesom der af tjenestepigen, Mette Christensdatter, krævedes et halvt års løn for sommeren 1764 på 4 Rd., og af skovfoged Hans Sylvester i Rogers Huus 2 Rd.

For indløsning af noget pantsat sølv havde boet betalt 34 Rd. og 1 mark.

De i boet anmeldte fordringer beløb sig til ialt 4.218 Rd. 1 Mark og 6¹/₂ Skilling.

Boets indtægter var ialt 1.869 Rd. 3 Mark og 5³/₄ Skilling. Heraf havde

møbler, gods og løsøre samt bøger på auction indbragt godt 1.016 Rd., medens vurderingssummen herfor kun havde været godt 476 Rd.

Digterpræstens bogsamling, der er opført under 303 numre, indeholdt foruden en hel del theologiske skrifter og disputatser, Oekonomisk Magasin, forordninger og juridiske værker, desuden nogle bundter disputatser (velsagtens de små kollegiedisputatser). Endvidere kan nævnes:

„Arøboe, 6 dages skabning“, (Hexaemeron).

En gammel dansk comødie over Susanne (vel Hegelunds bearbejdelse).

En samling trøkte vers (!).

Tre bundter danske vers – hvert bundt vurderet til 1 Skill.

Dorthe Engelbrechts sangoffer (vel Sjælens S.).

Sneedorffs breve (vel Br. 1759).

Et bundt danske bøger – vurderet til 2 Skill.

Et bundt bøger – vurderet til 1 Skill.

3 stk. samlinger af smukke danske vers – vurderet til ialt 1 Skill.

Desuden fandtes nogle af Holbergs værker foruden græsk, hebraisk og fransk litteratur. Af Andr. Benj. Poulsens egne arbejder forekommer, bortset fra, hvad der eventuelt kunne være blandt de ovennævnte trøkte vers, bundter danske vers og smukke danske vers, en del eksemplarer af Juvenal's 13. satire, oversat i danske vers, vurderet til 8 Skill. og 2 eksemplarer af Gellerts Der Christ på danske vers.

Sidst, men ikke mindst bemærkelsesværdigt, nævnes et håndskrift: En bønnebog, skreven på pergament af Wibeke Gyldenstjerne, 1604, den var vurderet til 4 Skilling.!!

Boets samlede indtægter var som nævnt 1869 Rd. 3 Mark og $5\frac{3}{4}$ Skilling. Efter fradrag af tilgodehavender fra præsteenken Wedel, kapellanerne og tjenesteløn, ialt 763 Rd. 5 Mark og $9\frac{3}{4}$ Skilling, var der til dækning af øvrig gæld 1105 Rd. 3 Mark og 12 Skill.

Tinglæst gæld og egenhændige obligationer udgjorde ialt 496 Rd. 5 Mark og 10 Skill., hvorefter resterende 612 Rd. 4 Mark og 2 Skill. var „langt fra ikke tilstrækkelig ikke engang til de fordringer, der var lovformelig og tilstrækkelig bevis“ for, hvorfor alene de, som havde sådant bevis, får 26 $\frac{4}{225}$ Skilling af én Rd. Således fik en af de største kreditorer, fru von der Lühe, 142 Rd. 1 Mark og $1\frac{3}{4}$ Skilling af sit krav på 525 Rd. Til en lille halv snes senere fremkomne krav, på ialt godt 276 Rd., blev – ligeså lidt som til de øvrige almindelige kreditorer – intet.

HENVISNINGER OG BEMÆRKNINGER

1. XVIII bd. (Kbh. 1940), p. 503 f.
2. Pers.hist. T., 8. rk., III bd., p. 97 (Kbh. 1924).
3. L. Ark. Sjæll. Bispeark.: vitæ candidatorum 1741-65, III p. 332.
4. L. Ark., Roskilde kathedralskoles arkiv: Kopibog for indkomne breve for forstanderskabet og rektoratet, Regnskabsprotokol 1716/17-72/73, samt Kvitterings protokol for uddeling af kostpenge 1740-74.
5. Rasmus Fugl † 1761, Pers.hist. T., 7. rk, IV bd. p. 87.
6. Pers.hist. T., 3. rk., II bd., p. 25 v. note 3, Luxdorps dagb. (ed. Nystrøm) I bd., p. 156.
7. Kbh. stadsark. – Indkvarteringsmandtal for 1727, Øster kvarter.
8. Ramsing: Kbh. ejend., Ø. Kvarter, p. 121, førnævnte indkvarteringsmandtal og Kbh.s huse og indvånere 1728, p. 144.
9. Københavns huse og indvånere 1728, p. 147.
10. L. Ark. Kbh. Gl. matrikel, Øster Kvarter.
11. L. Ark. Kbh. byting, Panteextrakt Prot. Nr. 9, fol. 136b.
12. L. Ark Kbh. Gl. Matr., Øster Kvarter, og Skøde prot. nr. 5 1740-41.
13. L. Ark. Kbh. byting, Panteextrakt Prot. nr. 9 fol. 265b og 320b.
14. L. Ark. Sjæll. Bispeark. Acta synodalia 1739-69 under 15/10 1755, p. 146.
15. Ovenfor nævnte acta synod., p. 390.
16. Acta synod. 1781-90 under 9/6 1790.
17. Optrykt i Bruuns udg. (Kbh. 1875) af Holbergs epistler, V bd., p. 349 f.
18. K. F. Plesner: Det smagende selskab (Kbh. 1959).
19. Jens Schelderup Sneedorff, professor, forfatter – se Da. biogr. Lex. XXII p. 265 ff, Geheimeråd A. G. Carstens – se Da. biogr. Lex. IV p. 544.
20. I forordet p. XXXII i bd. I af 4-bindsudgaven (2. udg. 1814). En senere digter, J. S. Welhaven, har – i sin afhandling om betydningen af det norske selskabs opposition mod den Ewaldske poesi – omtalt Poulsen som en „yderst mådelig poet“, (W.s samlede skrifter VIII bd., p. 32).
21. Ifølge mundtlig meddelelse fra inspektør Blomberg er der ikke bevarret nogen sten eller andet minde om den afdøde præst. – Det virker lidt misvisende, når det i Trap: Danmark, 5. udg. III, Frederiksborg amt p. 72 først oplyses, at kirkegården er anlagt omkring 1830, og nogle linier senere som begravede dér foruden Poulsen anfører flere andre, der var døde og begravede førend denne kirkegårds anlæg.
22. Bjørn Kornerup: Frederiksborg statskoles hist. (1933) i registeret.
23. L. Ark. Den kgl. konfessionarii ark. i pakken: Skifte- og auktionsdokumenter 1760-77.
24. von der Lühe stamtavlen i Pers.hist. T. 3. rk., II bd., p. 25.
25. H. Hjort-Nielsen: Dsk. prokuratorer m. kgl. bev. (1935) p. 65.
26. Da. biogr. lex. XX bd., p. 229 ff.
27. Da. biogr. lex. IX bd., p. 496-98. Når Hedegård i skrivelsen betegner Schrøder som, kære svoger, er betegnelsen efter datidens skik brugt i en videre betydning, end man idag bruger. I dette tilfælde dækker betegnelsen over, at Hedegårds svigermoder (første hustrus moder) og Schrøders moder var søstre, begge døtre af købmanden Carl Rosenmejer.
28. A. H. Nielsen: Personalhistoriske Notitser om Embedsmænd &c i Ålborg (Ålborg 1879-81) p. 116.
29. C. Weismann: Vildtet og jagten i Dyrehaven (Kbh. 1929) p. 31.
30. L. Bobé: Johs. Ewald (Kbh. 1943) p. 46 ff.
31. Man må håbe, at den franske brændevin ikke – som det i 1661 var sket i Næstved Sct. Peders kirke – er blevet brugt i kirken, hvilket „en kielderdreng skal der være skyld udi, som

- udi sin ubetænksomlighed skal have tappet vinen af et fransk brændevinsfad og ikke andet skal have vidst, end at det var ren vin". Drengen fik tilgivelse, men skulde stå åbenbar skrift og offentlig angre forseelsen og „noget lideligt efter sin vilkår af sin løn give til de fattige". Jfr. Rørdam: Danske Kirkelove III bd., p. 428.
32. Vel nok C. C. Rehfeldt (1735-94), L. Bobé i Arb. for Fr.borg amt 1951 p. 78-80, og Falk-Jensen og Hjorth-Nielsen: Candidati juris &c III bd., p. 396.
33. And. Pedersen Sjæll. stifts degnehist. p. 51.
34. Sidst sognepræst i Gyrstinge og Flinterup, Wiberg: Præstehist. I bd., p. 507, jfv. H. C. Bering Liisberg: Fra gamle Dage (Kbh. 1899) p. 170-82.
35. Siden Sognepr. i Magleby, Wiberg: Præstehist. II bd., p. 363.
36. Albrecht R., der døde 1777. Sort mar-mortavle over ham i Nr. Herløv kirke, Fr. Olsen: Poststyrelsen &c i Danmark 1624-1924 (Kbh. 1925) p. 68 og Trap: Danmark, 5. udg. III bd., p. 230.

Den gamle danske uradel, dens oprindelse og nulevende efterkommere

Af

H. Erik Olesen

Da adelsårbogens 87. årgang udkom i begyndelsen af 1976, var der forløbet godt 90 år – svarende til ca. 3 generationer – siden den 1. årgang så dagens lys i året 1884.

Årene har ikke ændret ret meget i denne værdifulde håndbogs opbygning eller indhold. Nogle af de væsentligste ændringer har bestået i, at de senere årtiers af henholdsvis Louis Bobé, Albert Fabritius og senest Finn Andersen udarbejdede stamtavler har været opstillet med generationsvis opstilling, slægtled for slægtled, mens de af A. Thiset i årbogens første ca. 55 årgange bragte stamtavler fulgte det såkaldte indrykningssystem, hvorefter hver enkelt persons afkom og afkoms afkom i alle senere generationer nævnes, før den pågældende persons søskende med afkom behandles på tilsvarende måde. Derudover bringer man i nutidens adelsårbøger oversigter over de i adels-slægterne indgiftede kvinder og mænd af ikke-adelig herkomst. Også andre ændringer er foretaget – herunder adskillelsen af præsenslisten fra det slægts-historiske afsnit – men adelsårbogen er fortsat i store træk den samme idag, som den var i 1884.

I de forløbne godt 90 år har adelsårbogen bragt ikke mindre end 763 stamtavler, hvorved 721 af den danske adels slægter er blevet behandlet i genealogisk henseende.

Omkring to tredjedele af de i årenes løb gengivne stamtavler har vedrørt adelsslægter, der var uddøde, allerede da stamtavlen blev trykt i adelsårbogen, eller som er uddøde i de siden påbegyndelsen af adelsårbogen forløbne 3 generationer.

Præsenslisten i adelsårbogens første udgave rummede ialt 231 slægter. I de siden da forløbne 90 år er 61 slægter eller slægtlinier helt uddøde,¹ mens modsat andre slægter, hvis adelsrettigheder ikke var kendt eller anerkendt i 1884, er medtaget i senere udgaver af adelsårbogen. Slutresultatet er, at der i 1974/75 udgaven er medtaget ialt 199 nulevende danske adelsslægter.

Allerede i forordet til den første udgave af adelsårbogen (1884) udtalte A. Thiset, at de af adelsårbogen omfattede slægter udgjordes af henholdsvis

- adelsslægter fra tiden før år 1600
- adelsslægter ophøjet i adelsstanden efter år 1600
- adelsslægter, der er indvandret og har erholdt naturalisation efter år 1660 (tidspunktet for enevældens indførelse)

og det blev anført, at den første kategori i 1884 omfattede ialt 34 adelsslægter, der stort set måtte anses for at udgøre den såkaldte uradel,² og hvoraf i 1884 lidt over halvdelen fortsat var repræsenteret ved medlemmer bosat i den tilbageværende del af riget.

I det efterfølgende er der – med udgangspunkt i adelsårbogens præsenslister frem til og med årgang 1974/75 – givet en kort redegørelse for, hvilke af de omhandlede egentlig danske adelige slægter med oprindelse fra tiden forud for året 1600 der fortsat findes, samt hvor slægterne har domicil idag. I fortsættelse heraf er der endvidere redegjort for nogle af de slægtlinier, der fra visse af de gamle danske uradelsslægter kan påvises bagud i tiden til de nordiske og øvrige europæiske fyrstehuse i middelalderen såvel som i vikingetiden.

Af de i 1884 tilbageværende uradelsslægter er kun 3 helt uddøde i de siden da forløbne 3 generationer, nemlig slægten Mormand den 10. juli 1894 (jfr. note 1), slægten Steensen den 25. april 1895 og slægten Urne den 10. januar 1908.

Af de tilbageværende 33 uradelsslægter er de 21 fortsat repræsenteret her i landet, mens resten af slægterne eller ialt 12 slægter alene findes i andre lande – herunder i lande eller områder, der engang var en del af riget.

De 36 slægter, som Thiset anførte eller burde have anført i 1884, og hvoraf de 33 fortsat findes opført i adelsårbogen, rummede allerede i Thiset's omtale i forordet til 1884 udgaven følgende slægter, som Thiset ikke fuldt og helt eller uden betænkeligheder følte det rigtigt at henregne til den egentlige danske uradel: Barnekow, Bülow, von Gersdorff, Güntelberg, Harbou, Ramel, Rantzau, Reedtz og Rosenvinge.

Det er forståeligt, at Thiset ikke har regnet slægterne Barnekow, Bülow, von Gersdorff, Güntelberg, Ramel og Reedtz med til den egentlige danske uradel, henset til disse slægters oprindelse syd for såvel det egentlige Danmark som hertugdømmerne. Når slægten Rantzau heller ikke er blevet medregnet til den egentlige danske uradel, må det skyldes, at denne slægt havde sin oprindelse i og hovedtilknytning til Holsten, samt at den ældre danske gren af slægten, der havde domicil på Fyn, uddøde i begyndelsen af 1500-tallet. Slægten Rosenvinge havde derimod sin oprindelse i Danmark, men dens første medlem blev først adlet i 1505, og slægten havde således i 1536 endnu ikke nået at manifestere sig. Hvad endelig slægten Harbou angår, er det vanskeligere at se, med hvilken begrundelse Thiset har undladt at med-

tage denne endnu flourerende slægt blandt de danske uradelsslægter – til trods for at slægten har en dansk oprindelse, der går tilbage til 1400-tallet; forklaringen herpå kan dog være den, at slægten, der idag har såvel en tysk/dansk som en svensk gren, flere gange har været nær ved at glide ud af adelsstanden, og at der for de bestående slægtsgrenes vedkommende er blevet udstedt adelsfornyelsesbreve i året 1841. Begge de bestående slægtsgrene kan dog føres tilbage til den allerede i 1440 adlede Knud Nielsen (Harbou), og slægten kunne derfor med god ret have været regnet med til de af de uradelige danske slægter, der fortsat flourerer.

De indtil nu således omtalte 9 slægter, som Thiset ikke henregnede til den danske uradel, har alle med undtagelse af den nu kun i Sverige bosatte slægt Ramel fortsat en tilknytning til Danmark, men for de fleste af disse slægter gælder, at de endnu ikke var blevet en del af den egentlige danske adelsstand i 1536 – eller i hvert tilfælde først omkring dette tidspunkt var begyndt på at få en mere varig tilknytning til Kongeriget Danmark, f. eks. ved at blive indgiftet i den ældste del af den danske adel, at få plads i rigsrådet, etc.

Blandt de 24 nulevende slægter, der herefter (ud over slægten Harbou) skulle være tilbage som repræsentanter for den ældste og egentlige gamle danske (dansk-norske) uradel fra tiden før 1536, er der ialt 12 slægter, som endnu næsten udelukkende findes i Danmark eller i hvert tilfælde har bevareret en væsentlig tilknytning til vort land. De 12 slægter er følgende, for hvem den ældst kendte mand og året for den tidligste kendte tilknytning til Danmark ligeledes er anført med et årstal ud for slægtsnavnet:

Arenfeldt	Niels Henriksen	1490
Bille I (Bille Brahe)	Bent Bille	1316
Brockenhuus	Gotskalk Brockenhuus	1318
Holck ³	Johan Holck	1315
Juel	Palle Juel	1350
Juul	Niels Juul	1286
Kaas (med muren) ⁴	Åge Jenssen	1350
Krabbe af Damsgaard	Christen Krabbe	1498
Rosenkrantz	Niels Iversen	1348
Sehested	Thorbern Trugilsen	1337
Skeel	Johannes Skelesen	1366
Vind/Krag-Juel-Vind-Frijs ⁵	Ago Wind	1163

Som det vil ses af denne lille oversigt, havde de fleste af de her anførte 12 slægter tilhørt den gamle danske uradel i 5-7 eller endnu flere generationer, da man i 1536 nåede året for reformationen og dermed begyndelsen til den opblomstringsperiode for adelen, som skulle blive bragt til ophør ca. 4 generationer senere, da enevældens indførelse i 1660 tilføjede adelen et politisk

knæk større end det, der bestod i privilegiernes endelige afskaffelse som følge af juni-grundloven i 1849, for ikke at tale om den senere lov om lensafløsningen i 1919.

De 24 nulevende slægter, der hidrører fra den egentlige danske uradel, er idag repræsenteret i Sverige – herunder i de tidligere danske landsdele – af følgende 6 slægter, for hvilke der ligeledes er vist den ældst kendte mand og året for den tidligste kendte tilknytning til det danske kongerige:

Beck/Beck-Friis	Lasse Beck	1501
Bildt	Per Bildt	1487
Gyldenstjerne (nu Gyllenstierna)	Niels Eriksen	1310
Thott	Tord Aagesen	1283
Trolle ⁶	Birger Knudsen	1318
Walkendorff ⁷	Peder Walkendorff	1378

Som det vil ses af oversigten, har også disse 6 slægter for de flestes vedkommende haft rødder i den gamle danske uradel i tiden forud for 1536, men disse slægter har dog været knyttet fortrinsvis til Sverige lige siden 1658, da de gamle østdanske landsdele definitivt kom under den svenske krone. Eksempelvis blev medlemmer af slægterne Bildt og Walkendorff naturaliseret og derefter introduceret på det svenske Riddarhuset allerede i 1664, og det samme var tilfældet med Thott-ætten, hvis mest kendte medlemmer – de såkaldte Axelsønner – i unionstiden havde haft en meget betydelig indflydelse på både svensk og dansk politik. I året 1689 lod de skånske medlemmer af slægten Trolle sig ligeledes introducere på Riddarhuset og blev derved egentlig svensk adel frem for „dansk eksiladel“. Om slægten Gyllenstierna kan det oplyses, at denne slægt allerede længe før afståelsen af Skåne, Halland og Blekinge havde såvel en dansk som en svensk gren, hvoraf sidstnævnte som den eneste nulevende gren af slægten havde været bosat i det egentlige Sverige siden midten af 1400-tallet og allerede i 1569 havde erholdt svensk friherrelig værdighed. Endelig kan det for fuldstændighedens skyld oplyses, at slægten Beck/Beck-Friis ganske vist først blev introduceret på Riddarhuset i 1723, men også denne slægt, der oprindelig var sjællandsk, blev ekspatrieret kort efter Skånes afståelse til Sverige.

Herefter mangler der en forklaring på, hvor de sidste 6 af de ialt 24 nulevende slægter hidrørende fra den egentlige danske uradel befinder sig idag, herunder tillige om enkelte af slægterne endnu findes i Norge, hvis adel i århundreder var en del af den fælles dansk-norske adel.

I Norge finder man for det første så godt som alle medlemmer af slægten *Galtung*. Denne slægt havde også – iøvrigt som den eneste af de omtalte gamle danske (dansk-norske) uradelsslægter – sit egentlige udspring i den norske del af det daværende dansk-norske kongerige, hvor et medlem af

slægten Laurids Galtung erholdt stadfæstelse på sin adel den 23. august 1648, og hvor det ældst kendte medlem af slægten var Gaute Eriksen, der nævnes allerede i 1360. Slægten er således forblevet boende i det land, hvor den havde sit udspring, såvel efter afgivelsen af Norge til den svenske krone i 1814 som efter landets opnåelse af den fulde selvstændighed i 1905.

Endvidere finder man i Norge den langt overvejende del af den gamle danske uradelsslægt *Huitfeldt*, der havde fælles oprindelse med slægten Hogenskild. Denne slægt kan føres tilbage til Henrik Nielsen, der nævnes i 1429. Slægten *Huitfeldt* er således den eneste af de gamle danske uradelsslægter, der på trods af sit udspring i Danmark nu næsten udelukkende er knyttet til det land, som ophørte med at være en del af riget i 1814.

Slægten *Krabbe af Østergaard* finder man idag i England – eller rettere Storbritannien, da et enkelt medlem bor i Skotland. Slægten fører idag navnet *Krabbé*, og den kan føres tilbage til Niels Mikkelsen, der nævnes i året 1336.

En gren af uradelsslægten *Grubbe* har i ca. 400 år haft bopæl i Tyskland og fandtes endnu i 1946 i dette land under navnet *Grube*. Denne slægt har dog ikke været belyst i de siden 1946 udarbejdede præsenslister, men findes formentlig endnu idag i et af de to Tysklænder. Slægten kan føres tilbage til Johannes *Grubbe*, der nævnes allerede i 1280.

En gren af uradelsslægten *Høeg*, nedstammende fra børnene af Niels Eriksen Banner (de nye *Høeg'er*) i ægteskabet med Sophie Pedersdatter *Høeg*, findes muligvis også endnu repræsenteret uden for Danmark, formentlig ligeledes i Tyskland. Hovedlinien af uradelsslægten Banner (de nye *Høeg'er*) uddøde helt den 23. august 1911, og den tilbageværende slægtsgren under navnet *Høegh* har ikke været belyst i de siden 1946 udarbejdede præsenslister. Stamtavlen i årgang 1949 angiver kun et enkelt tilbageværende kvindeligt medlem af slægten, der således nu må formodes at være uddød på mandslinien og måske tillige på kvindesiden. Slægtens stamfader i Banner-*Høeg* slægten var iøvrigt marsken Erik Nielsen, der faldt under holstenernes indfald i Sjælland i året 1345, mens stamfaderen i slægten „de nye *Høeg'er*“ var Niels Eriksen til Skarregaard, der nævnes 1406.

Endelig er slægten *Bielke*⁸ ligeledes senest belyst i præsenslisten for året 1946 samt i den i samme årgang gengivne stamtavle for *Bielke* slægten (den legitimerede linie). Slægten *Bielke*, hvis ældst kendte medlem var Joseph Andersen til Gyllarp i Skåne (nævnes 1459), uddøde i streng forstand på mandslinien med kommandør August *Bielke* den 21. april 1860, og også i forordet til 1. årgang af adelsårbogen anføres slægten som uddød på mandslinien. Det er således et spørgsmål, om den egentlige uradelsslægt *Bielke* ikke rettelig bør anses som uddød, selv om Hermann Caspar Henrik *Bielke's* sønner Friedrich Heinrich født 1805 og Peter Hermann født 1804 blev legitimeret med adelige rettigheder i årene henholdsvis 1817 og 1825. De ganske få

mulige tilbageværende medlemmer af slægten synes iøvrigt, om sådanne overhovedet endnu findes, ikke at have været særligt behjælpelige med hensyn til at holde slægtsoplysningerne à jour i adelsårbogen.

Som konklusion kan det herefter anføres, at de i adelsårbogen 1974/75 opførte ialt 199 tilbageværende danske adelsslægter endnu rummer mindst 21, 22 eller 23 af de egentlige gamle danske uradelsslægter, nemlig

- 12 slægter fortrinsvis bosat i Danmark
- 6 slægter fortrinsvis bosat i Sverige
- 2 slægter (Galtung og Huitfeldt) fortrinsvis bosat i Norge
- 1 slægt (Krabbé) fortrinsvis bosat i Storbritannien og
- 2 slægter (Grube og Høegh) muligvis endnu repræsenteret i Tyskland, mens
- 1 slægt (Bielke) er anset som sandsynligvis ikke længere florende.

De 12 i Danmark bosatte egentlige danske uradelsslægter (Arenfeldt, Bille I (Bille Brahe), Brockenhuus, Holck, Juel, Juul, Kaas (med muren), Krabbe af Damsgaard, Rosenkrantz, Sehested, Skeel og Vind/Krag-Juel-Vind-Frijs må også idag betragtes som rent danske adelsslægter, hvilket forsåvidt også gælder de slægter, der er eller må formodes bosat i Storbritannien og Tyskland (Krabbé, Grube og Høegh) og næppe har andre adelsrettigheder idag end de fra Danmark hidrørende.

Også slægterne Galtung og Huitfeldt må vel – trods bopæl alene eller fortrinsvis i Norge – henvise til de danske adelsrettigheder, da Norge ikke efter opnået fuld selvstændighed i 1905 har haft behov for at oprette noget helt særskilt egentligt norsk adelsbegreb, men modsat i stedet allerede i 1821 vedtog en lov, hvorefter arveligt adelskab skulle ophøre fra og med 1. august 1821 og kun kunne fortsætte på restlevetiden for adelspersoner født før denne dato under forudsætning af en reklamation over for stortinget. Lovens virkninger er blevet, at der fra omkring det seneste århundredskifte ikke længere har eksisteret nogen bevaret selvstændig norsk adel som sådan, men højst adelspersoner, der kan henvise til de gamle danske (dansk-norske) adelsrettigheder.⁹ Til sammenligning kan det iøvrigt anføres, at der i Finland efter dette lands udskilning fra Sverige i 1809 – kun få år forud for det år (1814), i hvilket Norge udskiltes fra Danmark – blev udskilt en selvstændig finsk adel, hvis rettigheder og organisation har taget udgangspunkt i reglerne for „moderadelen“ i Sverige, og hvis medlemmer fortsat for størsteparten hører til det svenske mindretallige befolkningselement i den finske nation.

I modsætning til de således nævnte maksimalt 17 danske uradelsslægter med hoveddomicil i Danmark, Norge, England og Tyskland må de 6 i Sverige bosatte egentlige danske uradelsslægter (Beck/Beck-Friis, Bildt, Gyllen-

stierna, Thott, Trolle og Walkendorff) idag nærmest betragtes som rent svenske adelsslægter, selv om de samme slægter tillige nyder danske adelsrettigheder, der ikke er gået tabt som følge af opnåelsen af svenske adelsrettigheder. Når denne udvikling fandt sted så relativt hurtigt efter tabet af landsdelene øst for Øresund, var det formentlig ikke kun resultatet af en hård „forsvenskningspolitik“, men også på grund af, at de tidligere danske adelsslægter af den svenske konge fik tilbud om at blive ligestillet med den stærkt privilegerede svenske adel, samtidig med at den danske adel i 1660 blev frataget de fleste privilegier, da den danske konge gjorde sig enevældig.

Af egentlige danske uradelsslægter, der endnu er bosatte fortrinsvis i Danmark, og som endnu mest eller kun må anses som dansk adel, kan der herfter kun peges på de ovenfor omtalte ialt 12 af de i adelsårbogen opførte ialt 199 adelsslægter.

Dette hindrer ikke, at mange af de 187 øvrige i adelsårbogens præsensliste opførte adelsslægter kan påvise aner i de omhandlede 12 egentlige danske uradelsslægter, blot ikke i ubrudt lige nedstigende linie alene på mandsiden.

Der er herved bortset fra et forsøg på tillige at behandle de uradelsslægter, der havde deres oprindelse i Holsten eller i andre af vort riges tidligere dele syd for hele det gamle Slesvig, og hvoraf nogle slægter har været omtalt ovenfor som indvandret til det egentlige Danmark allerede forud for året 1600. En belysning af de holstenske og andre sydfra stammende uradelsslægter ville iøvrigt have vist, at også en del af disse endnu idag er repræsenteret her i landet, f. eks. ved slægter som Ahlefeldt, Moltke og Reventlow ud over nogle af de også indledningsvis nævnte slægter (herunder f. eks. Rantzau), som allerede Thiset som anført ikke anså for egentlig dansk uradel.

Den, der ønsker at danne sig et mere detaljeret overblik over, i hvilken takt antallet af gamle adelsslægter er gået ned i tidens løb, kan opnå dette ved at studere de oplysninger, der findes i Albert Fabritius' disputats fra 1940¹⁰. Knud Prange har bearbejdet disse oplysninger og i en artikel¹¹ mellem andre interessante betragtninger beregnet følgende antal tilbageværende gamle adelsslægter på forskellige tidspunkter:

1660: 155 slægter	1700: 102 slægter	1746: 67 slægter
1670: 142 slægter	1710: 95 slægter	1766: 58 slægter
1680: 118 slægter	1720: 89 slægter	1935: 26 slægter
1690: 110 slægter	1730: 78 slægter	1976: Uændret 26

I nærværende artikel, der tager udgangspunkt i adelsårbøgerne frem til og med 1974/75, er antallet af gamle adelsslægter tidligere anført som 24 i året 1935, d.v.s. 2 færre end i Knud Prange's beregning. Årsagen hertil er ikke

søgt eftersporet, men det er muligt, at Knud Prange til de gamle slægter har medregnet slægter som f. eks. Bille II, Harbou og/eller Rantzau, som ikke er medregnet blandt de i nærværende artikel opremsede nulevende danske uradelsslægter, bl. a. fordi slægten Bille II er en sidelinie til slægten Bille I (Bille Brahe), og fordi slægten Rantzau hovedsagelig er en holstensk slægt, omend den også tidligt var repræsenteret i det egentlige Danmark. Imidlertid kan forskellen mellem Knud Prange's antal og det i nærværende artikel beregnede antal også bestå i, at Knud Prange medregner de gamle slægter frem til omkring år 1600, mens der i nærværende artikel snarere er anvendt en skillelinie omkring år 1536.

Beregningerne viser, at antallet af gamle adelsslægter i 1660 (ialt 155) blev halveret på ca. 70 år frem til 1730 (da tallet var 78). Af de resterende 78 slægter uddøde omkring to tredjedele over de næste ca. 200 år, idet antallet i 1935 var reduceret til de ovenfor anførte omkring 26 slægter¹². Bemærkelsesværdigt er det derimod, at antallet af disse slægter har været næsten konstant i 1900-tallet, i hvilket der ud over slægten Urne (uddød 1908) ikke er uddød andre slægter overhovedet, medmindre det senere måtte vise sig, at slægterne Grube og/eller Høegh nu ikke mere forefindes i Tyskland.

Der har aldrig været udgivet noget samlet historisk værk om de danske uradelsslægter, men for adskillige af slægterne foreligger der – ud over de i adelsårbogen optagne fortrinsvis genealogiske og personalhistoriske oplysninger og henvisninger – egentlige slægtsbøger, hvoraf nogle er skrevet af historikere med et godt kendskab til de epoker, der omhandles.

Interessen for sådanne slægtshistorier øgedes stærkt i sidste halvdel af 1800-tallet, da begrebet kildekritik også var blevet mere kendt og udbredt.

Blandt de mest omfattende værker om de gamle og egentlig danske uradelsslægter kan f. eks. nævnes

Vilhelm Skeel: Optegnelser om Familien Skeel, I-II, Købh. 1871-82

R. Konrad von Barner og A. Heise: Familien Rosenkrantz's Historie, I-II, Købh. 1874-82

William Mollerup og Fr. Meidell: Bille-Ættens Historie, I-II, Købh. 1893 samt derudover de i Sverige fremkomne

Alexandra Skoglund: De yngre Axelssönernas förbindelser med Sverige 1441-1487, Uppsala 1903

Paul Sjögren: Släkten Trolles historia intill år 1505, Uppsala 1944.

Af de nævnte danske værker er især Bille-Ættens Historie særdeles velskrevet, såvel ud fra en personalhistorisk som ud fra en journalistisk bedømmelse. De to øvrige værker skal dog ses i lyset af, at de er færdiggjort før udgivelsen af de første stamtavler i adelsårbogen, d.v.s. på grundlag af f. eks. Klevenfeldt's knap så sikre stamtavleoptegnelser.

Den i disse år stærkt voksende interesse for slægtsforskning har bevirket,

at også de adelige stamtavler – og ikke mindst de på bibliotekerne beroende eksemplarer af adelsårbøgerne – har fået stigende betydning. Nok er oplysningerne i adelsårbogen opbygget i form af stamtavler for de enkelte slægter (fremad i tid, fra pyramidens top og nedefter), men stamtavlerne rummer så gode tværhenvisninger om ægteskabsforbindelser m.v., at de er velegnede som udgangspunkt også ved opstilling af anetavler (bagud i tid, fra pyramidens bund og opefter samt ud gennem den højre skråside), hvadenten disse tager deres udgangspunkt i personer blandt den nulevende adel eller blandt personer, der uden selv at være adelige kan påvise adelige aner længere tilbage i anerækkerne.

En undersøgelse foretaget af forfatteren til denne artikel har således til eksempel vist, at forfatterens ikke-adelige person, der blandt anerne i sin 8. anerække har kunnet påvise det sidste kvindelige medlem af en o. 1750 uddød dansk lavadelsslægt (Norby af Skovgaard), ved at udgå fra denne lavadelsslægt har kunnet påvise aner i mere end 130 forskellige af de i årenes løb i adelsårbogen opførte stamtavler samt dertil i mere end 30 veldokumenterede rent svenske og enkelte rent tyske adelsslægter¹³ – og heraf i hovedparten af de ovenfor omtalte egentlige danske uradelsslægter såvel som mange egentlige svenske „högfrälseläkter“.¹⁴

Andre undersøgelser har vist, at man ved at abstrahere fra det i adelsårbogens stamtavler efter sagens natur anvendte hovedprincip, der kun medtager de agnatiske medlemmer i én og samme slægt med tillæg af indgiftede medlemmer, og i stedet se på såvel agnatiske som kognatiske slægtlinier bagud i tiden ofte bag de ældste adelige slægtlinier kan påvise en række af forbindelser tilbage til de i fordums tid regerende fyrstehuse i Norden – og dermed reelt også til så godt som alle andre regerende fyrstehuse i Europa i den første halvdel af middelalderen.

Som eksempler på personer i de nulevende gamle danske uradelsslægters ældre anerækker, fra hvem eller fra hvilkes efterkommere slægtlinier kan trækkes tilbage – via agnatiske såvel som kognatiske slægtlinier – til danske konger i middelalderen, kan bl. a. nævnes følgende:

Slægten Bille I (Bille Brahe): Fra Hr. Torbern Bille til Allindemagle og Svanholm, død den 25. november 1465, gift anden gang med Sidsel Ovesdatter Lunge, død 1503, kan der trækkes en linie tilbage til kong Valdemar 1. den Store, idet linien passerer via slægterne Lunge, Basse og Grubbe samt greverne af henholdsvis Eberstein, Gleichen og Orlamünde. En anden linie kan trækkes fra Bent Jonsen Bille, der var død 1442, og som var gift med Inger Torbernsdatter Galen, der var død 1456, tilbage til kong Valdemar 2. Sejr, idet linien passerer via slægterne Galen (de sjællandske Hvide'r) og Skarsholm.

Slægten Holck: Fra Manderup Holck til Barritskov, der var gift før 1511 med Anne Christoffersdatter Lykke og nævnes i 1537, kan der trækkes en

linie tilbage til kong Christoffer 2., idet linien passerer eksempelvis via slægterne Lykke (Lykke-Munk), Strangesen/Bild, Hvide, Krognos og Løvenbalk. Denne slægtlinies rigtighed er dog betinget af, at det holder stik, at den i adelsårbogen viste slægtlinie fra Krognos slægten til Løvenbalk slægten kan holde for en nærmere prøvelse, selv om dette betvivles i en af tilføjelserne til stamtavlen.¹⁵

Slægten Juel: Fra Mogens Juel til Udstrup, der levede 1536, og som var gift med Dorthé Mogensdatter Krabbe (af Østergaard), kan der trækkes en linie tilbage til kong Valdemar 1. den Store, idet linien passerer via slægterne Krabbe (af Østergaard), Lunge, Basse, Grubbe etc., ligesom nævnt under slægten Bille.

Slægten Rosenkrantz: Fra Hr. Niels Nielsen Rosenkrantz til Tange, død før 25. april 1452, der var gift med Ide Nielsdatter Banner, kan der – dog kun med formodninger og en del usikkerhed omkring personerne Valdemar Sappi og Ove Nielsen Panter – muligvis trækkes en linie tilbage til kong Valdemar 2. Sejr, idet linien passerer via slægterne Banner, Panter og/eller Sappi. En anden linie kan trækkes fra Hr. Otte Nielsen Rosenkrantz til Hveringholm, der var død i oktober 1475, og som var gift med Else Holgersdatter Krognos, tilbage til kong Christoffer 2., idet linien passerer via slægterne Krognos og Løvenbalk, betinget af den samme forudsætning som anført under slægten Holck.

Slægten Vind: Fra Barbara Iversdatter Vind, der døde den 4. december 1609, og som var gift med den i 1572 adlede Christen Lange til Bramminge (én rose), død 3. juni 1604, kan der via Lange-slægterne trækkes en linie tilbage til kong Abel, idet linien passerer via slægterne Lange (én rose), Lange (tre roser), Gjordsen og Sappi. For at kunne være efterkommer af denne slægtlinie skal man dog tillige nedstamme fra Lange'rne med én rose, da linien ikke passerer Barbara Vind's fader Iver Vind til Starupgaard, død 1586.

Slægten Gyldenstjerne: Fra Hr. Niels Eriksen Gyldenstjerne, død i 1484, der var gift med Mette Jensdatter Banner, ligeledes død i 1484, kan der trækkes en linie tilbage til kong Valdemar 1. den Store, idet linien passerer via slægterne Banner og Puder samt greverne af henholdsvis Eberstein, Gleichen og Orlamünde, iøvrigt ligesom anført under slægten Bille.

Slægten Thott: Fra f. eks. Beate Iversdatter Thott til Lillö, der døde den 4. december 1487, og som var gift med den svenske rigsråd Hr. Arvid Birgersen Trolle (se herunder), kan der følges den under slægten Trolle viste linie.¹⁶

Slægten Trolle: Fra den foran under slægten Thott omtalte Hr. Arvid Birgersen's fader Hr. Birger Birgersen Trolle (den unge) til Bergqvara, der var svensk rigsråd og døde den 4. april 1471, og som var gift med Kristina Knutsdotter af den svenske Aspenäs-æt (i ældre svenske genealogiske værker også kaldet Blå eller Store), der levede i 1459, kan der trækkes linier til-

bage såvel til de svenske folkunger som til de danske konger Valdemar 2. Sejr og Knud 2. den Hellige, idet linierne passerer via slægten Aspenäs og derfra videre enten via flere forskellige slægtlinier i den svenske kongeslægt Folkungerne eller via en slægtlinie omfattende efterkommere af greverne af Halland (Skarsholm-slægten).¹⁷

Slægten Krabbe af Østergaard: Fra Mogens Krabbe til Bustrup, død den 5. oktober 1505, som var gift med Elsebe eller Lisbeth Tygesdatter Lunge, der levede i 1512, kan man følge den samme slægtlinie videre bagud i tiden, som allerede er omtalt under slægterne Bille og Juel og delvis under slægten Gyl-denstjerne.

Slægten Grubbe: Fra Jens Grubbe, der levede i begyndelsen af 1300-tallet og synes at have været gift med en datter af hr. Peder Ludvigsen Eberstein, kan man følge den samme slægtlinie bagud i tiden som foran under andre slægter berørt. Desuden var Gjertrud Pedersdatter Grubbe, der endnu levede i 1402, gift med hr. Erik Barnumsen af Skarsholm-slægten, der nedstammede fra Valdemar Sejr.

De således anførte eksempler, hvori er medtaget enkelte ikke helt sikkert underbyggede slægtlinier med samtidig påpegnning af usikkerheden, har naturligvis en vis interesse, fordi de angiver slægtlinier langt bagud i tiden med udgangspunkt i nulevende adelsslægter.

Adelsårbogens væsentlige formål er at angive slægtsforbindelserne inden for den nulevende danske adel, hvortil i årenes løb er kommet de mange stamtavler over såvel den nulevende adel som over uddøde adelsslægter.

Når adelsårbogen benyttes af genealoger ved udarbejdelsen af anetavler, har den imidlertid interesse såvel for personer i de nulevende adelsslægter som for ikke-adelige personer, der under studiet af deres aner bliver opmærksomme på, at de på de kognatiske (mødrene) slægtlinier tæller medlemmer af de nulevende eller af de mange forlængst uddøde adelsslægter.

Ligesom adelsårbogen – ud fra adelsbegrebet som sådan – ikke viser slægternes ikke-adelige efterkommere, har der heller ikke været gjort særligt grundige forsøg på at følge eller mere nøje efterforske adelsslægternes forbindelser tilbage mod de forskellige konge- og fyrstehuse, hvis ikke-regerende medlemmer eller uægte efterkommere ofte blev adel og dermed lagde grunden til nye adelsslægter.¹⁸

For de slægtsforskere, der benytter adelsårbogen til opstilling af anetavler, kan det derfor være hensigtsmæssigt at vide, at der blandt de forlængst uddøde adelsslægter findes adskillige, der direkte nedstammer – i nogle tilfælde på mødrene side – fra regerende fyrstehuse, herunder fra de danske kongeslægter, der som bekendt bl. a. rummer en ubrudt linie (dog agnatisk-kognatisk) fra vor nuværende dronning Margrethe II og helt tilbage til Gorm den Gamle.¹⁹

Som eksempel på, hvorledes sådan nedstamning og overgang fra „fyrste-

lig status“ til en plads i adelen ligger relativt langt bagud i tiden, kan der særligt peges på følgende nu på nær slægterne Thott og Trolle uddøde adels-slægter:

- Skarsholm-slægten (herunder greverne af Halland og hertug Knud af Blekinge), der nedstammede fra kong Valdemar 2. Sejr²⁰
- Slægten Sappi, der nedstammede fra kong Abel
- Slægten Løvenbalk, der nedstammede fra kong Christoffer 2.
- Greverne af Gleichen, der på mødrene side nedstammede fra kong Valdemar 1. den Store
- Greverne af Eberstein, der var besvogret med greverne af Gleichen
- Slægten Putbus-Podebusk, der nedstammede fra de gamle vendiske fyrster på Rügen
- Slægterne Thott og Trolle, hvoraf en del medlemmer som ovenfor omtalt via den svenske adelige Aspenäs-æt nedstammede fra såvel de svenske Folkunger som fra kong Valdemar 2. Sejr og kong Knud 2. den Helige²¹.

Også Galen-slægtens ældste medlemmer (de sjællandske Hvide'r, Skjalm Hvide's æt) såvel som visse medlemmer af den jyske egentlige Hvide-slægt (Marsk Stig's æt) bringer genealogen på sporet af bagved liggende kongelige slægtlinier, da f. eks. førstnævnte slægt var indgiftet i såvel Skarsholm-slægten som i slægterne Trolle og Aspenäs, hvortil kommer, at slægten muligvis selv var direkte besvogret med kongeslægten.

En tænkt kæmpemæssig vifte udvisende den samlede efterslægt til hver enkelt af de her senest omhandlede uradelige slægter med gammelt kongeligt blod i årenerne ville naturligvis kun med stor vanskelighed kunne udarbejdes, men det i denne artikel anførte kan give et fingerpeg om, hvilke adelslægter den i hvert tilfælde i et eller andet omfang ville have omfattet.

For de slægtsforskere, der interesserer sig for linier på langs gennem århundrederne, kan det derudover være af interesse at anføre, at der til de personer, som en del af de ovenfor nævnte uradelige slægter kan spores tilbage til – eksempelvis kong Valdemar Sejr, hans dronning Berengaria og de svenske Folkunger – kan trækkes anelinier, der med megen sikkerhed går tilbage til nogle af de første vikingekonger i historisk tid i alle de tre nordiske riger og i det gamle Novgorod, til islandske landnamsmænd, til kejsere, konger, hertuger og andre fyrster eller til helgener og prælater i de fleste lande i Europa i middelalderen, til de byzantiske kejsere, til herskere som Alfred den Store i England, Karl den Store²² i det store fransk-tysk-italienske rige og Otto den Store i Tyskland – ja til sågodt som alle betydende herskere i de riger, der opstod i Europa, efterhånden som den af folkevandringerne skabte „uorden“ skulle blive afløst af mere velordnede samfund, hver med sin egen regent.

Selv om de arveanlæg, som en nulevende person måtte kunne påvise at have fra f. eks. Gorm den Gamle, kun kan opgøres som tusindedele af millionte dele af en sådan persons samlede arv fra personer, der levede for mere end 1000 år siden, kan det dog have interesse at studere disse gamle slægtlinier – om ikke for andet så af hensyn til det indblik i samfundsstrukturen gennem de forskellige typiske perioder, som naturligt bliver resultatet af sådanne studier. Bedømt på denne måde og med et sådant mål for øje ligger der fortsat uanede mængder af kildemateriale, som både professionelle og amatører blandt historikere og slægtsforskere hver for sig kan bearbejde eller omordne i lyset af, hvad blot det seneste århundredes forskning har givet til resultat – såvel inden for historie og topografi som på de rent genealogiske og personalhistoriske områder – for ikke at tale om de mere specielle områder som f. eks. heraldik, sigillografi (sfragistik), palæografi og numismatik.

ANVENDT LITTERATUR (i udvalg):

- Danmarks Adels Aarvog, incl. tilføjelser og henvisninger samt ikke mindst diverse forord og artikler i årbogen.
 Nyt Dansk Adelslexikon.
 Svenska Adelsns Ättartavlor (Elgenstierna), incl. tilføjelser og henvisninger.
 Äldre svenska frälsesläkter (væsentligt supplement til Elgenstierna, specielt vedrørende uddøde slægter; rummer meget detaljerede kildehenvisninger).
 Diverse danske og svenske biografiske leksika.
 Danske Slotte og Herregårde (personregister).
 Danmarks Kirker (personregistre).
 Trap Danmark (personregister) og Trap Hertugdømmet Slesvig.
 Sven Tito Achen: Danske adelsvåbener.
 Chr. Axel Jensen: Danske Adelige Gravsten.
 Historisk Tidsskrift (Danmark).
 Personalhistorisk Tidsskrift (Danmark).
 Historisk Tidsskrift (Sverige).
 Personhistorisk tidskrift (Sverige).
 Svenska autografsällskapets tidskrift, I-II.
 Genealogisk tidskrift (Sverige).
 S. Otto Brenner: Die Nachkommen Gorms des Alten, I-XVI Generation (heri udførlige litteraturfortegnelser og kildehenvisninger).
 Hans Gillingstam's anmeldelse af samme i Personhistorisk tidskrift 1967.
 Knud Prange's anmeldelse af samme i Personalhistorisk Tidsskrift 1970 (og heri omtalte supplerende litteraturhenvisninger).
 Knud Fabricius: Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige, I-IV, København og Lund 1955-58.
 Kr. Erslev: Slægtskabsforbindelser mellem dansk og svensk Adel i Tiden for Kalmarunionen (Personalhistorisk Tidsskrift, 1882), samt K. H. Karlsson's anmeldelse af samme i (svensk) Historisk Tidsskrift, 1884.
 Dr. Henning von Rumohr: Dat se bliven ewich tosamende ungedelt. Festschrift der Schleswig-Holsteinischen Ritterschaft zur 500. Wiederkehr des Tages von Ripen am 5. März 1960. Neumünster 1960.
 Endvidere i mere begrænset omfang tilsvarende norsk og finsk litteratur samt de i noterne anførte kilder.

1. Slægten Mormand, der ved en fejltagelse ikke har været medtaget i de tidligere oversigter over de siden 1884 helt uddøde adelsslægter, uddøde først på kvindesiden den 10. juli 1894.
2. Tallet burde rettelig have været anført som 36, idet A. Thiset i sin tid må have overset slægten Vind (jfr. C. E. Bricka's anmeldelse af 1. årgang af adelsårbogen i Historisk Tidsskrift, 1884), og idet slægten Grubbe kun nåede at komme med i en fodnote til forordet.
3. Stamtavlen i adelsårbogen fører dog kun Barritskov linien tilbage til Christen Holck, der nævnes 1484; slægten Holck er endvidere interessant derigennem, at en gren af slægten som den eneste slesvigske herremandslægt tillige tidligt havde rettigheder inden for det Slesvig-Holstenske Ridderskab.
4. Subsidiært – som en mere sikker stamrække – Ove Ovesen i Gravlev, der levede 1416.
5. Den direkte slægtlinie kan dog kun med sikkerhed føres tilbage til Henrik Vind til Velling og Rønshave, der levede 1525.
6. Denne slægt havde sit ældst kendte og egentlige udspring i Sverige, men kom allerede i 1400-tallet til Danmark, herunder de tidligere danske landsdele øst for Øresund.
7. Denne slægt havde formentlig sit udspring i Mecklenburg, men slægten fandtes i Danmark allerede i 1300-tallet.
8. Denne formentlig nu uddøde danske adelsslægt med skånsk oprindelse må ikke forveksles med den rent svenske adelsslægt greverne Bielke, der fortsat flourer i Sverige.
9. Se nærmere herom i O. v. Munthe af Morgenstjerne's artikel „Den norske Adels Stilling i Forhold til dansk Adel“, i Personalthistorisk Tidsskrift 1928, s. 161-185.
10. Albert Fabritius: Danmarks Rige's Adel. Dens Tilgang og Afgang 1535-1936. Købh. 1946.
11. Knud Prange: Den gamle danske adel og dens „godstab“. Jyske Samlinger 1962/65.
12. Der er herved bortset fra endelig stillingtagen til, om slægten Bielke bør anses som uddød før eller efter 1935.
13. De tyske adelsslægter er den tidligere også i Danmark flourerende slægt Parsberg og deraf afledede rent tyske anelinier.
14. Som eksempler på disse slægter kan nævnes samtlige forskellige Folkungaätter såvel som Aspenäsätten, Bielke, Boberg, Bonde, Finstaätten, Lejonansikte, Lejonbalk, Natt och Dag, Puke, Vasa og Vinstorpaätten – alle forefundet som aner til bestemte medlemmer af danske adelsslægter som Krognos, Thott og Trolle.
15. Nærmere betegnet afhænger denne slægtlinie som her anført af, at rettelsen til side 272 i adelsårbogen årgang 1893 som anført på side 492 i årgang 1906 viser sig at være forkert, hvorved bemærkes, at det i rettelsen på side 554 i årgang 1901 anførte årstal rettelig skal være 1361 og ikke 1301.
16. Det er hensigten i en senere artikel at behandle anerne til de såkaldte „Axel-sønner“, hvorved det bl. a. vil blive påvist, at samtlige 9 sønner af Hr. Axel Pedersen Thott – de 4 ældste i en enkelt og de 5 yngste i mindst tre forskellige anelinier – nedstammer bl. a. fra den danske konge Knud 2. den Hellige.
17. Arvid Birgersen Trolle, der døde 1503, har selv ladet en anetavle med adskillige led indføre i en svensk lov-bog fra o. 1500, der nu beror på Kungliga Biblioteket i Stockholm; håndskriftet er registreret som B 4, og transskriptioner af de omhandlede og visse andre slægtoplysninger findes i Svenska Autografsällskapets Tidsskrift, I, 1879-88, side 168-70.
18. Som eksempler herpå fra nyere tid kan nævnes de tre forskellige danske

adelige slægter Gyldenløve fra 1600-tallet, der oprettedes ved adling af uægte efterkommere af de danske konger henholdsvis Christian IV, Frederik III og Christian V.

19. Mange af de ovenfor og herefter omtalte aneforbindelser vil kunne findes langt mere detaljeret og med kildehenvisninger i S. Otto Brenner's værk „Die Nachkommen Gorms des Alten, I-XVI Generation“, udgivet i København 1964.
20. Adelsårbogen lader fejlagtigt greverne af Halland nedstamme fra kong Valdemar 1. den Store; om den korrekte nedstamning fra kong Valdemar 2.

Sejr henvises dels til Gunnar Lunau's afhandling „Huset Nørrehalland“ i Meddelelser fra dansk-skånske Forening IV, 1956, side 7 ff, dels til C. A. Christensen's „småstykke“ i Historisk Tidsskrift 1966, s. 652-656.

21. Disse to slægter, der som tidligere omtalt fortsat florerer i Sverige, opviser i tiden forud for 1600 adskillige eksempler på blandede dansk-svenske (skånsk-svenske) ægteskaber.
22. Jvf. Erich Brandenburg: Die Nachkommen Karls des Grossen, 1964, Zentralstelle für deutsche Personenn- und Familien-geschichte, Frankfurt am Main.

Anm.: Den i note 22 nævnte bog omtaler **Karl den Store** og dennes første 13 efterslægt-rækker. Om Karl den Store, dennes egen **afstamning** samt dennes efterkommere i de første 7 efterslægt-rækker henvises endvidere til de både reviderede og stærkt udvidede oplysninger i det netop udkomne værk af Siegfried Rösch: *Caroli Magni Progenies*, Pars 1, 1977, samme udgiver som Brandenburg's værk. (Sidstnævnte værk påregnes anmeldt i næste nummer af P.T.).

Orientering

Trods kraftige nedskæringer i arkivvæsenets bevillinger er det i det forløbne år lykkedes med uformindsket intensitet at fortsætte den udsendelse af *registraturer og vejledninger*, som har kendetegnet den sidste årrække. De enkelte bind skal her kun nævnes med titel, da det er redaktionens håb at kunne bringe anmeldelser af de bind, der er af særlig betydning for personal- og slægtshistorikerne.

Rigsarkivet har fortsat serien *Vejledende Arkivregistraturer* med bind XX: Koloniernes Centralbestyrelse, og serien *Filmfortegnelser* med bind 2 Partikulærkammeret og de kongelige slotte og havers (–1848) reviderede regnskaber, samt udsendt anden udgave af registraturen over matriklerne 1664 og 1688 forsynet med filmnumre. De to sidstnævnte bind må sees som led i Rigsarkivets bestræbelser på at omlægge en del af udlånet til benyttelse af film. Af Rigsarkivets publikationer må benytterne ikke overse den interne tryksag fra 2. afdeling, som under titlen „Ordlister“ giver en administrationshistorisk og teknisk forklaring på en række af de begreber, benytterne ofte står fremmede overfor.

Landsarkivet for Sjælland har med de to bind: Landstings- og kommissionsdomstolsarkiver og Københavnske politi- og domsmyndigheder IV: Skifte og overformynderiarkivalier (en central registratur om et vigtigt og vanskeligt emne) afsluttet den 16 bind store serie af registraturer over retsbetjentarkiverne frem til 1919. Det er hermed på imponerende vis lykkedes at nå det mål, som arkivets nu afgåede chef, dr. phil. Harald Jørgensen, for nogle år siden satte sig. Også Landsarkivet i Åbenrå har udsendt en registratur over sine retsbetjentarkiver „Nordslesvigske retsbetjentarkiver“, men denne kan rummes i et bind. Fra samme arkiv foreligger nu desuden registraturer over de største og vigtigste godsarkiver Gram-Nybøl og Søgård-Årtoft plus en række registraturer over de førende nationalpolitikeres privatarkiver, der dog endnu hovedsagelig er utilgængelige uden særlig tilladelse.

Landsarkivet for Fyn har fortsat serien af kommunalregistraturer og udsendt en registratur over Fyns guvernements arkiv – et meget spændende og ret ubenyttet arkiv. Om „Fynske degne og skoleholdere“ se anmeldelsen side 135. Endelig har Landsarkivet i Viborg udgivet en fortegnelse over danske landkommuner 1842-1970, et tillæg til den tidligere udsendte registratur over Håndskriftsamlingen og en revideret udgave af Oversigt over Hjælpemidler til arkivstudier i Landsarkivet afpasset efter den nye læsesals forhold. Til internt brug på læsesalen er udarbejdet en ny registratur over skøde- og pantevæsenet med sogneregister, og en fotokopi i bogform af seddelregistraturen over de jyske godsarkiver er udstationeret på de øvrige arkivers læsesale.

I serien *Nordisk Arkivkundskab* redigeret af dr. phil. Harald Jørgensen er udkommet bind 5: Arkiverne og den moderne fototeknik.

Sidste nyt: Guiden over Landsarkivet f. Sjælland foreligger nu i revideret udgave, se anmeldelsen s. 267 ff.

Red.

Biografisk Leksikon - lidt af forhistorien

Af

Svend Cedergreen Bech

Det biografiske leksikon er væsentligt i rækken af standardværker i den vestlige kulturkreds. Det er udtryk for den personorienterede historiebevidsthed som kendetegner denne kultur. Forgængerne for et sådant leksikon er dels samlinger af levnedstegninger over lærde mænd, dels slægtshistoriske, genealogiske arbejder¹. Tanken om et egentligt biografisk leksikon der samlede hele nationens betydelige personligheder er næppe ældre end 1700-tallet, hvis de spredte forsøg der udførtes af P. F. Suhm og Gerhard Schøning, bl. a. på foranledning af C. L. v. Scherewien, i det hele taget kan henregnes til kategorien². Derimod var det afgjort i den retning der tænktes af C. Molbech ved grundlæggelsen af den danske historiske forening 1839³.

Et ikke ringe biografisk materiale er overleveret fra tiden forud for 1700-tallet i form af ligprædikener⁴, og interessen for levnedstegninger og egentlig genealogi er betydelig 1700-tallet igennem. Når tanken om et biografisk leksikon alligevel først blev realiseret på dansk fra 1880-erne har det en række let forklarlige årsager hvoraf de vigtigste er stoffets tilgængelighed, en person der kunne spænde over opgaven – og finansieringen.

Væsentligst er det at en afgørende forudsætning for at lave et personleksikon der dækker en sammenhængende periode af historien var en sådan ordning af de historiske arkiver og samlinger, disses tilgængelighed for forskningen og udnyttelse til studium og offentliggørelse, at biografierne kunne løfte sig op over mytens, digtningens og gættierens stade og derved blive det de var tænkt som, udover at være et pantheon til ære for nationen, et væsentligt hjælpemiddel for historikeren. Et sådant stade nåede arkivvæsen og historieforskning først fra o. midten af forrige århundrede. Det gælder ikke blot Danmark. De store biografiske leksika i Østrig, Tyskland og England⁵, der blev de umiddelbare forbilleder, blev også til netop i disse årtier. Også i de tidsgrænser nedad der blev sat for optagelsen af personer ser man arkivvæsnets udvikling. Fr. Algreen-Ussing (1838-69) ville i sit leksikon, der ikke nåede ud over forberedelsen, begynde efter 1536, middelalderen var for ham virkelig „de mørke århundreder“. C. F. Brickas turde 1883 begynde ved år 1000, en grænse som Povl Engelstoft 1930 kunne flytte til ca. 800.

Da 1. bind af Brickas DANSK BIOGRAFISK LEKSIKON udkom 1887 hav-

de svenskerne ganske vist allerede 2 biografiske leksika bag sig og var gået i gang med at supplere det sidste med en „ny följd“⁶, men om begge må man vist sige at de var for tidligt født. På den anden side vidner disse værker naturligvis om et betragteligt kulturniveau i Sverige i forhold til Danmark, og et forsknings- og udgiver-miljø der er interessant.

Forud for Brickas realisering af opgaven forelå der på dansk en lang række biografiske og genealogiske arbejder, hvoraf de væsentligste er nævnt i bilag 1. Men der var gjort en række forsøg, af hvilke den førnævnte *Fr. Algreen-Ussings* var nået længst. Algreen-Ussing skrev elegante og velturnerede personartikler, bl. a. nekrologer, til *Illustreret Tidende*. Fra o. 1863 planlagde han et biografisk leksikon som han 1865 sluttede kontrakt med Forlagsbureauet^{6a} i København om. På grund af sin personlige arrogance og en „forkert“ politisk holdning i det „demokratiske“ klima i hovedstaden blev hans forarbejder torpederet og standset af forlæggerne, og da han kort efter døde blev planerne foreløbig skrinlagt.

For Algreen-Ussings vedkommende og hans projekt skal der her henvises til T. Vogel-Jørgensens artikel i *Fund og Forskning* 1966⁷, blot skal det understreges at for et arbejde af denne karakter der kræver mange personers medvirken fra flere fløje i det politiske og kulturelle spektrum, var det ødelæggende at redaktøren var omstridt i kraft af sin holdning, og udfordrende i sin adfærd. Et sådant minus kunne ikke opvejes af at han var en fremragende skribent.

Mellem dette første seriøse forsøg der var så vidt fremskredent at flere biografier forelå⁸ og Brickas gik der små tyve år, men i den mellemliggende periode lå sagen ikke stille. Der er ingen tvivl om at der blandt historisk interesserede forskere var et stærkt ønske om at sagen påny blev taget op og opgaven løst, man fornemmer det svenske forspring som en spore. Men også blandt entreprenante bogforlæggere var der stor interesse for at samle op hvad Forlagsbureauet havde måttet lade ligge. Som et ønske om på et tidligt tidspunkt at gøre kolleger/konkurrenter opmærksom på at dette nu var sket, må man se det „Inserat“ som Andreas Fr. Høst & Søn lod indrykke i *Top-søes avis, Dagbladet*, 30. oktober 1874: „At vi forberede Udgivelsen af et Dansk-Norsk Biografisk Lexikon undlade vi ikke herved at meddele“. At denne forhåndsmeddelelse måske hvilede på et lidt usikkert grundlag kan man få et indtryk af ved at følge sagen i den dagbog C. F. Bricka førte for årene 1873-78⁹.

Den første indførelse i dagbogen om Biografisk Leksikon findes 2. februar 1873, da Brickas chef på Det kgl. Bibl., Chr. Bruun, opfordrer ham til at gå i gang med et værk indeholdende adelige biografier, „en Slags ny Udgave af Hofmans *Adelsmænd*“, men uden at lægge så stor vægt på det genealogiske. I december samme år fik han en opfordring fra gehejmearkivar C. F. Wegener til at gå i gang med et biografisk handleksikon, „hvor hver Biografi skul-

de indskrænkes så meget [som] muligt (i lighed med det svenske af Geze-lius), men ledsages af litterære Henvisninger". (28.12) I den lille kreds af yngre historikere hvoraf Bricka var medlem¹⁰ opfordredes han og Gjellerup til samtidig med de ligprædikener de forberedte til udgivelse¹¹ at udsende en parallelt løbende samling af „virkelige biografier“. En tid drøftedes her muligheden af at få den historiske forening til at stå som udgiver med 2-3 medlemmer af den lille kreds som redaktører. Der opnåedes ingen enighed herom hvortil Bricka bemærker: „Jeg troer ikke, at Foretagendet var gaet, selv om vi vare blevne enige; for at det kan lykkes, maa en enkelt Mand gribe Sagen an og tage den i sin Haand og foruden at ofre den alle sine Kræfter tillige være i Besiddelse af megen Anseelse og Myndighed. Vi mangle først og fremmest en saadan Mand, og vi mangle dernæst Medarbejdere“. (6.6.74)

I august 1874 erfarer Bricka at boghandler Høst er i færd med at forhandle med N. Bache om udgivelsen af værket¹². At Høst har haft vanskeligheder med at komme i gang fremgår af at unge Høst 23.12. henvendte sig til Chr. Bruun og tilbød ham redaktionen. Han afslog og bemærkede til Bricka „at Høst aldeles ikke havde nogen Forestilling om Værkets Natur og Omfang“. En opfattelse der bestyrkes gennem dagbogens referat af hvilke personer der efterhånden entres med som redaktører.

Brickas holdning til værket var tydeligt ambivalent. På den ene side ønskede han naturligvis at et sådant værk skulle blive til, på den anden side troede han ikke på at det kunne lykkes, i hvert fald anså han ikke boghandler Høst for tilstrækkelig seriøs, selv ville han ikke være med, men alligevel var han stødt over ikke at blive opfordret. Rygterne om planerne er mange og de kolporteres omhyggeligt til ham på biblioteket. De fleste af de redaktører der nævnes må han anse for, i bedste fald, dilettanter. Irriteret bemærker han (7.11.75): „Er det maaske Meningen at alle Personalhistorikere skal holdes borte fra Foretagendet?“ Da rygten når ham, at Høst nu har anmodet to nationaløkonomer om at overtage redaktionen, skriver han: „Jeg opfordrede ham [meddeleren] på det mest indtrængende til at gøre al sin Indflydelse gældende hos Høst og Redaktørerne for at faa det biogr[afiske] Lex[icon] standset i Tide, da det er kommet i Hænderne paa Folk som ikke har Begreb om dansk Historie, og som desuden tilhører et yderliggaaende politisk Parti der sikkert vil tvinge sine Meninger frem og derfor ikke kan blive andet end en Skandale“. (4.11.75)¹³. Det fremgår af dagbogen at tanken i høj grad optager sindene og at mange af de unge publicister er ivrige for at være med. At de overfor Bricka bedyrer deres skepsis for boghandler Høsts plan skal tages med nogen reservation, og det er således ikke manglende interesse der til slut bevirker at planen opgives. H. F. Rørdam (1830-1913) er en af dem, der – til Brickas fortrydelse – ikke kan skjule sin lyst til at være med. Bricka forklarer det med at Rørdam har samlet materiale til et litteraturleksikon, og da dette ikke bliver til noget kan han komme af med sit stof her^{13a}.

Efter mange diskussioner om honorarerne gled sagen i slutningen af 1875 ind i en ny fase, idet historikernes modstand førte til at J. A. Fridericia og S. Birket Smith (1838-1919) blev anmodet om at overtage redaktionen, og udgivelsen gled i foråret 1876 af hænderne på Høst. Forhandlingerne førtes nu med F. V. Hegel, Gyldendal, på Forlagsbureauets vegne. Bricka advarer Fridericia mod samarbejdet med Birket Smith, der næppe vil være loyal – under disse omstændigheder bør man tage en tredje med i redaktionen, men Bricka selv vil ikke være denne tredje. I marts ophører bestræbelserne, især p.g.a. uenighed om de økonomiske vilkår.¹⁴

Uden selv at have udfoldet megen energi for planens fremme kan han ikke skjule en vis bitterhed over ikke at have været rigtig med. 5. maj 1876 besøger han Hegel i anden anledning og refererer fra mødet med forlæggeren: „Han beklagede, at det biograf. Lex. ikke var kommen i Stand, men havde dog ikke (eller lod dog som om han ikke havde) opgivet Haabet om at faa det til at gaa. Han spurgte om Smith ikke havde talt med mig om at være Medredaktør. Nej.“

Men netop som drømmen om et dansk biografisk leksikon fortonede sig i det uvisse skete der noget udenfor bogverdenen som skulle få afgørende konsekvenser. Carlsbergfondet stiftedes 25.9.1876. Til et bogværk som det påtænkte krævedes mere kapital end et dansk forlag disponerede over. Det blev derfor afgørende at fondet, af hvis bestyrelse professor J. Steenstrup var medlem, 1884 kunne tilbyde at lønne Bricka som redaktør med 1000 kr. årligt i 12 år.¹⁵ Året i forvejen var han blevet assistent i gehejmearkivet og fik dermed bedre mulighed for de personalhistoriske studier der var hans væsentligste interesse.

Carl Frederik Bricka (1845-1903) havde de forudsætninger som tidligere kandidater havde savnet, frem for alt var han upolitisk. Han følte sig nærmest forulempet af det røre der herskede i provisorieårenes danske samfund, men han tog ikke del i debatten. Det forundrede og generede ham at nogle af hans venner, bl. a. Fridericia, syntes at tage sociale og politiske spørgsmål alvorligt. Louis Bobé der i en række år arbejdede under ham på Rigsarkivet karakteriserer ham således: 'En stiltfærdig Stuelærd, der aldrig havde udvidet sin Horizont ved Rejser og stod ret fremmed for det praktiske Livs Krav. En Mand i hvide Klæder, i al sin Færd, som Forsker og Menneske lige sandhedskærlig og pligtro. Sky og mistænksom af Naturen med en Retfærdighedssans, der kunne udarte i det pinlige. Velvillig i personlig Omgang, men fik han Pennen i Haand, hvas og polemisk, hvad hans Anmeldelser noksom vidner om. Min vittige Kollega i Rigsarkivet sammenlignede ham, ikke ueffent, med Christian VI på Tronen ...'¹⁶. Det er forståeligt at han følte sig lammet ved udsigt til at gå i gang med det vældige, slidsomme – og nok også kontroversielle pionerarbejde.

Det havde harmet ham at se arbejdet overladt til hvad han anså for in-

kompetente, men det var venteligt at han skulle mistvivle om sin egen evne til at løse opgaven. Med den ejendommelige blanding af beskedenhed, beredvillighed til at træde til side for andre, og berettiget selvfølelse parret med sårbarhed der var karakteristisk for ham måtte han sige både Ja og Nej. Hvad han også gjorde.

25. november 1884 skrev han et brev til vennen Johs. Steenstrup og afsløgte tilbuddet, men før han nåede at få sendt det havde H. F. Rørdam overbevist ham om at det var forkert – og han fuldførte brevet med et ja, og tilføjede: „Var det med tungt Sind jeg i Gaar sagde Nej, er det med bange Anelser jeg i dag siger Ja.“¹⁷ Og opgaven blev løst. Ikke på de 12 år som forudset. Det tog 20. Og det blev ikke 10 bind, men 19. Men det blev færdigt¹⁸. I februar 1885 kunne han forelægge sin plan for Hegel og 4. marts blev kontrakten underskrevet (bilag 2 og 3). To år senere var første hæfte klar til udsendelse.

Med stilfærdig sikkerhed leverede han derefter 2 bind om året indtil sin død i 1903. Kun de sidste 3 bind manglede da, men forelå i alt væsentlig planlagt og blev udgivet af Johs. Steenstrup og L. Laursen.

Brickas overtagelse af redaktionen blev til lige stor fordel for værket som for ham selv. Der stod respekt om ham både som forsker og personlighed, og han havde den tålmodighed og stædighed der krævedes til dette banebrydende arbejde. Men samtidig skabte han det monumentale værk han ikke havde kunnet få fra hånden ved sin almindelige historieforskning, fordi han stykkede sine evner ud i småundersøgelser og savnede modet og viljen til at give sig i kast med større opgaver.

C. F. Bricka var pioneren der gjorde det grundlæggende arbejde med et dansk biografisk leksikon. Fra nu af måtte der blive tale om en revision og tilføjelser. At en sådan revision meget hurtigt følte sig nødvendig har vi vidnesbyrd om. Allerede i 1920 da Dansk Biografisk Håndleksikon begyndte at udkomme, henvendte bibliotekar Sv. Dahl sig til Frederik Hegel om en revision, men fik afslag under henvisning til tidernes ugunst.¹⁹ Da Povl Engelstoft i 1931 blev hovedredaktør af den nye udgave af DBL var det derfor med J. H. Schultz som forlægger. Brickas værk var blevet til under de politiske storme i provisorietiden, men værkets holdning er i høj grad 'før-provisorisk', hvilket hænger sammen med forfatternes alder. Det er derfor klart at efter det politiske systemskifte, en verdenskrig, påskekrise og socialdemokratiets og arbejderbevægelsens fremmarch måtte det første leksikon i 1920'erne allerede fornemmes ganske forældet.

Engelstofts revision var da også radikal, hvilket navnlig fremgår af udeladelser og nyoptagelser.

Bricka havde klogeligt afstået at lave – hvad man ønskede af ham – et dansk-norsk leksikon, og medtog kun nordmænd fra perioden 1536-1814. Alligevel var det navnlig norske personer der kunne udelades, dernæst offi-

cerer, præster²⁰ og mindre embedsmænd. Antallet af personer fra erhvervs- livet var ikke stort, dette ændredes nu væsentligt, en af de hyppigt forekom- mende betegnelser er „handelsmand“. Også i 3. udgave vil denne ændring af det sociale mønster manifestere sig, men rammerne for nyoptagelser er væ- sentligt snævrere.

Som 2. udgave kom til at foreligge (1933-44) bestod den for omtrent halv- delens vedkommende af gennemsete og reviderede biografier fra 1. udgave.^{20a} Men i opstillingen af biografierne, navnlig disses genealogiske dataskema, var der sket en afgørende forbedring. Fremskaffelsen af disse data i en enorm mængde og den systematiske opstilling heraf var Povl Engelstofts værk, og hans pionerindsats.²¹ Også den vedføjede litteraturvejledning var forbedret i forhold til forgængeren, men er dog et af de punkter hvor en ny udgave kan tilføre værket forbedringer m.h.t. større ensartethed og bedre systematik. Den eneste egentlige mangel ved 2. udgave er at der ikke findes nogen form for indeks, en mangel der nu vil blive rådet bod på.

Der er åbenbare vanskeligheder forbundet med at lave et stort personlek- sikon. Udvælgelsen vil volde problemer, fremskaffelsen af data er vanske- lig og tidkrævende, og selv vedr. nulevende personer som selv kan spørges kan korrekte data være svære at opnå.²²

Til dette kommer at den biografiske genre med sin blanding af kunstnerisk formen og videnskabelig eksakthed er krævende. Men om det er vanskeligi- gere i dag end tidligere er måske mere tvivlsomt. Fordi Biografisk Leksikon foreligger i to udgaver er dette ikke i sig selv udtryk for at det har været let at frembringe dem.²³

BILAG I

Fr. Algreen-Ussings forarbejder til et biografisk leksikon.
Ny kgl. saml 2398 4°.

ad B.L. 6.8.65

Der er et Værk som vi – mærkeligt nok – bestandigt savne i vor Literatur, der ellers er saa riig paa Arbejder i den danske Specialhistorie: det er et al- mindeligt biografisk Lexicon. Intet af de mere omfattende Værker vi have om dansk Personalhistorie udfylder denne Plads; de ere alle specielle. Vi have litteraire Lexica – Molleri Cimbria literata, Jens Worms Lexicon over lærde Mænd, Nyerups og Krafts Forfatterlexicon, Erslews fortrinlige værk, men de ere alle blevne til nærmest i Literaturhistoriens og Bogkunstens alm. Tjene- ste. Erslews Forfatterlexicon vil rigtignok, hvis det fortsætter efter den hidtil fulgte Plan, efterhaanden blive et almindeligt biografisk Lexicon, aldenstund i vor Tid neppe nogen Mand af Betydenhed kan undgaa at optræde som For- fatter; men Erslev har en anden Mangel – han giver kun data, kun det tørre

Register, hans Bog kan aldrig give nogen Forestilling om Personerne, aldrig stille et blot nogenlunde fyldigt Billede frem.

Vi have gode Bidrag til vor Geistligheds Personalhistorie – Zwergii Sjelandske Cleresi, Treschows Jubellærere, Giessings Jubellærere, Blocks fynske Geistlighed, Immanuel Barfoeds falsterske Geistlighed, men det er alt kun Stykvare, enten begrændset af Localiteten eller bestemt ved den rene tilfældige Embedsalder.

Vi have i Hoffmanns danske Adelsmænd et brugeligt Grundlag for Adelsens Personalhistorie.

Vi have enkelte Samlinger af Biografier, som der er Grund til at beklage, fordi de ikke have kunnet fortsættes: Lahdes Portraiter af berømte Mænd, Clio 2det Bind, Conferentsraad Mantheys trykte men uudgivne Biografier, Fr. Thaarups fædrelandske Necrolog for 1821-26 og H. P. Selmers Samlinger for 1848 og 49.

Kort sagt, vi have Meget, men vi savne Hovedværket, den store Eenhed, hvori alle de andre Kilder gaee op: Et Værk, der kunde stilles ved Siden af Biografiskt Lexicon öfver namnkunniga Svenska eller ved Deutscher Necrolog. Et sådant Arbeide har engang været paatænkt for Danmark og Norge i Forening, men Molbechs og P. A. Munchs Plan strandede. I Historisk-biografiske Samlinger S. 131 ff. findes nogle af Munchs norske Artikler indrettede til en Prøve. Allerede tidligere havde Suhm, Schøning og den senere Conferentsraad Scherewien paatænkt et lignende Arbeide, men ogsaa det gik ind og skaffede os kun de to Førstes Forbedringer til den danske Historie.

Det at tilveiebringe et saadant Biografisk Lexicon vil være et Livs Gierning, men det vil være en interessant Gierning, som lønner sig. Det er en af de Planer, som man maa lægge i Ungdommen, naar man har Tiden for sig, og som saa møjsommeligen maa gennemføres, thi der er meget trivielt og kjedsomt Arbeide derved. Den hele danske Historie maa omhyggeligt gennemgaaes i al mulig Detail for at danne Værkets Grundlag – for at fastsætte, hvo der maa tages med, hvo ikke. Derefter maa hele den biografiske og historiske Literatur giennepløjes for at finde Kilderne og have dem ved Haanden altsom Arbeidet skrider frem. Saa først kan Arbeidet ret begynde. Jeg mener ikke, at dette skal være een Mands Værk. Det kan det ikke engang være, dels fordi Een ikke kan overkomme Alt, dels fordi Een ikke kan være saa vidt inde i Alt, at han kan skrive en hvilkensomhelst Mands Biografi. Men Een maa dog have det hele Værk i sin Haand, maa samle alle Medarbejderne under sig og må lægge Eensformigheden til – ikke paa Bekostning af den enkelte Artikels Individualitet, men for at skaffe Harmoni i det Hele.

Et saadant Værk havde jeg Lyst til at bringe til Verden, og jeg tror, at jeg har Evner dertil. Giv mig 5 Aar til at afslutte mine begyndte Studier i denne Retning, til at skaffe Medarbejdere og til at ordne Stoffet iblandt dem, og jeg troer at Arbeidet kan gaee.

19. Sept. 1863.

NOTER TIL BILAG I

- Johannes Moller: *Cimbria litterata* I-III, 1744 (udg. Olaus H. Moller).
- Jens Worm: *Forsøg til et Lexicon over danske, norske og islandske lærde mænd* I-III, 1771-84.
- R. Nyerup og J. Kraft: *Alm. Litt.lexicon f. Danm., Norge og Island* 1820.
- Th. H. Erslew: *Alm. dansk Forfatter-lexicon f. Kongeriget Danmark med Bilande*, I-III, 1843-53, suppl. I-III, 1858-68.
- D. G. Zwergius: *Det Siellandske Cleresie*, 1753.
- Gerhard Treschow: *Danske Jubel-lærere*, 1753.
- Chr. Giessing: *Nye Samling af Danske, Norske og Islandske Jubel-Lærere m. hosføjede Slægt-Registre og Stam-Tavler* I-III 1779-86.
- Jørgen Bloch: *Materialier til den fyenske Gejstligheds Historie fra Reformationen*. 1. bd. og 2. bds. 1. hæfte 1787-90 (udg. L. P. Næraae).
- Immanuel Barfoed: *Den falsterske Gejstligheds Personalhistorie* I-II, 1851-54.
- T. de Hofman: *Portraits historiques des hommes illustres de Dannemark* I-VI, 1746, overs. *Danske Adelsmænd* I-III, 1777-79.
- G. L. Lahde og R. Nyerup: *Samling af fortjente danske Mænds Portraiter med biographiske Efterretninger*. I-III, 1798-1806.
- Jens Kragh Høst: *Clio* I, 2, 1-148, 1813.
- J. D. T. Manthey. Som sekretær ved ordenskapitlet forberedte J. D. T. Manthey (1771-1831) en udgave af de til OK indsendte biografier, men kun begyndelsen blev trykt [1818].
- Fr. Thaarup: *Fædrenelandsk Nekrolog* 1821-26, 1843, også 1827 (1844) og 1843 (1845).
- H. P. Selmer: *Nekrologiske Samlinger* I-II, 1849-52 (nekrologi 1848-49).
- Palmlad & Wieselgren: *Biographiskt Lex. ö. namnkunniga sv. män* I-XXIII, 1835-56 (ny följd I-X 1857-1910).
- Deutscher Necrolog. Formentlig *Neuer Necrolog der Deutschen*, 1824-56.
- C. Molbech: *Historisk-biographiske Samlinger*, 1851, 131-44, jfr. note 3.

BILAG II

C. F. Bricka til Forlagsbureauet.

Frederiksberg d. 2. Febr. 1885.

På given Foranledning skal jeg herved have den Ære skriftlig i korte Træk at angive Planen for det danske biografiske Lexicon som jeg har paatænkt at ville udgive, og som jeg i Decbr. f.A. har henvendt mig til det ærede Forlagsbureau om at forlægge.

Det skulde altsaa være et Lexikon, indeholdende kortfattede Biografier af alle danske Mænd, som paa en eller anden Maade have vundet et Navn, fra Aar 1000 til Dags Dato, altsaa ogsaa nulevende, og tillige omfattende Norge fra Reformationen til 1814. Disse Biografier skulde forfattes af dygtige Videnskabsmænd og Fagmænd, og under hver Artikel anbringes dens Forfatters Navn. Jeg vil bestræbe mig for at skaffe et saa stort Antal af Medarbejdere som muligt for derved at forhindre, at Værket bliver ensidigt, og ligesom allerede de fleste Historikere her beredvilligt have tilsagt mig deres

Hjælp – eksempelvis skal jeg nævne d'Hrr. Professor Kr. Erslev, Dr. Fridericia, Dr. Gigas, Kand. Gjellerup, Overlærer Heise, Professor Holm, Geheimerarkivar Jørgensen, Provst L. Koch, Arkivar Nielsen, Pastor H. Rørdam, Dr. jur. V. A. Secher, Bibliothekar Smith, Professor Steenstrup, Arkivassistent Thiset, Dr. Thorsøe, Kand. Wad –, saaledes har jeg Grund til at tro, at ogsaa mange andre Videnskabsdyrkere og Fagmænd uden Vanskelighed ville lade sig knytte til Foretagendet.

Artiklernes Længde skal variere fra omtr. 16 Sider til nogle faa Linjer. Det vil blive Forfatterne paalagt at lægge Hovedvægten paa at give faktiske Oplysninger og navnlig lige overfor nulevende at beflitte sig paa Hensynsfuldhed. I Slutningen af hver Artikel anføres i Regelen de vigtigste Kilder til vedkommendes Biografi. Kongernes Levnetsbeskrivelser optages ikke i Lexikonet; men hvilke Personer der i øvrigt skulle omtales, og hvor megen Plads der kan indrømmes hver, afgøres af mig som Udgiver, i fornødent Fald efter Samraad med sagkyndige. Som Udgiver maa jeg ogsaa forbeholde mig Ret til at forlange Ændringer foretagne af Forfatterne og til paa egen Haand at stryge, hvad der ikke er Plads til eller hvad der kan være Betænkelighed ved at indføre; men at paa den anden Side denne Ret maa udøves med al den Hensyntagen, der skyldes en Forfatter, er en Selvfølge.

Om Værkets Størrelse er det umuligt allerede nu at have nogen klar Forestilling; naar jeg har tænkt mig 10 Bind a 40 Ark, er det et Ønske, jeg har udtalt, ikke en Beregning, jeg har anstillet. En saadan kan først gøres paa et nogenlunde fast Grundlag, naar den endelige Liste til de to første Bogstaver er udarbejdede; men ved selve Anlægget vil dog altid Hensynet til den tænkte Størrelse spille en betydelig Rolle. Forudsat at værkets Omfang bliver omtrent 400 Ark, kan man vel vente, hvis Trykningen kan begynde om to Aar – og stort tidligere kan der ikke være Tale om – at det sidste Hefte kan udkomme Aar 1900, idet man vist ikke tør gjøre Regning paa at faa mere end 30 Ark ud om Aaret.

Det kunde maaske synes underligt, at jeg har fastholdt min Plan om at udgive et udelukkende dansk biografisk Lexikon (dog naturligvis tillige omfattende Norge i Foreningstiden), skjønt det er mig bekendt, at det ærede Forlagsbureau vilde foretrække, at det blev et dansk-norsk. Min Grund hertil er, at jeg frygter for, at der vil stille sig de allerstørste Vanskeligheder i Vejen for den praktiske Udførelse, og det saa at sige i alle Retninger. Selv indskrænket til Danmark, er Foretagendet af et saadant Omfang, at det hidtil har skræmmet de fleste Personalthistorikere, og naar der nu endelig skal gøres et Forsøg paa at føre det igjennem, forekommer det mig derfor rettest ikke at udvide Opgaven yderligere. Tidligere havde jeg tænkt mig forskellige Maader, hvorpaa det ærede Forlagsbureau kunde naa sit Ønske om samtidig at levere et norsk biografisk Lexikon, men efter nu at have overvejet Sagen nærmere, mærker jeg, at der er saa væsentlige Indvendinger at gjøre

mod dem alle, at jeg ikke tør anbefale nogen af dem til Udførelse. Jeg vil derfor tilraade, at denne Sag foreløbig stilles i Bero, saa meget mere som Halvorsens nu udkommende norske Forfatter-Lexikon for Aarene 1814-1880 paa mange Omraader gjør Savnet af et norsk biografisk Lexikon for den nyere Tid mindre føleligt.

Herved tillader jeg mig at overgive min Plan til det ærede Forlagsbureau's velvillige Overvejelse, imødesende dets gunstige Svar.

Ærbødigst

C. F. Bricka.

BILAG III

C. F. Bricka til F. V. Hegel

Frederiksberg, d. 2. Marts 1885

Hr. Justitsraad Hegel!

Efter at vi nu ere blevne enige om de Betingelser, paa hvilke De vil forlægge det af mig projekterede dansk biografisk Lexikon, tillader jeg mig herved skriftligt at gjentage disse for at forespørge, om de ikke stemme overens med vor mundtlige Aftale.

1) „Dansk biografisk Lexikon“ fra Aar 1000 til Dato, tillige indeholdende norske Biografier fra Tidsrummet 1537-1814, udgives paa Deres Forlag med mig som Udgiver (eller Redaktør) i Overensstemmelse med den af mig i Skrivelse af 2. Februar d. A. til Forlagsbureauet udviklede Plan.

2) Værket trykkes i Oktav. Format med 40 enkelte Linier paa Siden, omtrent svarende til den af Dem forelagte Prøve, men dog med en lidt sværere Skrift og lidt kortere Linier.

3) Oplagets Størrelse maa ikke overskride 2500; dog staar det Dem frit for at trykke et større Oplag af 1ste Hefte.

4) Som Honorar udbetaler De 100 Kr. for Arket, hvoraf forfatteren faa 80 Kr. pr. Ark (12¹/₂ Øre pr. Linie). Resten tilfalder mig som Udgiver. Honoraret udbetales kvartalsvis for de i det foregaaende Kvartal rentrykte Ark.

5) Til Hovedmedarbejderne og til eget Brug faar jeg 35 Friexemplarer.

6) Korrekturgodtgjørelsen udredes af Dem.*

7) De nødvendige Cirkulærer (trykte) og Papir og Blanketter til Breve leveres af Dem, ligesom De ogsaa godtgjør mig alle Portoudgifter.

8) Da Carlsberg-Fondet har tilstaaet mig en aarlig Understøttelse til Arbejdets Ledning, tillades det mig, hvis Direktionen forlanger det, at der paa Titelblad (og Omslag) sættes: Med Understøttelse af Carlsberg-Fondet.

Jeg tror hermed at have faaet alle de Punkter optegnet, som vi forhandlede idag.

Deres ærbødigst forbundne

C. F. Bricka.

* Men det paaligger mig at sørge for, at Manuskriptet er i den Orden, at ingen større Ændringer eller Ombrækninger i Satsen blive nødvendige.

Den formelle aftale, dat. 4. marts 1885 er i overensstemmelse med Brickas skrivelse af 2. febr. m. tilf. af 2. marts.

Underskrevet 'Med største Højagtelse Gyldendalske Boghandel Fr. Hegel & Søn.'

NOTER

For personer henvises generelt til DBL 1. og 2. udg.

1. F. eks. Jens Worm (1716-90) Forsøg til et Lexicon over danske, norske og islandske lærde Mænd I-III, 1771-84. T. de Hofman: Portraits historiques, 1746, og J. C. L. Lengnicks Genealogier over adelige og borgerlige Familier I-III, 1841-58.
2. Carl Leopold v. Scherewien (1718-79), landsdommer på Fyn og Langeland, havde planer om at udgive en samling af nationale biografier og havde aftaler herom med Suhm og Schøning. Da denne plan ikke kom til udførelse tryktes de udarbejdede biografier i Suhms og Schønings: Forsøg til Forbedringer i den gamle danske og norske Historie, 1757.
3. Da Fr. Algreen-Ussing planlagde sit biografiske leksikon rettede han bl. a. henvendelse til C. Paludan-Müller og modtog et venligt men opmuntrende afslag der ønskede ham held med „dette Foretagende som vil afhjælpe et længe følt Savn – Student Molbech har for 20-30 Aar siden talt meget til mig derom.“ Brev i Algreen-Ussings arkiv, RA., Priv. personark. nr. 5019. Fire biografier skrevet af den norske historiker P. A. Munck findes i C. Molbechs Historisk-Biografiske Samlinger, 1851, 131-44 under titlen: Prøver af et norsk historisk biografisk Lexicon.
4. C. P. Rothe: Brave Mænds og Qvinders berømmelige Eftermæle, udtaget af de over dem holdte Liig-Prædikener og Programmata, 1753. Fortsat 1874-75 i Bricka og Gjellerup: Den danske Adel i det 16. og 17. Aarhundrede.
5. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich I-LX 1856-91 (Constant v. Wurzbach). Allgemeine Deutsche Biographie, I-LVI, 1875-1912. (Rochus v. Liliencron). Dictionary of National Biography I-LXIII, 1882-1903 (Leslie Stephen).
6. Försök till et biographiskt Lexicon öfver namnkunniga och lärde svenska män I-IV, 1778-87, og Palmblad & Wieselgrens leksikon, påbegyndt 1835. Det regnede blandt de navnkundige: „statsmän, feltherrar, vetenskabsmän, skalder och andra konstnärer.“ Derimod kunne hverken kvinder, konger eller personer forud for år 1500 optages. Medregnet „Ny följd“ afsluttedes værket først 1907 og ansås allerede da for forældet. Se herom Bengt Hildebrands artikel i Personhistorisk tidskr. 1939-40 Stockh. 1941. 138-206.
- 6a. Forlagsbureauet bestod af O. H. Delbanco, G. E. C. Gad, F. V. Hegel (Gyldendal) og C. C. Lose. Det udgav bl. a. Ill. Tidende.
7. T. Vogel-Jørgensen: Evner kontra karakter. Fund og Forskning XIII, 1966. 117-154.
8. Nogle af de biografier der var skrevet til F. A.-U.s projekt fandt optagelse andetsteds, således P. W. Beckers om Bendt Bendtsen i Danske Samlinger V, 1869-70, 1-48 og 360-69, T. A. Beckers om Cort Adeler sst. 196-207, Georg Brandes' om Emil Aarestrup i Dansk Månedsskrift I, 1867, 453-71 og Jonas Collins om P. C. Abildgaard i Historisk Archiv I, 1870, 503-15. August Bournonville samlede sine ar-

- tikler i bogen *Mit Teaterliv*, I, 1848.
9. Ny kgl. saml. 2997 4° I.
 10. Kredsen bestod foruden Bricka af C. Elberling (1834-1925), J. A. Fridericia (1849-1912), S. M. Gjellerup (1838-1910), H. C. A. Lund (1839-1903), Troels Lund (1840-1921), F. Krarup (1841-1910) og O. Nielsen (1838-96).
 11. Se note 4.
 12. Niels Bache (1841-95) blev cand. jur. 1865, men var lærer i historie og geografi ved søofficersskolen. Som leksikonredaktør var han uden erfaring og som historiker uden kvalifikationer til opgaven.
 13. De to redaktører var Vilh. Arntzen (1842-93), lærer ved navigationsskolen, og Kr. Ring (1845-1920), assistent i skattevæsenet, begge statsvidenskabelige kandidater fra 1869 og tilhængere af den såkaldte „Katedersocialisme“ der 1872 forsøgte at tage magten i den nystartede „Nationaløkonomiske Forening“. V. A. var medlem af bestyrelsen. Se *Nat. øk. forens. s. festskrift* 1897.
 - 13a. Det findes trykt i *Perh. T. V.* 228-43 og VI. 151-76 under titlen „Brudstykker af et dansk-norsk Forfatterlexicon fra Tiden før 1660“.
 14. Brev fra Fridericia til Bricka 11.3.76, Ny kgl. Saml. 2996 4°. „Kjære Ven. Da jeg kjender Deres Interesse for Sagen, vil jeg lade Dem vide, at Smith og jeg i dag i fuld indbyrdes Overensstemmelse har ladet Forlagsbureauet vide, „at vi ikke see os i Stand til at overtage Udgivelsen af et biographisk Lexicon paa de af det foreslagne Vilkaar, og at vi derfor maae betragte Planen derom som opgiven.““
 15. C. F. Bricka var skolekammerat til og nær ven af sønnen Johs. Steenstrup (1844-1935) og kom ofte i hjemmet hos „etatsråden“.
 16. Louis Bobé: *Livsdagen lang*, 1947 142.
 17. Johs. Steenstrups nekrolog over Bricka i *DBL* 1. udg., XIX, III-LXIX, 1905.
 18. Også sammenlignet med udenlandske paralleller var den punktligt gennemførelse forbilledlig. Som et eksempel på problemer en leksikonredaktør stilledes overfor ses i *Allgem. Deutsche B.*, artiklen om Goethe, der var beregnet til ca. 30 sider men åbenbart ikke var afleveret da bindet gik i trykken. De afsatte sider 413-48 har måttet suppleres med 448a-q. Det svenske og norske leksikon der påbegyndtes 1918 og 1923 er endnu ikke afsluttet. Det fremgår ikke af Brickas korrespondance hvorledes han fik manuskripterne ind til tiden, men et enkelt suk undslipper ham i et brev til Povl Bjerger Askov: „Erfaringen har allerede lært mig, at det er meget vanskeligt at regere den store Mængde Medarbejdere, jeg har, og af den Grund udvider jeg ikke gerne deres Tal, naar det ikke er ganske nødvendigt.“ (Ny kgl. saml. 2996 4°).
 19. I brevet skriver Hegel bl. a.: „Blandt de mange store Værker, som i de sidste Aartier er udgivet her i landet, og i væsentlig Grad ved Sammenslutningen af de mange enkelte Forlag, som Gyldendal nu repræsenterer, og som hver for sig har bidraget til at give Forlaget ikke alene dets Størrelse, men ogsaa dets Anseelse, er Dansk biografisk Leksikon et af de vægtigste.“ Afslaget motiveres især med henvisning til at 1. udgaves 2500 eksemplarer kun med besvær blev solgt – ved en reduktion af prisen fra 151 til 50 kr. Fr. Hegel til Sv. Dahl 27.9. 1920.
 20. Det er bemærkelsesværdigt i hvor høj grad „navnkundigheden“ knytter sig til dette at have publiceret noget, og de meget skrivende præster fylder rigeligt i Brickas leksikon. For Algreen-Ussing synes skribentvirksomhed og navnkundighed omtrent at være synonyme, „... aldenstund i vor Tid neppe nogen Mand af Betydning kan undgaa at optræde som Forfatter.“ Se bilag 1.
 - 20a. Af Brickas 9000 navne blev udeladt

- mere end 3000. De resterende suppleredes med 5000 nye. 3. udgave vil næppe kunne suppleres med fulde 3000.
21. „Namnkunnighet är ett högst obestämt begrepp. För mängden av våra landsmän äro högst få, och för hälften av svenska folket äro kanske inga av de intagna bekante.“ Peter Wieselgren, 1856. (Personhist. t. 1939-40, 173, Stockh. 1941).
 22. „Den stora allmänheten gör sig oftast alldeles origtiga föreställningar om, hur mycket inom historia och biografi, som verkligen är *säkert* känt, vad som är verkliga *historiska* fakta, och hur mycket som vilar på okritisk, ständigt fortsatt avskrivning av ofta okontrollerade och origtiga uppgifter i äldre och gängse litteratur.“ Bengt Hildebrand, anf. v. 188 n.
 23. Immanuel Barfoed skrev beklagande i 1. hæfte af nærv. tidsskr. 1880: „Det lader sig ikke nægte at for Tiden denne Interesse hos mange Mennesker tilsyneladende er mat og hensygnende.“

Svend Cedergreen Bech, redaktør, adr. Søtoften 21, 2820 Gentofte. Har bl. a. skrevet Politikkens Danmarks Historie bd. 6 og 9, Københavns Historie gennem 800 år og J. F. Struensee og hans tid og er biografisk hovedredaktør af den nye udgave af DBL.

Små meddelelser

NAVNELOVEN BØR AFSPEJLE DANSK NAVNESKIK OG IKKE VÆRE ET REDSKAB I KØNSROLLEDEBATTEN

af Lennart Konow

Med udgangspunkt i et i 1976 fremsat forslag om ændring af den norske navnelov har universitetslektor, cand. mag. *Gordon Albøge* i „Personalhistorisk Tidsskrift“, 16. rk., 5. bd., s. 1 ff. (1977) offentliggjort en artikel under overskriften „Skal navneloven ændres?“. I den til artiklen hørende „manchet“ anfører redaktionen, at der hermed lægges op til en debat i tidsskriftet omkring dansk navneskik.

Gordon Albøge anfører i sin artikel to steder et synspunkt, som også efter min mening er et naturligt udgangspunkt for debatten. Side 11 anføres, „at dansk navnetradition er en levende folkelig organisme, som gror bedst uden snærende bånd“ – og artiklen afsluttes side 12 med sætningerne: „Og udover at fjerne unødvendige skranker bør statsmagten afstå fra at dirigere udviklingen. Den forløb harmonisk i årtusinder uden juridisk assistance.“

Når jeg på afgørende punkter ikke er enig i *Gordon Albøges* konklusioner, selvom jeg kan tiltræde det netop refererede synspunkt, må det bero på en forskel i vurderingen af, hvad der er „snærende bånd“ og „unødvendige skranker“.

I den første del af artiklen refererer *Gordon Albøge* to bestemmelser i det norske *navnelovændringsforslag*:

1. I ægteskabet beholder begge ægtefæller deres hidtidige efternavne, medmindre de – forud for eller under ægteskabet – over for myndighederne tilkendegiver, at de begge ønsker at bære enten mandens eller hustruens hidtidige efternavn.
2. Et barn får moderens efternavn („obligatorisk metronymikon“).

Gordon Albøge afslutter (side 5) denne del af artiklen med at give udtryk for, at „vi ... med sindsro (kan) imødesee en snarlig revision af den danske navnelov, som på de punkter der er nævnt hér næppe vil komme til at afvige meget fra det norske forslag“. Præmisserne til denne konklusion kan formentlig sammenfattes således:

- ingen dansk lov har nogen sinde påtvunget en gift kvinde sin mands efternavn,
- den gældende skik, hvorefter en gift kvinde normalt antager sin mands efternavn, er kun ca. 150 år gammel,
- en regel om obligatorisk metronymikon er et beskedent bidrag til at skabe balance oven på den negative særbehandling, kvinden har været udsat for i årtusinder – og dette hensyn må efter *Gordon Albøges* vurdering veje tungere end den ældgamle skik, hvorefter et barn får sin fars efternavn.

Gordon Albøge har naturligvis ret i, at en kvinde ikke er – eller har været – forpligtet til at antage sin ægtemands efternavn. Og det er korrekt, at traditionen herfor ikke er ur-gammel. På den anden side er det ubestrideligt, at næsten alle nulevende, gifte danske kvinder rent faktisk bærer deres mands efternavn. Og at næsten alle gifte danske kvinder, som nogen nulevende danske – også de ældste – har kendt, har brugt deres mands efternavn. Den nuværende tradition er altså stærk og kan ikke karakteriseres som en døgnflue; den har alderstidshævd.

Jeg ville finde det betænkeligt, om man ved et lovgivningsindgreb ville ændre denne skik – sådan som *Gordon Albøge* erkender, at det vil blive tilfældet, hvis forslag 1 bliver

dansk lov. Den danske person-, familie- og arveretslovgivning er på en række punkter karakteriseret ved, at „det normale skal være gældende, medmindre andet udtrykkeligt vedtages“ (eksempler: (1) mellem ægtefæller består formuefællesskab, medmindre der oprettes ægtepagt – (2) ved en ægtefælles død deles arven i forholdet 1 til 2 mellem den længstlevende og den afdødes børn, medmindre der er oprettet testamente). På navneområdet er „det normale“, at hustruen ved ægteskabets indgåelse antager mandens efternavn, og denne normalitet bør efter min mening fortsat finde udtryk i navnelovgivningen. Dette udelukker jo ikke en forenkling af adgangen til at afvige fra „det normale“ – altså en forenklet adgang for hustruen til at genantage sit tidligere efternavn under ægteskabet og en forenklet adgang for manden til at antage hustruens pigenavn.

I denne sammenhæng kan fremhæves et problem, som måske burde medinddrages ved en kommende navnelovrevision. I tilfælde, hvor en mand kalder sig ved sit mellemnavn og efternavn i forening (f. eks. Hans *Vestergaard Jensen*), vil hans hustru hyppigt kalde sig (f. eks.) Hanne *Vestergaard Jensen* uden formelt at hedde det. Det måtte nok være muligt at forenkle hustruens adgang til formelt at antage mandens mellemnavn og efternavn i forening.

De bemærkninger, jeg ovenfor har anført om, at personretslovgivningen bør afspejle „det normale“, kan efter min mening anføres med tilsvarende vægt imod et forslag om, at et barn automatisk får moderens efternavn. Uanset den eksisterende adgang til at antage sin mors pigenavn, kalder det altovervejende flertal af danske sig ved deres fars efternavn. Det synes mig helt urimeligt gennem lovgivning at ændre denne dominerende praksis. Også jeg kan få øje på en række skævheder ved kønsrollefordelingen i det danske samfund, og jeg har sympati for, at en ændret holdning til kønsrollemønstret i nødvendigt omfang støttes af lovgivningen. Men ved lov at indføre et obligatorisk metronymikon – og dermed på et enkelt punkt skabe en kvindedominans – forekommer mig at være ikke blot unødvendigt, men direkte forkert. Den herskende tradition og ligeretssynspunkterne forenes bedre ved en regel om, at barnet får faderens efternavn, medmindre ægtefællerne i forening bestemmer, at det skal have moderens navn.

Den sidste del af Gordon Albøges artikel munder ud i et forslag om en vidtgående liberalisering af adgangen til gennem navneforandring at antage et nyt efternavn. Det påvises, at den gældende navnelovgivning er utilfredsstillende, idet den i en række situationer afskærer en person fra at erhverve et navn, som vedkommende har en naturlig tilknytning til. Gordon Albøge anfører endvidere, at det gældende navneværn ikke (i alle tilfælde) beskytter en familie imod, at dets efternavn anvendes i kommercielt øjemed: familien Milo måtte tåle, at et sæbefirma kaldte et produkt for Milo (efter den græske ø af dette navn).

Med udgangspunkt i, at det eksisterende navneværn afskærer personer fra at antage et navn, hvortil vedkommende har en naturlig tilknytning, og at navneværnet omvendt ikke altid beskytter imod kommerciel anvendelse af et forbeholdt efternavn, skitserer Gordon Albøge herefter en navnelovændring, der indebærer en så vidtgående adgang til navneforandring, at den eksisterende mulighed for navneværn (navneforbehold) begrænses til familier med mindst 100 personer og til familier med nyerehvervede efternavne.

Dette er efter min opfattelse at drage alt for vidtgående konsekvens af manglerne ved den nuværende lov. Den skitserede ændring indebærer eksempelvis, at Milo-familien måtte tåle ikke blot at møde Milo-navnet på et stykke håndsæbeemballage, men også som efternavn for personer uden ringeste tilknytning til familien. Der findes her i landet ganske mange familier med få medlemmer, som bærer et efternavn, der er nedarvet gennem århundreder. Enhver af disse familier har efter min opfattelse en berettiget interesse i, at efternavnet (fortsat) forbeholdes personer med tilknytning til denne familie.

Jeg kan tilslutte mig, at der er behov for sådanne ændringer af navneloven, som mu-

ligger, at enhver ved navneforandring kan erhverve et efternavn, som han eller hun har en naturlig tilknytning til. Den nærmere udformning af en hertil sigtende bestemmelse bør nok foretages på grundlag af en analyse af de tilfælde, hvor ansøgninger om navneforandring er blevet afslået, fordi den nugældende navnelovs betingelser ikke har været opfyldt.

Sammenfattende er det således min opfattelse, at en lovændring, som indebærer en tvungen forandring af de eksisterende navnetraditioner, vil være et „snærende bånd“, og at en meget stærk indsnævring af navneværnet (adgangen til navneforbehold) ikke vil fjerne en „unødvendig skranke“, men tværtimod vil indebære et alvorligt indgreb i den – for mig at se – rimelige adgang til at sikre, at en families navn kun anvendes af personer med tilknytning til denne.

Lennart Konow

SØLLING

Der findes øjensynligt flere familier Sølling, som det ikke er lykkedes at fastslå nogen forbindelse imellem.

Den mest kendte er formodentlig familien *Norden-Sølling*. Denne familie er bl. a. omtalt i Lengnick's stamtavler under Flint, og i Persh. T., 12. rk., 1. bd., s. 57 og 16. rk., s. 47 (under Reimer). Østre Landsret har i en navnesag fra 1939 mod Justitsministeriet fastslået, at der (juridisk set) ikke er klarhed over forbindelsen mellem familien Norden-Sølling og familien Sølling. Dommen er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1939 s. 1025.

En familie *Sühling* fra Sønderjylland. Er f. eks. omtalt i Elvius „Patriciske Slægter“ bind 1 side 102-103 under Feddersen, og i Bidrag til den Sønderjyske Gejstlighedens Historie i „Præstehistoriske Samlinger“, 4. hft. s. 59 under Høyer. Desuden findes én, muligvis to, tyske familier *Sölling* og/ell. *Söllingen-Hoym*.

Og endelig min egen familie *Sølling*, som der i en vis udstrækning er redegjort for i en stamtavle „Genealogi over Familien Sølling“ udg. af overretssagf. L. Jørgensen (Kbhv., Ferd. Fjeldsøes Bogtrykkeri 1884, 21 s) som de bibliografiske værker ikke synes at kende. Forordet i denne stamtavle er ikke rigtigt. Familiens ældste medlem er Præsten i Skydebjerg og Orte sogn på Fyn:

Knud Pedersen, død ca. 1629. (Er omtalt i Bloch og Næraae, Fynsk Gejstlighed II, 1 s. 282 og i Wibergs Præstehistorie). Var gift med Anna Stephansdatter (hendes fader, præsten i Verninge sogn på Fyn, Stephan Lauridsen eller Laugesen, er omtalt i Wiberg og i Kirkehist. Saml., 3. rk., 1. bd., s. 560).

Efter Bloch og Næraae havde Knud Pedersen to sønner, Gabriel og Peder Knudsen. Sandsynligheden taler dog for at han kun havde én, nemlig Peder Knudsen. Gabriel findes der ikke yderligere efterretninger om, og han nævnes kun som den søn, som oprettede gravmælet over faderen. Han er derfor snarere identisk med sønnen til herremanden på godset Krenkerup, hvorunder Skydebjerg Kirke hørte, Gabriel Knudsen Akeleye, død ca. 1652. Muligheden for at Knud Pedersen har opkaldt en søn efter herremandens søn kan dog ikke udelukkes.

Sønnen *Knud Pedersen (Skydebjerg)*, præst i Søllinge og Hellerup sogn i Vindinge Herred på Fyn, f. 5. nov. 1615, d. 15. sept. 1701. (Er omtalt i Persh. T., 2. rk., 4. bd., s. 218, Kirkehist. Saml., 5. rk., 3. bd., s. 714, 715, 720. Giessing, Nye Samlinger af danske og norske og islandske Jubellærere, II del II bd, s. 156, og i Wibergs Præstehistorie). Han var først gift med formandens enke, Maren Rasmusdatter, d. 1655, og derefter med Margrethe Nielsdatter. Begge er omtalt i Wiberg og Giessing. Hans overlevende børn af begge ægteskaber er nævnt i Persh. T., 2. rk., 4. bd., s. 218.

Peder Knudsens ældste søn af andet ægteskab, *Niels Pedersen Søllinge* er degnen i Nø-

rup-Randbøl, som L. Jørgensens stamtavle begynder med. Han gik i skole i Odense, og blev immatrikuleret ved universitetet i København d. 14. juli 1683. Blev gift i Kolding 18./5. 1696 med Marie Justdatter (trolovede 9./1. 1696), datter af Just Mortensen og Margrethe Sørensdatter. De havde såvidt vides kun en søn, den i stamtavlen omtalte Peder Nielsen Sølling. (Meddelt af pastor Anker Sølling, Kolding, på grundlag af bl. a. kirkebogen for Kolding).

Per Sølling, stud. jur., Lundtoftevej 159, 2800 Kgs. Lyngby.

EFTERLYSNING

Hvem kender til en slægtshistorie eller et manuskript til slægtshistorie:

Charles von der Hude:

Slægten von der Hude 1650-1950.

Må være udarbejdet i begyndelsen af 1950'erne, da jeg har en henvisning til den i et manuskript af Charles v. d. Hude, som er dateret vinteren 1952/53.

Jeg søger ligeledes oplysning om en slægtsbog om *familien Branner fra Hillerød*, der skal være udarbejdet af en postmester B. Branner-slægten var indgiftet i Hude-slægten. En slægtning af mig angiver at have set bogen for en 25-30 år siden, og beskriver den som en trykt bog med en stor slægtstavle i.

Jeg har ikke kunnet finde nogen af bøgerne ad bibliografisk vej; hvis nogen kender til dem/ er i besiddelse af dem, vil jeg være taknemmelig for alle oplysninger, og for at få lov til at låne dem til kopiering.

Jørgen Peder Clausager,
Landsarkivet for Nørrejylland, 8800 Viborg.

Anmeldelser

Marianne Antoniewitz: Vallø gods og dets ejere indtil 1461. Skrifter udgivet af Lokalhistorisk Afdeling nr. 5, Kbh. 1976. 88 s. + stamtavle, særpris kr. 20,65 (31,00).

I „Danske adelsgodser i middelalderen“ (disp. 1968) påpegede Erik Ulsig kombinationen af godshistorie og slægtshistorie som en væsentlig forudsætning for at kunne rekonstruere de enkelte godskomplekser (a.a. s. 10). Dette lagde Marianne Antoniewitz sig på sinde, da hun i 1974 skrev sin specialeopgave, som nu i let ændret form er udsendt af den til Historisk Institut knyttede Lokalhistorisk Afdeling.

Den østsjællandske hovedgård *Vallø* er et godt eksempel på et senmiddelalderligt gods, således som dets tilliggende fremtræder ved skiftet i 1421, der da også er ret grundigt behandlet af Ulsig. M.A. har sat sig som opgave at beskrive godssamlingen frem til dette skifte og derpå forklare udviklingen under Oluf Akselsen Thotts 40-årige faktiske besiddelse, indtil han i 1461 lod sig lovformeligt indføre i Vallø. Selv om M.A. betegner 1421-skiftet som et fikspunkt i Vallø historie, er hendes udgangspunkt dog ikke skiftet, men en betydeligt yngre kilde: den i sin art ret enestående brevregistratur over Valløbrevene, affattet 1541, sammen med andre adelige brevregistraturer udgivet af A. Thiset i „Danske adelige Brevkister“, 1897. Registranten over Valløbrevene er ikke knyttet til nogen jordebog, men brevudtogene er begrænset til de breve, der havde betydning for det omfattende søskendeskitte, som i 1541 blev foretaget mellem den daværende herre til Vallø, Oluf Akselsen Rosenkrantz, og hans søskende. Det er M.A.s store fortjeneste at have analyseret registraturrens tilkomstsituation og formålet med den. Man har ikke tidligere været opmærksom på, at denne registratur var væsensforskellig fra de dels nogenlunde samtidige dels en del yngre arkivregistraturer, som på kancelliets bud blev udarbejdet rundt omkring på lenslottene over det inddragne gejstlige gods.

Skønt der den dag idag opbevares et omfattende, gammelt arkiv på Vallø, er flertallet af registraturrens breve dog gået tabt. Derfor må udviklingen frem til 1421 forklares ud fra andet materiale end de knappe brevudtog. Her kommer genealogien ind i billedet, og i denne sammenhæng har bogens 2. kap. om „Falkerne på Vallø“ størst interesse. Med henvisning til *Troels Dahlerups* og *Erik Ulsigs* arbejder kommer *Marianne Antoniewitz* ind på problemerne knyttet til slægtsnavn og våben og konstaterer, at det hævdundne agnatiske slægtsbegreb knyttet til våbnet er for nævert til belysning af jordbesiddelserne. Falk-stamtavlen i Danmarks Adels Aarvog er udarbejdet af Thiset. Den er så tidlig som 1892 og er i årenes løb kun suppleret med få rettelser, så M.A.s ommoblinger kan nok være tiltrængt. Hun bringer som bilag en stamtavle indeholdende 8 generationer fra 1254 til ca. 1500. På visse punkter er der utvivlsomme forbedringer, mens andre rettelser er ret usikre. Opstillingen af de første generationer kan kun være hypotetisk, da vi hverken kender patronymika, segl/våben eller hovedgårde. Det er rimeligt at antage, at den ældre Eskil Krage er farfar til den yngre, som er første kendte ejer af Vallø og med sikkerhed fader til den yngre Bo Falk. Derimod er det næppe så heldigt at lade den ældre Bo Falk udgøre den hos Thiset manglende 2. generation, det stemmer dårligt med de kendte

årstal. M.A. har ladet sig friste til at etablere en fast navnevekslen: Eskil Krage – Bo Falk – Eskil Krage – Bo Falk, men et sådant regelmæssigt navneskifte er ikke karakteristisk for middelalderen. Middelalderlige stamtavler har ikke meget med logik (M.A. s. 20) at gøre, de kan bedre sammenlignes med uløselige matematikopgaver i form af ligninger med adskillige ubekendte. Bo Falk d. æ. er snarere farbror til d. y., således at disse to samtidigt levende personer med samme navn er opkaldt efter en fælles forfader. I Dansk Biografisk Leksikon har *Henry Bruun* fraveget Thisets stamtavle ved at nævne Bo og Peder Falk som brødre uden begrundelse, men rimeligvis ud fra den måde, de nævnes sammen på i flere breve. M.A.s begrundelse af „broderskabet“ ud fra Eskil Krages godsbesiddelser lyder plausibel, og det synes rimeligt, at slægtens to hovedlinier knyttet til hovedgårdene Vallø og Gisselfeld snarere udgår fra to brødre end fra to fætre. Lidt vanskeligere er det at acceptere den skånske gren af slægten knyttet til hovedgården Bosarp som en 3. linie udgået fra sønner af Eskil Krage. Peder og Niels Eskilsen er af M.A. placeret *foran* Bo og Peder Falk, men måtte i givet fald være yngre brødre til Bo og Peder, da de øjensynlig ingen hovedgård arver, men må nøjes med at erhverve en i fællesskab en halv snes år efter Eskil Krages død. At deres far hed Eskil er ubestrideligt, og slægtskabet fremgår af seglforekomster i de følgende generationer, men det er næppe forsvarligt at identificere deres far med Eskil Krage d. y.

Den Peder Krage (= Peder Jensen), som M.A. ikke vil kendes ved trods våbenfællesskab, kunne være en sønnesøn af Bo Falk d. æ. M.A. opfatter navneskiftet fra Krage til Falk som et udslag af snobberi, men jeg tror ikke, at det ene navn blev anset for mere fint end det andet ifølge middelalderlig tankegang; man havde sjældent faste slægtsnavne, men anvendte gerne forskellige inden for den samme slægt, helst i enstavelsesform eller tostavelser med finalt e, f. eks. Bille, Dyre, Grubbe, Krage, Lange og Lunge. Antagelsen at fuglen skulle være ældst som våbenmærke for senere at afløses af et våben delt ved et enkelt gaffelsnit forekommer mindre sandsynlig, da enkle, geometriske figurer dominerer i de tidligste adelsvåbner. Overensstemmelse mellem våbnets indhold og slægtsnavnet er i alm. eftermiddelalderlig og forekommer kun i ganske enkelte tilfælde i middelalderen som Basse og Falk.

Det er et minus ved stamtavlen, at den ikke under en eller anden form markerer, hvor slægtskabet er postuleret, og hvor det er dokumenteret. Et lille skjold til at markere bevaret segl havde også været ønskelig. Det er en kedelig lapsus, at Eskil Falk til Vallø angives at være gift med *Karen Moltke*, mens der flere steder i teksten står, at hun hed *Kirsten Evertsdatter Moltke* (s. 43 dog *Karen E. M.*). Til gengæld er Eskil (Pedersen) Falk til Gisselfeld i stamtavlen opført uden hustru, og han var gift med en *Karen*, af slægten Rud. Det må være hende, der som enke skænker en gård i Herlufmagle til Næstved St. Peders kloster, således at Eskil Falk af Gisselfeld ligesom fætterten på Vallø må være død senest 1387.

Det kan ikke ses af stamtavlen og knapt nok af teksten, at M.A. regner med en forbindelse fra Falkslægten til Hvideslægten. Det er en meget spændende antagelse, som nok kunne have fortjent en lidt grundigere behandling end blot en udførlig note, hvis argumentation ikke virker overbevisende.

Det er al ære værd, at Marianne Antoniewitz har vovet at give sig i kast med de besværlige middelalderslægter, selv om hun på personalhistoriens område tydeligt nok er en novice. Hendes lille bog fortjener trods åbenlyse mangler og adskillige skønhedspletter at blive læst som et incitament til andre detailstudier.

THELMA JEXLEV

Breve fra J. P. B. Jessen til H. P. Bergmann. En ung dyrlæges breve fra Danmark (1823-24) og Rusland (1826-1834). Udgivet af Ivan Katić. København 1977 (Kilder til veterinærhistorisk forskning III).

Med denne udgave fortsætter dyrlæge, forskningsbibliotekar Ivan Katić udgivelsen af danske dyrlægebrev fra Rusland (de tidligere anmeldt i Pers.hist. T. 1976, s. 97). Denne gang drejer det sig om en samling breve fra Peter Jessen, senere rektor for veterinærhøjskolen i Dorpat, til hans ven og kollega H. P. Bergmann og dennes svarkoncepter, som opbevares i Landbohøjskolens bibliotek, suppleret med andre relevante breve og aktstykker i højskolens arkiv og andre fonds i Rigsarkivet. Mens de tidligere offentliggjorte breve ligger omkring 1884-1916, drejer det sig her om enevældens miljø i Danmark og eneherkeren Nikolai I.s Rusland med dekabristopstand og streng censur. Brevvekslingen giver et ganske godt billede af de genvordigheder, den unge Peter Jessen måtte igennem, og belyser hans forsøg på at finde sig et ståsted i det fremmede. Det var svære begyndelsesår med alvorlige personlige bekymringer, da Jessens unge hustru hentæredes af tuberkulose og til sidst lod ham alene med en lille søn. I sit „tågefulde liv“ kunne Jessen få ret melankolske og pessimistiske tanker, som kommer f. eks. til udtryk i et brev af 1829, hvor han beklager sig: „... ich bin noch nicht einmal mit dem Russischen so weit gekommen, das ich es richtig schreibe und spreche. Man schiebt auf von einem Tage zum anderen, wird alt darüber und ehe man es sich versieht, klopf't der Tod an – und man hat umsonst gelebt“. Dengang var han kun 28 år gammel og nåede senere længere end de fleste udlændinge i Rusland.

Udgifveren har bestræbt sig på gennem et omfangsrigt noteapparat at give læseren supplerende oplysninger, dog med mange gentagelser. For personers vedkommende havde det antagelig været tilstrækkeligt med noget fyldigere oplysninger samlet i det afsluttende personregister. I forordet takker udgifveren overdyrlæge Dietrich Korth i Heide (Holsten) for at have gjort opmærksom på Jessens personlighed og hans indsats i Rusland. Den samme D.K. har i „Schleswig-Holsteinisches Biographisches Lexikon“, bd. 4 (1976) publiceret en biografi over Jessen, som udgifveren ikke synes at kende. Denne biografi indeholder bl. a. udførlige oplysninger om Jessens tre hustruer. Foruden den første hustru Louise, f. Berghofer (1809-28), nævnes hans anden hustru Caroline Wilhelmine Heyse fra Oldenburg (?), d. 1838, med hvem J. blev gift 1831. Tidligere er hun nævnt i „Deutsch-Baltisches Biographisches Lexikon 1710-1960“ (Köln-Wien 1970), s. 357. Sønnen Ludwig var ifølge Kohrt ansat i russisk udenrigstjeneste, sidst gehejmeråd, tillige god kender af orientalske sprog og digter under pseudonymet Ludwig von Osten, d. 6/11 1888 i St. Petersburg (ifølge Katić levede han endnu 1898 i Sydrusland). Korth nævner yderligere en søn Karl Johann Peter, f. 1858 i Dorpat, d. 1918 i Petrograd, der var marineofficer og bl. a. deltog i søslaget ved Tushima 1905, men kender ikke datteren Louise, som nævnes hos Katić. Til gengæld synes Korth ikke at kende dødsåret for Jessens tredje hustru Marie Amanda, f. Berghofer, g. 1° Querfurth (f. 1818); her har Katić oplysningen om hendes død 1879, som også findes i Dansk Biogr. Lexikon.

Mens de alment kendte biografiske opslagsværker angiver Jessens fornavne med Hans Peter Boje (Boye), med Peter som kaldenavn, foretrækker udgifveren konsekvent, men uden nærmere begrundelse, navnet Jens i stedet for Hans. Dette er måske tænkt som en dani-sering af det tyske døbenavn, men det enkleste ville være at kalde ham med det navn, han er kendt under – altså slet og ret Peter Jessen.

Disse personalhistoriske skønhedsfejl forringer dog ikke udgavens værdi. Det kan tilføjes, at denne ligesom de foregående er forsynet med gode illustrationer, som bidrager til at levendegøre brevstoffet. Navnlig historiske brevudgaver kunne sommetider trænge til at blive livet op med billedstof, men som oftest må vi nøjes med portrætter af brevskrivere og nogle facsimile-gengivelser af de offentliggjorte breve.

Med disse tre brevdgaver har Katić egentlig vakt appetitten, og selvom han bebuder, at den foreliggende udgave måske bliver den sidste, er mulighederne langt fra udtømte. Således kan der peges på et navn, som af og til forekommer i Jessens og Bergmanns brevveksling, nemlig veterinæren Gustav Michelsen (1800-46), der dog ikke var i Rusland, men hentede mange nye ideer fra sine studier i Tyskland og Ungarn og forsøgte at omsætte dem i praksis. Han synes at have været en flittig brevsriver, fra hans korrespondance kunne der sikkert hentes materiale af både almen og veterinærhistorisk interesse. Udgifvernen nævner selv hans breve i Landbohøjskolens bibliotek, og disse kunne suppleres med andre i Rigsarkivet.

VELLO HELK

Stamtavle over 2 familier Koefoed samlet og udgivet af Jul. Bidstrup 1886-87. 310 sider med 3 oversigtstavler. Genoptrykt af Rosenkilde og Bagger 1976. Kr. 185,-.

Der er grund til at være forlaget taknemmelig for dette fotografiske optryk af disse 2 stamtavler – nu samlet i en bog – som den, der beskæftiger sig med bornholmske slægter, hyppigt vil have brug for. Lærer Bidstrup, der var en flittig og omhyggelig personalhistoriker, udarbejdede som bekendt en række stamtavler over især bornholmske slægter, der var fortjenstfulde arbejder for sin tid. Svagheden er, at de stort set er uden stedangivelser, men i modsætning til en række andre samtidige arbejder, er Bidstrups værker forsynede med registre, om end kun på efternavnet og kun for indgiftede. Men, tager man sig tid, vil man ofte blive belønnet for møjen.

FINN H. BLÆDEL

En kunstner i svøb. Joakim Skovgaard's tre første ophold i Viborg 1874-1876 belyst gennem Skovgaard-breve fra og til Viborg. Udgivet med kommentarer og noter ved H. Ditzel. Skovgaard Museets Forlag, Viborg 1971. 282 sider, illustreret.

Joakim Skovgaard's navn er uomgængeligt knyttet til Viborg. I årene 1901-06 udsmykede han efter langvarige forarbejder domkirkens tværskib og kor, og i 1912-13 udførte han loftdekorationerne i hovedskibet – et arbejde der ofte må have ført hans tanker tilbage til de tidligste læreår i denne by. Allerede i 1874 havde han været beskæftiget med dette loft. Nedrivningen af den gamle domkirke var blevet påbegyndt i 1863 – og det var overdraget arkitekten N. S. Nebelong at genskabe den gamle romanske katedral, men først i 1876 kunne man holde indvielsesfesten. Efter Nebelongs død havde H. B. Storck ledet arbejdet og dermed også givet skitser til den indre dekoration. Disse var blevet gennemarbejdet af historiemaleren F. C. Lund, der i selve udførelsen assisteredes af malermester Weber fra København. Man havde imidlertid ikke kunnet forudse at fugten i væggene og den dermed følgende salpeterudblomstring ville ødelægge udsmykningen i en sådan grad, at man kun tyve år efter måtte påtænke at begynde forfra.

Blandt de medhjælpere malermester Weber i 1874 bragte til Viborg fra København, var den 17-årige akademielev, Joakim Skovgaard. Han indlogerede sig i Mogensgade 3 (nu Skovgaard Museet) hos enkefrue Sophie Hjorth, der serverede udmærket vælling, men for mange stegte ål.

Gennem den bevarede brevveksling med familie og venner får man et udmærket indtryk af den unge kunstners tidlige studieår. I 1874-75 rejste han i alt tre gange til Viborg. Korrespondancen fra 1875 med biskop Jørgen Swane og hans familie publiceredes allerede af museet i 1946, men er dog for helhedens skyld alligevel medtaget her. Hovedparten af brevene i denne udgivelse daterer sig i øvrigt fra det første år. Her fortælles om arbejdet

på kirkens loft, hvor Joakim gør fremskridt og efterhånden får lov til at male profeter. Der berettes om besøg hos venlige og gæstfri folk i Viborg, om tilrejsende som den agtede fru Høyen (kunsthistorikerens enke), og om kronprinsens besigtigelse af kirken, som drengen med humor fulgte fra sit spurveskjul højt på stilladset. Ellers er det ikke de store begivenheder, der afspejler sig i brevene, – på forespørgsel svarer han, at avislæsningen begrænser sig til madpapiret. Det der virkeligt og alvorligt optog ham var søndagsturene i omegnen af Viborg med skitsebogen. På timelange vandringer skærpede han sit blik for linjerne i de jyske lyngbakke og lærte sig at samle landskabet på papiret og at give strengen karakter. Var malerkassen med, lod han sig ofte nøje med studiet af en knoldet sten i lyngen. Man skulle gå langsomt og grundigt tilværks for at blive en god maler.

Forgæves vil man søge efter „Sturm und Drang“ eller kunstneroprør i disse breve. Den unge Skovgaard var et godmodigt gemyt, der synes at have befundet sig i fuld harmonie med omgivelserne – endnu var han kun et halv voksent barn, der måtte skrive om tilladelse fra faderen, hvis han planlagde lidt længere studierejser i det jyske.

Fra hjemmet i Rosenvænget fik han da også blandt beretningerne om dagligdagens detaljer mange velmente formaninger med på vejen. En særlig interesse har naturligvis brevene fra landskabsmaleren P. C. Skovgaard, der døde i april 1875, men inden da i sin syge og svage tilstand, med faderlig glæde fulgte drengen. Som regel var Joakims breve illustrerede med vignetter af fugle og blomster, eller han havde lavet små tegninger efter de seneste arbejder, hvilket naturligvis kunne give den gamle Skovgaard anledning til faglige irettesættelser og gode råd: „Det lille Billede som slutter dit Brev synes at være et smukt Parti, at have smukke Linier, men det er ganske kradset gjort saa man kun kan ahne det, kan du huske Rembrandts Raderinger hvorledes Baggrundene der vare behandlede, eller den store Tegning af Marstrand jeg har, fra den romerske Campagne med Albanerbjergene i Baggrunden, tænk paa slige Ting naar du tegner Bakkelinier; ...“

Brevvekslingen er udgivet af Skovgaard Museets leder H. Ditzel, der i indledningen blandt andet på grundlag af lokale kilder giver et godt billede af atmosfæren omkring domkirkens fuldendelse. De enkelte breve er kædet sammen med udgiverens noter og grundige personalhistoriske oplysninger. Umiddelbart forekommer det noget distraherende at disse kommentarer er sat med samme typografi som selve brevene og dermed trænger sig på overfor det egentlige kildemateriale. Undertiden går disse noter måske udover det nødvendige, især da der bag i bogen foruden registret findes udmærkede og meget fyldige biografier over de mange i brevene omtalte personer. Det er et nyttigt redskab, og ikke mindst fortjenstfuldt, da der er meget nyt stof, som ikke vil kunne findes i de gængse personalhistoriske leksika.

Som et fint supplement til brevene finder man op mod 90 tegninger fra Skovgaards skitsebøger (1874-75), som på bedste måde levendegør hans beretninger fra Viborg egnen.

Af titelbladet fremgår bogen at være „1. bind i en række bøger til belysning af Joakim Skovgaard som menneske og kunstner.“ – Man kan kun glæde sig til fortsættelsen.

MARIANNE SAABYE

K. Bang Mikkelsen: Degne og skoleholdere samt kateketer, klokkere og organister i Fyns stift indtil 1814. Historiske studier fra Fyn nr. 2. Udgivet af Historisk Samfund for Fyns stift, Odense 1977, dupl. 286 s. kr. 50 + moms.

Gæster på læsesalen på landsarkivet i Odense vil alle kende forfatteren, K. Bang Mikkelsen, der gennem 40 år som kustode på arkivet har hjulpet uendeligt mange besøgende med råd, vejledning og sin store kontante viden om fynsk personalhistorie og fynske forhold.

En del har også haft direkte glæde af de kartotekskort som Bang Mikkelsen gennem alle årene samlede oplysninger på om fynske degne og skoleholdere, og det er disse kort som arkivets arkivarer med landsarkivar, dr. phil. Anne Riising i spidsen nu har besørget mangfoldiggjort som en slags festskrift til Bang Mikkelsen ved dennes afgang fra arkivtjenesten.

Ved at læse i bogen forstår man, hvor fantastisk mange opslag, der har været nødvendige for at dette værk har kunnet blive til noget, og at det er et produkt af vedvarende flid og interesse gennem mange år. Udover de rent personalhistoriske oplysninger om de biograferede personer, er der en række henvisninger til slægtskab med præster og andre degne m. v., hvilket er meget værdifuldt for benytterne. Desuden er der henvisning til andet materiale, således f. eks. at skoleholderen Claus Helmicht Møller i Orte i 1784 klager til bispen over, at bønderne antager fremmede til at undervise deres børn, at skoleholderen i Millinge, Hjere Sørensen Dam, i 1781 får en sag på halsen om grov optræden og forsømmelighed eller, at degnen Hans Pedersen Arctander i Føns i 1695 var for tamperretten i en trolovelsessag. Det er ting, som måske ville blive overset, hvis man samlede stof til de pågældende persons, skolers eller sognes historie, men som nu måske ved en tilfældighed er dukket frem under et langt livs arkivararbejde og som er blevet føjet ind på kortet til gavn og glæde for senere benyttere. Selve kildehenvisningerne findes dog kun på de originale sedler på landsarkivet. Et værk af denne karakter kan naturligvis ikke være hverken fuldstændigt eller fuldkomment, men selvom anmelderen ikke direkte har kunnet finde ting at sætte sin finger på, er det klart, at der vil komme både rettelser og tilføjelser. Landsarkivet i Odense, der også har ekspeditionen af bogen, modtager gerne sådanne, og så er det meningen ad åre at udsende en ny og mere fuldstændig udgave. Foreløbig er der imidlertid al mulig grund til at være tilfreds med bogen, som den foreligger og til at gratulere arkivet med dens udgivelse. Registrerne er nærmest forbilledlige med både fornavn og slægtsnavne som opslagsmulighed.

Med serien „Historiske studier fra Fyn“, hvis første bind var Lotte Jansens Hoveriet til Egeskovgård, er der startet en uprætentiøs serie, hvor værker, som man måske ikke ville kunne skaffe trykt, kan blive udgivet. Lad os håbe, at det bliver en levedygtig serie med mange ligeså seriøse og nyttige bøger som de to første.

HANS H. WORSØE

Per Niels Kristensen: Bønder og bebyggelse. Befolknings- og bebyggelsesudvikling, ejendomsforholdene og ugedagsbøndernes antal i Fugelse herred i 16. og 17. århundrede. Odense Universitetsforlag 1977. 243 sider. Kr. 70,80.

I de senere år har der været en stigende interesse for at anvende moderne kvantitative metoder ved befolkningsstudier også for tiden forud for befolkningsstatistikens fremkomst. D.v.s. før folketællingerne i slutningen af 1700-tallet. Metodisk medfører det selvfølgelig adskillige problemer at arbejde med ensartede metoder, når det drejer sig om kilder, der er alt andet end ensartede. Forfatteren til denne bog har i høj grad været sig disse problemer bevidst, hvad de meget udførlige udredninger om kilderne og anvendelsen af dem vidner om.

Hen sigten med undersøgelsen, der er begrænset til Fugelse herred på Lolland, er, foruden at indkredse „trenden“ i befolkningsudviklingen over en periode af ca. 200 år, at prøve kilders og metoders bæredygtighed. Bogen er dermed et spændende forsøg på anvisning af veje til mere sikker viden om landets befolkning i den mørke periode før tællingerne. Som sådan kan den hilses velkommen, hvorimod man kan være mere i tvivl om, hvorvidt den form, det hele fremtræder i, er den rigtige. Vel er tal og tabeller ofte god

dokumentation, men hvor tallene ikke er alt for store kan det fremme læseligheden, hvis de flettes ind i teksten. „Bønder og bebyggelse“ er ingen nemt læst bog, selv om den har mange korte underkapitler og god indholdsfortegnelse. Forklaringen er efter anmelderens mening, at tal og tabeller er drysset lidt rigeligt ud over bogens sider og at teksten burde være strammet og afrundet lidt mere.

Når man har vænnet sig til at både bønder og boliger kun optræder som tal, kan man have glæde af bogen både i topografisk og personalhistorisk sammenhæng. Har man først klarhed over befolkningsudviklingen, bebyggelsens art og placering, har man et redskab til at vurdere det enkelte sogns og den enkelte families forhold.

Lette tilgængelige er nok de indledende kapitler om den vesteuropæiske befolkningsudvikling 1300-1700 og det historiografiske kapitel om diskussionen af samme emne for Danmarks vedkommende. Bag disse kapitler ligger tydeligvis et meget dybtgående litteraturstudie, og mange noter med henvisninger til dansk og udenlandsk litteratur gør det muligt for læseren at bore dybere i emnet. I den forbindelse skal dog ikke skjules det uheldige i at mange danske historikere har fået deres navne så konsekvent forvansket, men tilsyneladende er det samme ikke tilfældet med deres synspunkter! Disse har haft og har mange nuancer, men som helhed er der enighed om en nedadgående kurve fra engang i 1300-tallet indtil slutningen af det 15. århundrede. Derefter fulgte en betydelig stigning mange steder i det 16. århundrede, og en stagnation eller direkte tilbagegang til den senere del af 17. århundrede. Pest og krige er blandt de vigtigste årsager til disse svingninger, men også mere rent økonomiske forklaringer er fremsat i de senere år.

I bogens hoveddel (s. 63-135) godtgøres, at udviklingen i Fugelse herred i 16. og 17. århundrede som helhed ikke afveg meget fra de formodede hovedlinier for andre dele af landet. Samtidig peges der på mange individuelle træk, som kommer frem i detailstudiet af hvert sogn i herredet. Det spillede f. eks. en betydelig rolle for et sogns befolkningstal og bebyggelsestæthed, om der lå en hovedgård på stedet, eller om der gik vigtige handelsveje igennem. Bebyggelsestætheden forblev mindre i hovedgårdssognene, og så længe den sydgående handelsrute til Tyskland gik gennem en del af herredets sogne, viser disse større befolkningstæthed

Mange af de centrale problemer omkring ødegårde og hoveriets omfang strejfes i bogen, hvilket i denne sammenhæng blot skal nævnes. Derimod kan der være god grund til at sætte focus på kilderne bag de mange tabeller, „trender“ og „bosteder“ (gårde og huse). Det er præsteindberetninger, matrikler, skattemandtaller og i beskedent omfang kirkebøger. Af præsteindberetningerne (den ældste er fra 1568) er en væsentlig del trykt, og det samme er tilfældet med en del af Chr. V's matrikel gennem Henrik Pedersens De danske landbrug 1688. Dette og meget mere er indeholdt i det vigtige kapitel om bogens kildemateriale, hvor der gøres rede for de enkelte kildegrupperes karakteristika, og hvor der tages stilling til deres indbyrdes sammenlignelighed hvad angår antal gårde og huse. Kapitlet er oplysende også for den, der ønsker at dykke ned i dette materiale med henblik på mere individprægede studier, som meget vel kan drives på grundlag af andet end de forholdsvis få kirkebøger, vi har bevaret fra denne periode.

MARGIT MOGENSEN

Marianne Zenius: Genremaleri og virkelighed. Lokalhistorisk afdeling, 1976. 256 sider. Særpris kr. 52,55 (76,80).

Mange vil måske spørge sig selv, hvad denne bog har med slægts- og personalhistorie at gøre, og dette spørgsmål er for så vidt ganske relevant, som et genremaleri netop defineres som et billede fra malerens samtid fremstillende en scene fra hverdagslivet, hvori menne-

skefigurer, der behandles som typer, skildres anonymt. Man skal altså ikke vente at finde sine forfædre portrætteret, medmindre man da er så usandsynlig heldig, at de tilfældigvis har været modeller for genremalerne, hvoraf F. Vermehren, Julius Exner og Chr. Dalsgård specielt behandles i bogen. Imidlertid har det vist sig, at genremalerier i de seneste år i ikke få tilfælde er dukket op som illustrationsmateriale i slægtshistoriske bøger med den begrundelse, at de netop som anonyme, tidstypiske billeder giver et billede af den almindelige befolknings hverdagsliv på en bestemt egn, og at de egentlig lige så godt kunne forestille ens forfædre. Derfra er springet ikke så langt til at sige: Sådan levede vore forfædre for 100-150 år siden, maleren har set det med sine egne øjne og gengivet virkeligheden. Men det er et farligt spring, for – som Marianne Zenius påviser – billederne er som regel slet ikke så virkelighedstro endda, i det mindste ikke de færdige billeder, udstillingsstykkerne.

Der er stor forskel mellem de tre malere, hvor man nok må sige, at Exner er den der forsynder sig mest mod virkeligheden ved at sammenstykke forskellige elementer og pynte på virkeligheden. Den barske hverdag er der meget lidt af hos Exner. Også Dalsgård sammenkomponerede sine billeder, men begik tilsyneladende ikke så mange fejl som Exner, selvom han hele livet byggede videre på skitser og studier fra hjemegnen i Salling og ungdommens rejser på Sjælland, især Stevns. Mest pålidelig er Vermehrens billeder, og selvom hans mest kendte billede nok er den jyske fårehyrde, hentede han flertallet af sine motiver i Midt- og Vestsjællands landsbyer. Fælles for dem alle er imidlertid, at motivet er set gennem kunstnerens briller, hvilket vil sige, at det er præget af professor Høyens national-romantiske livssyn, som har meget lidt til fælles med den måde vore dages historikere betragter landalmuens liv i forrige århundrede på. Disse ting må man gøre sig klart, inden man beslutter sig til evt. at bruge et genremaleri til belysning af ens egne forfædre, men har man bestemt sig til trods alt at gøre det, vil man gøre klogt i at gå til malerens forarbejder og skitser, selvom de er vanskelige at få fat i, da man her mange gange finder de enkelte elementer naturtro aftegnet og ikke sat ind i en sammenhæng, der mange gange minder om en teaterkulisse.

Marianne Zenius' bog gør meget fortjenstfuldt opmærksom på farerne ved at benytte genremaleriet kritikløst, men det er også fortjenstfuldt, at man i hendes bog får en række udmærkede gengivelser ikke blot af de berømteste billeder, men også af mange andre og af forstudier og skitser til disse, således at der samtidig med, at der på afgørende vis er blevet sat spørgsmålstegn ved et materiale, er åbnet for et nyt. En sammenfatning af dette med lysbilleder må være et oplagt foredragsemne for de slægtshistoriske foreninger.

HANS H. WORSØE

Harald Jørgensen: Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse. En oversigt. 2. reviderede udgave, København, 1977 (405 s., 50 kr. + moms).

Det danske arkivvæsen udfolder en prisværdig indsats ved at udgive vejledninger til de samlinger, som forvaltes af dets enkelte institutioner, thi derved tilgodeses et dobbelt formål: for det første får arkivbenytterne en lettilgængelig oversigt over de arkivfonds, der findes, og derved deres opmærksomhed henledt på eventuelt overset kildemateriale, og for det andet sparer arkivvæsenet sig selv for nødvendigt arbejde med individuel besvarelse af forespørgsler, fordi svarene findes i den trykte vejledning.

Om føje tid, når det nørrejyske landsarkivs guide foreligger, vil der da eksistere over-

sigter over Rigsarkivet og alle fire landsarkiver (omend Rigsarkivets guide fra 1923 er stærkt forældet og en ny udgave særdeles ønskelig; det samme gælder det sønderjyske landsarkivs guide fra 1944). Man må i den forbindelse udtrykke et håb om, at det vil vise sig muligt at tilvejebringe en tilsvarende oversigt over Erhvervsarkivets samlinger, så disse vil kunne udnyttes af en bredere kreds.

Fra det sjællandske landsarkiv foreligger nu 2. reviderede udgave af arkivets guide, udarbejdet efter at 1. udgaven fra 1966 er udsolgt. Der er grund til at være taknemmelig for, at man ikke – i denne genoptrykkens tidsalder – er faldet for fristelsen til at optrykke den oprindelige udgave uden ændringer. Dels vil der – dette være sagt i bred almindelighed – i enhver tryksag findes fejl og udeladelser, der bør berigtiges, men dels, og især, udkom 1966-udgaven på et tidspunkt, da det sjællandske landsarkivs nye magasinbygning netop stod færdig, så at der i de forløbne 10 år er foretaget en mængde afleveringer af nyt materiale.

Dette forhold afspejles også i de to udgavers omfang: 1. udgave var på 315 s., mens den ny udgave er på 405 s., eller en forøgelse på 29 %. Og i virkeligheden er der endnu mere nyt stof end en blot og bar sammenligning af sidetallene lader ane, fordi nogle afsnit i den nye udgave er blevet væsentlig koncentreret i forhold til den gamle.

Bogen indledes med et fyldigt og interessant rids af landsarkivets historie, hvorefter den er disponeret i tre hovedafsnit:

- 1) arkiver af offentlig proveniens,
- 2) arkiver af privat proveniens, og
- 3) diverse samlinger.

Af disse afsnit er det første, som det er naturligt for et statsligt arkiv, langt det mest omfattende. Dispositionen afspejler arkivvæsenets proveniensprincip, d.v.s. det princip, at arkivalier der afleveres fra et embede, et kontor eller en institution, holdes samlede som enheder, „arkiver“.

Afsnittet om arkiverne af offentlig proveniens indledes med de gejstlige arkiver: først kommer stiftsvrigheds- og kirkeinspektionsarkiverne, og derefter de egentlige kirkelige arkiver, med bisper, provster, sognekald og anerkendte trossamfund. For personalhistorikeren er langt den vigtigste kildegruppe her naturligvis sognekaldsarkivernes kirkebøger. Disse er – i øvrigt i strid med proveniensprincippet, men begrundet i den intensive brug der gøres af dem – trukket ud af sognekaldsarkiverne, ligesom der findes særlige registraturer over dem. Da disse registraturer er blevet duplikeret, og da der indenfor Landsarkivets område findes op mod 700 sognekald, har man afstået fra at redegøre for de enkelte arkivers indhold; til gengæld gøres der rede for den systematik der er fulgt ved registreringen af arkiverne, og der bringes en højst nyttig oversigt over de hjælpemidler der står til rådighed ved benyttelsen af kirkebøgerne, bl. a. forskellige genealogers udtog af kirkebøger. Af øvrigt, personalhistorisk interessant materiale i de gejstlige arkiver mærkes provstearkivernes skifteprotokoller, idet provsterne indtil 1806 besørgede skiftet efter afdøde præster, degne, klokkere og skoleholdere.

Efter de gejstlige arkiver følger et afsnit om stiftelser m.m., og et om skoler, hvor der er grund til at notere, at også visse kommunale skolars arkiver ad omveje er havnet i landsarkivet, og at de, vel i øvrigt næppe helt konsekvent, er registreret som en særlig gruppe i stedet for under kommunalarkiverne.

Dernæst kommer et omfangsrigt afsnit med dommer-, retsbetjent- og politiarkiver, hvor personalhistorikeren især vil værdsætte, at det indenfor hver enkelt jurisdiktion er anført, hvornår rækkerne af skøde- og panteprotokoller, skifteprotokoller m.v. begynder.

Amtsarkiverne, som derefter behandles, hører til de mest omfattende, som landsarkiverne modtager. Det erkendes i bogen, at de endnu ikke er tilfredsstillende registreret; og selvom de ikke hører til de arkiver, der hyppigst anvendes af personalhistorikere, må man

dog dele arkivvæsenets håb om at få rettet op på denne situation, da der trods alt findes relevant materiale heri, bl. a. skiftevæsenet på landet indtil 1793 for personer, der ikke var underlagt gejstlig, jorddrotlig eller anden speciel skiftejurisdiktion.

De kommunale arkiver falder i flere adskilte dele: landkommunalarkiver, der som sådan først er begyndt at finde vej til landsarkiverne efter kommunalreformen i 1970, og de købstadkommunale indtil 1868 (rådstuearkiverne) og i tiden efter købstadkommunalloven af 26. maj 1868; her tilstræber det sjællandske landsarkiv at få materialet i hus indtil 1933. I et afsnit for sig er folkeregistrenes arkiver – fra 1924 og fremefter – behandlet. De ældre rådstuearkiver har længe været genstand for udnyttelse af slægts- og personalhistorikere – men også i landkommunalarkiverne, de nyere købstadarkiver og i folkeregisterarkiverne findes et rigt personalhistorisk materiale, der givetvis vil blive intensivt brugt efterhånden som det opnår den fornødne alder og bliver registreret. Om de kommunale arkiver må det dog bemærkes, at der ikke påhviler dem afleveringspligt til landsarkiverne, og man kan derfor ikke forvente, selv ikke med tiden, at alle kommunalarkiver vil finde blivende sted dér; nogle vil nok i stedet blive anbragt i by- eller lokalhistoriske arkiver.

Hovedafsnittet om de offentlige arkiver slutes med en række mindre afsnit, hvoraf kan fremhæves de borgerlige ægteskabsprotokoller, amtstuearkiverne med deres skifte- og skattevæsen, udskrivningskredsene med lægdsruller, og de for ejendomshistorien så væsentlige brandforsikringsarkivalier.

Afsnittet om arkiver af privat proveniens indledes med godsarkiverne, hvis fæste- og skiftearkivalier er velkendte af slægtshistorikerne. Derefter følger lavs-, forenings- og organisations- samt erhvervsarkiver, private personers arkiver og personalia.

Indenfor afsnittet „diverse samlinger“ bør fremhæves manuskriptsamlingen, hvori bl. a. findes frugterne af tidligere slægts- og personalhistorikeres flid, udmøntet i til tider omfangsrige samlinger, som eftertiden ikke sjældent kan drage nytte af. Afsnittet slutes med en oversigt over landsarkivets topografiske samling.

Sidst i bogen findes en nyskabelse, efterlyst ved 1. udgaves fremkomst, nemlig et register over de forskellige arkivfunds i bogen, samt enkelte andre henvisninger. Registeret medtager ikke (hvilket også ville være urimeligt) arkiverne fra de afsnit af bogen, der allerede er opstillet alfabetisk; men det er alligevel en værdifuld hjælp til hurtig orientering, især for den der er mindre fortrolig med proveniensprincippet eller med den topografiske systematik.

Brugt med omtanke vil denne guide givetvis være til stor nytte for alle benyttere af det sjællandske landsarkiv, ikke mindst for dem, der kommer tilrejsende og kan spare kostbar arbejdstid på arkivet ved at have orienteret sig på forhånd i guiden. Netop her ligger imidlertid også et ankepunkt mod bogen: hvis den er tænkt at skulle stå hjemme på boghylden hos den menige arkivbenytter er det synd, at man har fjernet så godt som alt det stof fra den, der findes i landsarkivets trykte eller dupliserede registraturer – man kan næppe forudsætte, at ret mange af arkivets benyttere har en komplet samling af disse stående hjemme på hylden, bortset fra at en hel del af dem er udsolgt. Men det må retfærdigvis straks tilføjes, at det også er et spørgsmål om plads- og pengeøkonomi: det ville næppe have voldt vanskeligheder at fremstille en bog, der var tre gange så stor og dyr. Til gengæld ville det måske have været nyttigt, om bogen havde bragt en samlet fortegnelse over de registraturer, som landsarkivet har publiceret – som det er nu, er de kun nævnt rundt omkring i bogen i de afsnit, de vedrører. Formentlig kunne man også uden merudgift have medtaget oplysning om omfanget af de enkelte arkivfunds – man får en bedre „fornemmelse“ af et arkiv når man ved, om det består af 1, 10, 100 eller 1000 bind og pakker. Man kunne også ved overskrifterne til de enkelte arkiver have angivet arkivets yderår, hvilket kunne have bidraget til en hurtigere orientering i bogen.

Ved fremkomsten af 1. udgave ankede en anmelder over, at guiden havde et ujævnt

præg, fordi den byggede på registraturer af vekslende kvalitet og udførlighed. Det er imidlertid en unfair kritik at rette mod en bog som den foreliggende. Den bygger på vekslende arkivfunktionærens arbejde gennem mere end 80 år og udgør et koncentrat af det. Men den kan – og skal – selvfølgelig ikke bygge på en primær registrering af alle landsarkivets samlinger; krævede man det, ville man kunne vente på guiden til dommedag. Det må også erindres, at et landsarkiv er en levende organisme, hvor der hver dag modtages nye afleveringer og foretages nye registreringer: et landsarkiv bliver – forhåbentlig – aldrig „færdigt“. Men bogen gør status over samlingerne, og er samtidig et nyttigt og påskønnelsesværdigt arbejdsredskab for de historikere, der i disse år i stadigt stigende tal søger til landsarkivets læsesal.

JØRGEN PEDER CLAUSAGER

REGISTER

VED CHRISTIAN A. JUUL

Personerne anføres som hovedregel på deres slægtsnavn, et sådant, der ikke er opstået alene ved at sætte „sen“ til faderens fornavn. Denne skik varer for landboernes vedkommende til ca. 1828, jfr. forordn. af 30. maj s. å. Føres et sådant slægtsnavn ikke, anbringes vedkommende på fadersnavnet eller bliver eventuelt at udelade, når han ikke i teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de personers navne, om hvem intet af videre betydning siges i teksten, f. eks. førere for hærafdelinger, konger og andre, i hvis tjeneste de i teksten nævnte personer står, forfattere, hvis værker citeres osv.

Kvinder anbringes som hovedregel på deres pigenavn, kun undtagelsesvis tillige på mandens navn og i så fald med henvisning fra pigenavnet; er dette ikke noget egentligt slægtsnavn, bliver det eventuelt at udelade.

Er navnene latiniserede, bibeholdes denne form i registret, medmindre teksten oplyser, hvorledes de skal gengives på dansk.

Nævnes en person flere gange på samme side, antydes det, hvor sådant anses fornødent, i registret ved et mindre tal foroven, til højre for sidetallet.

Fyrster sættes på deres navn, ikke på landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpå.

Sammensatte efternavne, f. eks. Lente-Adler, sættes på første dels begyndelsesbogstav, altså i det nævnte tilfælde på L.

Partikler som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; eks. des Vignes sættes under V.

De efter spansk skik sammensatte efternavne (moderens slægtsnavn tilføjet efter faderens) anbringes under det første led.

Lokaliteter og institutioner, hvor om teksten har bemærkninger af særlig betydning, er optaget i registret.

Småstykker og anmeldelser er fra 16. række optaget i registret.

Abel, konge, 236, 238.

Abildgaard, Anna Margrethe, g. von Holten, 47. – P. C., maler, 253.

Ackermann, Agnethe, g. Olrog, 168. – Johan, vinhandler, 168.

Actonius, Anders, lærer, 64.

Adeler, Cort, generaladmiral, 253.

Adler, Else Kirstine, g. Rosborg, 199.

Adolf, Christen Jacobsen, 223.

Ahlefeldt, slægten, 233.

Ahlefeldt-Laurvig, Antoinette Agnes Mathilde, 206. – Emil, 206. – George, 206. – Maria, 206. – Nicolai, 206. – Richard Julius Frederik, greve, ritmester, 206. – Vladimir, 206.

Ahlefeldt-Laurvigen, 148.

Ahlers, Emilie, g. Ulrich, 158.

Ahrenson, Anne Marie Charlotte, g. Haas, 206.

von Aitzing, Michael, Freiherr, se Eytzinger, Michael.

Akeleye, Gabriel Knudsen, godsejer, 258.

Albertsen, K., overlæge, 15, 29, 113, 123, 133.

Albøge, Gordon, universitetslektor, 1, 13, 256 f.

Alfred den Store, engelsk konge, 238.

Algreen-Ussing, Frederik, historisk forfatter, 243 f., 248., 253 f.

von Alst, Christiane, g. Jacobæus, 144.

Amerinus, Johannes Laurentius, læge, 137.

Andersdatter, Anna, g. Ploug, 67, 73. – Anna, 72. – Anne Pernille, g. Steen, 69. – Anniche, 38. – Cathrine, g. Niels Johansen, 72. – Karen, 67. – Karen, g. Munch, 178. – Kirsten, g. Munch, 178. – Maren, g. 1° Christen Jacobsen, 2° Nicolai Jensen, 38. – Maren, g. Poul Andersen, 42. –

- Maren, g. Graver, 67. – Maren, g. Knud Christensen, 169. – Sindel Marie, g. 1° Barchhausen, 2° Skude, 38 f.
- Andersen, Agnes, forfatter, g. Henningsen, 148. – Albert, hovedkasserer, 211. – Anders Christian, godsejer, ML, 148. – Antonia, g. Hougaard, 148. – Augusta, g. Feodor Nielsen, 148. – Catharina, g. Lorck, 170. – Christen, forpagter, 148. – Christen, skovfoged, 209. – Edward, 111. – Finn, historiker, 227. – Frederik Claudius, godsejer, 148. – Henrik Vellejus Iacobæus, forpagter, 148. – Jochum, fæster, 39. – Lykke Marie, g. Ahlefeldt-Laurvigen, 148. – Lykke Marie Caroline, g. Toft, 148. – Maren Kirstine, g. Iacobæus, 147. – Ole, gårdmand, 64 f. – Ole, husmand, 67. – Peder, gårdmand, 70. – Peter, forpagter, 148. – Poul, gårdejer, 38, 42. – Poul, 39. – Poul, indsidder, 68.
- Angelberg, Johanne, g. Skibsted, 169.
- Anna, prinsesse, 137.
- Anna Sophie, dronning, 161.
- Anthony, Jens Peter, forpagter, 190.
- Antoniewitz, Marianne, historiker, 260 f.
- Appelberg, Elsa Ingeborg, læge, g. Ulfspare, 154.
- Arbin, Johanne Marie, g. de Stockfleth, 48.
- Arctander, Hans Pedersen, degn, 265.
- Arenfeldt, slægten, 229, 232. – Niels Henriksen, 229.
- von Arenstorff, Friedrich, kammerjunker, 180.
- Arnkiel, Christiane Frederikke, g. Blich, 40. – Poul Grum Hansen, sogneprest, 40.
- Arntzen, Vilhelm, cand. polit., navigations-skolelærer, 254.
- Askov, Poul Bjerger, 254.
- Aspenås, slægten, 236-238, 240.
- Bache, Niels, jurist, 245, 254.
- Bachmann, Johanne Jacobine, g. Ployen, 51.
- Bage, Abigael Maria Mathisdtr., g. Junior, 32.
- Bagge, Anne Marie, g. 1° Munch, 2° Anthony, 190. – Christiane, g. Munch, 190, 196, 202. – Niels Hutfeld, birkedommer, overinspektør, 190.
- Baggesdatter, Karen, g. Jacob Madsen, 136.
- Baggesen, slægten, 136.
- Bahlow, Hans, tysk navneforsker, 43, 59.
- Banner, slægten, 236. – Erik Nielsen, marsk, 231. – Ide Nielsdtr., g. Rosenkrantz, 236. – Mette Jensdtr., g. Gyldenstjerne, 236. – Niels Eriksen, 231.
- Barchhausen, Jens, forpagter, 39. – Jørgen, gårdejer, 39.
- Bardenfleth, Wilhelmine, priorinde, 95.
- Barfod, Frederik, historiker, 25-27.
- Barfoed, Immanuel, sogneprest, personalhistoriker, 249, 255.
- Barnekow, slægten, 228.
- Barnumsen, Erik, 237.
- von Barner, R. Konrad, 234.
- Bartholin, Anna, g. Jacob Madsen, 139 f. – Anne Margrethe, g. Jacobæus, 142-144. – Caspar, teolog, læge, 139. – Caspar, læge, generalprokurør, 141 f., 145. – Christopher, landsdommer, 141 f. – Søster, g. Bircherod, 144. – Thomas, læge, 140 f., 143. – Thomas, antikvar, 142-144.
- Basse, slægten, 235 f., 261.
- Bauer, 148.
- Baumann, Pauline Susanna Maria, g. Olivarius, 169.
- Bay, Anc Kirstine, g. 1° Hansen, 2° Munch, 196. – Christen Poulsen, købmand, 149. – Christen Poulsen, kaptajn, 149. – Corfits Carl Emil, proprietær, 149. – Else Sørensdtr., g. Tønne Rasmussen, 37. – Erich, købmand, 149. – Hans Nicolai Hutfeldt, købmand, 196. – Helene (Lene), 149. – Julie Augusta, g. Sølling, 149. – Jørgine Caroline, g. Bjørn, 149. – Kristian, gårdejer, 214. – Pouligne Christiane, g. Rasmus Hansen, 149. – R., konsultssekretær, 61. – Søren Tønnesen, gårdejer, 37.
- Bech, Svend Cedergreen, historiker, redaktør, 243, 255.
- Beck (Beck-Friis), slægten, 230, 232.
- Beck, Albert, 113. – Jochum, rentemester, 113. – Lasse, 230. – Louise Henriette, g. 1° Herslev, 2° Malling, 190.
- Becker, Maria Lucretia, g. Hermes, 44. – P. W., 253. – T. A., 253.
- Beldringe, regimentskriver, 179.
- Bendixen, Otto, 76.
- Bendtsen, Bendt, rektor, 253. – Povel, rektor, 223.
- Bennedsen, Lars, 210.
- Berengaria, dronning, g. Valdemar 2., 238.
- Berg, Axel, arkitekt, 81. – Ole Amundsen, skoleholder, 165.
- Berghofer, Louise, g. Jessen, 262. – Marie Amanda, g. 1° Querfurth, 2° Jessen, 262.
- Bergmann, H. P., rektor, 262 f.
- Bernstorff, familien, 218. – Andreas Peter, greve, statsmand, 47. – Magnus, greve, 47.
- Bert, Lucie Pedersdtr., g. Jens Nielsen, 32 f., 38. – Peder Jensen, købmand, 32 f.
- Bertouch, familien, 218.
- Bex, Anna, g. Ackermann, 168.
- Bidstrup, Julius, lærer, 263.
- Bielke, slægten, 231 f. – August, kommandør, 231. – Friedrich Heinrich, 231. – Hermann Caspar Henrik, 231. – Joseph Andersen, 231. – Peter Hermann, 231.
- Bielke, svensk adelsslægt, 240.
- Biering, Sophie, g. Holm, 168.
- Bigård, Christen Pedersen, gårdmand, 66. – Rasmus Christensen, gårdmand, 66.
- Bilde, Anders, rigsmarsk, 139. – Eske, 137 f. – Hylleborg, frue, 139.
- Bildsøe, Mette Christina, g. Møller, 41.
- Bildt, slægten, 230, 232. – Per, 230.

- Bille, slægten, 234.
 Bille (Bille-Brahe), slægten, 229, 232, 234-237, 261. – Bent, 229. – Bent Jonsen, 235. – Torbern, 235.
 Bille-Brahe-Selby, Tulle, g. Iacobæus, 155.
 Birch, Birgitte, g. Strange, 207.
 Bircherod, landsdommer, 137, 144. – Charlottte Christine, 188. – Frederik Christian Jensen, sognepræst, 188. – Jens Frederik, herredsfoged, 188.
 Birk, Hans Larsen, købmand, 223. – Sophia Maria, madam, 223.
 Birket-Smith, Sophus, litteraturhistoriker, overbibliotekar, 246, 251.
 Biørn, Per, operasanger, 96.
 Biørnsen, Erich, skildrer, 220.
 Bjerring, Oda Sigrid Borreby, g. Iacobæus, 155.
 Bjørn, bankdirektør, 149.
 Bjørnsen, Marie Caroline, g. 1° Oldenburg, 2° Munch, 208.
 Blich, Anna Margrethe, 37. – Anna Margrethe, g. Møller, 41 f. – Anne, 37. – Birgitte, g. 1° Wulff, 2° Bay, 37. – Elisabeth, g. Anders Poulsen, 38 f. – Hans, 37. – Jens, købmand, postmester, 35, 39 f. – Jochum, i Lybeck, 36. – Jochum, købmand i Nakskov, 36², 37 f. – Jochum, købmand i Sækkøbing, 33, 36-39. – Jochum, købmand, 33 f., 39 f. – Jochum, 37. – Jochum, 41. – Jochum, 41. – Jochum, købmand, 40 f. – Lauritz Høy, sognepræst, 40. – Lucia, g. Reimer, 40. – Peiter, 38. – Sindel Marie, 40.
 Blichert, Laurits Nielsen, sognepræst, 79. – Marie, g. Jespersen, 79 f., 83, 85, 88-91, 94-96. – Peder Knudsen, rektor, 79 f.
 Blix, Margrethe Schytte, g. Manthey, 57.
 Bloch, Jørgen, sognepræst, præstehistoriker, 246.
 Blomberg, A. Rud, graver, kirkegårdsgartner, 225.
 Blædel, Finn H., ekspeditionssekretær, 115, 135, 263.
 Bobé, Louis, kgl. ordenshistoriograf, 227, 246, 254.
 Boberg, svensk adelsslægt, 240.
 Bock, Johannes, professor, læge, 157.
 Bodenhoff, familien, 218.
 Boesen, familien, 218. – Poulina Nikoline, g. Munk, 211.
 Bohm, Louise, g. Brinck, 198.
 Bohr, Niels, atomfysiker, 199.
 Bonde, svensk adelsslægt, 240. – Hans Hansen, gårdmand, 65. – Hans Pedersen, husmand, 68, 73. – Johanne Pedersdtr., g. Niels Jespersen, 68 f. – Karen Pedersdtr., 68. – Maren Pedersdtr., g. Hans Poulsen, 68. – Marie Pedersdtr., g. Møller, 68 f. – Ole Pedersen, 68. – Peder Hansen, husmand, 65. – Rasmus Pedersen, 68.
 Borch, Ole, filolog, læge, kemiker, botaniker, 140.
 Borchgrevink, Barbara Wilhelmine, g. Manthey, 52.
 Borchsenius, Christian, lagdommer, 44, 60. – Johannes, apoteker, 60.
 Bornemann, Johan Adolf, slotspræst, 140, 142. – Philip Julius, præst, 144.
 Borries, 195.
 Bournonville, August, solodanser, balletmester, 253 f.
 Boyle, Robert, engelsk fysiker, 142.
 Bragh, Marie Sophie, g. Møller, 201 f., 206.
 Brams, Karen Hansdtr., g. 3° Blich, 4° Junior, 33, 38.
 Bramsen, Bo, forlægger, 96. – Hans, tobaksspinder, 33, 38.
 Brandes, Georg, forfatter, 253.
 Brasch, Christian Henrik, sognepræst, 91, 105.
 Breitenbauch, Børge E., vicetoldinspektør, 114. – Elise Henriette, 114. – Ernst Andreas, skipper, 114. – Ernst Heinrich, guldsmed, 114.
 Brenner, S. Otto, geneolog, 172.
 Bricka, Carl Frederik, historiker, rigsarkivar, 240, 243-247, 250-254.
 Brinck, Engelbrecht J., købmand, 198. – Lovise Caspare, g. 1° Tranum, 2° Munch, 198.
 Broberg, Rasmus Nielsen Skriver, borgmester, 138.
 Broch, Bolette, g. Iacobæus, 144. – Eske, rigsråd, 138.
 Brochmand, Jesper, biskop, 138.
 Brockdorff, familien, 218.
 Brockenhuus, slægten, 229, 232. – Birgitte, frue, 139. – Gotskalk, 229.
 Brockenhuus-Schack, Adolph, greve, kammerherre, hofjægermester, 86.
 Bruun, familien, 218. – Christian, rigsbibliotekar, historiker, 244 f. – Henry, historiker, 261. – Lassen, 195. – Niels Pedersen, indsidder, 68. – Peder Christensen, gårdmand, 70². – Peder Nielsen, gårdmand, 68.
 Brückner, Hans, klædevæver, 79, 97. – Martin Hansen, lærredshandler, vejer & måler, 79.
 Brøchner, slægten, 79. – Hans Mortensen, sognepræst, 79. – Hans Pedersen, sognepræst, 79.
 Brønnum, Rudolf Christian Lund, værtshusholder, 203.
 Buchholtz, degnefamilien, 185.
 Buchwald, professor, 144.
 Bugge, Sophie Amalie, g. Arnkiel, 40.
 Buus, Hans, prokurator, 221.
 Byberg, Bartholomæus Danielsen, sognepræst, 223.
 Bülow, slægten, 228. – Frederik, officer, 95. – Marie, klosterfrøken, 95.
 von Bülow, Johan, godsejer, 60. – Otto Chr. S. A., officer, 95.
 Bærvulf, snedker, 205.

- Bødker, Karen Marie Andersdtr., g. Munch, 205.
- Börjesson, Mary Alida, g. Iacobæus, 154.
- Cappelen, Betsy Wilhelmine Andrea Marie, g. Malling, 56. – Frederik Carl August, skibsfører & -mægler, 56. – Johan Henrik, sorenskriver, 52. – Johan Henrik, stortingsarkivar, 56. – Mathilde Isabella, g. Hille, 56. – Peter Wilhelm Daniel, apoteker, 56. – Sophie Louise, lærer, 56.
- Carl, prins, 83.
- Carlquist, Anna, g. Iacobæus, 154.
- Carlsen, Erna Adolfine, g. Munk, 215. – Ernst, generalkonsul, 215.
- Caroc, Marie Augusta, g. von Holstein, 56.
- Carstens, A. G., geheimeråd, 221.
- Castenschild, familien, 218.
- Castrup, Elieser Jensen, sognepræst, 223.
- Cedersted, Kaj Th., 76.
- Charlotte Amalie, dronning, g. Christian 5., 83.
- Christensdatter, Ane Kierstine, g. Munk, 206, 210. – Ellen, g. Søren Hansen, 71. – Ellen, g. Ladefoged, 72. – Inger, g. Holm, 36. – Karen, g. Frederik Madsen, 71. – Kirsten, 178. – Lene, g. 1° Matz Nielsen, 2° Clemen Sørensen, 136. – Maren, g. Ladefoged, 67. – Margrethe, g. Holger Nielsen, 223. – Mette, tjenestepige, 223.
- Christensen, Børge, kågmand, 179 f. – Dorette Larsdtr., g. Hastrup, 186. – Eskild, læge, 137. – Frederik, borgmester, 177. – Knud, fæster, 169. – Lars, godsejer, 185 f. – Mads, boelsmand, 68. – Mads, gårdmand, 73. – Marie Cathrine, g. Munk, 209. – Niels Fuglsang, 197. – Peder, sognepræst, 137. – Poul Elo, læge, 155.
- Christian 2., konge, 135.
- Christian 4., konge, 177, 241.
- Christian 5., konge, 151, 241.
- Christiansen, Asmus Eduard, søkkommandør, 163 f. – Caspar, 101. – Christian, handelsmand, reder, 165. – Einar, professor, forfatter, 171. – Johan, købmand, brændevinsbrænder, 166. – Karen Margrethe, g. Kraft, 159, 162. – Kirsten, frue, 171. – Ludvig, bager, 36. – Vagn Aage, læge, 172.
- Christoffer 2., konge, 236, 238.
- Christoffersen, Otte, sognepræst, 145.
- Christophersen, Johan, 69. – Mads, bonde, 222. – Rasmus, gårdmand, 64. – Søren, 65.
- Clausen, Anna, g. Munk, 206. – Bodil Maria, g. Kronmann, 35. – Peter Gommesen, købmand, 35.
- Clementin, Christian, rektor, 138.
- Clyn, Marine Andersdtr., g. Peder Jacobsen, 137.
- Colding, Anne Dorthe, g. 1° Marcussen, 2° Munch, 203 f.
- Collin, Cecilia Dorothea, g. Blich, 38. – Jo-
- nas, 253.
- Cox, John C., fra London, 167. – Julia, g. Schiffert, 167.
- Crzellitzern, genealog, 25.
- Dahl, Svend, rigsbibliotekar, 247.
- Dahlerup, familien, 218. – Troels, historiker, 260.
- Dalgård, Sune, landsarkivar, 14.
- Dalsgaard, Christen, maler, 267.
- Dam, Hjere Sørensen, skoleholder, 265.
- Decker, Juliane, g. Peter Rasmussen, 53.
- Delbanco, O. H., forlægger, 253.
- Diderichsen, Hinrich, købmand, 36 f.
- Dinesen, Marius, gårdejer, 213.
- Ditzel, H., museumsleder, 264.
- Drachmann, Gert, forligsmand, 117, 122.
- Dyre, slægten, 261.
- Daa, Ida, frue, 139.
- Eberstein, slægten, 235 f., 238. – Peder Ludvigsen, 237.
- Edelberg, Lorentz Leonard, post- & ritmester, 54.
- Egede, familien, 97. – forpagter, 100, 103.
- Egerod, Svend Mikkelsen, sognepræst, 188.
- von Eggers, familien, 218.
- Egleton, Dorothy, g. Iacobæus, 140. – Henry, Sir, 140.
- Elberling, C., 254.
- Engberg, Jesper, bagermester, 41. – Jørgen David, købmand, 41.
- Engelstoft, Povl, historiker, 243, 247 f.
- Engstrøm, Leander, maler, 156.
- Enna, Esther, g. Iacobæus, 155.
- Erhardi, C. B., proprietær, 204.
- Erslev, Kristian, historiker, rigsarkivar, 251.
- Erslew, Th. H., litterær- og personalhistoriker, 248 f.
- Eskilsen, Niels, 261. – Peder, 261.
- Ewald, Johannes, digter, 221.
- Exner, Julius, maler, 267.
- Eyzinger, Michael, diplomat, historiker, 16-18, 20, 29.
- Fabritius, Albert, kgl. ordenshistoriograf, 15², 24-27, 130, 227, 233.
- Faith, Catharine Elisabeth, g. Iacobæus, 147. – H. G., justitsråd, 145.
- Falk, slægten, 261. – Bo, 260 f. – Eskil, 261. – Eskil Pedersen, 261. – Peder, 261.
- Federmann, Birgitte Andreasdtr., g. Wulff, 37.
- Fenger, slægten (Slotsbjergby), 44. – Anna, g. Holm, 54. – Augusta Theodora, g. Fenger, 54. – Christian, læge, 54. – Elisabeth Christine, g. Just, 54. – Hans Mathias, provst, kgl. konfessionarius, 156. – Helene, 54. – Johannes Ferdinand, grosserer, 54. – Louise, forstanderinde, 54. – Ludvig Peter, stadsarkitekt, 54. – Marie Wilhelmine, g. Edelberg, 54. – Nicolai Frederik, 54. – Peter Andreas, sogne-

- præst, provst, 50, 61. – Rasmus, sognepræst, provst, 50. – Rasmus, agerbrugskonsulent, 54.
- Ferdinand, prins, 96 f.
- Fers, Conrad Jochumsen, sognepræst, 223.
- Ferslew, Niels, amtmand, 199.
- Fincke, Anna, g. Bartholin, 139. – Thomas, læge, 139.
- Finnerup, Niels Jensen, gårdejer, 197.
- Finsta, svensk adelsslægt, 240.
- Fleischer, Anna Margrethe (Grethe), g. Manthey, 49. – Tøger Christian, generalauditor, rådmand, 49.
- Flindt, Anna Jacobsdtr., g. Høy, 40.
- Fløystrup, Niels, gartner, 197.
- Fog, familien, 97. – Schack Carl Emil, sognepræst, 196.
- Folkunge, slægten, 237 f., 240.
- Forst-Battaglia, O., genealog, 16-18, 20, 24.
- Foss, Christen, rektor, 138. – Laurits, forstander, 138. – Niels, livlæge, 138. – Peder, rektor, 140.
- de Franckenau, Gerhard Ernst Franck, diplomat, 29.
- Frederik 2., konge, 137, 176.
- Frederik 3., konge, 139, 241.
- Frederik Christian August, prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg, 25.
- Frederiksen, Anders V. Kaare, historiker, 112. – Kristine, g. Munk, 209. – Laurids Peter, 203.
- Friborg, N. J., 30.
- Fridericia, J. A., historiker, 246, 250, 254.
- Friis, skovridder, 103. – Astrid, historiker, 14. – Dorete, frue, 139. – Johan, kansler, 135, 178.
- Frölich, Catherina, g. Manthey, 44.
- Fugl, Rasmus, amtsforvalter, 219.
- Fuglberg, Anna Hansen, g. Hans Kjær Hansen, 51.
- Fuglsang, Anna, g. Lars Christensen, 185 f. – Dorethe, se Christensen, Dorethe Larsdtr. – Karen Lassen, g. Munch, 176 f., 185-188.
- Gad, G. E. C., forlagsboghandler, 253.
- Gadegaard, slægten, 10.
- Galen (Hvide), slægten, 235, 238, 261. – Inger Torbernsdtr., g. Bille, 235.
- Galster, Georg, museumsinspektør, 143.
- Galton, Francis, læge, genealog, 20-24, 26, 125, 128-130, 133.
- Galtrup, Diderich Marcellus, overkirurg, 195. – Diderik, købmand, godsejer, 195. – Hans Diderik, kaptajnløjtnant, 195. – Sara, g. Winding, 195.
- Galtung, slægten, 230 f. – Gaute Eriksen, 231. – Laurids, 231.
- Gennerup, Andreas, snedker, Gerlach, G. D., generalmajor, 61.
- von Gersdorff, slægten, 228.
- Getz, Regine Magdalene, g. Weldingh, 145.
- Giesecke, K. L., mineralog, 60.
- Giessing, Christian, sognepræst, 249.
- Gigas, dr., 251.
- Gilberg, Ellen, pianistinde, 210. – Thorvald, viceskoleinspektør, organist, 210. – Aage, kreds læge, 210.
- Giødesen, Ingeborg Johanne, g. Jacobæus, 138. – (Ægidius), Jens, biskop, 138 f.
- Gjedde, Anna Christina Madsdtr., g. Engberg, 41.
- Gjellerup, S. M., historiker, 251, 254.
- Gjordsen, slægten, 236.
- Gjørup, Christen, borgmester, 181.
- Gleerup, Lene Louise, g. Koch, 164.
- Gleichen, slægten, 235 f., 238.
- Glob, Christian, 140.
- Glückstad, Margrethe, g. Olrog, 165.
- Goltz, Anna Christina, g. Schiffert, 170. – Dorothea Maria, 170. – Peter Tobias, 170.
- Goos, familien, 218.
- Gorm den Gamle, konge, 161, 237, 239.
- Goubert, P., fransk historiker, 112 f.
- Granow, Ellen, g. Munk, 214.
- Graver, Niels Nielsen, indsidder, 67.
- Gravesen, Palle, civilingeniør, 75.
- Grebe, Charlotte Wilhelmine, g. Milling, 183.
- Greve, Anna Olesdtr., g. Illum, 71. – Axel, købmand, 32. – Niels Jensen, gårdmand, 71. – Oluf Hansen, 71.
- Grinnerod, Broder Andreas, skrædder, 205. – Marie Emilie, 205. – Niels Fuglsang Munch, 205.
- Groot, Mathilde C. C., g. von Hanssen, 211.
- Grubbe (Grube), slægten, 231 f., 234 f., 237, 240, 261. – Gjertrud Pedersdtr., g. Barnumsen, 237. – Jens, 237. – Johannes, 231.
- Grundet, Johannes, rektor, 136.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin, digter, biskop, 61, 145.
- Grünwald, Isaac, maler, 156.
- Grøné, Elsa, bibliotekarie, g. Ulfspærre, 153.
- Grønvold, Adamine Charlotte, g. Wagner, 55. – Nancy Cæcilie Margrethe, g. Wagner, 54.
- Graae, Gomme Frederik August, sognepræst, 148.
- von Gude, Albert Peter, byfoged, 50, 61. – Marie Ulrikke Hedeveg, g. Manthey, 50.
- Guldager, Niels Nielsen, provst, 186.
- Guldbrandsen, Frederik Norden, tegner, 211.
- Guttormsen, Tolle, skipper, 36.
- Gyldenløve, slægterne, 241.
- Gyldenstjerne (Gyllenstierna), slægten, 230, 232 f., 236 f. – Niels Eriksen, 230, 236. – Vibeke, 224.
- Gyllenkrok, slægten, 153. – baron, 150.
- Güntelberg, slægten, 228.
- Günther, Augusta, g. Manthey, 46. – Christopher, hofapoteker, 46 f.
- Gøtsche, Peter, apoteker, 96.

- Haagen, Anna Martine, g. Wøldike, 79. – Hans, politidirektør, højesteretsassessor, 79 f.
- Haas, Charlotte Louise Eulalia, g. 1° Munk, 2° Munk, 206. – Hans Christian Marcus Christoffer, oberst, 211. – Jean Meno, hospitalsøkonom, 206. – Jørgen Munk, 211.
- Hager, J. O., genealog, 15, 26.
- Hald, Anne Seyersdtr., g. Olrog, 168.
- Halling, Peder, tømremester, 221.
- Hans, konge, 135 f.
- Hansdatter, Ane, g. Søren Christophersen, 65. – Anna, g. Ludvig Christensen, 36. – Anna Marie, g. Lindhardt, 34, 40. – Anne, g. Christen Madsen, 68. – Cathrina Elisabeth, g. Junior, 31. – Johanne, g. Peder Hansen, 69. – Johanne, g. Bruun, 70°. – Karen, g. Ole Andersen, 64. – Karen, g. Niels Pedersen, 67. – Karen, g. Clemens Sørensen, 136. – Karen, g. Soldat, 67. – Kirsten, g. Poul Andersen, 68. – Maren, g. Rasmus Nielsen, 67. – Maren, g. Ploug, 73. – Maren, g. Christen Rasmussen, 73.
- Hansen, Carl Martin, læge, 157. – Christoffer, borgmester, 176. – Gregers, kommunaldirektør, 31, 42. – Hans, 73. – Hans Kjær, købmand, 51. – Henning, gårdmand, 66. – Ingvar, gårdejer, 214. – Jens, gårdmand, 65. – Jesper, husmand, 69. – Jørgen, gårdmand, 66. – Jørgen Bernth, botaniker, 111. – Lars, materialkusk, 93. – Marie Margrethe, g. Manthey, 51. – Niels, 67. – Peder, møller, 69. – Peder, 69. – Peder, 72 f. – Rasmus, 72. – Rasmus, 73. – Søren, gårdmand, 68. – Søren, gårdmand, 71. – Søren, 72. – Thorkild, forfatter, 175, 212. – (Bigård), Christen, gårdmand, 72. – (Bonde), Jens, gårdmand, 65.
- von Hanssen, Frederik Vilhelm, kaptajn, 211. – Johanne Wilhelmine, g. Munk, 211.
- Harbou, slægten, 228 f., 234. – Knud Nielsen, 229.
- Harck, Naamen, rådmand, 183.
- Harder, guldsmed, 191.
- Hasselriis, Agnes, g. Teisen, 157.
- Hastrup, Lars, godsejer, 192. – Mads, godsejer, 185 f. – Niels, godsejer, 192.
- Hatt, Harald, historiker, 15.
- Hauber, Sophie Charlotte, g. Günther, 47.
- Hedegaard, C. D., jurist, 222, 225.
- Hegel, Frederik V., forlagsboghandler, 246 f., 252-254.
- Hegelund, Peder Jensen, biskop, 115.
- Heiberg, Peter Andreas Christian, botaniker, 109-111.
- Heins, Marie-Elisabeth Olivia Christine, g. Fenger, 54.
- Heise, Carl Johan, seminarieforsøger, 111. – A., overlærer, 234, 251.
- Helk, Vello, overarkivar, 113, 263.
- Hemmingsen, Niels, teolog, 136.
- Hempel, Simon, købmand, 72.
- Henning, E., genealog, 24, 124, 133.
- Henningsdatter, Anna, 72. – Johanne, g. Jørgen Poulsen, 71 f. – Karen, g. Hans Nielsen, 72. – Maren, g. Frederik Madsen, 71.
- Henningsen, Agnes, se Andersen, Agnes. – Hans, 71. – Niels, 72. – Peder, gårdmand, 71. – Rasmus, 71.
- Henri, Louis, fransk historiker, 111.
- Henrichsen, R. J. F., rektor, 156.
- Henrik 3., fransk konge, 16 f.
- Henriksdatter, Bodil Marie, g. Ole Pedersen, 70.
- Henriksen, Didrik, fra Tranquebar, 180 f. – Key, gårdmand, 65, 70. – Thøger, handelsmand, 180.
- Herbst, Karen Margrethe, g. Iacobæus, 154. – Peter, kammerherre, 157.
- Hermes, Georg Vivienz, sognepræst, 44. – Sophie Dorothea, g. Manthey, 44.
- Hersleb, Hans Christoffer, landsdommer, borgmester, 189 f. – Laurentia Sara, g. de Tengenagel, 190. – Peder, højesteretsprokurator, 190. – Peter, biskop, 184, 189, 220.
- Heyl, Margaretha Elisabeth, g. Konopka, 170.
- Heyse, Caroline Wilhelmine, g. Jessen, 262.
- Hildebrand, Bengt, svensk riksarkivar, 253, 255.
- Hille, Lars Mathias, driftsbestyrer, kaptajn, 56.
- Hillerup, F. C., digter, 61.
- Hintzholm, Anna, g. Poul Poulsen, 220 f.
- Hjortd, Marie, se Mikkelsen, Marie Schmidt.
- Hjorth, Gudrun Emilie, g. Iacobæus, 156. – Sophie, enkefrue, 263.
- Hjorth-Nielsen, Henning, genealog, 115.
- Hjulmand, Niels, 67.
- de Hofman, T., historiker, 249.
- Hogenskild, slægten, 231.
- Holbeck, Jomfru, 195.
- Holbeck, Ludvig, digter, 221.
- Holck, slægten, 229, 232, 235 f., 240. – Christen, 240. – Johan, 229. – Manderup, 235.
- Holck-Winterfeldt, Gustav Frederik, greve, 220.
- Holgensen, Christine, g. A. B. Poulsen, 221 f.
- Holk, Hans, agent, 60.
- Hollstrøm, Anna Lena, g. Iacobæus, 154.
- Holm, Anne Marie Simonsdtr., g. Kraft, 167. – Birgitte Hansdtr., g. Blich, 36. – Dorthe, g. Hinrich Diderichsen, 36. – Edvard, historiker, 251. – Frederik Peter, kopist, 199. – Hans Rasmussen, købmand, 36°. – Jens Wulfsen, hestehandler, 168. – Karen Hansdtr., g. Claus Samuelson, 36. – Peder Hansen, købmand, 36 f. – Peter Alberg, sognepræst, 54. – Wulff (Wolf) Ottesen, hestehandler, 168.
- Holstein, Frode Otto Julius, godsforvalter, 56.

- von Holstein, Frode Hjalmar, toldforvalter, 56.
- Holten, familien, 218.
- von Holten, Anna Pauline, g. Manthey, 47.
- Johannes (Hans), apoteker, toldkontrol-
lør, 47.
- Horrebø, Christian, astronom, 48. - Mag-
na Christine Lovise Sophie, g. Münster,
52. - Magnus, professor, 48.
- Hougaard, Anton Fr., købmand, 148. -
Niels, 195.
- Hove, Steffen, 76.
- Huitfeldt, slægten, 231. - Henrik Nielsen,
231.
- Hulsig, Erik Jensen, 10.
- Husenius, Carin, g. Iacobæus, 154.
- Huulegaard, Peder, hørkræmmer, 223.
- Hvid (Hvidt), Niels Lauridsen, toldinspek-
tør, 170, 185.
- Hvide, slægten, 236, 238.
- Hvidt, Edvard Julius, assurancemægler, 159,
165. - Karen Margrethe (Kamma), g.
A. E. Christiansen, 163. - Laurits Nico-
lai, grosserer, nationalbankdirektør, mini-
ster, 159 f., 166 f. - Niels Nielsen, hør-
kræmmer, 170.
- Hvidtfeldt, Arild, kansler, kgl. historiograf,
135.
- Hyde, Thomas, engelsk læge,
- Høeg (Høegh), slægten, 231 f., 234. - So-
phie Pedersdr., g. Banner, 231.
- Høegh, Jens, lærer, 203. - Ottomine Else
Kirstine, 203.
- Høg, Jytte, frue, 139.
- Hörig, Elisabeth, 130.
- Høst, Andreas, boghandler, 245 f.
- Høy, Bodil Kirstine, g. Blich, 39 f. - Lau-
rits Christensen, købmand, 39 f.
- Iacobæus, Amalie Frederikke, g. Ørsted, 146.
- Anna, 1° Norman-Hansen, 2° Carl Mar-
tin Hansen, 150, 152, 157. - Annelisbeth,
156. - Anne Lise, g. Poul Elo Christen-
sen, 155. - Anton, apoteker, 145. - An-
ton Christian, godsforvalter, patron,
147 f., 150-154, 156. - Anton Christian,
civilingeniør, dr.techn., 154. - Anton Hol-
ger, forpagter, proprietær, 148-150. - An-
ton Michael Erik, styrmand, 146-148. -
Anton Sigurd, officersaspirant, 147. -
Anton Sigurd, forpagter, 153 f. - Augu-
sta Dorothea Christiane, g. Teisen, 157. -
Bengt Gustaf Christian, godsejer, 154.
- Cecilie (Cit), 150, 152 f., 157. - Char-
lotte Georgine Holgerine, g. Stegger, 146.
- Christian Adolf, købmand, 145 f. -
Christopher, sognepræst, 144. - Elisabeth,
g. Moltke, 158. - Ellen, g. Ulrich, 157 f.
- Else, g. Knub, 145. - Erik, rektor, 154-
156. - Gustaf, godsejer, 153 f. - Hans
Christian, læge, professor, 154. - Hans
Henrik, skibskaptajn, 146. - Helga, 153 f.
- Helga Margrethe, g. Thygesen, 146. -
Henrik, landsdommer, 135, 151-154, 157 f.
- Henrik, apoteker, 146. - Henrik Emil,
birkedommer, 149 f., 152 f., 156 f. -
Henrik Vellejus, gårdejer, polytekniker,
MgrF., ML., 147. - Holger, overkøbmand,
145. - Holger, købmand, 146. - Holger,
læge, 157 f. - Holger Christen, land-
mand i USA, 146. - Holger Christian,
fotograf, 154. - Holger Henrik, 148. -
Holger Vilhelm, direktør, 155. - Inge-
borg, g. Ulfspærre, 151, 153 f. - Ingeborg
Anna, g. von Sydow, 154. - Inger, 156.
- Jacob, provst, 142, 144. - Johan
Adolph, læge, sognepræst, 144 f. - Ker-
stin Lykke, g. Tamm, 154. - Kirsten Ma-
rie, g. Schmidt, 155. - Lennart Holger,
læge, 154. - Lykke Catherine Marie, g.
Iacobæus, 147 f., 150-154. - Marie Chri-
stine, g. Anders Christian Andersen, 148.
- Marie Christine, 150, 152, 156. - Ma-
thias, livlæge, 135. - Olivia Theodora, g.
Schartau, 148. - Oluf Roland, urgrossist,
146. - Peter Adolf Serup, gæstgiver, 146.
- Peter Anton, gårdejer, 156. - Poul Hol-
ger, 155. - Poul Holst, landmand i Au-
stralien, 146. - Regine Magdalene, g.
Iacobæus, 145, 147. - Regine Magdalene,
g. Lund, 146. - Thomas, overkøbmand,
145. - Ulf Erik, læge, 154. - Aage, lek-
tør, 155 f.
- Iacobæus (Jackson), Jon Sigvardur, skibs-
kaptajn, 146.
- Ibsen, Fanny Johanne Emilie, g. Munch,
208. - J. hofbedemand, 181. - Johanne
Christiane, g. Munch, 202. - William,
købmand, konsul, 208.
- Illum, Hans Hansen, 71. - Hans Pedersen,
72.
- Ipsen, Niels, husmand, 73.
- Isaach, Moses, skrædder, 114. - Sarah, g.
Jacobi, 114.
- Isenburg, W. K., genealog, 18.
- Iversen, slægten, 79.
- Jacobi, jødisk slægt, 114. - Jacob, skræd-
der, 114. - Neumann Hirsch, skrædder,
114.
- Jacobsdatter, Anne, g. Knud Rasmussen, 73.
- Ellen, g. Amerinus, 137. - Maren, g.
Greve, 71. - Maren, g. 1° Hans Madsen,
2° Jens Rasmussen, 3° Hans Pedersen, 72.
- Marie, g. Eskild Christensen, 137. -
Mette, g. 1° Mule, 2° Peder Christensen,
137.
- Jacobsen, Bagge, sognepræst, 137. - Chri-
sten, skipper, 38. - Ejnar, 76. - Jens,
provst, 137. - Lisbeth Thora, g. Gilberg,
210. - Niels, gårdmand, 66. - Ole, læge,
137. - Peder, købmand, 137. - Peder, på
Gjøl, 179. - P. V. historiker, forfatter, 61.
- Jacobæa, Else Bartholin, g. Bornemann, 140.
- Ingeborg, g. Vinding, 139. - Karen, g.
Foss, 138. - Malene, g. Skrivers Broberg,

138. – Mette, g. Clementin, 138. – Søster, g. Scavenius, 140.
 Jacobæus, se også Iacobæus.
 Jacobæus, Holger, professor, 135, 140-144. – Jens, læge, 140, 142. – Mathias, læge, 137 f. – Mathias, læge, 139 f.
 Jansen, Lotte, arkivar, 265.
 Jantzen, Maria Magdalena Elisabeth, g. H. V. I. Andersen, 148.
 Jensdatter, Anna, g. 1° Anders Olesen, 2° Niels Willumsen, 65. – Anna, g. Hans Nielsen, 37. – Anna Margrethe, g. Blich, 38. – Catrine, g. Bramsen, 33, 38. – Johanne, g. Ole Pedersen, 70. – Kirsten, g. Actonius, 64. – Maren, g. Rasmus Christophersen, 64. – Maren, g. Hans Sørensen, 65. – Maren, g. 1° Christen Pedersen, 2° Rasmus Jensen, 67, 70.
 Jensen, Bagge, købmand, rådmand, 136. – Christen Nielsen, lærer, 210. – Hans, gårdmand, 70. – Hans, farver, borgmester, 79, 105. – Henning, redaktør, 30, 76, 115, 159, 173. – Jens, 70. – Jens, udflyttergårdmand, 67 f. – Jens, ledvogter, 91, 98. – Jens, gårdejer i Nygård, 214. – Mads, gårdmand, 71. – Morten, fæster, 185 f. – Nicolai, handskemager, 38. – Niels, husmand, 70. – Niels, gårdmand, 66. – Otto, husmand, 213. – Rasmus, gårdmand, 67, 70. – Søren, gårdmand, 70.
 Jeppesdatter, Anna, g. Jacob Poulsen, 66.
 Jespersen, Carsten Friis, stadsfysikus, 79, 101. – Erik, godsforvalter, 79-82, 85-88, 91, 94-98. – Helge Friis, dommer, 77 f., 80 f., 85, 87, 94, 102 f., 104-106. – Ivar, nationalbankbestyrer, 82 f., 88, 105. – Jesper, justitiarius, 79, 95. – Knud Friis, amtmand, kammerherre, 80, 85, 102 f. – Niels, indsidder, vægter, fattigfoged, 69. – Svend Friis, civilingeniør, 80, 85, 99, 102-104. – Volmer, godsforvalter, 82. – Aage, købmand, 105.
 Jessen, Christen, husmand, 206. – Karl Johan Peter, russisk marineofficer, 262. – Louise, 262. – Ludwig, russisk gehejmeråd, 262. – Peder, gårdejer, 39. – Peder (Hans Peter Boye), rektor, 262 f. – Peter, gårdejer, 169.
 Jexlev, Thelma, historiker, 261.
 Jochumsdatter, Anna, g. Tolle Guttormsen, 36.
 Johansdatter, Vibeke Dorthea, g. Niels Jørgensen, 69.
 Johansen, slægten, 156. – Axel, skrædder, 214. – Fanny Dagmar, g. Iacobæus, 149, 155-157. – Hans Christian, historiker, 112. – Henrik, vinhandler, 156. – Niels, indsidder, 72. – Viggo, maler, 156.
 Jonsen, Niels, borgmester, 135.
 Juel, slægten, 228, 232, 236 f. – Mogens, 236. – Niels, søofficer, 150. – Palle, 229.
 Junior, Abelone, 35. – Abelone, g. Wandel, 35. – Abigael Maria, 34. – Abigael Maria, 34. – Cathrine Elisabeth, g. Blich, 33, 40. – Cathrine Elisabeth, g. Blich, 35, 40. – Cathrine Elisabeth, 35. – Chreinhof, købmand, 32°, 33 f., 38. – Else, 32. – Else Marie, 32. – Johan Lindhardt, 35. – Johan Wenholt, 32. – Jørgen, 33. – Jørgen, 34. – Jørgen Hansen, købmand, 34, 39 f. – Jørgen Hansen, skræddermester, 31. – Lars Hansen, købmand, 33 f., 39. – Lars Lindhardt, postmester, 35. – Magdalene, g. Kronmann, 35. – Mathias, 33. – Peder, 35.
 Just, Peter Theodor, grosserer, 54.
 Justesen, justitsråd, 220.
 Justsdatter, Karen, g. Poppe, 180. – Marie, g. Søllinge, 259.
 Juul, slægten, 229, 232. – Dorothea Ovesdtr., g. von Offenberg, 161. – Niels, 229.
 Jørgensdatter, Anna, g. Niels Nielsen, 70. – Anna, g. Rasmus Nielsen, 63. – Anna, g. Poul Larsen, 71. – Anne Marie, g. Niels Jensen, 70. – Karen, 69. – Karen, g. Stougaard, 70. – Margrethe, g. 1° Frederik Christensen, 2° Munk, 177 f. – Maren, g. Anders Pedersen, 67. – Maren, g. Greve, 71. – Maria, g. Peter Jessen, 169. – Sidsel, g. Munch, 69.
 Jørgensen, Aksel, maler, 156. – A. D., gehejmearkivar, 251. – Hans, indsidder, daglejer, 69. – Harald, landsarkivar, 242. – Harald Julius, ritmester, 206. – L., overretssagfører, 258 f. – Laue, 207. – Mads, gårdmand, sognefoged, 66. – Niels, indsidder, daglejer, 69. – Ole, tjenestekar, 69.
 Karl den Store, tysk-romersk kejser, 238.
 Karl 11., svensk konge, 151.
 Katič, Ivan, dyrlæge, forskningsbibliotekar, 262.
 Kehlet, familien, 204.
 Kejser-Nielsen, Svend, fuldmægtig, 215. – Søren, kultusminister, 215.
 Keysdatter, Anne, g. Mads Christensen, 68. – Karen, g. 1° Bruun, 2° Lars Pedersen, 68.
 Keysen, Henrik, husmand, 65, 70. – Henrik, soldat, 68.
 Kier, Chr. T., overlæge, 178.
 Kierkegaard, Michael Pedersen, urtekræmmer, 155.
 Kierulf, Juliane Margrethe, g. Barchhausen, 39.
 Kingo, Thomas, biskop, salmedigter, 137.
 Kirketerp, Niels, købmand, 186 f.
 Kiær, Aage E., læge, 157.
 Klein, slægten, 137. – Johan, 143.
 Klevenfeldt, Terkel Kleve, historiker, genealog, 176, 184, 234.
 von Klocke, Fr., genealog, 15, 25, 131, 133.
 Klüglein, Hermine Cortalia Frizine, g. Munch, 204.
 Knap, Børge Henrik, sognepræst, 111.

- Knoff, Christoffer, hofpræst, 172. – Sophie, g. Kraft, 172.
- Knub, Niels, sognepræst, 145.
- Knud 2. Hellig, konge, 237 f., 240.
- Knud, hertug af Blekinge, 238.
- Knudsatter, Anne Marie, g. 1° Hans Pedersen, 2° Hans Hansen, 72 f. – Mette Kirstine, g. Frederik Nielsen, 71 f.
- Knudsen, Christian, fæster, 169. – Peder, muremester, 72. – Peder, husmand, 73. – Peder (Skydebjerg), sognepræst, 258.
- Knuth, D. E., 129 f., 133.
- Knutsdatter, Kristina, g. Trolle, 236.
- Koch, Christen Jensen, søløjtnant, 164. – Fr., forpagter, 196. – Kirstine Marie, g. Iacobæus, 145. – L., provst, 251. – Louise Seraphine, g. Wolff, 164. – P. F., godsforvalter, 81, 85. – Peter Gotlieb, forpagter, proprietær, 194, 196, 202.
- Kolding, Mads Jensen, køb- og rådmænd, 38.
- Kolstad, slægten, 10.
- Komietzko, Wolf, dr. med., 173.
- Konopka, slægten, 173. – Frederikke Charlotte, g. Christian Christiansen, 164, 171. – Friedrich Ernst, skovrider, købmand, 166. – Johann Christian, skovrider, 170.
- Konow, Lennart, grosserer, 256-258.
- Korth, Dietrich, overdyrlæge, forskningsbibliotekar, 262.
- Krabbe af Damsgaard, slægten, 229, 231 f.
- Krabbe af Østergaard, slægten, 236 f.
- Krabbe, Christen, 229. – Dorthe Mogensdtr., g. Juel, 236. – Mogens, 237. – Niels Mikelsen, 231.
- Kraft, Alexander, vicefængselsinspektør, 159, 162 f., 171. – Alexander, 172. – Christian Frederik, kaptajnløjtnant, 164. – Christen Olesen, købmand, reder, 167. – Gorm, 172. – Hans (Johan), skolemand, præst, 172. – Jens, litteraturhistoriker, 248. – Johan Christian, søkmandør, 163. – Ole, rektor, 165. – Ole Bjørn, politiker, udenrigsminister, 159-162, 171. – Ole Christensen, købmand, reder, 167, 172.
- Krage, slægten, 261. – Eskild, 260 f. – Peter, (Peder Jensen), 261.
- Krarup, F., 254.
- Krausse, J., genealog, 124, 133.
- Kress (Kresz), Dorothea Barbara, g. Zinn, 169.
- Kristensen, Laust, sognepræst, 76. – Per Niels, historiker, 265 f.
- Krogh, Johanne, g. Gommesen Clausen, 35. – Jørgen, gårdejer, ejendomsmægler, 209. – Per, maler, 156.
- Krognes, slægten, 236, 240. – Else Holgersdtr., g. Rosenkrantz, 236.
- Krogstrup, Chr., 76.
- Kronmann, Anne Cathrine, g. Junior, 35. – Johan Christian, købmand, 35. – Johan Conrad, forpagter, 35°. – Vilhelmine Frederikke, g. Junior, 35.
- Kruise, Ludvig Frederik, birkedommer, 207.
- Krøger, Friedrich Christian, læge, fysikus, 52 f., 57. – Heinrich Christian, apoteker, 53, 61. – Sophie Augusta, g. Schrader, 57.
- Kyndc, Christen, skipper, 180.
- Kaae, Bue, lokalhistoriker, 115.
- Kaarsberg, Johannes, læge, professor, 86. – Otto Irminger, højsteretspræsident, 86.
- Kaas, slægten, 229, 232. – Erika Christine Nielsdtr., g. von Offenbergh, 161. – Ove Ovesen, 240. – Aage Jensen, 229.
- le Laboureur, Jean, genealog, 20.
- Ladefoged, Hans Hansen, gårdmand, 72. – Peder Jacobsen, gårdmand, 67.
- Lahde, G. L., 249.
- Lajer, Johanne, g. Munk, 214.
- Lampe, Erasmine Karine, g. 1° Weidemann, 2° Lassen, 52.
- Landsperg, Philip, overjæger, skovrider, 223.
- Lange (een rose), slægten, 236.
- Lange (tre roser), slægten, 236, 261.
- Lange, Christen, 236. – Christian Lous, norsk historiker, statsmand, 57. – Engelle Kristine (Wiel-), g. Fenger, 54. – Ide, frue, 139. – Niels Frederik Emanuel, gårdejer, sognefoged, 209. – Trine, g. Christen Andersen, 209.
- Langhorn, Anna Barbara, g. Horrebøw, 48.
- Larsdatter, Anna Lisbeth, g. Holm, 168. – Johanne, g. Niels Jensen, 66. – Karen, g. Hans Nielsen, 68. – Karen, g. Kraft, 167. – Kirsten, g. Søren Hansen, 72. – Margrethe, 64. – Maren, g. Ole Madsen, 66. – Maren, g. Peder Andersen, 70. – Marie, 64.
- Larsen, Ingeborg, g. Munk, 214. – Lars, 64. – Laust Chr., 76. – Peder, 64. – Poul, gårdmand, 71.
- Lassen, Christian Ludvig, kancellideputeret, 52. – Søren Peter, sognepræst, 7.
- Lauesen, Mads, gæstgiver, 207.
- Lauridsen (Laugesen), Stephan, sognepræst, 258.
- Lauritzen, farver, 205. – Thomas, 178.
- Laursen, L., 247.
- Lederer, Carl Friederich, livlæge, 168. – Frederica Carolina, g. Kraft, 167.
- Leeuwenhoeck, nederlandsk læge, 141.
- Lejonbalk, svensk adelsslægt, 240.
- Lejonansikte, svensk adelsslægt, 240.
- Lemmel, Gerhard, 173.
- Lengnick, J. C. L., genealog, 253.
- Lense-Møller, Hannelise, g. Iacobæus, 155.
- Leonhardt, madam, 194.
- Leopold, tysk-romersk kejser, 143.
- Leth, Dines, landsdommer, 183 f.
- Levin, Ida Augusta, g. Jacobi, 114. – Michel, „Jøden under Træet“, 114.
- Levinsen, Mette Elisabeth, g. Tvede, 57.
- Lidö, Margrethe Thorsmede, g. Reimer, 40.
- Liebst, købmand, gæstgiver (Fredensborg), 208. – Emma Elisabeth, g. Munch, 208.

- Lind, Gyda Marie, g. Munk, 210.
 Lindenow, Hans, 137.
 Lindhardt, Johan, snedker, 34, 40. – Johan-
 ne Christine, g. 1° Blich, 2° Junior, 34,
 40.
 Linhardt, Johan, skomagervend, 199.
 Linthoe, Johanne Julie, g. Norman-Hansen,
 157.
 Lorck, Lorentz, reder, købmand i Memel,
 159, 170. – Maria, g. Schiffert, 159. –
 Mogens V. L., orlogskaptajn, 173. – Ni-
 colai Hansen, købmand, reder, 170. –
 Wilhelmine Therese, g. Hvidt, 159 f.
 Lorenz, genealog, 23.
 Lose, C. C., forlægger, 253.
 Lottrup, Anne Sophie, g. Jacobæus, 158. –
 Severin Claudius Wilckens, apoteker, for-
 retningsfører, 158.
 Ludvigsdatter, Anne, g. Blich, 36.
 Lund, renteskriver, 220. – Charlotte Marie,
 g. Jacobæus, 146. – F. C., historiemaler,
 263. – H. C. A., 254. – Hendrik, brygger,
 220. – Jacob Madsen, sognepræst, astron-
 om, 141. – Ludvig August, godsforval-
 ter, 146.
 Lundberg, Jens Nielsen, felbereder, garver,
 205.
 Lundgren, Niels Andreas Christensen, boels-
 mand, 213.
 Lunding, officer, 95.
 Lunge, slægten, 235 f., 261. – Elsebe (Lis-
 beth) Tygesdtr., g. Krabbe, 237. – Sidsel
 Ovesdtr., g. Bille, 235.
 Luther, G., genealog, 15, 123, 125, 131,
 133.
 von der Lühe, Frederikke Elisabeth, g.
 Holck-Winterfeldt, 220. – Frederikke
 Louise, geheimerådinde, 219, 222, 224.
 Lykke (Lykke-Munk), slægten, 236.
 Lykke, Anne Christoffersdtr., g. Holck, 235.
 Lyngbye, Hans Christian, sognepræst, 109.
 Løvenbalk, slægten, 236, 238.
 Løvenørn, Poul Vendelbo, officer, stats-
 mand, 139.
 Macfarlane, Alexander, antropolog, 29.
 Madsdatter, Anne Cathrine, g. Peder Sø-
 rensen, 69. – Anne Marie, g. Niels Ras-
 mussen, 69. – Johanne, 73. – Kirsten, g.
 Thrane, 70. – Maren, g. Rasmus Nielsen,
 69. – Maren, g. Peder Knudsen, 72. – Ma-
 ren, g. Peder Knudsen, 73. – Mette, g.
 Mads Jørgensen, 66. – Mette, g. Hans
 Sørensen, 72.
 Madsen, Christen, 68. – Frederik, husmand,
 71. – Frederik, slagtersvend, 205. – Hans,
 gårdmand, 72. – Jacob, biskop (Odense),
 135-137. – Jacob, biskop (Aarhus), 138 f.
 – Jens, husmand, 63. – Jørgen, 72. –
 Mads Christian, gårdejer, 213. – Mogens,
 biskop, 113. – Ole, gårdmand, 66. – Pe-
 der, husmand, 67.
 Madvig, Johan Nicolai, filolog, 155 f.
 Malling, Ivar Christian, konferentsråd, 190.
 – Peter Tidemand, bogtrykker og -hand-
 ler, 56. – Peter, borgmester, 188, 190.
 Malmberg, A. C., 132 f.
 von Mandvel, engelsk hus, 43.
 Manthey, slægten, 218. – Adelaide (Ida)
 Sophie, g. Krüger, 52 f., 57. – Adolph
 Ludvig, guvernementssekretær, 51. – An-
 na Pauline, g. Wagner, 55². – Anton Wil-
 helm, højstretsassessor, 52. – August
 Paul, 49. – August Christian, statsråd,
 stiftamtmand, 52. – Berthe, g. Lange, 57.
 – Carl, 57. – Carl August, trælasthandler,
 57. – Carl Daniel Theodor, 52. – Carl
 Friedrich, skomagermester, 45, 60. – Carl
 Friedrich, søfarende, 49, 61. – Carl Fri-
 edrich Paul, amts- & toldforvalter, 48 f.,
 61. – Carl Ludvig, læge, korpschef, 57. –
 Caroline, 49, 60. – Caroline (Lena) Loui-
 se, g. Zorn, 53. – Chlotilde Christiane
 Helene, klosterfrøken, 51. – Christian Au-
 gust, 57. – Elisabeth Christina Sophie, g.
 Horrebow, 48, 61. – Emma Theodore, g.
 Ploeyn, 51. – Friedrich Christoph, 49. –
 Friedrich Heinrich, 49. – Georg Daniel
 Thimotheus, søfarende, 49. – Georg Paul,
 49. – Hanne Sophie, g. Cappelen, 52. –
 Harriet, kontorchef, 57. – Jacob, 57. –
 Joachimine Margrethe Emilie, konventual-
 inde, 51. – Johan Christian Wilhelm, 49.
 – Johan Wilhelm, 51. – Johann Daniel
 Timotheus, teaterdirektør, censor, 43,
 47 f., 59, 61, 249. – Johann George Lu-
 dvig, farmaceut, 59-61. – Johanne (Hanne)
 Wilhelmine Cardine, g. Stage, 50. – Lis-
 peth (Elisabeth) Ludovica, 49. – Louise
 Augusta (Guste), g. Fenger, 50, 61. –
 Louise Thomine, 52. – Ludvig, sogne-
 præst, 44 f., 60. – Ludvig Carl, 49. –
 Ludvig Carl Stellwagen, 53. – Ludvig
 Günther, byfoged, 49 f., 59. – Ludvig Jo-
 han Carl, byfoged, 52. – Margrethe So-
 phie Charlotte (Lotte), g. von Wagner,
 50, 59. – Maria Wilhelmine, 51. – Marie
 Antonette, g. Ormsted, 57. – Marie Loui-
 se Augusta, g. Frederik Nicolai Rasmus-
 sen, 53. – Nicolai, kontorchef, 51, 53. –
 P. A. (Paul August?), skomagervend, 45.
 – Paul, skomager- og rodemester, 44. –
 Petra Kristiane Alberta, 53. – Samuel
 Wilhelm, byfoged, 44, 48, 59-61. – Sophie
 Friderica, 49. – Sophie Magdalene (Mag-
 da), g. Schlytter, 57. – Sophie Margrethe,
 Røde Kors-søster, 57. – Sophus, 57. –
 Tekla (Tecla), 53. – Thekla, konventual-
 inde, 53. – Thorah Wilhelmine, konven-
 tualinde, 53. – Wilhelm, polytekniker, 57.
 – Wilhelmine Eridane, g. Weidemann,
 51 f. – Wilhelmine Pauline, 52.
 Manthey-Wagner, slægten, 218. – Christian,
 overretssagfører, 58. – Mogens Peer, leut-
 nant, 59.
 Marcusdatter, Anna Elisabeth, g. 1° Bert, 2°

- Junior, 32 f.
 Marcussen, Ole, proprietær, 203.
 de Maré, Aimée, g. Ulfspærre, 153.
 Margrethe 2., dronning, 237.
 Marie Sophie Frederikke, kronprinsesse, 45, 60.
 Marsvin, Jørgen, 139. – Otto, 180.
 Martini, Christian, diakon, 169. – Maria Hedevig Christensdtr., g. Asmus Petersen, 169. – Maria Margretha Christensdtr., g. Asmus Petersen, 169.
 Mathiasdatter, Margrethe, g. Munk, 178.
 Mayntz-Clausen, familien, 97, 103.
 de Medici, Cosimo, florentinsk fyrste, 142.
 Meidell, Fr., 234.
 Meinert, Martha Helene, g. Fenger, 50.
 Melck, Amalie Dorothea, g. Konopka, 166. – Johann Gottfried, muremester, 170.
 Mendel, Georg, arvelighedsforsker, 23.
 Mendels, Judi H., 142.
 Menestrier, Claude François, genealog, 20.
 Meston, A. J., hesteavlter, 23, 26.
 de Meza, Juliane Marie, g. Weldingh, 208.
 Michelsen, Gustav, veterinær, 263. – Hans, 64.
 Mielck, Elisabeth Metha Christiane, g. Zorn, 53.
 Mikkelsen, K. Bang, kustode, 264 f. – Marie Schmidt, g. 1° Hjordt, 2° Munk, 215. – Mette, g. Munk, 214. – Oluf, snedkermester, 215.
 Miles, Lizzie, g. Manthey, 57.
 Milling, Ludvig Christian, toldinspektør, 183-185. – Marie Cathrine, g. Hvidt, 170, 185. – Vilhelmine, g. Munch, 183.
 Milo, slægten, 11.
 Mogensdatter, Sidsel, g. Hans Nielsen, 66.
 Mogensen, Margit, 266.
 Molbech, Christian, historiker, sprogmand, 243, 249, 253.
 Moller, Johannes, genealog, 248. – Olaus Heinrich, genealog, 250.
 Mollerup, William, 234.
 Moltke, slægten, 233. – Frederik, lensgreve, 86. – Kirsten Evertsdtr., g. Falk, 261.
 Montheit (Mantheit), skotsk slægt, 43.
 Mormand, slægten, 228, 240.
 Mortensdatter, Anne, mejerske, g. 1° Jens Jensen, 2° Søren Hansen, 68.
 Mortensen, Just, 259.
 Motzfeldt, Magdalene, g. Worm, 140.
 Mule, Barbara Dinesdtr., g. Peder Nielsen, 188. – Laurits Hansen, kannik, kancellist, 137.
 Munch, Ane Nicoline, 203. – Anna Sørensdtr., 178. – Anna Cathrine, 208. – Anna Cecilie Dorothea, 197. – Anna Sophie, 191. – Anna Ulrica, g. Seier Sørensen, 197. – Anne Marie, g. Munch, 192. – Bernt Sørensen, 179, 187. – Carl Laurits, 204. – Caroline, g. Gennerup, 197. – Caroline, 202. – Caroline Eufemia Ida Ingeborg, g. Poul Petersen, 204. – Cathrine Kirstine, g. Koch, 194, 196, 202. – Cathrine Kirstine, 195. – Cathrine Magdalene, g. Hersleb, 189 f. – Charlotte Cathrine, 188. – Christen, købmand, fuldmægtig, 191 f., 194. – Christiane, 207. – Christiane Augusta, 199. – Christiane Augusta, g. Schou, 193, 199. – Christiane Nicoline, 197. – Dorte, Kirstine, 194. – Elisabeth, 201. – Ellen Margrethe, g. Finnerup, 197. – Else Marie, g. Winding, 192. – Frederik, landmåler, forpagter, 192, 194, 195. – Frederik, prokurator, proprietær, 198. – Frederik, gårdejer, 200, 205, 208, 212. – Frederik, 204. – Frederik, traktør, 204. – Frederik Severin, 197. – Frederik Severin, kontorist, 197. – Frederikke Sophie, g. Høegh, 203. – Frederikke Sophie, 204. – Friedrich Severin, toldinspektør, 176 f., 179, 184-188, 192. – Hans Christian, hører, 189. – Hans Frederik, 207. – Hans Georg, kopist, forligsmægler, 199. – Hans Hansen, husmand, 69. – Hans Hansen, 69. – Hans Pallesen, forpagter, 190. – Hans Thantsen Severin, prokurator, 203 f. – Hansine Charlotte, g. Møller, 207. – Helene Cathrine, g. Fløystrup, 197. – Henriette Christiane Georgine, 207. – Henrik, sogneprest, 188 f. – Henrik Sørensen, prokurator, borgmester, 179, 181-184. – Ida Vilhelmine, g. Lundberg, 205. – Ingeborg Dorothea, g. Rosenkilde, 190 f. – Jacobine Juliane, g. 1° Grinnerod, 2° Frederik Madsen, 205. – Jens Sørensen, 178. – Johan Henrik, medhjælper, 204. – Johanne, g. Thomas Lauritzen, 178. – Johanne Margrethe, g. Lauesen, 207. – Karen, 189. – Karen, g. Rosenkilde, 190 f. – Karen, g. Schou, 193, 199. – Karen Fredericke Christine, g. Laue Jørgensen, 207. – Karen Lassen, g. Galtrup, 195, 202. – Karen Margrethe, 195. – Kirsten Sørensdtr., 178. – Kirstine Sørensdtr., 188. – Kristen Ryberg, major, hospitalsinspektør, 201. – Lars Christian, 195. – Lars Severin, 190. – Lars Severin, skovfoged, 200 f. – Laurids Sørensen, højesteretsassessor, 176, 178, 181, 183 f., 187. – Laurits, 189. – Lovise, 205. – Ludvig Johan, fuldmægtig, gårdejer, 208. – Ludvig, sogneprest, 188 f. – Margrethe Cathrine, 195. – Maren Sørensdtr., g. Bircherod, 188. – Marie Clementine, 204. – Mette Marie, g. Rogert, 191. – Michael Lerche, cand.theol., 192. – Morten, præst, 194. – Nicoline Christine, g. Søegaard, 205. – Niels Frederik, skovfoged, gårdejer, 202. – Niels Frederik Bagge, forvalter, fæster, 190, 195 f., 202. – Niels Fuglsang, forpagter, fæster, 190, 193 f. – Niels Fuglsang, forvalter, gårdejer, 194, 200. – Niels Fuglsang, grosserer, 208. – Niels Severin Wognsen, 195. – Ottine Christine, 204. – Otto Himmelstrup, pro-

- kurator, gårdejer, 198 f. – Peter, 204. – Peter Christian, 202. – Peter Severin, toldbetjent, 203, 208. – Sara, g. Galtrup, 194 f., 202. – Severin, skovfoged, forpagter, 200, 205, 213. – Signe Marie, g. Winther, 191. – Søren, cand. theol., 188. – Søren, fæster, værtshusholder, 192-194, 198. – Søren Ancher Nielsen, sognepræst, 191, 200. – Søren Juul, 197. – Søren Lauridsen, forvalter, 175 f., 178-182. – Søren Lauridsen, skomager, 178. – Søren Mortensen, sognepræst, 192. – Thorkild Kleve, sognepræst, 184, 189, 197. – Thrine Sofie, g. Hans Lauritzen, 205. – Ulrik Christian Severin, prokurator, 203 f. – Vilhelmine, 189. – Vilhelmine, g. Bærvulf, 205.
- Munch, slægten fra Horsens, 191.**
Munch, se også Munk.
 Muncck, slægten, fra Hølstebro, 190. – Helle Birgitte, g. Tønder, 190. – Mogens, landsdommer, 135. – Niels, sognepræst, 190. – P. A., norsk historiker, 249, 253.
- Munk af Halland, slægten, 177.**
Munk, Ane Kirstine, g. Dinesen, 213. – Ane Sofie Mathilde, g. Ingvar Hansen, 214. – Anna, g. Frederik Christensen, 177. – Anna Elisabeth, g. Albert Andersen, 212. – Anna Ida Emilie, koncertsangerinde, 211. – Anna Regine Frederikke, 211. – Anton Severin, fæster, 208 f. – Carl Marius, gårdejer, sognefoged, 212. – Caroline, g. Nielsen Jensen, 210. – Charlotte, 210. – Charlotte, g. 1° Sandberg, 2° Peter Simonsen, 214. – Christen Andersen, 213. – Christen Pedersen, ridefoged, 177. – Christian Jessen, gårdejer, 210. – Christian Ryberg, møllejejer, 206. – Christian Sofus, gårdejer, 209. – Christian Vilhelm, kontorbetjent, 212. – Christiane, g. Bennedsen, 210. – Christiane Ditlevine Caroline, g. Scheel, 207. – Elisabeth, g. Kejser-Nielsen, 215. – Else, 210. – Erik Nielsen, lensmand, 176 f. – Frants Christoffer Bülow, oberst, 205 f. – Frantz Christoffer Bülow, havnearbejder, 210. – Frida Vilhelmine, g. Ulfbeck, 211. – Georg Anton Severin, jurist, politiassistent, 206. – Hermann Gerhard Treschow, sømand, 206. – Hugo, tegner, keramikker, 211. – Jens, søfarer, opdagelsesrejsende, 175-177. – Jens Jensen, skomager, 178. – Jens Jensen, studiosus, huslærer, 178. – Jes Kristensen, landbruger, 214. – Johan Christensen, 178. – Johan Frederik Marinus, oberstløjtnant, 207. – Johanne Jensdtr., 178. – Jørgen Steen, 210. – Kaj, sognepræst, digter, 76. – Karen Marie Severine, g. Lundgren, 213. – Kirstine Kristiane, 214. – Kristiane, 214. – Kristine, g. Axel Johansen, 214. – Lauritz Severin, 209. – Lauritz Severin, skovfoged, 209. – Maren Pallesdtr., g. Peder Pedersen, 191. – Marie, g. Sigurd Petersen, 214. – Marie Sofie Birgitte, g. H. C. M. C. Hansen, 211. – Marie Sofie Frederikke, g. Johan Nielsen, 210. – Marie Sophie Frederikke, g. 1° Ahlefeldt-Laurvig, 2° H. J. Jørgensen, 206. – Marie Severine Agnethe, g. Krogh, 209. – Marinus Severin, 209. – Mathias Jensen, skomagervend, 178. – Mikael Sofus, dambrugsejer, 214. – Mogens, bureauejer, 215. – Niels, indvåner i Aalborg, 177. – Niels, i Malmø, 178. – Niels, adelsmand, 177. – Niels, renteskriver, 177. – Niels Christian Frederik, kontorfuldmægtig, 211. – Nikoline, g. Otto Jensen, 213. – Nikoline Marie, g. Lange, 209. – Palle Pedersen, fæster, 190 f. – Peder Jacobsen, borgmester, 188. – Peter Marinus, 214. – Poulaine, g. Niels T. E. Nielsen, 213. – Poulaine, g. Bay, 214. – Poulaine Christine, g. Christen Rasmussen, 209, 212. – Poulaine Marie, g. Niels Pedersen, 213. – Severin, fagforeningsformand, 213 f. – Sophie Cathrine, g. Kruuse, 207. – Sophie Cathrine, g. Guldbrandsen, 211. – Ulrikke Vilhelmine, g. Emil Olsen, 212. – Vilhelm, 210. – Vilhelm, 214.
- Munk-Olsen, Gudrun, g. Suenson, 212.
 Muus, Juliane, 90.
 Müller, Maria Elisabeth Augusta, g. von Wagner, 50. – Otto Friedrich, naturforsker, 109.
 Münster, Poul Løwenørn, købmand, konsul, 52. – Thomas Georg, amtsforvalter, 52.
 Møller, Ane Sofie, g. Ørum, 189. – Carl Rasmus, dyrlæge, 212. – Claus Helmicht, skoleholder, 265. – Hans Pedersen, husmand, 69. – Jens Mathias, 42. – Jørgen Hansen, indsidder, 66. – Jørgen Steen, 202. – Kristian Andersen, skovfoged, 209. – Lorentz Johan, købmand, 41 f. – Mathias, købmand, 41. – Nicolai Christensen, gårdejer, 207. – Wolf, 30, 76.
 Mørch, Alexander Andersen, handelsmand, skibsfører, 168. – Anders Knudsen, handelsmand, skibsfører, 168. – Johanne Cathrine, g. 1° Berg, 2° Olrog, 165, 171 f.
 Mörck, Frederikke Sofie, g. Munch, 192-194, 199.
 Maar, Vilhelm, 140.
 Natt och Dag, svensk adelsslægt, 240.
 Neander, Erika Hedevig Charlotte, g. Lederer, 168. – Johan Samuel, læge, 161, 168.
 Nebelong, N. S., arkitekt, 263.
 Neergaard, Peter Johannes, godsejer, 148. – Thomas, 102-104.
 de Neergaard, Charles Adolph Denis, godsejer, 150.
 Nerup, Christiane Marie, g. Mørch, 168.
 Nielsdatter, Anna, g. Keysen, 65, 70. – Anna, g. (Unge) Hans Pedersen, 66. – Else, g. Bircherod, 188. – Karen, g. Jesper Han-

- sen, 69. – Karen, g. Ploug, 73. – Karen, g. Rasmus Hansen, 73. – Karen, af Ørsted, g. Udbye, 201. – Kirsten, g. Hans Olesen, 65. – Kirsten, g. Peder Henningsen, 71. – Maren, g. Poul Andersen, 38, 42. – Maren, g. Jens Hansen (Bonde), 65. – Maren, g. Christen Pedersen Bigård, 66. – Margrethe, g. Peder Knudsen, 258.
- Nielsen, Anders, husmand, 65. – Anders, på Kobenhavns Slot, 180 f. – Christen, fæster, 209. – Christiane Marie, g. Wolff, 166. – Christiern, borgmester, 136. – Dagny, g. Gilberg, 210. – Feodor, købmænd, 148. – Hans, gårdmand, 66. – Hans, gårdmand, sognefoged, 68. – Hans, 71. – Hans, husmand, 72. – Hans, indsidder, 73. – Holger, hattemager, 223. – J. E., 76. – Jacob, 71. – Jens, købmænd, 32, 38. – Jens, gårdmand, 66. – Kristian Emil, sognepræst, 88-90. – Marie Helene Kirstine, g. Manthey, 51. – Mathea Anker, g. Manthey, 52. – Matz, borgmester, 135 f. – Morten, husmand, 68. – Niels, daglejer, 70. – Niels Thorvald Ejnar, lærer, 213. – O., rådstuearkivar, 251, 254. – Oluf, sognepræst, 135. – Rasmus, gårdmand, 63. – Rasmus, indsidder, daglejer, 67. – Rasmus, 69. – Sophie Marie, g. Manthey, 52. – Sophie Marie (broderdatter til foranstående), g. Manthey, 52.
- Nielsen (Munk), Peder, islandsk købmænd, brygger, 188.
- Norby, slægten, 235.
- Norman-Hansen, Anna Kathrine, farmaceut, 157. – C. M., øjenlæge, forfatter, 157. – Erik, 157. – Holger, kontorchef, 157. – Karen, 157. – Sigrid, 157.
- Nyerup, Rasmus, litteraturhistoriker, bibliotekar, 248.
- Nygaard, Meta, g. Munk, 214.
- Nørlund, Margrethe, g. Bohr, 199. – Niels Erik, professor, 199. – Poul, nationalmuseumsdirektør, 199.
- Oest, Johan Friedrich, seminarieførstander, 111.
- von Offenberg, Charlotte Amalie, hofdame, g. Neander, 161, 168. – Hans Christopher, søkommandør, 161.
- Oherlich, Martha, g. Munk, 211.
- Oldenburg, Frederik, godsejer, 208.
- Olesdatter, Johanne, g. 1° Skov, 2° Olesen (Skov), 65 f. – Karen, g. Bonde, 65. – Maren, g. 1° Jens Hansen, 2° Key Henriksen, 65. – Marie, g. Møller, 66.
- Olesen, Anders, indsidder, 65. – H. Erik, revisor, 227, 241. – Hans, indsidder, 65.
- Olesen (Skov), Mads, gårdmand, 66.
- Olivarius, Arnoldus de Fine, bogholder, 169. – Christina Magdalena de Fine, g. Skibsted, 169.
- Olrog, Claus, rentekammerkommitteret, 168. – Johanne Elisabeth Mathilde, g. Kraft, 164. – Peder, generalskibsmåler, 165, 171 f. – Peder Clausen, brygger, 168.
- Oldsatter, Anna Marie, g. Wærloes, 41.
- Olsen, Emil, kontorchef, 212. – Karen, g. Weldingh, 145.
- Olufsen, Anders, gårdmand, 64. – Hans, gårdmand, 71.
- Ore, O., 125, 133.
- Orlamünde, slægten, 235 f.
- Ormsted, Arne Arntzen, gårdejer, 57.
- Ortved, Marie, g. Toft, 148.
- Ott, Agathe Cathrine, g. Melck, 170.
- Ottesdatter (Christoffersen), Karen, g. Weldingh, 145.
- Otto den Store, tysk-romersk kejser, 238.
- Ovesen, Christian, amtsforvalter, 208.
- Owspanko, Varvara Pavlinovna Sophin, g. Ahlefeldt-Laurvig, 206.
- Oxaal, Sofie Augusta, g. Manthey, 57.
- Oxe, Peder, rigshofmester, 153.
- Pallesen, Palle, fæster, 190 f.
- Paludan-Müller, Caspar, historiker, 253. – Frederik, digter, 89.
- Panter, slægten, 236. – Ove Nielsen, 236.
- Pape, C. J., 175, 217.
- Parbst, M. L., botaniker, 111.
- Paréus, Inga, g. Iacobæus, 154.
- Parsberg, slægten, 240. – Mandrup, lensmand, 177. – Oluf, 139.
- Pearson, Karl, biografiker, 21.
- Pedersdatter, Abelone, g. Jacob Rasmussen, 72. – Anna, g. Bonde, 65. – Anna, g. Udbye, 201. – Anna, g. Ploug, 73. – Karen, g. Hans Jensen, 70. – Kirsten, g. Peder Sørensen, 69. – Maren, g. Anders Olufsen, 64. – Maren, g. Ole Andersen, 67. – Maren, g. Niels Pedersen, 67. – Maren, g. Søren Jensen, 70. – Maren, væverske, g. Niels Nielsen, 72.
- Pedersen, A. Nørgaard, 125, 133. – Anders, gårdmand, 67, 73. – Anna Johanne, g. Munk, 212. – Christen, gårdmand, 67, 70. – Hans, gårdmand, 63. – Hans, 64. – (Unge) Hans, gårdmand, 66. – Hans, indsidder, 72. – Henrik, 266. – Jens (Bust), 209. – Knud, 71 f. – Knud, sognepræst, 258. – Lars, husmand, 68. – Lars, 168. – Mads, gårdmand, 64. – Maren, g. Ploug, 64. – Marianne, g. Munk, 209. – Niels, daglejer, 67. – Niels, træskomand, 67. – Niels, gårdejer, 213. – Ole, landsoldat, gårdmand, 70. – Peder, gårdmand, 63 f. – Peder, husmand, 68. – Peder, kgl. ridefoged, 191. – Sigurd, gårdejer, 214. – Søren, gårdmand, 63.
- Peistrup, Bodil Marie, g. Sparre, 187. – Maren, g. Munch, 179, 187. – Niels Jensen, købmænd, 178 f., 182, 187.
- Petersen, Andreas, grosserer, 155. – Asmus, sognepræst, 169 f. – Caroline Marie, g. Munch, 203. – Dorthea, g. Munk, 212. – Elin Sigrid, g. Iacobæus, 155. – Frederik,

209. – Joost, skipper, 180. – Kirsten, g. Munk, 211. – Margrethe, g. Kronmann, 353. – Maria Margretha, g. Johan Petersen, 166. – Poul, skomager, 204.
- Pheifer, Christian, 33. – Jens Christensen, kobberhandler, 33.
- Platen, Dorothea, g. Schiverts, 170.
- Plockross, Wilhelmine Mathilde, g. Stage, 50.
- Ploug, Anders Pedersen, gårdmand, 67, 73. – Anders Pedersen, 73. – Anders Pedersen, gårdmand, 73. – Anna Hansdtr., g. 1° Henning Hansen, 2° Bigård, 66. – Anne Jensdtr., 64. – Carl, digter, 139. – Hans Hansen, gårdmand, 64. – Hans Pedersen, husmand, 73. – Jens Hansen, 64. – Jens Pedersen, husmand, 73. – Jens Rasmussen, bondeskraedder, 63. – Jep Jensen, gårdmand, 63. – Johanne Hansdtr., g. 1° Jens Nielsen, 2° Niels Jacobsen, 66. – Johanne Pedersdtr., g. Hans Nielsen, 73. – Karen Hansdtr., g. Mads Jørgensen, 66. – Maren Jensdtr., g. 1° Hans Pedersen, 2° Peder Pedersen, 63 f. – Maren Pedersdtr., g. Bonde, 68, 73. – Mette Jensdtr., g. Actonius, 64. – Mette Pedersdtr., 73. – Peder Hansen, 64. – Peder Hansen, gårdmand, 67. – Rasmus Hansen, 64 f.
- Plum, Frederik Christian, regimentskvartermester, 146.
- Pløyen, Christian, amtmand, 51. – Claudine Henriette, g. Schousboe, 56. – Elisabeth Margrethe Svankilde, g. Holstein, 56. – Emilie (Emmy) Jacobine, kniplerske, 56. – Frederik Adler, gehejmelegationsråd, 51. – Johanne Frederikke, porcelænsmalerinde, 56.
- Pontanus, Johan Isaacsen, fysiker, 138.
- Pontoppidan, Hans Peter, sognepræst, 91, 95 f. – Henrik, forfatter, 96. – Knud, læge, 96. – Morten, præst, forfatter, 96.
- Poppes, Karen, se Justsdatter, Karen, 180.
- Porse, P., 76.
- Post, Niels Hansen, indsidder, 73.
- Poulsdatter, Karen, g. Hans Pedersen, 72. – Maren, 42. – Maren, 42. – Maren, g. Hans Christian Poulsen, 221 f.
- Poulsen, Anders, købmand, gårdejer, 37-39, 42. – Anders, 42. – Andreas Benjamin, slotspræst, digter, 219-224. – Emil, skuespiller, 93. – Hans, indsidder, 68. – Hans Christian, tømrersvend, 221. – Jacob, gårdmand, 66. – Jørgen, arvefæster, 71 f. – Peder, 219 f. – Poul, fuldmægtig, 219-221.
- Povelsen, Povel, se Poulsen, Poul.
- Prange, Knud, historiker, 233 f.
- Preisler, Johan Martin, akademiprofessor, 169. – Johanne Charlotte Sofie, g. Zinn, 169.
- Pritzel, forstråd, 97 f.
- Puder, slægten, 236.
- Puke, svensk adelsslægt, 240.
- Putbus-Podebusk, 238.
- Pätges, Johanne Louise (Luise), g. Heiberg, 47 f.
- von Quarne, friherrerne, ridderne af Mandvel, 43.
- Quedens, Anna Dorthea Cathrine Johanne, g. Winge, 162.
- Ramel, slægten, 228 f. – baron, 151.
- Rantzau, slægten, 228, 233 f. – Frederik Christian, oberst, 183. – Henrik, 139.
- Rasmusdatter, Ane Dorthea, g. Munch, 69. – Anna, g. Peder Madsen, 67. – Anna, g. Morten Nielsen, 68. – Anna Sofie, g. 1° Illum, 2° Hans Sørensen, 72. – Johanne, g. Bruun, 68. – Karen, g. Peder Pedersen, 68. – Maren, g. 1° Wild, 2° Jochum Andersen, 39. – Maren, g. 1° Peder Pedersen, 2° Søren Pedersen, 63. – Maren, g. Christen Hansen, 72. – Maren, 196. – Maren, g. 2° Peder Knudsen, 258. – Marie, g. 1° Ipsen, 2° Mads Christensen, 73.
- Rasmussen, A. Kann, direktør, 115 f. – Christen, gårdmand, 73. – Christen, gårdejer, 209. – Dorothea Maria Mortensdtr., g. Martini, 169. – Edith Mathilde Henriette, g. Iacobæus, 146. – Frederik Nicolai, driftsbestyrer, oberstløjtnant, 53. – Hans, 73. – Jacob, husmand, 72. – Jens, 72 f. – Johan, klosterskytte, 94, 98-105. – Knud, teglmester, 73. – Marie Louise, 58. – Martha, 104. – Niels, skovfoged, 69. – Peder, gårdmand, 64. – Peter, stabssergeant, 53. – Petrea Caroline, g. Spies, 58. – Tønne, tolder, 37.
- Reddelien, Juliane Regine, g. Schousboe, 56.
- Reedtz, slægten, 228.
- Reeh, Caroline Sophia Augusta, g. Manthey, 45, 60. – Henrich, gartner, 45.
- Reesen, Kirstine Andersdtr., g. Bircherod, 188.
- Rehfeldt, Albrecht, postmester, 223. – C. C., jurist, 223.
- Reimer, Hans, købmand, 40. – Lauritz, købmand, 40. – Thomas, købmand, 32.
- Resen, Hans Poulsen, biskop, 138.
- Reventlow, slægten, 233. – Anna Sophie, dronning, g. Frederik 4., 83. – Cathrine Sophie, g. Munch, 201. – Christian Ditlev, 201. – Conrad Georg, greve, gods-ejer, 201. – Johan Ludvig, greve, 111.
- Ribbe, W., genealog, 24, 124, 133.
- de Richelieu, Andreas du Plessis, viceadmiral, 157.
- Riegelsen, Andreas, købmand, 37
- Riising, Anne, landsarkivar, 265.
- Ring, Kr., cand. polit., assistent, 254. – Sidsel, g. Bay, 149.
- Rodsteen, Øllegaard, g. Rantzau, 183.
- Rogert, Johan Philip Kneil, landfysikus, 191. – Mathilde Elisabeth, g. Ørsted, 191.

- Poul, sognepræst, 191.
 Rohmann, svensk sukkerfabriksleder, 151.
 Rohrdanz (Roerdanz/Rordanz), Cathrine Elisabeth, g. Lorck, 159, 170. – Hans Hinrich, købmand, reder, 170.
 Røller, O. K., genealog, 25-27.
 Rosborg, Else Margrethe Kirstine, g. Munch, 198 f., 203. – Hans Hansen, godsejer, 199. – Hans Thantsen, godsejer, 198 f. – Johanne Marie, 203².
 Rose, Henriette Pauline, g. Manthey, 50.
 Rosen, Ellen, priorinde, 95, 97. – officer, 95.
 Rosendal, Erik, ekspeditionssekretær, 225.
 Rosenkilde, Anne Lene, g. Galtrup, 195. – Karen, g. Munch, 194. – Peder Christian, sognepræst, provst, 190-192, 194 f.
 Rosenkrantz, slægten, 229, 232, 236. – Erik, 139. – Holger, lærd, 138. – Mette, g. 1° Rosensparre, 2° Oxe, 153. – Niels Iversen, 229. – Niels Nielsen, 236. – Oluf Axelsen, godsejer, 260. – Otte Nielsen, 236.
 Rosenmejer, Carl, købmand, 225.
 Rosenmüller, Dagmar, g. Fenger, 54.
 Rosensparre, Sten, 153.
 Rosenvinge, slægten, 228.
 Rosenvold, Anne Christiane, g. Mørch, 168.
 Rostocker, Lars Rasmussen, købmand, byskriver, 32, 41 f. – Magdalene Larsdtr., g. Junior, 32. – Rasmus Lauritzen, herredsskriver, 41.
 Rothe, Caspar Peter, landsdommer, hist. forfatter, 253. – Tyge, rentekammerkommitteret, 222.
 Rottbøll, Christian Michael Christiansen, biskop, 189.
 Ruben, Christina, g. Munch, 199.
 Rud, Karen, g. Falk, 261.
 Rude, Olaf, maler, 156.
 Rudolf 2., habsburgsk kejser, 16.
 von Rumohr, Augusta Elisabeth, g. von Arenstorff, 180.
 Ræder, J. T., oberst, 61.
 Rømer, Alhed, g. Fleischer, 49. – Ole, astronom, 143.
 Rørdam, Holger Frederik, præst, historiker, 245, 247, 251.
 Rösch, S., genealog, 15, 25, 123 f., 130 f., 133.
 Samuelsen, Claus, købmand, 36.
 Sander, monst., 219.
 Sappi, slægten, 236, 238. – Valdemar, 236.
 Scavenius, Peder, generalprokurator, 140.
 Schartau, E. V. B., kyrkoherde, 148.
 Scheel, Anne, komtesse, g. H. J. Jørgensen, 206. – Jørgen, lensgreve, 206 f. – Jørgen, 138. – Otte, 138.
 von Scherewien, Carl Leopold, landsdommer, 243, 249, 253.
 Schierup, Jens, prokurator, 190 f.
 Schiffert, Christian, forstander, 170. – Christian Benjamin, handelsmand, 170. – Eli-
 se Johanne Charlotte, g. Hvidt, 159, 165. – Michael Benjamin, godsejer, 159, 167, 173.
 Schiverts, Hans, sadelmager, 170.
 Schlytter, Johan Christian, kontorchef, 57.
 Schmidt, Christina Magdalena Amalia, g. Manthey, 45. – Dorothea Louise, g. Pontoppidan, 95 f. – Henning Rosted, læge, 155. – J. L., justitiarius, 95. – Nicoline, g. Sølling, 155.
 Schou, Anne Sophie Mørch, g. Holm, 199. – Christiane Helene, g. 1° Linhardt, 2° Tørring, 199. – Jens Krogh, grosserer, 199². – Niels, godsejer, kancelliråd, 193 f. – Ole Christian, urtekrammer, 199.
 Schousboe, Julius Christopher Wilhelm, kateket, lærer, 56. – Peter Sølling, sognepræst, 56.
 Schrader, Adclaide (Ida) Johanne, g. 1° Tvede, 2° Tvede, 57. – August Ferdinand, aktuar, 57.
 Schroeder, Paul Pierre C. S., oberstløjtnant 62, 218.
 Schrøder, slægten (Askov), 44. – Anna, g. Jacobæus, 139. – Johannes, rektor, 221-223, 225. – Johannes Eliesen, grosserer, 55. – Ludvig Peter, højskoleforstander, 55.
 Schuchard, Johan Conrad, godsejer, 200.
 Schuckmann, Anna Sophie, g. Preisler, 169.
 Schulin, Johan Sigismund, lensgreve, statsmand, 109.
 Schultz, J. H., forlægger, 247.
 Schewerin, baron, 150.
 Schwindt, Anna Beate, g. Hvidt, 170. – Lauritz, isenkrammer, 170.
 Schütze, Gottlieb, diplomat, 113.
 Schøning, Gerhard, 243, 249, 253.
 Secher, V. A., rigsarkivar, 251.
 Sehested, slægten, 229, 232. – Thorbern Trugilsen, 229.
 Seiffert, Helene, g. Valentiner, 48.
 Selmer, H. P., 249.
 Serup, Regine Magdalene, g. Iacobæus, 146.
 Siersted, Frederikke Margrethe, g. 1° Pfeifer, 2° Junior, 33. – Niels, byfoged, 33.
 Simonsen, Peter, monter, 214.
 Siøe, Lars, købmand, 32.
 Sjøgren, Paul, 234.
 Skarsholm, slægten, 235, 237 f.
 Skeel, slægten, 229, 232. – Christen, 139. – Johannes Skelesen, 229. – Vilhelm, 234.
 Skibsted, Michael, brygger, grosserer, 169. – Micheline, Arnoldine, g. Zinn, 166. – Poul Frederik, generalfiskal, 169.
 Skoglund, Alexandra, 234.
 Skov, Inger Margrethe, g. Iacobæus, 156.
 Skov, Hans Pedersen, forpagter, 69. – Peder Hansen, husmand, ledvogter, 65 f.
 Skovgaard, Joakim, maler, 263 f. – P. C., maler, 264.
 Skram, Valdemar, 139.
 Skriver (Broberg), Rasmus Nielsen, borgme-

- ster, 138.
 Skude, Jørgen Pedersen, gårdmand, 39.
 Skytte, Peder Hansen, 72.
 Smith, prokurator, 182. – Antonius, apoteker, borgmester, 146. – Charlotte Lucie, g. Munch, 197. – Christen, byfoged, 182. – Elisabeth Christine, g. Munch, 189. – Lykke Marie, g. 1° Iacobæus, 2° Plum, 146.
 Sneedorff, Jens Schielderup, forfatter, 221.
 Soldat, Jørgen Nielsen, husmand, 67.
 Sophie Hedeveg, prinsesse, 83.
 de Sosa, Geronimo, spansk munk og genealog, 17, 19 f., 24.
 Sparre, Michel Sørensen, gartner, 187.
 Spies, Johanne Emilie, g. Manthey-Wagner, 58. – Vilhelm Lorenz, grosserer, fabrikant, 58.
 Spliid, Ane Cathrine Stenfeldt, g. Munch, 200. – Peter Lauridsen, købmand, 200.
 Stage, Anna Poulina, 55. – Carl Sechmann, finanshovedkasserer, 50. – Carl Sechmann, forlagsboghandler, 55. – Georg Gottlob, skibskaptajn, 50. – Henriette Pauline, 55. – Johan Adolf Gottlob, læge, 55. – Johanne Georgia Louise, 55.
 Stahl, Christoffer, gårdejer, 185.
 Stauning, Maren Poulsdtr., g. Wedel, 224.
 Steen, Abalone Jensdtr., g. Skov, 69. – Jens Rasmussen, husmand, tømrer, 69.
 Steensen, slægten, 228. – Niels, anatom, geolog, teolog, 139, 141 f.
 Steenstrup, slægten, 218. – Japetus, naturforsker, 24f. – Johannes, historiker, 247, 251, 254.
 Steffens, Henrik, naturforsker, filosof, 145.
 Stegger, Christen Nielsen, lærer, 146. – Holger Christian Iacobæus, 146.
 Stellwagen, J. H. C., højesteretsdommer, 62.
 Stephansdatter, Anna, g. Knud Pedersen, 258.
 Stibolt, Hans, kgl. jægermester, 139.
 Stjerngranat, landvæsenselev, 152.
 de Stockfleth, Elisabeth (Betsy) Antoinette Vilhelmine, g. Manthey, 48. – Thomas Rosing, sorenskriver, 48.
 Storck, H. B., arkitekt, 263.
 Storm, Hylleborg Charlotte, g. Malling, 190.
 Stougård, Niels Nielsen, indsidder, 70.
 von Stradonitz, Kekule, genealog, 15, 23 f., 26, 29.
 Strandbygaard, J. B., læge, 15.
 Strange, Ida Sofie Adriane Margrethe, g. Munk, 207. – Niels Byskov, proprietær, 207.
 Strangesen/Bild, slægten, 236.
 Strøm, Sigrid Margareta, g. Ulfspærre, 153.
 Stæhr, Alhed Jacobine, g. Smith, 146.
 Suenson, Erik Eigil, civilingeniør, 212.
 Suhm, P. F., historiker, 243, 249, 253.
 Swammendam, nederlandsk lærd, 141.
 Swane, Jørgen, biskop, 263.
 von Sydow, Gunnar, hovrættssassessor, 154.
 Sühling, familien, 258.
 Sylvester, Hans, skovfoged, 223.
 Søegaard, Poul, overlærer, 205.
 Sølling, familien, 258.
 Sølling (Norden-), familien, 258.
 Sølling, tysk familie, 258.
 Sølling, Anker, sognepræst, 259. – Anna Elisabeth, g. Iacobæus, 155. – Hans Adolph, provst, 149. – Johan Christoffer, købmand, 149. – Niels Pedersen, degn, 258 f. – Peder Nielsen, 259. – Per, stud. jur., 259. – Peter Wilhelm, købmand, 149, 155. – Wilhelmine Christine, g. Johansen, 156.
 Söllinger-Hoym, tysk familie, 258.
 Sørensdatter, Kirsten, g. Niels Willumsen, 65. – Maren, g. Skytte, 72. – Margrethe, g. Peder Henningsen, 71. – Margrethe, g. Just Mortensen, 259. – Marie, g. Johan Christophersen, 69.
 Sørensen, Clemen, borgmester, 136. – Hans, aftægtsgårdmand, 72. – Inger Katrine, g. Munk, 213. – Jens, husmand, 213. – Marie, g. Munk, 205. – Peder, indsidder, 69. – Seier, gårdejer, 197.
 Saaby, Marianne, 264.
 Saabye, Frederikke, g. Schou, 199. – Niels, forvalter, 198.
 Tagedatter, Margrethe, g. 1° Munk, 2° Christoffer Hansen, 176.
 Tamm, Erik Gøran Adolf Maurits, direktør, 154.
 Teisen, Frederik, forpagter, 157. – Niels Viggo, læge.
 de Tegnagel, Michael Peter Fabritius, 190
 Thirmann, Mathilde Sofie, g. Stage, 55.
 Thiset, A., arkivar, 227-229, 233, 240, 251, 260 f.
 Thomasdatter, Bodil, g. Ørsløv, 178.
 Thomissøn, Hans, sognepræst, salmedigter, 136.
 Thomsen, general, 103. – Christen, gårdejer, 197. – Lorenz, materialskriver, 221 f. – Louise Henriette, g. von Gude, 50, 62. – Marie Hedeveg, g. Stellwagen, 62.
 Thorup, slægten, 11.
 Thorsøe, dr., 251.
 Thott, slægten, 230, 233, 236, 238, 240. – Axel Pedersen, 240. – Beate Iversdtr., g. Trolle, 236. – Oluf Axelsen, godsejer, 260. – Tord Aagesen, 230.
 Thrane, Jørgen Hansen, gårdmand, 70.
 Thuesen, Maria Dorthea, g. Wandel, 35.
 Thygesen, Frederik Christian, godsejer, 146.
 Thaarup, Fr., 249.
 Tisdorph, Anne, g. 1° Bartholin, 2° Iacobæus, 143.
 Toft, Andreas, distriktslæge, 148. – Gustav, amtmand, 148. – Ingrid, g. Kier, 148. – Jørgen Jacobsen, købmand, 38. – Lars Fabricius, læge, 148.
 Toke, E., 125, 133.

- de Toledo Osorio, Fadrique, 7. markis af Villafranca, spansk vicekonge, 18 f.
- Tollesdatter, Sindel Marie, g. Blich, 36.
- Tollesen, Hans, skipper, købmand, 37.
- Torp, rådmænd, 223.
- Tranquell, svensk sukkerfabriksleder, 151.
- Tranum, N., købmand, 198.
- Treschow, Gerhard, sognepræst, 249.
- Trolles-Lund, Troels, historiker, 254.
- Trolle, slægten, 230, 233, 237 f., 240. – Arvid Birgersen, svensk rigsråd, 236, 240. – Birger Birgersen, svensk rigsråd, 236. – Birger Knudsen, 230, 236.
- Tryde, Gabriel, læge, 85.
- Tuesen, Johanne Hansdtr., g. Wolff, 166.
- Tvede, Elisabeth Lucie, g. Munch, 188. – Hans Peter Nicolai, landfoged, 57. – Niels, borgmester, 57. – Peter Hansen, amtsfuldmægtig, 57.
- Tvermoes, Else Christiane, g. Iacobæus, 155.
- Tøgersen, Laurids, borgmester, 136.
- Tønder, Jens Christopher Thomsen, sognepræst, 190.
- Tørring, Niels Pedersen, avlsbruger, 199.
- Udbye, Jens Sørensen, skoleholder, birkeskriver, 201. – Niels Jensen, 201. – Nille Marie, g. Munch, 201.
- Udsen, Else, 76.
- Ulfbeck, Emma Sofie, g. Møller, 212. – Fanny Louise, overpolitbetjent, 212, 217. – Frederik Carl Christian, hovedbogholder, 211.
- Ulfeldt, Corfitz, rigshovmester, 139. – Lauritz, 139.
- Ulfspare, Folke Carl Siggeson, læge, 153. – Gustaf Holger Siggeson, ritmester, forpagter, 153. – Knut Siggeson, härrads-hövding, 153. – Sigge Christian Siggeson, direktør, 153. – Sigge Gustafson, gods-ejer, 152 f.
- Ulfstand, Holger, 137.
- Ullitz, Bolette, g. Cappelen, 56.
- Ulrich, Carl Emil, overretssagfører, spærkassedirektør, 157 f. – Carl Julius, direktør, 158.
- Ulrik, Th., forpagter, landvæsenkommis-sær, 93 f.
- Ulsig, Erik, historiker, 260.
- Ulsøe, Marcus, regimentsskriver, 179, 181 f.
- Undall, Magdalene, klosterfrøken, 95.
- Urne, slægten, 228, 234.
- Ussing, Henry Braem, stiftsprovst, 156.
- Uttrup, Henrik Jensen, købmand, 180 f. – Karen Henriksdtr., g. Munch, 180-182, 188.
- Wachtmeister, slægten, 140.
- Wagner, slægten (København), 44. – Anna Pauline, g. Schrøder, 55. – Augusta Pauline Johansen, 54. – Carl August, oberst, 55². – Carl Manthey, assistent, 58. – Charlotte Caroline Elisa Johanne, g. Schrøder, 55. – Christian Manthey, se Manthey-Wagner. – Chr. Frederik August Hartvig, generalmajor, 55. – Frederikke Wilhelmine, 54. – Ludvig Carl Moritz, sognepræst, 55, 59. – Ludvig Manthey, bøsseamagerlærling, 58. – Nicolai Manthey, 58.
- von Wagner, Carl Friedrich August, oberstløjtnant, 50, 61. – Friedrich Carl, oberst, 50.
- Wahl, J. C. M., kontorchef, 86 f.
- Valdemar 1. Store, konge, 235 f., 238, 241. – 2. Sejr, konge, 235-238, 241.
- Valentiner, Jürgen, kammerråd, 48. – Lucie Margrethe, g. Manthey, 48.
- Walkendorff, slægten, 230, 233. – Peder, 230.
- Wandel, Caspar Nielsen, købmand, 35. – Oluf, købmand, 35.
- Varder, Jens Christiernsøn, sognepræst, 136. – Karen Jensdtr., g. Tøgersen, 136.
- Vasa, svensk adelsslægt, 240.
- Wassard, Anna, g. 1° Rosborg, 2° Ferslew, 199.
- Weber, malermester, 263.
- Wecken, F., genealog, 124, 133.
- Vedel, Anders Sørensen, historiker, 136. – Daniel, personel kapellan, 223. – Nissenius, degn, 223. – Peder Nissen(ius), slotspræst, 223.
- Wedel-Jarlsberg, Herman, greve, amtmand, 60.
- Wegener, C. F., gehejmearkivar, 244 f.
- Wegge, Paul, skovrider, 97.
- Weidemann, Conrad, grosserer, 51 f. – Conrad, prokurator, 52. – Conrad Daniel, amtsforvalter, 56. – Erasmie Lucie, 56.
- Weldingh, Christian, godsejer, 145. – Daniel Christian, major, 208. – Frederikke Wilhelmine, g. Ovesen, 208. – Hendrik, fra Norge, 145. – Regine Magdalene, g. Iacobæus, 145. – Regine Sophie, g. Ibsen, 208. – Vibeke Margrethe, g. Bang, 145.
- Welhaven, J. S., digter, 225.
- Wendelbo, Dorteia Marie, g. Münster, 52.
- Werlauff, E. C., historiker, 61.
- Vermehren, F., maler, 267.
- Westergaard, Edele Birgitte, g. Høyen, 264.
- Weyse, justitsråd, 220 f. – justitsrådinde, Bag Børsen, 220. – C. E. F., komponist, 61. – Ingeborg Christine, etatsrådinde, på Ulfeldts Plads, 219-221.
- Vidfors, Eva Brita, g. Iacobæus, 154.
- Wiehen, Albert, 173.
- Wiel, Abigael Jørgensdtr., g. Kolding, 38.
- Wielandt, Joachim, bogtrykker, avisudgiver, 176.
- Wieselgren, Peter, svensk biografiker, 255.
- Wigelsen, Elisabeth Frederikke Poulina, g. Lottrup, 158.
- Wigilsen, Jacob, 198.
- Wild, Christen, 39.

- Villaume, P., professor, 111.
 Willumsen, Niels, bødker, 65.
 Vind (Krag-Juel-Vind-Frijs), slægten, 229, 232, 236, 240.
 Vind, Ago, 229. – Barbara Iversdtr., g. Lange, 236. – Henrik, 240. – Iver, 236.
 Vinding, Ingeborg Dorthea Poulsdtr., g. Løvenørn, 139. – Poul, professor, etatsråd, 142. – Rasmus Poulsen, højesteretsassessor, 139.
 Winding, Frederik, sognepræst, 195. – Poul, sognepræst, 192.
 Winge, Anders Hvass, læge, 162. – Gerda, g. Kraft, 162.
 Winholt, I. N., 223.
 Winsløw, Jens, anatom, 144.
 Vinstorpa, svensk adelsslægt, 240.
 Winther, Lambert Franck, sognepræst, provst, 191.
 Wirenfeldt, Birgitte Ottonia, g. Munch, 200. Eufemia, g. Spliid, 200. – Frederik, forpagter, 200.
 Vogel-Jørgensen, T., redaktør, 61, 244, 253.
 Wognsen, Christen, tolder, købmand, borgmester, 179, 185, 187, 195.
 Voigt, Anna Kirstine, g. Siersted, 33.
 Wolff, Arnoldine Christiane Poulina, g. Kraft, 163. – Lars Peter, heste- & kreaturhandler, 166. – Niels, kontorchef, proprietær, 164.
 Worm, Christen Willumsen, biskop, 184. – Jens, 248. – Johan, 140. – Ole, læge, oldforsker, 140, 143.
 Worsøe, Hans H., arkivar, 30, 113 f., 265, 267.
 Wretman, J., genealog, 15, 26, 133.
 Wulf, Daniel, prokurator, 179 f.
 Wulff, Christopher, herredsskriver, 37. – Holger, herredsfoged, 37.
 Würger, Anna Henriksdtr., g. Bornemann, 142.
 Wærløs, Anna Marie, g. 1° Blich, 2° Engberg, 40 f. – Cort Jørgen Pedersen, sognepræst, 40 f.
 Wærnfeldt, Kr., skoleinspektør, 178.
 Wæth, proprietær, 202.
 Wøldike, slægten, 80. – Andreas, major, 79. – Hermann, 80. – Peter, sognepræst, 105.
 Zenius, Marianne, 266 f.
 Zimmermann, Gunhild Cathrine, g. Munch, 189. – Johan Christiansen, sognepræst, 189. – Marianne, g. Munch, 189.
 Zinn, slægten, 172. – Carl Ludvig, grosserer, proprietær, 166. – Emilie Augusta, g. Wolff, 164. – Johan Fr. finansmand, 166. – Johan Friedrich, 168. – Johan Ludvig, handelsmand, 168 f.
 Zoëga, Norma Margareta, g. Jacobæus, 154.
 Zorn, Carl Manthey, 58. – Elisabeth Margrethe, 58. – Hans Heinrich Friedrich, sognepræst, 53. – Johann Heinrich, toldforvalter, 53. – Margrethe, 58.
 Zwergius, Ditlev Gotthard Caisen, præst, historiker, 249.
 Ørberg, Paul Gerhard, arkivar, 115.
 Ørslev, Abraham, 178. – Margrethe Mikkelstr., g. 1° Peistrup, 2° Wognsen, 178 f., 187. – Mikkell Jensen, visiterer, købmand, 178. – Sara Mikkelsdtr., g. Munch, 178, 184, 187.
 Ørsted, Anders Sandøe, statsmand, retslærd, 191.
 Ørsted, Søren V., sognepræst, 146.
 Østergaard, Jørgen, 76.
 Aagaard, Nicolai, 180. – Ulrik Chr. Fr., amtsforvalter, 203.
 Aagaard-Hammerich, familien, 218.
 Aarestrup, Emil, læge, digter, 253.

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE

Medlemsbidraget er 50 kr.

Samfundet har siden dets stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. række, bind 1-3 (1880-82) ved *F. Krarup*.
1. række, bind 4-6 (1883-85) ved *G. L. Wad*.
2. række, bind 1-4 (1886-89) ved *G. L. Wad*.
2. række, bind 5-6 (1890-91) ved *H. W. Harbou*.
3. række, bind 1-3 (1892-94) ved *H. W. Harbou*.
3. række, bind 4-6 (1895-97) ved *G. L. Grove*.
4. række, bind 1-2 (1898-99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. række, bind 3-6 (1900-03) ved *G. L. Grove*.
5. række, bind 1-6 (1904-09) ved *G. L. Grove*.
6. række, bind 1 (1910) ved *G. L. Grove og Paul Hennings*.
6. række, bind 2-6 (1911-15) ved *Paul Hennings*.
7. række, bind 1-6 (1916-21) ved *Paul Hennings*.
8. række, bind 1-6 (1922-27) ved *Paul Hennings*.
9. række, bind 1-6 (1928-33) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
10. række, bind 1-6 (1934-39) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
11. række, bind 1-6 (1940-45) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
12. række, bind 1-3 (1946-48) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
12. række, bind 4-6 (1949-51) ved *Albert Fabritius*.
13. række, bind 1-2 (1952-53) ved *Albert Fabritius*.
13. række, bind 3-6 (1955-58) ved *Sven Houmøller*.
14. række, bind 1-6 (1959-65) ved *Sven Houmøller*.
15. række, bind 1-6 (1966-72) ved *Hans H. Worsøe*.
16. række, bind 1- (1973-) ved *Hans H. Worsøe*.

Indholdsfortegnelse til tidsskriftets første 50 årgange findes i årgang 1930, til årgangene 51-66 i 1946 og til 67-85 i 1966.

Indholdsfortegnelse til 15. række (årg. 86-92) er udgivet separat 1973.

Samtlige indholdsfortegnelser kan købes i særtryk.

Alle hæfter ældre end 1967 samt årgang 1972 er udsolgt.

Enkelte hæfter af årgangene 1967-71 (15. række) sælges for 15 kr., 1973 ff (16. række) for 25 kr. stykket. - Ved køb af et sæt af de på lager værende årgange leveres disse til medlemmer for 100 kr., til ikke-medlemmer for 300 kr. Indholdsfortegnelserne til de første 50 årgange koster 10 kr., ligeledes indholdsfortegnelserne for 1930-45 og 1946-65, medens indholdsfortegnelsen 1966-72 koster 5 kr. - De 4 indholdsfortegnelser sælges samlet for 25 kr.

Bestillinger sendes til sekretæren, arkivar cand. mag. Hans H. Worsøe, Stenshøj 12 Bruunshåb, 8800 Viborg.

PUBLIKATIONER

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE

- Kr. Erslev: Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596-1660.* 1885 Udsolgt
Henry Bruun: Danmarks Amtsforvaltere 1660-1848. 1919 Udsolgt
Fritz Jürgensen West. De kongelige Amtmænd i Hertugdømmet Slesvig 1660-1864. 1921 Udsolgt
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrifts første 50 Bind.
Ved H. Hjorth-Nielsen. 1930. Fototeknisk optryk Kr. 10,00
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift 1930-45. Ved
Albert Fabritius. 1946. Fototeknisk optryk Kr. 10,00
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift 1946-1965,
12.-14. række. Ved Hans H. Worsøe. 1967 Kr. 10,00
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift, 15. række,
1966-1972. Ved Hans H. Worsøe. 1973 Kr. 5,00
Perlestikkerbogen. Ved Hans Knudsen og Albert Fabritius. 1954. Kr. 37,50
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 28,00.
*Albert Fabritius: Giertrud Birgitte Bodenhoffs mysterium og grav-
røverierna på Assistens kirkegård.* 1955 Udsolgt
Alfred Larsen: Lolland-Falsters degne og skoleholdere. 1960 Udsolgt
Borgmester Niels Jacobsens stambog, ved Albert Fabritius Udsolgt
Allan Tønnesen: Helsingørs Bomærker. 1968 Kr. 32,00
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 22,00.
Albert Fabritius. Nekrolog og bibliografi Kr. 15,00
Hvem forsker Hvad 1969-71 Udsolgt
Hvem forsker Hvad 1972, 1973 og 1974 à Kr. 10,00
Hvem forsker Hvad 1975 Kr. 12,00
Hvem forsker Hvad 1976 Kr. 13,00
Hvem forsker Hvad 1977 Kr. 15,00
Dødsfald i Danmark 1968, 1969, 1970, 1971. Ved Niels Friis.. à Kr. 10,00
Dødsfald i Danmark 1972. Ved Benedikte Friis Kr. 10,00

SAMFUNDET EJER OPLAGET AF

- Kristian Carøe: Den danske Lægestand:*
V. Supplementbind. 1922 Kr. 2,00
De øvrige bind er udsolgt.

*Henvendelse til sekretæren, arkivar cand. mag. Hans H. Worsøe,
Stenshøj 12, Bruunshåb, 8800 Viborg,
eller formanden, afdelingsbibliotekar Søren Houmøller,
Sdr. Fasanvej 46, 2500 København Valby.*